აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

جامعة أكاكي تسيرتيلي الحكومية

საად აბდ ალ-რაჰიმი, ლეილა ქველიძე,
დიანა მოსეშვილი

سعد عبد الرحيم
ليلى كفيليدزه
ديانا موسيشفيلي

არაბული ლიტერატურა

(ტექსტი, კომენტარი, ლექსიკონი)
(დამხმარე სახელმძღვანელო)

منتخبات من الادب العربي

(النصوص مع الشرح والقاموس)

ქუთაისი

كوتايسي

2018

Akaki Tsereteli State University

Faculty of Humanities
Department of Oriental Philology

Saad Abd el-Rehim, Leila Kvelidze, Diana Moseshvili

The Arabic Literature

(Texts, Comments, dictionary)

Kutaisi

2018

Akaki Tsereteli
State University

სახელმძღვანელო შეიქმნა აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის აღმოსავლური ფილოლოგიის დეპარტამენტში.

იდეის ავტორი და რედაქტორი: ლეილა ქველიძე

რეცენზენტი: ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი მურმან ქუთელია

პირველი გამოცემა

ISBN
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა
ქუთაისი, 4600, თამარ მეფის ქუჩა, 59. ტელ: (+995 431) 240021
ელ-ფოსტა: atsugamomcemloba@gmail.com

تم إعداد هذا الكتاب في قسم فقه اللغات الشرقية في كلية الآداب بجامعة آكاكي تسيرتيلي الحكومية.

صاحب الفكرة ورئيس التحرير: ليلى كفيليدزه

الناقد: أ. د. مورمان كوتيبيا

الطبعة الأولى

ISBN

دار النشر بجامعة آكاكي تسيرتيلي الحكومية

*كوتايسي، 4600، شارع تامار ميفه، رقم 59. ت:*240021 (431 995+)

البريد الإليكتروني: atsugamomcemloba@gmail.com

This Work has been Conducted at the Department of Oriental Philology of Akaki Tsereteli State University

სახელმძღვანელო განკუთვნილია არაბული ფილოლოგიის საბაკალავრო პროგრამის სტუდენტთა და არაბული ენისა და ლიტერატურის შესწავლით დაინტერესებულ პირთათვის

იდეის ავტორი და რედაქტორი: Leila Kvelidze

Revieawer: PhD. Murman Kutelia

First Edition

ISBN

Akaki Tsereteli State University Press

Kutaisi, 4600, Tamar Mephe St., 59. T: (+995 431) 240021

E-mail: atsugamomcemloba@gmail.com

წინათქმა

ნაშრომი განკუთვნილია არაბული ფილოლოგიის სპეციალიზაციის სტუდენტთათვის არაბული ლიტერატურის ისტორიისა და თარგმანის თეორიისა და პრაქტიკის კურსების გასავლელად. ავტორთა მიზანს წარმოადგენს, არაბული ენის შემსწავლელთათვის ხელმისაწვდომი გახდეს არაბული ლიტერატურის ნიმუშები.

წიგნში შესულია არაბული ლიტერატურის (ისლამამდელი პერიოდიდან მოყოლებული უახლესი არაბული ლიტერატურის ჩათვლით) სხვადასხვა ჟანრის პროზაული და პოეტური ნიმუშები, რომლებშიც არაბული მხატვრული ლიტერატურის განვითარების ტენდენციებია ასახული; მოცემულია ავტორთა მოკლე ბიოგრაფიული მონაცემები და ანოტაციები ნაწარმოებების შესახ. გახმოვანებულ ტექსტებს თან ახლავს კომენტარები და სახელმძღვანელოს ერთვის არაბულ-ქართული ლექსიკონი (დაახლოებით ორი ათასი სიტყვა) სათანადოდ გაგების, ინტერპრეტაციისა და თარგმანის პროცესის გაადვიილების მიზნით.

დამხმარე სახელმძღვანელო განკუთვნილია აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტში წლების განმავლობაში ავტორთა ჯგუფი აღნიშნული სალექციო კურსების წაკითხვისას გარკვეულ სირთულეებს აწყდებოდა, რადგნაც არ არსებობდა მსგავსი ტიპის სახელმძღვანელო და ამიტომაც დაისახეს მიზნად ამ ხარვეზის აღმოფხვრა.

დამხმარე სახელმძღვანელო განკუთვნილია არა მხოლოდ სტუდენტებისათვის, არამედ არაბული ენის შემსწავლელი და არაბული ლიტერატურითა და თარგმანით დაინტერესებული ყველა პირისათვის.

المقدمة

هذا العمل مخصص لطلاب شعبة فقه اللغة العربية وهو مؤلف من الأدب العربي (من عصور ما قبل الإسلام إلى الأدب العربي الجديد) فيها أعمال نثريَة و شعرية. هنا السير الذاتية للكتاب وبيانات قصيرة والشروح من هذه الأعمال. النصوص معها تعليقات. يرفق الكتاب القاموس العربي- الجورجي (ألفا كلمة تقريبا)، الذي سيسهل عملية الترجمة للطلاب. يوفر القاموس أيضا لتفسير التعبيرات الجاهزة. تتم تشكيل النصوص، وهذا سيساعد الطلاب قراءة وفهم الاعمال الدقيقة.

يهدف المؤلفون بهذا الكتاب إلى إتاحة الوصول إلى نماذج الأدب العربي لمتعلمي اللغة العربية وتسهيل عملية ترجمتهم من خلال القاموس المرفق. سيستخدم هذا الكتاب على المحاضرات لنظرية الترجمة وممارستها ، بالإضافة إلى محاضرات الأدب العربي.

في جامعة أكاكي تسيريتلي الحكومية، تعرض مجموعة المؤلفين مدى مسار دراسة على بعض الصعوبات، حيث لم يكن هناك مثل هذا النوع من الدليل، وبالتالي كان يهدف هذا الكتاب إلى القضاء على هذا الخلل.

هذا الدليل ليس فقط للمستعربين، ولكن أيضًا لجميع المهتمين بالأدب العربي و بالترجمة.

النثر

بديع الزمان الهمذاني

(969–1007)

الهَمَذَانِي هُوَ أَبُو الفَضْلِ أَحْمَد بْنِ الحُسَيْن الهَمَذَانِي. وُلِدَ في هَمَذَان سَنَةَ 358هـ، لُقِّبَ (بَدِيعُ الزَمَانِ) إِعْجَاباً بِأَدَبِهِ. وَقَدْ كَتَبَ مَا يَقْرُبُ مِنْ أَرْبَعِمائةِ مَقَامَةٍ، وَلَمْ يُعْثَرْ إِلَّا عَلَى ثَلَاثٍ وَخَمْسِينَ مِنْهَا. تُوفِيّ سَنَةَ398هـ.

المَقَامَةُ مِنْ الْفُنُونِ النَّثْرِيَّةِ الْعَرِيقَةِ فِي الْأَدَبِ الْعَرَبِيّ، ظَهَرَتْ فِي الْعَصْرِ الْعَبَاسِيّ، شَبِيهَةٌ بِالْقِصَّةِ الْقَصِيرَةِ وَالْحِكَايَةِ الشَّعْبِيَّةِ فِي عَصْرِنَا. وَمِنْ سَمَاتِ الْمَقَامَةِ أَنَّهَا تَمْزُجُ الْجِدَّ بالْهَزْلِ بِأُسْلُوبٍ لُغويٍّ يَغْلُبُ عَلَيْهِ السَّجْعُ، مَعَ اِعْتِمَادِهَا عَلَى التَّضْمِينِ الشِّعْرِيِّ الْمُنَاسِبِ لِلْمَوْضُوعِ. وَقَدْ اُشْتُهِرَ بِهذَا الْفَنِّ أَبُو الْفَضْلِ أَحْمَدُ بْنِ الْحُسَيْن الْهَمْذَانيّ، الذّيلُقِّبَ بِاسْمِ بَدِيع الزَّمَانِ، وَأَبُو مُحَمَّد الْقَاسِمِ بْنِ عَلِيّ الْحَرِيرِيّ الْبَصْرِيّ.

تَتَنَاوَلُ الْمَقَامَةُ حَادِثَةً تُخْتَتَمُ بِطُرْفَةٍ أَوْ حِكْمَةٍ، عَقِبَ رِوَايَةٍ، أَغْلَبُ مَوْضُوعَاتِهَا تَخُصُّ الاسْتِجْدَاءِ (الْكُدْيَةَ) والاحْتِيَالَ.

المقامة البغدادية

حَدَّثَنَا عِيسَى بْنِ هِشَامٍ قَالَ:

اِشْتَهَيْتُ **الأزاذَ**[1]، وأنا بِبَغْدادَ، ولَيْسَ مَعِي عَقْدٌ على **نَقْدٍ**[2] ، فَخَرَجْتُ أَنْتَهِزُ مَحَالَّه حتى **أحلَّني**[3]**الكَرْخَ**[4]، فإذا أنا **بِسَوَادِيٍّ**[5]، يَسُوقُ بِالْجَهْدِ حِمَارَه، ويُطَرِّفُ بِالْعَقْدِ إِزَارَه، فقلتُ: **ظَفِرْنَا** واللهِ **بِصَيْدٍ**[6]، وحَيَّاكَ اللهُ أَبَا زَيْدٍ، مِنْ أَيْنَ أَقْبَلْتَ؟ وأينَ نَزَلْتَ؟ ومتى وَافَيْتَ؟ وَهَلُمَّ إلى البيتِ. فَقَالَ السَّوَادِيُّ: لَسْتُ بِأَبِي زَيْدٍ، وَلَكِنِّي أَبُو عُبَيْدٍ، فَقُلْتُ: نَعَمْ، لَعَنَ اللهُ الشَّيْطَانَ، وأَبْعَدَ النِّسْيَانَ، أَنْسَانِيكَ طُولُ الْعَهْدِ، واتِّصَالُ الْبُعْدِ، **فكيفَ حالُ أبِيكَ**[7]؟ أَ شَابٌّ كَعَهْدِي، أَمْ شَابَ بَعْدِي؟ فَقَالَ: قَدْ نَبَتَ الرَّبِيعُ **على دِمْنَتِهِ**[8]،

---

1 الأزاذ: نوعٌ من التَّمْر الجيِّد .

2 النَّقْد: المَسْكُوكُ مِنَ الذَّهْبِ والفِضَّة.

3 الضَّمِيرُ في أحلَّني (رَاجِعٌ إلى الأَزَاذ).

4 الكَرْخ: مكانٌ ببغداد.

5 السَّوَاد: رِيفُ الْعِرَاقَ وَقُرَاهُ .وَقَدْ سُمِيَّ بالسَّوَاد لِاكْتِسَاءِ أَرْضِهِ بِالْخَضْرَةِ مِن نَبَاتٍ و أَشْجَارٍ .والنسبة إليه سَوَادِيّ.

6 أرَادَ بِالصَّيْدِ ذَلِكَ السَّوَادِيّ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْهِ يُحَادِثُهُ ويُكالِمُهُ، ويَتَدَخَّلُ مَعَهُ لِيَرْزَأَهُ بَشَيْءٍ يَنَالُهُ مِنْهُ .

7 أَخَذَ يُدْخِلُ بِحِيلَتِهِ فِي رُوعِ السَّوَادِي أَنَّهُ أَلِيفٌ قَدِيمٌ وَصَاحِبٌ مِنْ عَهْدٍ بعيدٍ، فَلَمَّا أَخْطَأَ تَكْتِيتَهُ وَخَشي أَلَّا تَجَوَّزَ حِيلَتَهُ، عَمِدَ إلى اِنْتِحَالِ المَعَاذِيرِ، بطُولِ أَمَدِ الفِرَاقِ، وبُعْدِ عَهْد التَّلاق.

8 المَرَادُ بالدِّمْنَة القَبْر.

وَأَرْجُو أَنْ يُصَيِّرَهُ اللهُ إلى جَنَّتِهِ .فَقُلْتُ: إنَّا للهِ وإنَّا إليه راجعون، ولا حَوْلَ ولا قُوَّةَ إلَّا باللهِ الْعَلِيِّ العظيمِ، ومَدَدْتُ يَدَ **الْبِدَارِ**[9] إلى **الصِّدَارِ**[10]، أريدُ تَمْزِيقَهُ، فقَبضَ السَّوَادِيُّ عَلَى خَصْرِي بِجُمْعِهِ، وقال: نَشَدْتُكَ اللهَ لا مَزَّقْتَهُ .فقلتُ: هَلُمَّ إلى البيتِ نُصِبْ غَدَاءً، أوْ إِلَى السُّوقِ نَشْتَرِ شِوَاءً، والسُّوقُ أَقْرَبُ، وطَعَامُهُ أَطْيَبُ، **فَاسْتَفَزَّتْهُ**[11] حُمَّةُ **الْقَرَمِ**[12]، وعَطَفَتْهُ **عَاطِفَةُ اللُّقَمِ**[13]، وَطَمِعَ، وَلَمْ يَعْلَمْ أَنَّهُ وَقَعَ .ثُمَّ أَتَيْنَا شَوَّاءً، يَتَقَاطَرُ شِوَاؤُهُ عَرَقًا، وتَتَسَايَلُ **جُوذَابَاتُهُ**[14] مَرَقًا، فَقُلْتُ: إِفْرِزْ لِأَبِي زَيْدٍ مِنْ هَذَا الْشِّوَاءِ، ثُمَّ زِنْ لَهُ من تِلْكَ الْحَلْوَاءِ، وإِخْتَرْ لَهُ مِنْ تِلْكَ الْأَطْبَاقِ، وإِنْضِدْ عَلَيْهَا أَوْرَاقَ الرُّقَاقِ، ورُشَّ عَلَيْهَا مِنْ مَاءِ السُّمَّاقِ؛ لِيَأْكُلَهَ أَبُو زَيْدٍ هَنِيًّا .فَانْحَنَى الشَّوَّاءُ بِسَاطُورِهِ عِلى زُبْدَةِ تَنُّورِهِ، فَجَعَلَهَا كِالْكُحْلِ سَحْقًا، وكَالطِّحْنِ دَقًّا، ثُمَّ جَلَسَ وجَلَسْتُ، ولا يَئِسَ ولا يَئِسْتُ حتى اسْتَوْفَيْنَا، وقُلْتُ لِصَاحِب الحَلْوَى: زِنْ لأبي زَيْدٍ من **اللُّوزِينج**[15] رَطْلَيْنِ فَهُوَ أجْرى في الحُلُوقِ، وأمضى في العُرُوقِ، وَلْيَكُنْ **لَيلِيَّ العُمْرِ**[16]، **يَوْمِيَّ النَّشْرِ**[17]، رقيقَ القِشْرِ، كَثِيفَ الحَشْوِ، لُؤْلُؤِيَّ الدُّهْنِ، كَوْكَبِيَّ اللَّوْنِ، يَذُوبُ كالصَّمْغِ قبلَ المضْغِ، لِيَأْكُلَهُ أبو زيدٍ هنِيًّا .قال: فَوَزَنَهُ ثم قَعَدَ وقَعَدْتُ، وجرَّدَ و**جَرَّدْتُ**[18] حتى اسْتَوْفَيْنَاهُ، ثم قلتُ: يا أبا زيدٍ ما أَحْوَجَنَا إلى ماءٍ **يُشَعْشِعُ**[19]بالثَّلْجِ؛ لِيَقْمَعَ هذه **الصَّارَّةَ**[20]، و**يَفْثَأَ**[21] هذه اللُّقَمَ الحارَّة، إجْلِسْ يا أبا زيدٍ حتى نأتيكَ بِسَقَّاءٍ يأتيكَ بِشَرْبَةِ ماءٍ، ثُمَّ خَرَجتُ وجلستُ بِحَيْثُ أَرَاهُ وَلَا يَرَانِي، أَنْظُرُ مَا يَصْنَعُ، فَلَمَّا أَبْطَأْتُ عَلَيْهِ قَامَ السَّوَادِيُّ إِلَى حِمَارِهِ، فَاعْتَلَقَ الشَّوَّاءُ بِإِزَارِهِ، وقال: أينَ ثَمَنُ مَا أَكَلْتَ؟ فَقَالَ أَبُو زَيْدٍ: أَكَلْتُهُ ضَيْفًا، فَلَكَمَهُ لَكْمَةً، وثَنَّى عَلَيْهِ

9 البِدَار: المُبَادَرَةُ والْمُسَارَعَةُ

10 الصِّدَار: ثَوْبٌ يُلْبَس مما يلي الجَسَد .المَعْنَى :أَنَّهُ حِينَ سَمِعَ بِمَوْتِ أَبِيهِ بَادَرَ إِلَى ثَوْبِهِ لِيُمَزِّقَهُ؛ إظهارًا للجَزَعِ، وتَأْكِيدًا بِأَنَّهُ صَدِيقُ أَبِيهِ.

11 اِسْتَفَزَّتْهُ: اِسْتَهْوَتْهُ وَحَرَّكَتْهُ بِشِدَّةٍ .

12 القَرَمُ: الشَّهْوَةُ البَالِغَةُ لِأَكْلِ اللَّحْمِ.

13 عَاطِفَةُاللُّقَمِ: السُرْعَةُ فِي الْأَكْلِ .والمَعْنَى :أَنَّ شِدَّةَ حُبِّهِ لِلطَّعَامِ، وَعَظِيمَ شَوْقِهِ إِلَيْهِ أَسْرَعَا بِهِ إِلَى مُوَافَقَتِي.

14 الجُوذَابَةُ: رَغِيفٌ يُخْبَزُ وَفَوْقَهُ طَائِرٌ أو قِطْعَةُ لَحمٍ.

15 اللَوْزِينَجُ: نَوْعٌ مِنْ الحَلْوَى .

16 مَعْنَى كَوْنِهِ (لَيْلِيَّ العُمْر) أَنَّهُ صُنِعَ ليلًا .

17 مَعْنَى (نَهَارِيّ النَّشْرِ) أَنَّهُ قَدْ ظَهَرَ نَهَارًا؛ لِيَكُونَ قَدْ شَرِبَ دُهْنَهُ وعَسَلَهُ.

18 جرَّد: أي شَمَّر عن سَاعِدِهِ؛ لِيُسْرِعَ في الأكل.

19 يُشَعْشِعُ: يُخْلَط .

20 الصَّارَّة: شِدَّةُ الحَرِّ .

21 يَفْثَأ: يَكْسِرُ ويُخَفِّف.

بِلَطْمَةٍ، ثُمَّ قَالَ الشَّوَّاءُ: **هَاكَ**[22]، وَمَتَّى دَعَوْنَاكَ؟ زِنْ يَا أَخَا **الْقِحَةِ**[23]عِشْرِينَ، فَجَعَلَ السَّوَادِيُّ يَبْكِي ويَحُلُّ **عُقَدَهُ**[24] بِأَسْنَانِهِ وَيَقُولُ: كَمْ قُلْتُ لِذَاكَ **الْقُرَيْدِ**[25]أنا أبو عُبَيْدٍ، وهو يقولُ: أَنْتَ أَبُو زَيْدٍ، فَأَنْشَدْتُ:

اِعْمَلْ لِرِزْقِكَ كُلَّ آلَهْ   لَا تَقْعُدَنَّ بِكُلِّ حَالَهْ

وَانْهَضْ بِكُلِّ عَظِيمَة   فَالْمَرْءُ يَعْجِزُ لَا مَحَالَهْ[26]

---

[22] هَاكَ: اِسْمُ فِعْلِ أَمْرٍ بِمَعْنَى خُذْ .

[23] القِحَة: الوَقَاحَةُ وَسُوءُ الأدَبِ .ومَعْنَى (زِنْ عِشْرِينَ) :أَعْطِ وَزْنَ عِشْرِينَ دِرْهَمًا.

[24] العُقَدُ: جَمْعُ عُقْدَةٍ، أَيْ شَرَعَ بِحَلِّ عُقْدَةِ كِيسِهِ؛ لِيُخْرِجَ مِنْهُ الدَّرَاهِمَ.

[25] والقُرَيْد: تَصْغِيرُ قِرْدٍ.

[26] المَعْنَى: لَا تَكُنْ خَائِرَ القُوَى فَتَقْعُدْ عَنْ طَلَبِ الرِّزْقِ وَأَنْتَ تَعْلَمُ أَنَّهُ لا يَأْتِيكَ حَتَّى تَعْمَلَ لَهُ، بَلْ أَجْهِدْ نَفْسَكَ، وَاسْعَ فِي تَحْصِيلِهِ .فَلَا بُدَّ أَنْ يَأْتِي عَلَى المَرْءِ يَوْمٌ يَعْجِزُ فِيهِ عَنِ الْقِيَامِ بِحَاجَتِهِ، فَانْتَهِزْ فُرْصَةَ شَبَابِكَ وقُوَّتِكَ وَقُمْ بِجَلَائِلِ الْأُمُورِ.

ألف ليلة وليلة

(IX –XVI)

لم يَسْهَرِ النَّاسُ الليالي الطِّوَالَ لِسَمَاعِ الحِكَايَاتِ مِثْلَمَا سَهِرُوا مع كِتَابِ (أَلْف لَيْلَة ولَيْلَة)، وكان تَأْثِيرُهُ شَامِلًا في الأدب الإنساني في أَرْجَاءِ العَالَمِ، على الرَّغْمِ مِنْ تَحَفُّظِ بَعْضِ فِئَاتِ المجتمعِ مِمَّا ورد فيه من عِباراتٍ مَاجِنَةٍ (أَدَبٌ مَكْشُوفٌ)، وهذه العباراتُ تكادُ تتلاشى أمامَ المواعظِ والحِكَمِ الثَّمِينَةِ، وعَمَدَ بَعْضُ الكُتَّابِ إلى تَهْذِيبِهَا، والخلاصِ منها، كما يُخَلِّصُ الْغَوَّاصُ دُرَرَ البحْرِ مِنَ الْأَشْنَاتِ العالِقَةِ، فكِتابُ ألف ليلة وليلة هو الدُّرَّةُ الثَّمِينةُ.

إنَّ مُؤَلِفِي الكِتاب ما زالوا مجهولينَ، فهو يُمَثِّلُ أدبًا شَعْبِيًّا لِحِقْبَةٍ مِنَ الزَّمَنِ مَرَّتْ على بِلادِ الشَّرْقِ من أرضِ الرَّافِدَيْنِ، مُرُورًا بِسَمَرقَنْد، وجزائرِ الهِنْدِ حتى بلاد الصِّينِ. فهو سِفْرٌ من أَسْفَارِ الأدب العالمي، تَضَمَّنَ حِكَايَاتِ الوَعْظِ والإِرْشَادِ والْحِكَمِ، تَمَامًا كما هو كتاب (كليلة ودِمْنَة) لكنَّ أبطالَ الأخيرِ كانت الْبَهَائِمَ والطُّيُورَ والْوُحُوش، أمَّا أبطالُ ألف (ليلة وليلة) فكانوا مِنَ الْجِنِّ والعَفَارِيتِ والسَّحَرَةِ والشُّطَّارِ والعَيَّارِين.

إنَّ الحِكَايَةَ التي اعْتَمَدَهَا الْقَاصُّ الشَّعْبِيُّ، لِيَنْشُرَ مِنْ خِلَالِهَا مَجْمُوعَةً مِنَ الْحِكَايَاتِ الأُسْطُورِيَّةِ، يتسامرُ الناسُ بها في الليالي بعد التَّعَبِ والعَمَلِ الشَّاقِّ، كانتْ قِصَصًا مُمْتِعًا، بدأتْ بِحِكَايَةِ (الملكُ شَهْرِيَار) الذي حَكَمَ على نِصْفِ المجتمعِ (النِّسَاء) بالموتِ؛ بسببِ خَطِيئَةِ (خيانة) زوجته، حتى تَهَيَّأَ له زوجته الأخيرة(شَهْرَزَاد) لِتَحْتَالَ عليه بِذَكَاءٍ بِحِيلَةٍ تَجْعَلُهُ يُؤَجِّلُ تَنْفِيذَ حُكْمِهِ بها إلى الليلةِ القابِلَةِ، فجاءتْ قِصَصُها كَعُنْقُودِ الْعِنَبِ في تَصْمِيمِه، وتُفَرِّعُ حِكَايَةً مِنْ حِكَايَةٍ، وبِنَاءَ هَيَاكِلَ مِنَ القِصَصِ الْمُتَرَاكِمَة، وكانتْ بِمَثَابَةِ السِّهَامِ التي قَتَلَتْ بها (شَهْرَزَاد)غَوْلَ الشَّرِّ في نَفْسِ زَوْجِهَا، لَا في جَسَدِهِ.

وبعدُ... فسُبحانَ الذي جعلَ حديثَ الأوَّلينَ عِبْرةً للقَوْمِ الآخرينَ، تَمَثَّلَتْ في حِكَاياتٍ نَسَجها الخَيالُ الشَّعْبِيُّ الْمُبْدِعُ في الشَّرْقِ القَدِيمِ. رُبَّمَا وقعتْ حوادِثُها في جزائرِ الهِنْدِ أو بِلادِ الصِّينِ أو أرضِ الرَّافِدَيْنِ، فَتَضَمَّنَتِ الْغَرَائِبَ والعجائبَ والأمثالَ، وسَحَرَتِ الْقُلُوبَ عند كلِّ الشُّعُوبِ، تَنْطِقُ بها الألسُنُ عَبْرَ مِئاتِ السِّنِينَ، تَلُوكُ حَوَادِثَهَا الأفْوَاهُ في مَجَالِسِ السَّمَرِ، فكانتْ بِمَثَابَةِ السِّينِمَا والتِّلْفَاز والمسرَح، تُؤْنِسُ النُّفُوسَ، وتُطَمْئِنُ القُلُوبَ، وتَشْرَئِبُّ لها الأسْمَاعُ.

حِكَايَةُ الرَّجُلِ المُغَفَّلِ

إِنَّ بَعْضَ **المُغَفَّلِينَ**[27] كَانَ **سَائِرًا**[28] و بِيَدِهِ **مِقْوَدُ**[29] حِمَارِهِ و هُوَ **يَجَرُّهُ**[30] خلفَهُ. فَنَظَرَهُ رَجُلَانِ مِنَ **الْشُطَّارِ**[31]. فَقَالَ وَاحِدٌ مِنْهُمَا لِصَاحِبِهِ: انا آخُذُ هذا الحِمَارَ مِنْ هَذا الرَّجُلِ. فَقَال لَهُ: كَيْفَ تَأْخُذُهُ. فَقَالَ لَهُ: اِتْبَعْنِي و انا **أُرِيكَ**[32]. فَتَبَعَهُ. فَتَقَدَّمَ ذلك الشَّاطِرُ إلى الحِمَارِ و فَكَّ مِنْهُ المِقْوَدَ و أَعْطَاهُ لِصَاحِبِهِ و

[27] مُغَفَّلٌ: لَيْسَ ذَكِيًّا

[28] سَائِرًا: مَاشِيًا

[29] مِقْوَدٌ: مَا يُسْتَخْدَمُ لِلْقِيَادَةِ

[30] يَجَرُّ :يَشُدُّ

[31] الْشُّطَّارُ: جمع شاطر ,و هو اللصُّ

[32] أُرِيكَ: أَجْعَلُكَ تَرَى

حَطَّ[33] المِقْوَدَ فَي رَأْسِهِ و مَشَى خَلْفَ المُغَفَّلِ حَتَّى عَلِمَ أَنَّ صَاحِبَهُ ذَهَبَ بِالْحِمَارِ. ثَمَّ وَقَفَ. فَجَرَّهُ المُغَفَّلُ بالمِقْوَدِ فَلَمْ يَمْشِ. **فَالْتَفَتْ إِلَيْهِ**[34] فَرَأَى المِقْوَدَ فَي رَأْسِ رَجُلٍ فَقَالَ لَهُ: أَيّ شَيء أَنْتَ. فَقَالَ لَهُ: أَنَا حِمَارُكَ و لِي حَدِيثٌ عَجِيبٌ. و هُوَ أَنَّهُ كَانَ لِي وَالِدَةٌ عَجُوزٌ صَالِحَةٌ جِئتُ إِلَيْهَا فِي بَعْضِ الْأَيَامِ و أَنَا **سَكْرَانُ**[35] فَقَالتْ لِي: يَا وَلَدِي **تُبْ**[36] إلى الله تَعَالَى مِنْ هَذِهِ **المَعَاصِي**[37].فَأَخَذْتُ الْعَصَا وَ ضَرَبْتُهَا بِهَا. فَدَعَتْ عَليَّ **فَمَسَخَنِي**[38] الله تعالى حِمَارًا و أَوْقَعَنِي فِي يَدِكَ. **فَمَكَثْتُ**[39] عِنْدَكَ هذا الزَّمَانَ كَلّهُ. فَلَمَا كَانَ هَذَا اليَوْمُ تَذَكَّرَتْنِي أُمِّي و حَنَّ قَلْبُهَا عَليَّ فَدَعَتْ لِي. فَاعَادَنِي الله **آدَمِيًّا**[40] كَمَا كُنْتُ. فَقَالَ الرَّجُلُ: لا حَوْلَ و لا قُوَّةَ الَّا بالله العليّ العَظِيم بالله عَلَيْكَ يَا أَخِي **أَنْ تَجْعَلَنِي فِي حِلّ**[41]مِمَّا فَعَلْتُهُ بِكَ مِنْ الرُّكُوبِ و غَيْرُهُ. ثُمَّ خَلَّى سَبِيلَهُ وَ مَضَى و رَجَعَ صَاحِبُ الحِمَارِ إِلَى دَارِهِ و هُوَ سَكْرَانُ مِنَ الْهَمِّ و الْغَمِّ: فَقَالَتْ لَهُ زَوْجَتُهُ: مَا الذي **دَهَاكَ**[42] و أَيْنَ الْحِمَارُ. فَقَالَ لَهَا: أَنْتِ مَا عِنْدَكِ خَبَرٌ بَأَمْرِ الْحِمَارِ فَأَنَا أُخْبِرُكِ بِهِ. ثُمَّ حَكَى لَهَا الْحِكَايَةَ

(الليلة السادسة الثمانون بعد الثلثمائة). فَقَالَتْ لَهُ زَوْجَتُهُ: يَا وَيْلُنَا مِنْ الله تعالى كَيْفَ مَضَى لَنَا هَذا الزَّمَانُ كُلُّهُ و نَحْنُ نَسْتَخْدِمُ بَنِي آدَمَ. ثُمَّ إِنَّهَا تَصَدَّقَتْ و اسْتَغْفَرَتْ. و جَلَسَ الرَّجُلُ فِي الدَّارِ مُدَّةً و هُوَ مِنْ غَيْرِ شُغْلٍ. فَقَالَتْ لَهُ زَوْجَتُهُ: إِلى مَتَّى هذا الْقُعُودُ فِي الْبَيْتِ مِنْ غَيْرِ شُغْلٍ فَإِمْضِ إِلَى السُّوقِ و اشْتَرِ لَنَا حِمَارًا و اشْتَغِلْ عَلَيْهِ. فَمَضَى إِلَى السُّوقِ و وَقَفَ عِنْدَ الْحَمِيرِ و إِذَا هُوَ بِحِمَارِهِ يُبَاعُ. فَلَمَا عَرِفَهُ تَقَدَّمَ إِلَيْهِ وَ وَضَعَ فَمَهُ عَلَى أُذْنِهِ و قَالَ لَهُ: وَيْلُكَ يَا **مَشْؤُومَ**[43] لَعَلَّكَ رَجَعْتَ إِلَى السُكْرِ و ضَرَبْتَ أُمَّكَ. والله مَا بَقِيتُ اِشْتَرِيكَ أَبَدًا. ثُمَّ تَرَكَهُ و انْصَرَفَ.

---

33 حَطَّ: وَضَعَ
34 الْتَفَتْ إِلَيْهِ: أَدَارَ رَأْسَهُ إِلَيْهِ,إِنْتَبَهَ إِلَيْهِ
35 سَكْرَان: ثَمِلٌ ,وَ هُوَ مَنْ شَرِبَ كَثِيراً مِنْ الْخَمْرِ
36 تُبْ: اِسْتَغْفِرْ ,أُطْلُبْ مِنْ الله أَنْ يُسَامِحَكَ
37 المَعَاصِي: أَفْعَالٌ سَيْئَةٌ ,جَمْعُ مَعْصِيَةٍ
38 مَسَخَهُ: حَوَّلَهُ إِلَى شَيْءٍ آخَر
39 مَكَثْتُ: بَقِيتُ
40 آدَمِيًّا: إِنْسَانًا
41 أَنْ تَجْعَلَنِي فِي حِلٍّ: أَنْ تُسَامِحَنِي
42 دَهَاكَ: أَصَابَكَ ,حَدَثَ لَكَ
43 مَشْؤُومٌ: مَنْحُوسٌ

حكاية الخليفة الحاكم بأمر الله مع الرجل التاجر

يُحْكي أَنَّ الحَاكِمَ بِأَمْرِ الله كَانَ رَاكِبًا فِي مَوْكِبِهِ يَوْمًا مِنَ الْأَيَامِ. فَمَرَّ عَلَى بُسْتَانٍ فَرَأَى رَجُلًا هُنَاكَ و حَوْلَهُ عَبِيدٌ و خَدَمٌ .**فَاسْتَسْقَاهُ**[44] مَاءً فَسَقَاهُ. ثُمَّ قَالَ: لَعَلَّ أَمِير المُؤْمِنِينَ أَنْ يُكْرِمَنِي بِنُزُولِهِ عِنْدِي فِي هَذَا الْبُسْتَانِ. فَنَزَلَ المَلِكُ و نَزَلَ جَيْشُهُ فِي ذَلِكَ البُسْتَانِ. فأَخْرَجَ الرَّجُلُ المَذْكُورُ مِائَةَ بِسَاطٍ و مِائَةَ **نِطْعٍ**[45] و مِائَةَ وِسَادَةٍ و مِائَةَ طَبَقٍ مِنَ الْفَاكِهَةِ وَ مِائَةَ **جَامٍ**[46] مَلآنَ حِلْوًى و مِائَةَ **زُبْدِيَّةٍ**[47] مَلأَى بِالْشَرَابَاتِ السُكَّرِيَّةِ .**فَانْدَهَشَ**[48] عَقْلُ الْحَاكِمِ بِأَمْرِ الله مِنْ ذَلِكَ وَ قَالَ لَهُ: أَيُّهَا الرَّجُل إِنَّ خَبَرُكَ عَجِيبٌ فَهَلْ عَلِمْتَ بِمَجِيئِنَا **فَاعْدَدْتَ**[49] لَنَا هَذَا. قَالَ: لَا واللهِ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ مَا عَلِمْتَ بِمَجِيئِكُمْ و إِنَّمَا أَنَا تَاجِرٌ مَنْ جُمْلَةِ رَعِيَّتِكَ و لَكِنَّ لِي مِائَةُ جَارِيَةٍ. فَلَمَا أَكْرَمَنِي أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ بِنُزُولِهِ عِنْدِي أَكْرَمْتُ إِلَى كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ أَنْ تُرْسِلَ لِي الْغَدَاءَ فِي الْبُسْتَانِ فَارْسَلَتْ كُلُّ وَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ شَيْئًا مِنْ فَرَّاشِهَا و زائدَ أَكْلِهَا و شُرْبِهَا فَإِنَّ كُلُّ وَاحِدَةٌ مِنْهُنَّ تُرْسِلُ لِي فِي يَوْمٍ طَبَقَ طَعَامٍ وَ طَبَقَ مُبَرِّدَاتٍ و طَبَقَ فَاكِهَةٍ و جَامًا مُمْتَلِئاً حِلْوًى و زُبْدِيَّةَ شَرَابٍ و هَذَا غَدَائِي كُلَّ يَوْمٍ لَمْ أَزِدْ لَكَ فِيهِ شَيْئاً. فَسَجَدَ أَمِيرُ المُؤْمِنِينَ الحَاكِمَ بِأَمْرِ الله شُكْرًا الله تَعَالَى وَ قَالَ: الْحَمْدُ الله الذِّي جَعَلَ فِي رَعَايَا مِنْ وُسْعِ الله عَلَيْهِ حَتَّى يُطْعِمَ الخَلِيفَةَ و عَسْكَرَهُ مِنْ غَيْرِ اسْتِعْدَادٍ لَهُمْ بَلْ مِنْ فَاضِلِ طَعَامِهِ. ثُمَّ أَمَّرَ لَهُ بِمَا فِي بَيْتِ الْمَالِ مِنْ الّدرَاهِمِ **المَضْرُوبَةِ**[50] فِي تِلْكَ السَّنَةِ. فَكَانَتْ ثَلَاثَةُ آلَافِ أَلْفٍ وَسَبْعُمْائَةُ أَلْفٍ. وَ لَمْ يَرْكَبُ حَتَّى أَحْضَرَهَا وَ أَعْطَاهَا لِذَلِكَ الرَّجُلِ وَ قَالَ لَهُ: اِسْتَعِنْ بِهَا عَلَى حَالِكَ **مُرُوءَتُكَ**[51] أَكْبَرُ مِنْ ذَلِكَ. ثُمَّ رَكَبَ الْمَلِكُ وَ انْصَرَفَ .

---

[44] اسْتَسْقَاهُ: طَلَبَ مِنْهُ أَنْ يَشْرَبَ مَاءً
[45] نِطْعٌ: بِسَاطٌ مِنَ الْجِلْدِ
[46] جَامٌ: إِنَاءٌ لِلشُّرْبِ وَ الطَّعَامِ
[47] زُبْدِيَّةٌ: وِعَاءٌ مِنْ الْخزَفِ
[48] انْدَهَشَ: تَعَجَّبَ
[49] أَعْدَدْتَ: جَهَّزْتَ
[50] مَضْرُوبَةٌ: مَصْنُوعَةٌ
[51] مُرُوءَةٌ: أَخْلَاقٌ جَيِّدَةٌ

حكاية الملك كسرى انوشروان مع الجارية

و مِمَّا يُحْكَى أَنَّ المَلِكَ العَادِلَ كَسْرَى اَنُوشِرْوَانُ رَكَبَ يَوْمًا إِلَى الصَّيْدِ فَانْفَرَدَ عَنْ عَسْكَرِهِ خَلْفَ ظَبْيِ. فَبَيْنَمَا هُوَ سَاعٍ خَلْفَ الظَّبْيِ إِذْ رَأَى **ضَيْعَةً**[52] قَرِيبَةً مِنْهُ و كَانَ قَدْ عَطِشَ عَطْشًا شَدِيدًا. فَتَوَجَّهَ إِلَى تِلْكَ الضَّيْعَةِ وَ قَصدَ بَابَ دَارِ قَوْمٍ فِي طَرِيقِهِ فَطَلَبَ مَاءً لِيَشْرَبَ. فَخَرَجَتْ لَهُ صَبِيَّةٌ فَأَبْصَرَتْهُ ثُمَّ عَادَتْ إِلَى الْبَيْتِ وَ عَصرَتْ لَهُ عَوْدًا وَاحِدًا مِنْ قَصَبِ السُّكَّرِ وَ **مَزَجَتْ**[53] مَا عَصَرَتْهُ مِنْهُ بِالْمَاءِ وَ وَضَعَتْهُ فِي قَدَحٍ وَ وَضَعَتْ عَلَيْهِ شَيْئًا مِنْ الطِّيبِ يَشْبَهُ التُّرَابَ .ثُمَّ سَلَّمَتْهُ إِلَى اَنُوشِرْوَان

(الليلة السابعة الثمانون بعد الثلثمائة). فَنظَرَ فِي **الْقَدَحِ**[54] فَرَأَى فِيهِ شَيْئًا يَشْبَهُ التُّرَابَ. فَجَعَلَ يَشْرَبُ مِنْهُ قَلِيلًا حَتَّى اِنْتَهَى إِلَى آخِرِهِ. ثُمَّ قَالَ لِلصَّبِيَّةِ: أَيُّهَا الصَّبِيَّةَ نِعْمَ الْمَاءُ مَا أَحْلَاهُ لَوْ لَا ذَلِكَ **الْقَذَى**[55] الذِّي فِيهِ فَإِنَّهُ **كَدَّرَهُ**[56]. فَقَالَتِ الصَّبِيَّةُ: أَيُّهَا الضَّيْفُ أَنَا عَمْدًا أَلْقَيْتُ فِيهِ ذَلِكَ الْقَذَى الذِّي كَدرَهُ. فَقَالَ الْمَلِكُ: لِمَ فَعلْتِ ذَلِكَ. فَقَالَتْ: لِأَنِّي رَأَيْتُكَ شَدِيدَ الْعطْشِ وَ خِفْتُ أَنْ تَشْرَبَهُ **نَهْلَةً وَاحِدَةً**[57] فَيَضرُّكَ فَلَوْ لَمْ يَكُنْ قَذىً لَكُنْتَ شَرِبْتَهُ بِسُرْعَةٍ نَهْلَةً وَاحِدَةً وَ كَانَ يَضرُّكَ لِشُرْبِهِ عَلَى هَذِهِ الطَّرِيقَةِ. فَتَعَجَّبَ الْمَلِكُ الْعَادِلُ اَنُوشِرْوَانُ مِنْ كَلَامِهَا وَ ذَكَاءِ عَقْلِهَا و عَلِمَ أَنَّ مَا قَالَتْهُ نَاشِىءٌ عَنْ ذَكَاءٍ وَ فِطْنَةٍ وَجَوْدَةِ عَقْلٍ. فَقَالَ لَهَا: مِنْ كَمْ عُودٍ عَصَرْتِ ذَلِكَ الْمَاءَ. فَقَالَتْ: مِنْ عُودٍ وَاحِدٍ .فَتَعَجَّبَ اَنُوشِرْوَانُ وَ طَلَبَ جَرِيدَةَ **الْخَرَاجِ**[58] الذِّي يَحْصُلُ مِنْ تِلْكَ الْقَرْيَةِ فَرَأَى خَرَاجَهَا قَلِيلًا **فَأَضْمَرَ**[59] فِي نَفْسِهِ انَّهُ إِذَا عَادَ إِلَى تَحْتِهِ يَزِيدُ فِي خَرَاجِ تِلْكَ الْقَرْيَةِ وَ قَالَ: قَرْيَةٌ يَكُونُ فِي عُودٍ وَاحِدٍ مِنْهَا هَذَا الْمَاءُ كَيْفَ يَكُونَ خَرَاجُهَا هَذَا **الْقَدْرُ**[60] الْقَلِيلُ ثُمَّ انَّهُ اِنْصرَفَ عَنْ تِلْكَ الْقَرْيَةِ إِلَى الصَّيْدِ وَ فِي آخِرِ النَّهَارِ رَجِعَ إِلَيْهَا وَ **اجْتَازَ**[61] عَلَى ذَلِكَ الْبَابَ مُنْفَرِدًا وَ طَلَبَ الْمَاءَ لِيَشْرَبَ . فَخَرَجَتْ لَهُ تِلْكَ الصَّبِيَّةُ بِعَيْنِهَا فَرَأَتْهُ فَعرفَتْهُ. ثُمَّ عَادَتْ لِتُخْرِجَ لَهُ الْمَاءَ فَأَبْطَأَتْ عَلَيْهِ **فَاسْتَعْجَلَهَا**[62] اَنُوشِرْوَانُ وَ قَالَ: لِأَيِّ شَيْءٍ اَبطَأْتِ. فَقَالَتْ لَهُ:.لِأَنَّهُ لَمْ يَخْرُجْ مِنْ عُودٍ وَاحِدٍ قَدْرُ حَاجَتِكَ فَعصَرْتُ ثَلْثَةً

---

52 ضَيْعَةٌ: قَرْيَةٌ صَغِيرَةٌ
53 مَزَجَتْ: خَلَطَتْ
54 الْقَدَحِ: إِنَاءٌ لِلشُّرْبِ
55 الْقَذَى: التُّرَابُ
56 كَدَّرَهُ: عَكَّرَهُ ,جَعَلَهُ لَيْسَ نَقِيًّا
57 نَهْلَةً وَاحِدَةً: مَرَّةً وَاحِدَةً
58 الْخَرَاجُ: الضَّرِيبَةُ
59 أَضْمَرَ: أَخْفَى
60 الْقَدْرُ: حَجْمٌ
61 اِجْتَازَ: مَرَّ
62 اِسْتَعْجَلَهَا: طَلَبَ مِنْهَا أَنْ تُسْرِع

أَعْوَادٍ وَ لَمْ يَخْرُجْ مِنْهَا مِثْلَ مَا كَانَ يَخْرُجُ مِنْ عُودٍ وَاحِدٍ. فَقَالَ الْمَلِكُ اَنُوشِرْوَانُ: مَا سَبَبُ ذَلِكَ. فَقَالَتْ : سَبَبُهُ أَنَّ نِيَّةَ السُّلْطَانِ قَدْ تَغَيَّرَتْ. فَقَالَ لَهَا: مِنْ أَيْنَ جَاءَكِ هَذَا. قَالَتْ: سَمِعْنَا مِنْ **العُقَلَاءِ**[63] إِذَا تَغَيَّرَتْ نِيَّةُ السُّلْطَانِ عَلَى قَوْمٍ زَالَتْ **بَرَكَتُهُمْ** [64] وَ قِلَّتْ خَيْرَاتُهُمْ. فَضَحِكَ اَنُوشِرْوَانُ وَ أَزَالَ مِنْ نَفْسِهِ مَا كَانَ أَضْمَرَ لَهُمْ عَلَيْهِ وَ تَزَوَّجَ بِتِلْكَ الصَّبِيَّةِ حَالاً حَيْثُ أَعْجَبَ **فَرْطُ**[65] ذَكَائِهَا وَ فِطْنَتُهَا وَ حُسْنُ كَلَامِهَا.

---

[63] العُقَلَاءُ: جَمْعُ عَاقِلٍ ,وهو الحَكِيمُ
[64] بَرَكَةٌ: خَيْرٌ
[65] فَرْطٌ: شِدَّة ,كَثْرَةٌ

جُبْرَان خَلِيل جُبْرَان

(1883 - 1931)

هُوَ الْكَاتِبُ وَالْأَدِيبُ وَالرَّسَّامُ وَالشَّاعِرُ اللُّبْنَانِيُّ جُبْرَان خَلِيل جُبْرَان، وَقَدْ وُلِدَ فِي السَادِسِ مِنْ كَانُونِ ثَانِي عَام 1883فِي بَلْدَةٍ بَشَرِيٍّ وَاقِعَة إِلَى الشَّمَالِ مِنْ لُبْنَان، وَتَعَلَّمَ العَرَبِيَّةَ وَالشِّعْرَ وَالإِنْجِيلَ وَالْمُطَالَعَة عَلَى يَدِ الْكَاهِنِ الذي كَانَ فِي قَرْيَتِهِ فِي ذَاكَ الْوَقْتِ، بِسَبَبِ فَقْرِ عَائِلَتِهِ وَعَدَمِ قُدْرَتِهِ عَلَى الذَّهَابِ لِلْمَدْرَسَةِ لِتَلَقِّي الْعُلُومِ الْمُخْتَلِفَةِ فِيهَا، وَقَدْ هَاجَرَ فِيمَا بَعْدُ مَعَ أُمِّهِ إِلَى الْوِلَايَاتِ الْمُتَّحِدَةِ الْأَمْرِيكِيَّةِ، وَهُنَاكَ دَرَسَ الْفُنُونَ وَانْطَلَقَ فِي مِشْوَارِهِ الْأَدَبِيِّ. وَقَدْ أَسَّسَ جُبْرَان بِرِفْقَةٍ عَدَدٍ مِنْ الْأُدَبَاءِ وَالْكُتَّابِ الْآخَرِينَ خَارِجِ أَوْطَانِهِمْ أَمْثَال مِيخَائِيل نُعَيْمَة وَنَسِيب عَرِيضة وغَيْرُهُمَا مَا عُرِفَ بِاسْمِ الرَّابِطَةِ الْقَلَمِية، فِي إِطَارِ السَّعْي لِإِحْدَاثِ تَجْدِيدٍ فِي الْأَدَبِ الْعَرَبِيِّ وَإِخْرَاجِهِ مِنْ دَائِرَةِ جُمُودِهِ، بِالْإِضَافَةِ إِلَى تَضَافُرِ الْجُهُودِ وَتَوْحِيدِهَا لِلْكُتَّابِ فِي الْغُرْبَةِ لِلْنُهُوضِ بِاللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ وَالْأَدَبِ، وَقَدْ تُوُفِّيَ جُبْرَان فِي الْعَاشِرَ مِنْ شَهْرِ نِيسَان عَامَ 1931 بِسَبَبِ إِصَابَتِهِ بداء السُّل عَنْ عُمْرٍ نَاهَزَ الثَّامِنَةَ وَالْأَرْبَعِين عَامًا.

أُسْلُوبُهُ الْأَدَبِيِّ وَأَعْمَالُهُ يَعْتَبِرُ جُبْرَان خَلِيل جُبْرَان أَحَدَ أَهَمِّ أُدَبَاءِ وَشُعَرَاءِ الْمُهَجَّرِ، وَقَدْ كَانَتْ لَهُ خِبْرَةٌ كَبِيرَةٌ فِي مَجَالَاتِ الشِّعْرِ وَالْكِتَابَةِ وَالْفَلْسَفَةِ وَعِلْمِ الرُوحَانِيَّاتِ وَالرَّسْمِ بِالْإِضَافَةِ إِلَى النَّحْتِ وَالْفَنِّ التَّشْكِيلِيِّ، فَقَدْ كَانَ مُتَعَدِّدَ الْمَوَاهِبِ وَمُرْهَفَ الْحِسِّ، وَقَدْ كَانَ أَيْضَاً جُزْءَاً مِنْ قَضَايَا الْعَصْرِ الذي عَاشَ فِيهِ، وَكَانَ يَظْهَرُ فِي أَشْعَارِهِ وَكِتَابَاتِهِ حُبَّ الْاِسْتِمْتَاعِ بِنَقَاءِ الْحَيَاةِ، كَمَا أَنَّهُ كَانَ ضِدَّ تسييس الدِّينِ سَوَاءَ الْإِسْلَامِيِّ أَوِ الْمَسِيحِيِّ، وَقَدْ ظَهَرَ تَوَجُّهُهُ هَذَا مِنْ خِلَالِ مُحَارَبَتِهِ فِي كِتَابَاتِهِ لِتَبَعِيَّةِ الْعَرَبِ لِلدَّوْلَةِ الْعُثْمَانِيَّةِ، وَلَعَلَّ كِتَاب "النَّبِي "هُوَ الْكِتَابُ الذي سَبَبُ شُهْرَتِهِ فِي الْأَوْسَاطِ الْغَرْبِيَّةِ، وَقَدْ تَمَّ نَشْرُهُ فِي عَامِ 1923، بِالْإِضَافَةِ إِلَى الْعَدِيدِ مِنَ الْكُتُبِ وَالْمُؤَلَّفَاتِ الْأُخْرَى فِي اللُّغَتَيْنِ الْعَرَبِيَّةِ وَالْإِنْجْلِيزِيَّةِ.

حياة الحبّ

الربيع

هَلُمِّي[66] يامَحْبُوبَتِي نَمْشِ بَيْن **الطُّلُولِ**[67], فَقَدْ ذَابَتِ الثُّلُوج, وَ هَبَّتِ الْحَيَاةُ مِنْ **مَرَاقِدِهَا**[68]وَ تَمَايَلَتْ فِي الْأَوْدِيَةِ وَ الْمُنْحَدَرَاتِ. سِيرِي مَعِي لِنَتَتَبَّعَ آثَارَ أَقْدَامِ الرَّبِيعِ فِي الْحَقْلِ الْبَعِيدِ. تَعَالِي لِنَصْعَدَ إِلَى أَعَالِي **الرُبَى**[69] و نَتَأَمَلُ تَمَوُّجَاتِ اِخْضِرَارِ السُّهُولِ حَوْلَهَا .

هَا قَدْ نَشَرَ فَجْرُ الرَّبِيعِ ثَوْبًا طَوَاهُ لَيْلَ الشِّتَاءِ**فَاكْتَسَتْ**[70]بِهِ أَشْجَارُ الْخَوْخِ و التُّفَّاحِ فَظَهَرَتْ كَالْعَرَائِسُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ, اِسْتَيْقَظَتِ الْكُرُومُ وَ تَعَانَقَتْ قَصَبَاتُهَا كَمُعَاشِرُ الْعُشَّاقِ, و جَرَتِالْجَدَاوِلُ رَاقِصَةً بَيْنَ الصُّخُورِ مُرَدِّدَةً أُغْنِية الْفَرَحِ, وَ **انْبَثَقَتِ**[71] الْأَزْهَارُ مِنْ قَلْبِ الطَّبِيعَةِ اِنْبِثَاقَ الزَّبَدِ مِنَ الْبَحْرِ.

---

[66] هَلُمِّي: تَعَالِي

[67] الطُّلُولُ: مَا بَقِيَ مِنْ آثَارِ الدِّيَارِ

[68] مَرَاقِدُ: أَمَاكِنُ النَّوْمِ

[69] الرُّبَى: الْمُرْتَفَعَاتُ

[70] اِكْتَسَتْ: لَبِسَتْ

[71] اِنْبَثَقَتْ: خَرَجَتْ مِنْ

تَعَالِي لِنَشْرَبْ بَقَايَا دُمُوعِ الْمَطَرِ مِنْ كُؤُوسِ النَّرْجِسِ وَ نَمْلَأْ نَفَسَيْنَا بِأَغَانِي الْعَصَافِيرِ الْمَسْرُورَةِ وَ **نَغْتَنِمْ**[72] اِسْتِنْشَاقَ عِطْرِ النَّسِيمَاتِ.
لِنَجْلِسْ بِقُرْبِ تِلْكَ الصَّخْرَةِ حَيْثُ يَخْتَبِيءُ الْبَنَفْسَجُ وَ نَتَبَادَلُ قُبُلَاتِ الْمُحِبَّةِ.

الصيف

هَيَّا بِنَا إِلَى الْحَقْلِ يَا حَبِيبَتِي فَقَدْ جَاءَتْ أَيَّامُ الْحَصَادِ وَ بَلَغَ الزَّرْعُ مَبْلَغَهُوَ أَنْضَجَتْهُ حَرَارَةُ مُحِبَّةَ الشَّمْسِ لِلطَّبِيعَةِ. تَعَالِي قَبْلَ أَنْ تُسَبِّقَنَا الطُّيُورُ فَتَسْتَغِلَّ أَتْعَابَنَا, وَ جَمَاعَةُ النَّمْلِ فَتَأَخَّذَ أَرْضَنَا. هَلُمِّي **نَجْنِي**[73] ثِمَارَ الْأَرْضِ مِثْلَمَا جَنَتِ النَّفْسُ حُبُوبَ السَّعَادَةِ مِنْ بُذُورِ الْوَفَاءِ الَّتِي زَرَعَتْهَا الْمُحِبَّةُ فِي أَعْمَاقِ قَلْبَيْنَا, وَ نَمْلَأُ الْمَخَازِنَ مِنْ نِتَاجِ الْعَنَاصِرِ كَمَا مَلَأَتِ الْحَيَاةُ **أَهْرَاءَ**[74] عَوَاطِفِنَا.
هَلُمِّي يَا رَفِيقَتِي نَفْتَرِشُ الْأَعْشَابَ وَ **نَلْتَحِفْ**[75] السَّمَاءَ وَ **نُوَسِّدُ**[76] رَأْسَيْنَا **بِضِغْثٍ**[77] مِنَ الْقَشِّ النَّاعِمِ فَنَرْتَاحُ مِنْ عَمَلِ النَّهَارِ و نَسْمَعُ مُسَامَرَةَ **غَدِيرِ**[78] الْوَادِي.

الخريف

لِنَذْهَبْ إِلَى **الْكَرْمَةِ**[79] يَا مَحْبُوبَتِي وَ نَعْصِرَ الْعِنَبَ وَ نُوعِهُ فِي **الْأَجْرَانِ**[80] مِثْلَمَا تَعِي النَّفْسُ حِكْمَةَ الْأَجْيَالِ وَ نَجْمَعَ الْأَثْمَارَ الْيَابِسَةَ وَ نَسْتَقْطِرَ الْأَزْهَارَ وَ نَسْتَعِضْ عَنِ الْعَيْنِ بِالْأَثَرِ.
لِنَرْجِعْ نَحْوَ الْمَسَاكِنِ فَقَدْ اِصْفَرَّتْ أَوْرَاقُ الْأَشْجَارِ وَ نَثَرَهَا الْهَوَاءُ كَأَنَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَكْفِنَ بِهَا أَزْهَاراً قَضَتْ **لَوْعَةً**[81]عِنْدَمَا وَدَعَهَا الصَّيْفُ.تَعَالِي فَقَدْ رَحَلَتِ الطُّيُورُ نَحْوَ السَاحِلِ وَ حَمَلَتْ مَعَهَا أُنْسَ الرِّيَاضِ وَ خَلَفَتِ الْوَحْشَةُ لِلْيَاسْمِينِ وَ **السِّيسْبَانِ**[82] فَبَكَى بَاقِي الدُّمُوعِ عَلَى أَدِيمِ التُّرَابِ.
لِنَرْجِعْ! فَالْجَدَاوِلُ قَدْ وَقَفَتْ عَنْ مَسِيرِهَا, وَ الْعُيُونُ نَشَفَتْ دُمُوعَ فَرْحِهَا, وَ الطُّلُولُ خَلَعَتْ بَاهِي أَثْوَابِهَا.تَعَالِي يَا مَحْبُوبَتِي, فَالطَّبِيعَةُ قَدْ رَاوَدَهَا النُّعَاسُ فَأَمَسَتْ تُوَدِّعُ الْيَقْظَةَ بِأُغْنِيَةٍ نَهَاوَنْدِيَّةٍ مُؤَثِّرَةٍ.

الشتاء

---

72 نَغْتَنِمُ: نَسْتَغِلُّ
73 نَجْنِي: نَجْمَعُ و نَرْبَحُ
74 أَهْرَاءُ: جَمْعُ هُرًى، بَيْتٌ كَبِيرٌ
75 نَلْتَحِفُ: نَتَغَطَّى
76 نُوَسِّدُ: نُنِيمُ
77 ضَغْثٌ: خَلِيطٌ مِنْ
78 غَدِيرٌ: نَهْرٌ صَغِيرٌ
79 الْكَرْمَةُ: الْعِنَبُ
80 الْأَجْرَانُ: جَمْعُ جُرْنٍ، مَكَانُ تَجْفِيفِ الطَّعَامِ
81 لَوْعَةٌ: حَرْقَةُ الْحُزْنِ وَ الْحُبِّ
82 السِّيسْبَانُ: نَوْعٌ مِنَ الزُّهُورِ

اِقْتَرِبِي يَا شَرِيكَةَ حَيَاتِ, اِقْتَرِبِي مِنِّي وَ لَا تَدْعِي أَنْفَاسَ الثُّلُوجِ تَفْصِلُ جِسْمَيْنَا. اِجْلِسِي بِجَانِبِي أَمَامَ هَذَا الْمَوْقِدِ, فَالنَّارُ فَاكِهَةُ الشِّتَاءِ الشَهِيَةُ. حَدِّثِينِي بِمَآتِي الْأَجْيَالِ , فَأُذْنَايَ قَدْ تَعَبَتَا مِنْ **تَأَوُّه**[83] الرِّيَاحِ وَ نَدْبِ العَنَاصِرِ. أَوْصِدِي الْأَبْوَابَ وَ النَّوَافِذَ, فَمَرْأَى وَجْهِ الْجَوِّ **الْغَضُوب**[84]يُحْزِنُ نَفَسِي, وَ النَّظَرُ إِلَى الْمَدِينَةِ الْجَالِسَةِ **كَالثُّكْلَى**[85] تَحْتَ أَطْبَاقِ الثُّلُوجِيُدَمِّي قَلْبِي... اِسْقِي **السِّرَاجَ**[86] زَيْتاً,يَارَفِيقَة عُمْرِي, فَقَدْ أَوْشَكَ أَنْ يَنْطَفِيءَ, وَضَعِيهُ بِالْقُرْبِ مِنْكِ لِأَرَى مَا كَتَبَتْهُ اللَّيَالِي عَلَى وَجْهِكِ... تِي بِجَرَّةِ الْخَمْرِ لِنَشْرَبْ وَ نَذْكُرْ أَيَّامَ الْعَصْرِ.

اِقْتَرِبِي! اِقْتَرِبِي مِنِّي يَا حَبِيبَة نَفْسِي, فَقَدْ خَمَدَتِ النَّارُ وَ كَادَ الرَّمَادُ يَخْفِيهَا... ضَمِّينِي, فَقَدْ اِنْطَفَأَ السِّرَاجُ و تَغَلَّبَتْ عَلَيْهِ الظُّلْمَةُ... هَا قَدْ أَثْقَلَتْ أَعْيُنَنَا خَمْرَةُ السِّنِينِ... **أُرْمُقِينِي**[87] بِعَيْنِ كَحَلَهَا النُّعَاسُ... عَانِقِينِي قَبْلَ أَنْ يُعَانِقَنِي **الْكُرَى**[88]... قَبِّلِينِي فَالثَّلْجُ قَدْ تَغَلَّبَ عَلَىَ كُلِّ شَيْءٍ إِلَّا قُبْلَتِكِ... آهْ يَا حَبِيبَتِي مَا أَعْمَقَ بَحْرُ النَّوْمِ! آهْ مَا أَبْعَدَ الصَّبَاحُ ... فِي هَذَا الْعَالَمِ !

---

83 تَأَوُّهٌ: تَأَلُّمٌ
84 الغَضُوبُ: كَثِيرُ الْغَضَبِ
85 الثُّكْلَى: مَنْ فَقَدَتْ اِبْنَهَا
86 سِرَاجٌ: مِصْبَاحٌ
87 أُرْمُقِينِي: إِلِيَّ دَائمًا أُنْظُرِي
88 الكُرَى: النَّوْمُ

محمود تيمور

(1894 -1963)

مَحْمُود تَيْمُور، شَخْصِيَّةٌ فذّةٌ، وَعَلَمٌ مِنْ أَعْلَامِ النَّهْضَةِ الْفِكْرِيَّةِ وَالْأَدَبِيَّةِ فِي تَارِيخِنَا الْمُعَاصِرِ. إِنَّ وِلَادَةَ مَحْمُود تَيْمُور كَانَتْ فِي يَوْمِ الرَّابِعِ مِنْ شَهْرِ حَزِيرَانِ لِعَامِ أَلْفٍ وَثَمَانِمِئَةٍ وَأَرْبَعَةٍ وَتِسْعِين لِلْمِيلَادِ فِي أَحَدِ الْأَحْيَاءِ الْقَدِيمَةِ فِي مَدِينَةِ الْقَاهِرَةِ وَالذي يُعْرَفُ بِاسْمِ دَرْبِ السَّعَادَةِ. اِنْتَقَلَتْ أُسْرَتُهُ لِلسَّكَنِ فِي إِحْدَى ضَوَاحِي الْقَاهِرَةِ وَهِي عَيْن شَمْس، فَكَانَ بِالنِّسْبَةِ لَهُ اِنْتِقَالٌ مِنْ حَيَاةِ الْمَدِينَةِ الشَّعْبِيَّةِ إِلَى حَيَاةِ الرِّيفِ السَّاحِرِ، الذي غَذَّى وِجْدَانَهُ وَالذي فَجَّرَ لَدَيْهِ الْمَلَكَةَ الإِبْدَاعِيَّةَ التي اِسْتَقَاهَا مِنَ الطَّبِيعَةِ الْجَمِيلَةِ. كَانَ يُوَجِّهُهُ مَحْمُود تَيْمُور بِصُورَةٍ دَائِمَةٍ لِلْقِرَاءَةِ مِنْ مَكْتَبَتِهِ التي تَزْخَرُ بِصُنُوفِ الْكُتُبِ الْأَدَبِيَّةِ ، لِيَنْهَلَ مِنْهَا وَتَنْغَرِسَ فِي نَفْسِهِ النَّزْعَة الرُّومَانْسِيَّة التي اِسْتَقَاهَا مِنَ الْمَنْفَلُوطِي الذي شَغِفَ بِهِ، وَمِنْ جُبْرَان خَلِيل جُبْرَان الذي أَوْلَعَ بِكِتَابَاتِهِ .

تَلَقَّى مَحْمُود تَيْمُور تَعْلِيمَهُ فِي مَدَارِسِ مَصْرِيَّةٍ، وَفِي الثَّانَوِيَّةِ الْمَصْرِيَّةِ، وَ ثُمَّ تَمَّ اِلْتِحَاقُهُ بِمَدْرَسَةِ الزِّرَاعَةِ الْعُلْيَا، إِلاَّ أَنَّهُ وَنَتِيجَةٌ لِمَرَضِهِ الشَّدِيدِ بِالتيفوئيد، اِنْقَطَعَ عَنْ هَذِهِ الْمَدْرَسَةِ أَيَّاماً طَوِيلَةً، وَهُوَ دُونَ سِنِّ الْعِشْرِينَ، مَا جَعَلَهُ يَقْضِي فَتْرَةً طَوِيلَةً مُلْتَزِماً بِفِرَاشِ الْمَرَضِ، يَقْضِي جلّ وَقْتِهِ فِي التَّفْكِيرِ وَالتَّأَمُّلِ، إِضَافَةً إِلَى الْقِرَاءَةِ التي شَغَلَتْ حَيِّزاً كَبِيراً مِنْ وَقْتِهِ، وَ نَتِيجَةً لِتَمَكُّنِ الْمَرَضِ مِنْهُ لَمْ يَكُنْ أَمَامَهُ إِلاَّ السَّفَرِ إِلَى سُوِيسْرَا لِلْاِسْتِشْفَاءِ، وَهُنَاكَ أُطّلِعَ عَلَى مَجْمَلِ الْآدَابِ الْأُورُوبِيَّةِ ، وَأُتِيحَتْ لَهُ الْفُرْصَةُ لِدِرَاسَةِ الْأَدَبِ الْفِرَنْسِيِّ إِضَافَةً لِلْأَدَبِ الرُّوسِيِّ، قَرَأَ مَحْمُود تَيْمُور خِلَالَ فَتْرَةٍ .

شَارَكَ مَحْمُود تَيْمُور فِي مُؤْتَمَرَاتٍ أَدَبِيَّةٍ عَدِيدَةٍ فِي دِمَشْق ,فِي مِصْر, فِي بَيْرُوت، فِي بَاكِسْتَان,فِي بَارِيس وَحَصَدَ الْعَدِيدَ مِنَ الْجَوَائِزِ الْأَدَبِيَّةِ عَنْ أَعْمَالِهِ وَمُؤَلَّفَاتِهِ . تَمَّ الْاِحْتِفَاءُ بِهِ فِي الْعَدِيدِ مِنَ الْجَامِعَاتِ فِي الْعَالَمِ، إِنْ كَانَ فِي دَوْلَة رُوسِيَا، أَوْ الْمَجْر، أَوْ أَمْرِيكَا. عُيِّنَ عَامَ أَلْف وَتِسْعِمِئَة وَتِسْعَة وأَرْبَعِينَ لِلْمِيلَادِ عُضْواً فِي مَجْمَعِ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ فِي مِصْرَ .

أَلفَّ محمود تيمور الْعَدِيدَ مِنَ الْكُتُبِ فِي شَتَّى الْفُنُونِ الْأَدَبِيَّةِ ، وَهِيَ كُومِيدِيَّةٌ مَسْرَحِيَّةٌ: المَخْبَأُ رَقْمٌ 13 كِتَابٌ مِنْ ثَلَاثَةِ فُصُولٍ; قِصَصٌ وَ قِصَصٌ قَصِيرَةٌ: شِفَاهٌ غَلِيظَةٌ ,نِدَاءُ الْمَجْهُولِ, اِتِّجَاهَاتٌ فِي السِّنِينَ الْمِائَةَ الْأَخِيرَةِ , اِتِّجَاهَاتُ الْأَدَبِ الْعَرَبِيِّ, إِحْسَانُ اللهِ و قِصَصٌ أُخْرَى ;مَقَالَاتٌ: الْوَثْبَةُ الْأُولَى, حَوَّاءُ الْخَالِدَة , سلوى فِي مَهَبِّ الرِّيحِ , شَمْسٌ وَ لَيْلٌ و مَقَالَاتٌ أُخْرَى.

السائح

لِمُحَمَّدٍ بِك نَاجِع مَنْزِلٌ جِهَةَ الْأَزْهَرِ يَعِيشُ فِيهِ مَعَ وَالِدَتِهِ وَ **دَادَتِهِ**[89] وَ بَعْضِ الخَدَمِ الْمُخْلِصِينَ لِعَائِلَتِهِ. دَخْلُهُ الشَّهْرِيُّ يُقَدَّرُ بِمِائَةِ جُنَيهٍ يَعِيشُ بِهَا عِيشَةَ **رَخَاءٍ**[90] لاَ **تَذَمُّرُ**[91] مِنْهَا وَ لَا شَكْوَى. يَبْلُغُ مِنَ الْعُمْرِ الثَامِنَةَ وَ الْأَرْبَعِينَ ,**مُلْتَحٍ**[92] بِلِحْيَةٍ سَوْدَاءَ فِيهَا **مَبَادِيءُ**[93] **الشَّيْبِ**[94] المُقْبِل. يَلْبِسُ دَائماً **الرِدِنْجُوتَ**[95]

---

[89] دَادَةٌ:مربِّيَةُ أَطْفَالٍ

[90] رَخَاءٌ: حالٌ جَيِّدَةٌ

[91] تَذَمُّرٌ: غَضَبٌ

[92] مُلْتَحٍ: عِنْدَهُ لِحْيَةٌ

[93] مباديء: بِدَايَاتٌ

[94] الشَّيْبُ: الكِبَرُ فِي السِّنِّ

[95] الرِّدِنْجُوتُ: مَلْبَسٌ طَوِيلُ الذَّيْلِ

الْأَسْوَدَ وَ الْمُلَوَّنَ وَ الطَرْبُوشَ الْوَاسِعَ القَصِيرَ. تَلَقَّى عُلُومَهُ فِي الْمَدَارِسِ الْإِبْتِدَائِيَّةِ وَ عَلَى أُسَاتِذَةٍ خُصُوصِيِّينَ وَ لَكِنَّهُ لَمْ يَنَلْ شَهَادَةً مِنْ شَهَادَاتِ الدِّرَاسَةِ. ثُمَّ حَضَرَ بَعْضَ الدُّرُوسِ فِي حَلَقَاتِ الْأَزْهَرِ فَلَمْ يَسْتَفِدْ مِنْهَا إِلَا قَلِيلًا. وَ لَمَا وَجَدَ أَنَّهُ قَدْ **أَشْرَفَ**[96] عَلَى الْأَرْبَعِينَ وَ لَمْ **يُحَصِّلْ**[97] شَيْئاً مِنَ الْعُلُومِ **جَعَلَ**[98] يَدْرُسُ عُلُومَ الدِّينِ عَلَى الشَّيْخِ مَبْرُوك الخِزَامِي – عَالِمٌ **مُتَقَاعِدٌ**[99] يُدَرِّسُ **الفِقْهَ**[100] و التَوْحِيدَ و **العَقَائِدَ**[101] فِي مَنْزِلِهِ بِأَجْرٍ **زَهِيدٍ**[102]. وَ بِالرَّغْمِ مِنْ **مُوَاظَبَةِ**[103] نَاجِع بِك عَلَى تَلَقِّي هَذِهِ الدُّرُوسِ مِنْ أَسَاتِذَةٍ, لَمْ يَسْتَفِدْ شَيْئاً جَدِيدًا لِشِدَّةِ **غَبَاوَتِهِ**.[104] وَ لَكِنَّهُ **اكْتَسَبَ**[105] فِي الْفَتْرَةِ الْأخِيرَةِ لَقَبَ "عَالِمٍ" مِنْ أَصْدِقَائِهِ وَ **تَوَابِعِهِ**[106] فَرَضِيَ بِهِ كُلَّ الرِضَى. أَهَمُّ مُمَيِّزَاتِهِ التي انْفَرَدَ بِهَا **غَرَامُهُ**[107] بِقِرَاءَةِ قِصَصِ السِّيَاحَاتِ وَ كُتُبِ الرِّحْلَاتِ الْقَدِيمَةِ. يَجْمَعُ فِي خِزَانَتِهِ الْمَنْزِلِيَّةِ مَجْمُوعَةً مِنْ هَذِهِ الْكُتُبِ بَيْنَ قَيِّمَةٍ وَ حَقِيرَةٍ. كَثِيرًا مَا يَذْهَبُ إِلَى الْأَزْهَرِ لِزِيَارَةِ أَصْدِقَائِهِ الْعُلَمَاءِ كَمَا **يُدَّعَى**.[108] **وَيَتَرَدَّدُ**[109]دائماً بَعْدَ ظُهْرِ كُلِّ يَوْمٍ إِلَى مَكْتَبَةٍ حَقِيرَةٍ بِجِوَارِ الْأَزْهَرِ صَاحِبُهَا أَزْهَرِيٌّ فَشِلَ فِي دِرَاسَتِهِ. وَ لَعَلَّ أَحْسَنَ أَوْقَاتِهِ التي يَقْضِيهَا هُوَ الْوَقْتُ الذي **يَصْرِفُ**[110] فِي تِلْكَ الْمَكْتَبَةِ.

وَالْمَكْتَبَةُ عِبَارَةً عَنْ مَكَانٍ **مُتَدَاعِى**[111] الأرْكَانِ رَطْبَةٍ, لَيْسَ بِهِ مَقَاعِدٌ لِلْجُلُوسِ غَيْرُ مَقْعَدٍ طَوِيلٍ مِنْ الْخَشَبِ مُلْتَصِقٌ بِالْخِدَارِ, مَفْرُوشٌ عَلَيْهِ قِطْعَةٌ مِنْ **البِسَاطِ**[112] لَا لَوْنُ لَهَا وَلَا شَكْلٌ. أَمَا الْكُتُبُ

96 أَشْرَفُ عَلَى: اَقْتَرِبُ مِنْ
97 يُحَصِّلُ: يَجْمَعُ
98 جَعَلَ: بَدَأَ
99 مُتَقَاعِدٌ: تَرَكَ وَظِيفَتَهُ لِكِبَرِ سِنِّهِ
100 الْفِقْهُ: فَهْمُ عُلُومِ الدِّينِ
101 الْعَقَائِدُ: جَمْعُ عَقِيدَةٍ ,و هِيَ الْإِعْتِقَادُ وَ الْإِمَانُ
102 زَهِيدٌ: رَخِيصٌ
103 مُوَاظَبَةٌ: مُدَاوَمَةٌ
104 غَبَاوَتُهُ: عَدَمُ ذَكَائِهِ
105 اِكْتَسَبَ: حَصَلَ عَلَى
106 توابع: جَمْعُ تَابِعٍ ,وَ هُوَ المُؤَيِّدُ
107 غَرَامٌ: حُبٌّ كَبِيرٌ
108 يَدَّعِي: يَزْعُمُ ,يَقُولُ كِذْبًا
109 يَتَرَدَّدُ: يَذْهَبُ عَادَةً إِلَى
110 يَصْرِفُ: يَقْضِي
111 مُتَدَاعِي: مُتَهَالِكٌ ,قَدِيمٌ و لَيْسَ بِحَالَةٍ جَيِّد
112 بِسَاطٌ: نَوْعٌ مِنْ الْفُرُشِ مِثْلَ سَجَّادَة

الْمَعْرُوضَةُ لِلْمَبِيعِ فَهِيَ خَلِيطٌ مِنْ مَخْطُوطٍ وَ مَطْبُوعٍ أَهَمُّهَا كُتُبٌ **أُوَّلِيَّةٌ**[113] يَحْتَاجُ إِلَيْهَا الْأَزْهَرِيُّونَ فِي دِرَاسَتِهِمْ مَوْضُوعَةٌ كُلُّهَا بِإهْمَالٍ عَلَى رُفُوفٍ خَشَبِيَّةٍ **يَكْسُوهَا**[114] الْغُبَارُ **الْعَتِيقُ**[115] .

يَأْتِي نَاجِع بِك إِلَى الْمَكْتَبَةِ وَ يَدْخُلُ بِكُلِّ **هَيْبَةٍ**[116] وَ **وَقَارٍ**[117] فَيَقُومُ الشَّيْخ سَلَام صَاحِبُهَا يَتَقَدَّمُ لِيُقَبِّلَ يَدَيْهِ وَ يَقُولُ لَهُ بِكُلِّ احْتِرَامٍ وَ هُوَ يُنَظِّفُ بِمَنْدِيلِهِ الْأَحْمَرِ الْكَبِيرِ قِطْعَةَ الْبِسَاطِ التي لَا لَوْنٌ لَهَا وَ لَا شَكْلٌ :

_تَفَضَّلْ يَا سَيْدِي الْعَلَّامَةُ.

فَيَجْلِسُ نَاجِع بِك وَ هُوَ يَقُولُ:

_كَيْفَ صِحَّتُكَ يَا شَيْخ سَلَامِ؟ الْحَالَةُ إِنْ شَاءَ الله **مُتَيَسِّرَةٌ** [118].

فَيُجِيبُهُ الشَّيْخ سَلَام وَ هُوَ يَبْتَسِمُ اِبْتِسَامَةَ الرِضَى:

_الْحَمْدُ لله عَلَىَ كُلِّ حَالٍ .

فَيَتَحَرَّكُ نَاجِع بِك عَلَى مَقْعَدِهِ قَلِيلاً ثُمَّ يَقُولُ:

_أَرْجُو أَنْ تَأْمُرَ لَنَا بِفِنْجَانٍ مِنَ الْقَهْوَةِ السَّادَةِ وَ كُوبَةٍ مِنْ الْمَاءِ الْبَارِدِ.

فَيَهْرَعُ[119] الشَّيْخ سَلَام الْأَزْهَرِيُّ لِيَأْمُرَ بِمَا طَلَبَهُ الْبِك... وَ بِالرَّغْمِ مِنْ تَغَيُّرِ الطَّقْسِ وَ تَحَوُّلِهِ مِنْ بَارِدٍ إِلَى حَارٍ وَ مِنْ حَارٍ إِلَى بَارِدٍ فَإِنَّ طَلَبَ نَاجِع بِك لَمْ يَتَغَيَّرْ مُنْذُ خَمْسَةِ أَعْوَامٍ.وَهُوَ يُصِرُّ عَلَى أَنْ تَكُونَ الْقَهْوَةُ سَادَةً وَ الْمَاءُ بَارِداً وَ لَكِنْ حِينَمَا يُحْضِرُونَ لَهُ مَا طَلَبَهُ **لا يَعْبَأُ**[120] إِذَا كَانَتِ الْقَهْوَةُ مُحَلَّاةً بِالسُّكَرِ أَوْ خَالِيَةً مِنْهُ,وَالْمَاءُ إِذَا كَانَ مُثَلَّجاً أَوْ غَيْرُ مُثَلَّجٍ. الْمُهِمُّ أَنْ **يَتَرَنَّمَ**[121] بِهَذَا الطَّلَبِ كُلَّ يَوْمٍ ثُمَّ **يُرْدِفُهُ**[122] بِطَلَبٍ آخَرٍ لَا يَتَجَزَّأُ عَنِ الْأَوَّلِ فَيَقُولُ وَهُوَ **يَتَنَحْنَحُ** [123]:

_كُتُبُكَ يَا شَيْخ سَلَام.

---

[113] أُوَّلِيَّةٌ: أَسَاسِيَّةٌ
[114] يَكْسُو: يُغَطِّي
[115] الْعَتِيقُ: قَدِيمٌ جِدًّا
[116] هَيْبَةٌ: جَلَالٌ وَ احْتِرَامٌ
[117] وَقَارٌ: رَزَانَةٌ وَ ثَبَاتٌ
[118] مُتَيَسِّرَةٌ: جَيِّدَةٌ
[119] يَهْرَعُ: يُسْرِعُ
[120] لَا يَعْبَأُ: لَا يَهْتَمُّ
[121] يَتَرَنَّمُ: يَتَغَنَّى
[122] يُرْدِفُ: يُكْمِلُ ,يُتَابِعُ الْحَدِيثَ
[123] يَتَنَحْنَحُ: يُرَدِّدُ صَوْتًا دُونَ حَدِيثٍ

فَيُحْضِرُ لَهُ الشَّيْخ سَلَام مِنْ الرَّفِ الْقَرِيبِ ثَلَاثَةَ كُتُبٍ لَا تَتَغَيَّرُ وَ لَا تَتَبَدَّلُ. وَ هِيَ كِتَابُ "أَلْفُ لَيْلَةٍ„ وَ "رِحْلَةُ إِبْنِ بَطُوطَةٍ„ وَ "عَجَائِبُ الْهِنْدَ„ فَيَتَنَاوَلُهَا نَاجِع بِك وَ **يَرُصُّهَا**[124] بِجِوَارِهِ بَعْدَ أَنْ يَخْلَعَ **نَعْلَهُ**[125] وَ يَتَرَبَّعَ. ثُمَّ يَأْخُذُ فِي مُطَالَعَةِ الْكُتُبِ وَ هُوَ يَشْرَبُ الْقَهْوَةَ وَ الْمَاءَ الْبَارِدَ قَائِلاً بَيْنَ فَتْرَةٍ وَ أُخْرَى:

_شَيْءٌ عَجِيبٌ... كَلاَمٌ جَمِيلٌ ...

وَ يَمُرُّ بَعْضُ الطَّلَبَةِ الْأَزْهَرِيِّينَ وَ يَصِيحُونَ بِالسَّلَامِ عَلَى الشَّيْخ سَلَام فَيَصِيحُ نَاجِع بِك مِنْ دَاخِلِ الْمَكْتَبَةِ يَرُدُّ السَّلَامَ كَأَنَّهُ لَهُ.

وَ يَدْخُلُ الْمَكْتَبَةَ فِي بَعْضِ الْأَحْيَانِ الشَّيْخ الْبُسْطَاوِيصَى **النَسَّاخ** ,[126] رَجُلٌ يَلْبِسُ **الْجُبَّةَ وَ الْقُفْطَانَ**[127] وَ الطَّرْبُوشَ. لَهُ عَيْنَانِ دَائِمَةُ الْإِحْمِرَارِ خَالِيتَانِ مِنَ الرُّمُوشِ وَ قَلِيلَتَا شَعْرِ الْأَهْدَابِ يَدَاهُ دَائِماً فَي الْإِرْتِعَاشِ مَعَ أَنَّهُ لَمْ **يُنَاهِزْ**[128] بَعْدُ الْخَامِسَةَ وَ الْأَرْبَعِينَ **قَذِرُ**[129] الْمَلْبَسِ, ثَقِيلُ الدَّمِ وَ لَكِنَّهُ يُدْعَى اللطَّافَةَ وَ خِفَّةَ الرُوحِ و الرَّشَاقَةَ فِي الْكَلَامِ وَ يَتَظَاهَرُ بِالْعِلْمِ فَيَتَكَلَّمُ بِجَهْلٍ فَاضِحٍ فِي كُلِّ مَوْضُوعٍ ,يُكَلِّفُهُ نَاجِع بِك مِنْ وَقْتٍ لِآخَرِ **بِاسْتِنْسَاخِ**[130] كُتُبِ الرِّحْلَاتِ مِنْ دَارِ الْكُتُبِ الْعُمُومِيَّةِ وَ مِنْ بَعْضِ الْخِزَانَاتِ الْخُصُوصِيَّةِ, يَدْخُلُ الرَّجُلُ وَ يَنْحَنِي أَمَامَ الْبِك مُقَبِّلاً يَدَيْهِ ثُمَّ يَأْخُذُ مَجْلِسَهُ فِي طَرْفِ الْمَقْعَدِ بِكُلِّ حِشْمَةٍ وَ وَقَارٍ. وَ يَبْدَأُ التَّكَلُّمَ عَنِ الطَّقْسِ وَ السِّيَاسَةِ وَ الْأَخْلَاقِ فَإِذَا مَا اِنْتَهَى مِنْ ذَلِكَ يُخْبِرُ الْبِك بِأَنَّهُ **عَثَرَ عَلَى**[131] كِتَابٍ مَخْطُوطٍ فِي عَجَائِبِ جُزُرِ الْمُحِيطِ الْهِنْدِيِّ مُزَيَّنٍ بِصُوَرٍ مُلَوَّنَةٍ كَبِيرَةٍ وَ ثَمْنُهُ خَمْسُمِائَةُ قِرْشٍ لَا غَيْرُ. **فَيُحَمْلِقُ**[132] الْبِك فِي وَجْهِ الشَّيْخ الْبُسْطَاوِيصَى النَّسَّاخ وَ **يُدَمْدِمُ**[133] قَائِلاً:

_وَلَكِنَّ خَمْسُمِائَةُ قِرْشٍ مَبْلَغٌ كَبِيرٌ.

فَيُجِيبُهُ الْبُسْطَاوِيصَى وَ هُوَ يَمْسَحُ عَيْنَيْهِ بِمَنْدِيلٍ قَذِرٍ **مُمَزَّقٍ**[134] :

_هَذَا مَا يَطْلُبُهُ صَاحِبُهُ. وَ لَكِنَّنَا نَسْتَطِيعُ **تَنْزِيلَ**[135] ثَمَنِهِ إِلَى النِّصْفِ.

---

124 يَرُصُّ: يُرَتِّبُ
125 نَعْلٌ: حِذَاءٌ
126 النَّسَّاخُ: النَّاقِلُ
127 جُبَّة و قُفْطَان: مَلَابِسٌ خَاصَةٌ بِمَنْ يَدْرُسُونَ فِي الْأَزْهَرِ
128 يُنَاهِزُ: يُقَارِبُ
129 قَذِرٌ: لَيْسَ نَظِيفًا ,مُتَّسِخٌ
130 اِسْتِنْسَاخٌ: نَقْلٌ
131 عَثَرَ عَلَىَ: وَجَدَ
132 يُحَمْلِقُ: يَنْظُرُ بِشِدَّةٍ
133 يُدَمْدِمُ: يَغْضَبُ ,يَفْعَلُ صَوْتًا قَوِيًّا
134 مُمَزَّقٌ: مُقَطَّعٌ
135 تَنْزِيلٌ: تَخْفِيضٌ

_الْمُهِمُّ أَنْ أَرَى الْكِتَابَ.

_سَأُحْضِرُهُ لِسَعَادَتِكَ غَداً إِنْ شَاءَ الله.

ثُمَّ يَعُودُ الْبِك إِلَىَ مُطَالَعَةِ قِصَّةِ الْسِّنْدْبَادَ الْبَحْرِيِّ وَ هِيَ الْقِصَّةُ التي قَرَأَهَا مَا **يُنَيِّفُ**[136] عَنِ الْخَمْسِينَ مَرَّةٍ حَتَّى كَادَ يَحْفَظُهَا .ثُمَّ يَتَرَنَّمُ قَائِلاً:

_شَيْءٌ عَجِيبٌ ... كَلاَمٌ جَمِيلٌ ...

فَيَتَكَلَّمُ الْبُسْطَاوِيصَى النَّسَّاخُ **مُرَدِّدًا**[137] كَلاَمِ الْبِك.

_بِالطَّبْعِ شَيْءٌ عَجِيبٌ وَ كَلَامٌ جَمِيلٌ.

فَيَنْظُرُ إِلَيْهِ نَاجِع بِك وَ هُوَ يَقُولُ:

_آهْ لَوْ **يُتَاحُ**[138] لِي السَّفَرُ فِي الْمُحِيطِ الْهِنْدِيِّ لِأَزُورَ الْهِنْدَ وَ الْعَجَمَ وَ **جَزَائِرَ**[139] الْبُحُورِ, تِلْكَ الْجَزَائِرَ التي لَمْ **يَطَأْهَا**[140] لِلْآنَ إِنْسَانٌ بَعْدَ مَشَاهِيرِ رَحَّالَةِ الْمُسْلِمِينَ.

_وَ هَلْ تَنْوِي السَّفَرَ يَا سَيْدِي الْبِك؟

_يَمْنَعُنِي شَيْءٌ وَاحِدٌ ... هُوَ وَالِدَتِي يَا شَيْخ بُسْطَاوِيصَى. وَالِدَتِي عَجُوزٌ ... لَا أَسْتَطِيعُ أَنْ أَتْرُكَهَا.

_وَ لَكِنْ, إِذَا **تَيَسَّرَ**[141] لَكُمْ السَّفَرَ فِي حَالٍ مِنَ الْأَحْوَالِ هَلْ تَرْغَبُونَ السِّيَاحَةَ فِي الْمُحِيطِ الْهِنْدِيِّ؟

_بِالطَّبْعِ ,سَأَذْهَبُ حَيْثُ ذَهَبَ سَائِحُو الْعَرَبِ الْمُسْلِمِينَ فِي الْقَدِيمِ **الْغَابِرِ**[142]. يُوجَدُ هُنَاكَ جُزُرٌ مَمْلُوءَةٌ بِالْخَيْرَاتِ لَمْ يَكْتَشِفْهَا لِلْيَوْمِ أَجْنَبِيٌّ. أُرِيدُ اِرْتِيَادَ هَذِهِ **الْبِقَاعِ**[143] الْمَجْهُولَةِ ثُمَّ **أُعَرِّجُ**[144] فِي طَرِيقِي عَلَىَ الْهِنْدَ وَ **الْعَجَمَ**[145] لِأَرَى مَا بِهِمَا مِنَ الْعَجَائِبِ **الْمَسْتُورَةِ**.[146]

_مَا شَاءَ الله. عَمَلٌ جَلِيلٌ **سَيُخَلِّدُ**[147] إِسْمَكَ فِي بُطُونِ التَّارِيخِ.

---

136 يُنَيِّفُ: يُزَيِّدُ
137 مُرَدِّدًا: مُكَرِّرًا
138 يُتَاحُ: يُمْكِنُ
139 جَزَائِر: جَمْعُ جَزِيرَةٍ ,مَكَانٌ حَوْلَهُ مَاءٌ مِنْ كُلِّ الْجَوَانِبِ
140 يَطَأُ: يَدْخُلُ مَكَانًا
141 تَيَسَّرَ: أَصْبَحَ سَهْلًا
142 الْغَابِرُ: الْبَعِيدُ
143 الْبِقَاعُ: الْأَمَاكِنُ
144 عَرَّجَ عَلَىَ مَكَانٍ: ذَهَبَ إِلَيْهِ لِوَقْتٍ قَصِيرٍ
145 الْعَجَمُ: الْأَجَانِبُ
146 الْمَسْتُوَّرَةُ: الْمَخْفِيَّةُ
147 يُخْلِدُ: يُصْبِحُ مَوْجُودًا دَائِمًا

_وَ لَكِنْ لاَ أَسْتَطِيعُ يَا شَيْخ بُسْطَاوِيصَى أَنْ أَتْرُكَ وَالِدَتِي. إِنَّهَا عَجُوزٌ **يَعِزٌّ عَلَيَّ**[148] فِرَاقُهَا.

ثُمَّ يَعُودُ إِلىَ **مُطَالَعَتِهِ**[149] **مُتَمِّمًا**[150] السَفْرَةَ الثَّالِثَةَ مِنْ قِصَّةِ الْسِّنْدْبَاد.

* * * * *

وَ تَمُرُّ الْأَيَامُ تِلْوَ الْأيَامِ وَ الْأشْهُرُ عَقَبَ الْأشْهُرِ وَ نَاجِع بِك لاَ يُغَيِّرُ نِظَامَ حَيَاتِهِ فَيَذْهَبُ عَصْرَ كُلِّ يَوْمٍ إَلِىَ مَكْتَبَةِ الْشَّيْخ سَلَام وَ يُحَدِّثُهُ حَدِيثَهُ **الْمَعْهُود**[151] وَ يَطْلُبُ مِنْهُ أَنْ يَأْمُرَ لَهُ بِفِنْجَانِ **قَهْوَةٍ سَادَةٍ**[152] وَ كُوبَةِ مَاءٍ مُثَلَّجٍ. ثُمَّ يَأْخُذُ مِنْهُ الثَّلَاثَةَ كُتُبِ الْمَعْرُوفَةَ.

وَ لَكِنْ **دَاهَمَ**[153] الْقَضَاءُ الذي **لَا مَفَرَّ مِنْهُ**[154] وَالِدَتُهُ الْعَجُوزُ تُوُفَّاهَا الله وَ هِيَ فِي الثَّامِنَةِ وَ الثَّمَانِينَ مِنْ عُمْرِهَا فَاخْتَلَفَ نِظَامُ حَيَاةِ نَاجِع بِك بِضْعَةَ أَيَامٍ قَضَاهَا فِي مَنْزِلِهِ **تَارَةً**[155] وَ فِي **الْقِرَافَةِ**[156] أُخْرَى. وَ صَدَرَتِ الْجَرَائِدُ الْيَوْمِيَّةُ بَعْدَ **تَشْيِيع**[157] الْجِنَازَةِ وَ هِيَ **طَافِحَةٌ**[158] بِأَخْبَارِ الْفَقِيدَةِ الْكَرِيمَةِ وَ تَارِيخِ حَيَاتِهَا **الْمُفْعَمِ**[159] **بِجَلِيلِ**[160] الْأَعْمَالِ الْخَيْرِيَّةِ وَ وَصْفِ الْجِنَازَةِ الْمَهِيبَةِ التي سَارَ فِيهَا أَعَاظِمُ رِجَالِ مِصْرَ وَ عُلَمَائِهَا الْإِجْلَاءِ. وَ لَبِسَ نَاجِع بِك السَّوَادَ عَلىَ وَالِدَتِهِ وَ ظَهَرَتْ عَلى **مُحَيَّاهُ**[161] الغَبِيّ **سِيمَاءُ**[162] الْحُزْنِ وَ الْأَلَمِ. وَ فِي الشَّهْرِ السَّادِسِ التَّالِي لِوَفَاةِ وَالِدَتِهِ ذَهَبَ نَاجِع بِك إِلىَ الْمَكْتَبَةِ كَالْعَادَةِ و دَخَلَ بِهَيْبَتِهِ الْمَعْرُوفَةِ وَهُوَ يُسَلِّمُ عَلىَ الشَّيْخ سَلَام قَائلاً كَلِمَتَهُ الْمُعْتَادَةَ:

_كَيْفَ صِحَّتُكَ يَا شَيْخ سَلَام؟ إِنْ شَاءَ الله الْحَالَةُ مُتَيَسِّرَةٌ.

---

148 يَعِزُّ عَلَيَّ: يَصْعُبُ عَلَيَّ

149 مُطَالَعَةٌ: قِرَاءَةٌ

150 مُتَمِّمًا: مُكْمِلًا

151 الْمَعْهُودُ: الْمُعْتَادُ

152 قَهْوَةٌ سَادَةٌ: بِدُونِ سُكَّرٍ

153 دَاهَمَ: جَاءَ فَجْأَةً

154 لَا مَفَرَّ مِنْهُ: لَا بُدَّ مِنْهُ

155 تَارَةٌ: مَرَّةٌ

156 الْقِرَافَةُ: الْمَقْبَرَةُ

157 تَشْيِيعٌ: تَوْدِيعٌ

158 طَافِحَةٌ بِ: مُمْتَلِئَةٌ بِ

159 الْمُفْعَمُ: الْمُمْتَلِىءُ

160 جَلِيلٌ: عَظِيمٌ ,الْجَمْعُ أَجِلَّاءُ

161 مُحَيَّاهُ: وَجْهُهُ

162 سِيمَاءُ: جَمْعُ سِيمَةٍ :هَيْئَةٌ

وَ بَعْدَ أَنْ طَلَبَ طَلَبَهُ الْمَعْهُودَ أَخَذَ مَجْلِسَهُ عَلىَ الْمَقْعَدِ ذِي الْبِسَاطِ الْقَدِيمِ وَ أَحْضَرَ لَهُ الْشَّيْخ سَلَام الْمُجَلَّدَاتِ الثَّلَاثَةَ كَالْعَادَةِ الْمُتَّبَعَةِ مُنْذُ **نَيِّفٍ**[163] وَ خَمْسِ سِنِينَ. **فَشَرَعَ**[164] يَقْرَأُ قِصَّةَ الْسِّنْدْبَاد الْبَحْرِيِّ وَ **فِيمَا**[165] هُوَ **يُطَالِعُ**[166] **بِشَغَفٍ**[167] إِذْ حَضَرَ الْشَّيْخ الْبُسْطَاوِيصَى النَّسَّاخُ. وَ بَعْدَ تَقْبِيلِ الْيَدَيْنِ وَ التَّكَلُّمِ عَنِ الطَّقْسِ وَ السِّيَاسَةِ وَ ذِكْرِ أَخْبَارِ الْكُتُبِ النَّادِرَةِ فِي الرِّحْلَاتِ تَنَحْنَحَ نَاجِع بِك نَحْنَحَةً اِسْتَغْرَقَتْ خَمْسَ دَقَائِقَ ثُمَّ تَحَرَّكَ عَلىَ مَقْعَدِهِ حَرَكَاتٍ غَرِيبَةً اِسْتَوَى بَعْدَهَا مَظْهَرًا الْعَزْمَ وَ قُوَّةَ الْإِرَادَةِ وَ قَالَ:

_يَعُزُّ عَلَيَّ أَنْ أُخْبِرَكُمَا يَا صَدِيقَايَّ بِخَبَرِ رَحِيلِي. **فَانْدَهَشَ**[168] الرَّجُلَانِ وَ صَاحَا مَعاً بِصَوْتٍ وَاحِدٍ:

_رَحِيلُ سَعَادَتِكَ ؟!..

فَأَجَابَ نَاجِع بِك وَ قَدْ زَادَهُ ذَلِكَ الْاِنْدِهَاشُ كُبْراً وَ عَزْماً وَ قُوَّةَ اِرَادَةٍ:

_لَقَدْ عَزَمْتُ عَلىَ الْقِيَامِ بِرِحْلَةٍ مُهِمَّةٍ فِي بِلَادِ الْعَجَمِ وَ الْهِنْدَ وَ جُزُرِ الْمُحِيطِ الْهِنْدِيِّ.

فَدَنَا[169] الْشَّيْخ الْبُسْطَاوِيصَى وَ هُوَ **يَدْعَكُ**[170] عَيْنَيْهِ الْمُحَمَّرَتَيْنِ الْخَالِيَتَيْنِ مِنْ الرُّمُوشِ بِيَدِهِ الْمُلَوَّثَةِ بِالْحِبْرِ قَائِلاً:

_كَلَامٌ أَكِيدٌ يَا سَعَادَةُ الْبِيك؟... أَمْ عَزْمٌ أَوَلِيٌّ.

فَغَضِبَ الْبِك وَ **انْتَفَخَتْ أَوْدَاجُهُ**[171] وَ أَخْرَجَ وَرَقَةً رَسْمِيَّةً مِنْ مَحْفَظَتِهِ وَ قَالَ:

_أُنْظُرْ .أَلَيْسَ هَذَا جَوَازُ السَّفَرِ؟

ثُمَّ مَضَتْ فَتْرَةٌ صَغِيرَةٌ هَدَأَ **عَلىَ إِثْرِهَا**[172] وَ قَالَ:

_سَأَذْهَبُ غَداً لِتَوْدِيعِ أُسْتَاذِي الْعَلَامَةِ الْشَّيْخِ مَبْرُوكِ الْخِزَامِيّ.وَ بَعْدَ غَدٍ سَأَكُونُ فِي السُّوِيس . فَتَكَلَّمَ الْشَّيْخ سَلَام وَ مَظَاهِرُ الْحُزْنِ الْمُتَكَلِّفِ بَادِيَةٌ عَلىَ وَجْهِهِ قَائِلاً:

---

163 نَيِّفٌ: عَدَدٌ مُبْهِمٌ مِنْ 1-10
164 شَرَعَ: بَدَأَ
165 فِيمَا: بَيْنَمَا
166 يُطَالِعُ: يَقْرَأُ
167 بِشَغَفٍ: بِحُبٍّ
168 اِنْدَهَشَ: تَعَجَّبَ
169 دَنَا: اِقْتَرَبَ
170 يَدْعَكُ: يَحُكُّ
171 أَوْدَاجٌ: جَمْعُ الوَدَجِ وَ الْوِدَاجِ :عِرْقٌ فِي الْعُنُقِ,وَ هُوَ الذِّي يَقْطَعُهُ الذَّابِحُ فَلَا تَبْقَى مَعَهُ حَيَاةٌ .اِنْتَفَخَتْ أَوْدَاجُهُ :غَضِبَ
172 عَلَى إِثْرِ: عَقِبَ

_هَلْ **تَمْكُثُونَ**[173] فِي السُّوِيس بِضْعَةَ أَيَامٍ؟

_أَجَلْ, سَأَمْضِي هُنَاكَ أُسْبُوعاً بِخُصُوصِ مَسَائِلَ **مُتَعَلِّقَةٍ**[174] بِالسِّيَاحَةِ. لَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّ الْشَّيْخ كَامِل العَلَامَةُ الشَّهِيرُ الْمُقِيمُ فِي السُّوِيس لَدَيْهِ كِتَابٌ جَلِيلٌ فِيهِ وَصْفٌ **شَامِلٌ**[175] لِطُرُقِ الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ فِي بِلَادِ الْعَجَمِ وَ الْهِنْدَ وَ جُزُرِ الْبُحُورِ فَعَزَمْتُ أَنْ **اَسْتَعِيرَهُ**[176] مِنْهُ لِأُطَالِعَهُ وَ اَسْتَفِيدَ بِمَا فِيهِ.

وَ دَنَا الْشَّيْخ الْبُسْطَاوِيصَى النَّسَّاخُ مَرَّةً أُخْرَى وَ هُوَ مَا زَالَ يَدْعَكُ عَيْنَيْهِ بِيَدِهِ الْمُلَوَّثَةِ بِالْحِبْرِ وَ قَالَ بِلَهْجَةِ **الذَّلِيلِ**[177]:

_يَسُوءُنَا فِرَاقُكَ يَا سَيِّدِي. وَ اللهِ إِنَّ قَلْبِي قَدْ اِمْتَلَاءَ **حَسْرَةً**[178] وَ أَسَفاً. وَ لَكِنَّ عَوْدَةً قَرِيبَةً إِنْ شَاءَ الله.

فَانْتَفَخَ نَاجِع بِك وَ قَالَ:

_سَتَسْتَغْرِقُ رِحْلَتِي ثَمَانِيَةَ عَشَرَ شَهْراً.

* * * * *

وَ فِي الْغَدِ ذَهَبَ نَاجِع بِك لِتَوْدِيعِ أُسْتَاذِهِ الْعَلَامَةِ الْشَّيْخ مَبْرُوك الْخِزَامِيّ فَكَانَ مَوْقِفٌ جَلِيلٌ بَيْنَ الْأُسْتَاذِ وَ تَلْمِيذِهِ تَلَقَّى فِيهِ نَاجِع بِك آخَرَ دَرْسٍ مِنْ دُرُوسِ النَّصْحِ وَ الارْشَادِ و التَقْوَى .

* * * * *

وَ مَرَّتْ أَرْبَعَةُ أَيَامٍ عَلَى هَذَا الْحَادِثِ وَ ذَهَبَ الْشَّيْخُ الْبُسْطَاوِيصَى إِلَى مَكْتَبَةِ الْشَّيْخ سَلَام وَ مَا كَانَ أَعْظَمَ دَهْشَتِهِ حِينَمَا رَأَى فِي الرُّكْنِ الْمَعْهُودِ نَاجِع بِك مُتَرَبِّعاً كَالْعَادَةِ وَ بِجِوَارِهِ الثَّلَاثَةُ الْمُجَلَّدَاتِ الْمَعْرُوفَةِ وَ هُوَ يَشْرَبُ مِنْ فِنْجَانِ الْقَهْوَةِ السَّادَةِ تَارَةً وَ مِنْ كُوبَةِ الْمَاءِ الْبَارِدِ أُخْرَى. فَدَخَلَ الْمَكْتَبَةَ وَ عَلَى وَجْهِهِ مَظَاهِرُ الْعَجَبِ ثُمَّ قَالَ لِنَاجِع بِك:

_كُنْتُ أَظُنُّ أَنَّ سَعَادَتَكَ مُقِيمٌ الْآنَ فِي السُّوِيس.

فَنَظَرَ إِلَيْهِ نَاجِع بِك بِمُضَايَقَةٍ وَ قَالَ بِاخْتِصَارٍ:

---

[173] تَمْكُثُونَ: تُقِيمُونَ
[174] مُتَعَلِّقَةٌ بِ: مُرْتَبِطَةٌ بِ
[175] شَامِلٌ: كُلِيٌّ
[176] أَسْتَعِيرُ: أَقْتَرِضُ
[177] الذَّلِيلُ: الْمُنْكَسِرُ
[178] حَسْرَةٌ : أَسَى ,حُزْنٌ شَدِيدٌ

_أَجَّلْتُ سَفَرِي أُسْبُوعَيْنِ لِمَسَائِلَ عَائِلِيَّةٍ **مَحْضَةٍ**[179]. وَ لَكِنَّ بَعْدَ الْأُسْبُوعَيْنِ سَأَكُونُ عَلَى ظَهْرِ البَاخِرَةِ "آسيا" التَّابِعَةِ لِشَرِكَةِ الْبَوَاخِرِ الإِنْجْلِيزِيَّةِ الشَّرْقِيَّةِ.

* * * * *

وَ بَعْدَ عَشَرَةِ أَيَامٍ مِنْ هَذِهِ الْمُقَابَلَةِ نَشَرَتِ الْجَرَائِدُ الْيَوْمِيَّةُ فِي صَفَحَةِ الْحَوَادِثِ الْمَحَلِيَّةِ مَا يَأْتِي:

"عَلَى الطَّائِرِ الْمَيْمُون يَا خَيْرَ رَاحِلٍ!

سَيَبْرَحُ[180] الْقُطْرَ حَضْرَةُ صَاحِبُ السَّعَادَةِ الْعَلَامَةُ الْمُحَقِّقُ وَ الرَّحَالَةُ الْكَبِيرُ مُحَمَّدٌ بِك نَاجِع عَبْدُ الله, عَمِيدُ أُسْرَةِ عَبْدِ الله, الشَّهِيرَةِ بِعِلْمِهَا وَ أَدَبِهَا وَ شَغَفِهَا بِالسِّيَاحَةِ, إِلىَ الْأَقْطَارِ الْهِنْدِيَّةِ وَ الْفَارِسِيَّةِ وَ جُزُرِ الْمُحِيطِ, مُنَقِّباً بَاحِثاً فِي **أَرْجَائِهَا**[181]. فَنَرْجُو لِلرَّحَالَةِ الْكَرِيمِ قُرْبَ الْعَوْدَةِ وَ نُهَنِّئُهُ **سَلَفاً**[182] بِمَا **سَيَجْنِيهُ**[183] مِنْ الْفَوَائِدِ **الْجَمَّةِ**[184] مِنْ رِحْلَتِهِ هَذِهِ التي نَعُدُّهَا الْأُولَى فِي نَوْعِهَا. وَ نَلْفُتُ نَظَرَ الْمَصْرِيِّينَ إِلىَ الْاَقْتِدَاءِ بِالْبِك فِي عَمَلِهِ النَّافِعِ الْجَلِيلِ".

* * * * *

وَ **اقْلَعَت**[185] الْبَاخِرَةُ "آسيا" مِنْ السُّوِيس فِي الرَّابِعَ عَشَرَ مِنْ شَهْرِ مَايُو سَنَةَ ١٩٢٠ قَاصِدَةً الْهِنْدَ .

* * * * *

وَ بَعْدَ مُضِيِّ ثَلَاثَةِ أَشْهُرٍ مِنْ ذَلِكَ كَانَ فِي رُكْنِ مَكْتَبَةِ الْشَيْخِ سَلَام الْأَذْهَرِيِّ نَاجِع بِك مُتَرَبِّعاً فِي مَكَانِهِ يَقْرَأُ قِصَّةَ السِّنْدْبَاد الْبَحْرِيِّ وَ يُدَمْدِمُ قَائِلاً بَيْنَ فَتْرَةٍ وَ أُخْرَى:

_شَيْءٌ عَجِيبٌ, كَلَامٌ جَمِيلٌ.

وَ بِجِوَارِهِ الْشَيْخ الْبُسْطَاوِيصَى يَدْعَكُ عَيْنَيْهِ مُرَدِّداً كَلَامَ الْبِك بِالْحَرْفِ الْوَاحِدِ. وَ لَكِنْ لَا تَمْضِي فَتْرَةٌ حَتىَّ يَرْفَعَ نَاجِع بِك رَأْسَهُ مِنَ الْكِتَابِ وَ يَقُولُ:

179 مَحْضَةٌ: خَالِصَةٌ
180 يَبْرَحُ: يَتْرُكُ ,يُغَادِرُ
181 أَرْجَاء: أَنْحَاء
182 سَلَفًا: مُقَدَّمًا
183 يَجْنِي: يَجْمَعُ
184 جَمَّةٌ: كَثِيرَةٌ
185 أَقْلَعَتْ: غَادَرَتْ

آهْ, لَوْ يُتَاحُ لِي السَّفَرُ إِلىَ الْمُحِيطِ الْهِنْدِيِّ فَأَزُورُ الْهِنْدَ وَ الْعَجَمَ وَ جَزَائِرَ الْبُحُورِ.

فَيَتَكَلَّمُ الشَّيْخ الْبُسْطَاوِيصَى قَائِلاً:

_وَلَكِنَّ سَعَادَتَكُمْ كُنْتُمْ **عَلَى أُهْبَةِ الرَّحِيلِ**[186] مُنْذُ ثَلَاثَةِ أَشْهُرٍ ثُمَّ عُدْتُم فَعَدَلْتُمْ.

فَيَتَأَوَّهُ[187] نَاجِع بِك وَ يَقُولُ:

_آهْ, كَانَ يَمْنَعُنِي شَيْءٌ وَاحِدٌ هُوَ وَالِدَتِي يَا شَيْخُ بُسْطَاوِيصَى, وَالِدَتِي الْعَجُوزُ التي لَمْ تَكُنْ تَصْبِرُ عَلَىَ فِرَاقِي ... أَمَا الْآنَ ...

فَيَصْمُتُ وَ يَعْتَرِيهُ **العَيِّ**[188] فِي الْكَلَامِ وَ لَكِنَّهُ بَعْدَ جَهْدٍ جَهِيدٍ يَتَكَلَّمُ **مُتَلَعْثِماً**[189] وَ هُوَ يَقُولُ:

_الْآنَ شُغْلٌ كَثِيرٌ ... مُفَارَقَةُ الْاَحْبَابِ ... جَمْعُ الْإِيجَارَاتِ. شُغْلٌ كَثِيرٌ - كَثِيرٌ جِدًّا ... الدَّائِرَةُ فِي حَالَةِ ارْتِبَاكٍ وَ الزِّرَاعَةُ فِي تَأَخُّرٍ ... **الْاَطْيَانُ**[190] تَحْتَاجُ إِلَى **سَمَادٍ**[191]. وَ غَيْرُ ذَلِكَ ...

ثُمَّ يَصْمُتُ قَلِيلاً وَ يَعُودُ إِلىَ الْكَلَامِ قَائِلاً:

_وَ لَكِنْ لَا بُدَّ مِنْ السَّفَرِ - لَا بُدَّ مِنَ الرِّحْلَةِ إِلىَ جُزُرِ الْبُحُورِ وَ بِلَادِ الْعَجَمِ وَ الْهِنْدَ. لَا بُدَّ مِنْ ارْتِيَادِ هَذِهِ الْبُقَعِ الْمَجْهُولَةِ الْمَمْلُوءَةِ بِالْكُنُوزِ وَسَيَكُونُ ذَلِكَ قَرِيباً إِنْ شَاءَ الله ...

186 عَلَى أُهْبَةِ الرَّحِيلِ: عَلىَ وَشْكِ الرَّحِيلِ
187 يَتَأَوَّهُ: يَتَأَلَّمُ
188 الْعَيّ : الْعَجْزُ عَنْ التَّعْبِيرِ
189 مُتَلَعْثِمًا: مُضْطَرِبًا
190 الَأطْيَانُ: الْأَرَاضِي الزِّرَاعِيَّةُ
191 سَمَادٌ: شَيْءٌ يُسْتَخْدَمُ لِنُمُوِّ النَّبَاتَاتِ

نجيب محفوظ

(1911-2006)

نَجِيب مَحْفُوظ هُوَ أَوَّلُ عَرَبيٍّ حَائِزٌ عَلىَ جَائِزَةِ نُوبِل فِي الْأَدَبِ .بَدَأَ نَجِيب مَحْفُوظ الْكِتَابَةَ فِي مُنْتَصَفِ الثَّلَاثِينِيَّاتِ، وَكَانَ يَنْشُرُ قِصَصَهُ الْقَصِيرَةَ فِي مَجَلَّةِ الرِّسَالَةِ. فِي 1939 م نَشَرَ رِوَايَتَهُ الْأُولىَ (عَبَثُ الْأَقْدَارِ) التي تُقَدِّمُ مَفْهُومَهُ عَنِ الْوَاقِعِيَّةِ التَّارِيخِيَّةِ. ثُمَّ نُشِرَ (كِفَاحُ طَيِّبَةٌ)، وَ (رَادوبِيس) مُنْهِيًا ثَلَاثِيَةً تَارِيخِيَّةً فِي زَمَنِ الْفَرَاعِنَةِ. وَبَدءاً مِنْ 1945م بَدَأَ نَجِيب مَحْفُوظ خَطَّهُ الرِّوَائِيَّ الْوَاقِعِيَّ، الذي حَافَظَ عَلَيْهِ فِي مُعْظَمِ مَسِيرَتِهِ الْأَدَبِيَّةِ، بِرِوَايَةِ (الْقَاهِرَةُ الْجَدِيدَةُ)، ثُمَّ (خَانُ الْخَلِيلِي)، وَ (زُقَاقُ الْمَدَقِّ). جَرَّبَ نَجِيب مَحْفُوظ الْوَاقِعِيَّةَ النَّفْسِيَّةَ فِي رِوَايَةِ (السَّرَابُ)، ثُمَّ عَادَ إِلىَ الْوَاقِعِيَّةِ الْإِجْتِمَاعِيَّةِ مَعَ (بِدَايَةٌ وَنِهَايَةٌ)، وَ (ثَلَاثِيَةُ الْقَاهِرَةُ). فِيمَا بَعْدُ اتَّجَهَ مَحْفُوظ إِلىَ الرَّمْزِيَّةِ فِي رِوَايَاتِهِ (الشَّحَّاذُ)، وَ(أَوْلَادُ حَارَتِنَا). وَتُعَدُّ مُؤَلَّفَاتُ نَجِيب مَحْفُوظ بِمَثَابَةِ مِرْآة لِلْحَيَاةِ الْإِجْتِمَاعِيَّةِ وَالسِّيَاسِيَةِ فِي مَصْر. تَدُورُ أَحْدَاثُ جَمِيعِ رِوَايَاتِهِ فِي مَصْر، وَتَظْهَرُ فِيهَا تِيمَةٌ مُتَكَرِّرَةٌ هِيَ الْحَارَةُ التي تُعادِلُ الْعَالَمَ. مِنْ أَشْهُرِ أَعْمَالِهِ (الثَّلَاثِيَةُ)، وَ(أَوْلَادُ حَارَتِنَا). كَمَا اتَّجَهَ فِي مَرْحَلَةٍ مُتقدِّمَةٍ مِنْ مِشْوَارِهِ الْأَدَبيِّ إِلىَ مَفَاهِيمِ جَدِيدَةٍ كَالْكِتَابَةُ عَلىَ حُدُودِ الْفَنْتَازِيَا، كَمَا فِي رِوَايَتِهِ (الْحَرَافِيشُ)، (وَلَيَالِي أَلْفِ لَيْلَةٍ). وَكِتَابَةُ البَوْحِ الصُّوفيِّ وَالْأَحْلَامِ كَمَا فِي عَمَلَيْهِ (أَصْدَاءُ السِّيرَةِ الذَّاتِيَةِ)، وَ(أَحْلَامُ فَتْرَةِ النَّقَاهَةِ.)

جَمِيعُنَا يَعْرِفُ نَجِيب مَحْفُوظ كَرِوَائيَّ وَصَلَ بِالرِّوَايَةِ الْعَرَبِيَّةِ إِلىَ مَصَافِ الْعَالَمِيَّةِ، وَكَثِيرٌ مِنَّا يَعْرِفُهُ كَكَاتِبَ قِصَّةٍ، كَمَا فِي مَجْمُوعَاتِهِ الْقِصَصِيَّةِ (تَحْتَ الْمِظَلَّةِ)، وَ(خَمَّارَةُ القِطِّ الْأَسْوَدِ)، وَغَيْرُهَا. وَلَكِنَّ رُبَّمَا الْقَلِيلُ مِنَّا يَعْرِفُهُ كَكَاتِبَ قِصَّةٍ قَصِيرَةٍ جِدًّا، الْفَنُّ الذي يَعْتَمِدُ اعْتِمَاداً كَبِيراً عَلىَ التَّكْثِيفِ وَالْإِخْتِزَالِ وَالْمَعْنَى الْعَمِيقِ، مِنْ خِلَالِ عَدَدٍ قَلِيلٍ مِنَ الْكَلِمَاتِ.

الانبهار

ذَاعَ عَنْهُ أَنَّهُ عَالِمٌ بِكُلِّ شَيْءٍ .وَ قَصَدَتْهُ الْجُمُوعُ فِي رُكْنِ الطَّرِيقِ الذي يَجْلِسُ عَلىَ **أَرِيكَةٍ**[192] فِيهِ.

وَ قَالَ وَسِيطُ خَيْرٍ:

_لَا وَقْت لِلْأَسْئِلَةِ السَّهْلَةِ, هَاتُوا مَا لَدَيْكُمْ مِنْ أَسْئِلَةٍ مُسْتَعْصِيَّةٍ ...

وَ انْهَالَتْ عَلَيْهِ الْأَسْئِلَةُ الْمُسْتَعْصِيَّةُ حَقّاً.

لَمْ أَرَ حَرَكَةً تَدَبُّ شِفَّتَيْهُ وَ لَمْ أَسْمَعْ صَوْتاً **يَعْنِيهُ** [193].

لَمْ أَرَ حَرَكَةً تَدَبُّ شِفَّتَيْهُ وَ لَمْ أَسْمَعْ صَوْتاً **يَنَدُّ عَنْ فِيهِ**[194] .

وَ رَجَعَتْ مَنْ عِنْدَهُ وَسَطَ جُمُوعٍ قَدْ **انْبَهَرَتْ**[195] بِمَا سَمِعَتْ لِحَدِّ الْجُنُونِ ....

192 الأَرِيكَة: مَقْعَدٌ مُنَجَّدٌ

193 يعنيه: يَهُمُّهُ

194 يَنَدُّ عَنْ فِيهِ: يَخْرُجُ مِنْ فَمِهِ

195 اِنْبَهَرَتْ: اِنْدَهَشَتْ

الذاكرة

فِي يَوْمِ السُّوقِ بِحَارَتِنَا اخْتَرَقَتِ الْجُمُوعَ اِمْرَأَةٌ عَارِيَةٌ **تَتَهَادَى**[196]. تَسِيرُ فِي تَرَفُّعٍ وَ تُذِيبُ مَفَاتِنَهَا الصُّخُورِ.

كَفَّ النَّاسُ عَنِ الْبيعِ الشِّرَاءِ وَ وَقَّفُوا يَنْظُرُونَ بِأَعْيُنٍ ذَاهِلَةٍ, كَذَلِكَ مَضَّتْ حَتىَّ غَيْبِهَا **الْمُنْعَطَفِ**[197] الْأَخِيرِ, وَ أَفَاقَ النَّاسُ مِنْ **ذُهُولِهِمْ**[198] فَرَكَبَتْهُمْ حَالُ جُنُونٍ, وَ انْدَفَعُوا نَحْوَ الْمُنْعَطَفِ. فَتَشُوا فِي كُلِّ مَكَانٍ وَ لَكِنَّهُمْ لَمْ يَعْثِرُوا لَهَا عَلىَ أَثْرٍ.

كُلَّمَا **خَطَرَتْ ذِكْرَاهَا عَلىَ الْقُلُوبِ**[199] أَكَلَتْهَا الحَسْرَةُ ....

الندم

حَمِلَتْ إِلىَ أَمْوَاجِ الْحَيَاةِ الْمُتَضَارِبَةِ اِمْرَأَةً مَا إِنْ رَأَيْتُهَا حَتىَّ **جَاشَ الصَّدْرُ**[200] بِذِكْرِيَاتِ **الصِّبَا**[201]. وَ لَمَا ذَابَتْ حَيْرَةُ اللِقَاءِ فِي حَرَارَةِ الذِّكْرِيَاتِ سَأَلْتُهَا:

_هَلْ تَتَذَكَّرِينَ ؟

فَابْتَسَمَتْ اِبْتِسَامَةً خَفِيفَةً تَغْنِي عَنِ الْجَوَابِ.

فَقُلْتُ **مُتَهَوِّراً**[202] :

_التَّذَكُّرُ يَجِبُ أَنْ يُسْبِقَ النَّدَمَ !

فَسَأَلَتْنِي :

_كَيْفَ تَجِدُهُ ؟

فَقُلْتُ بِحَرَارَةٍ :

---

196 تَتَهَادَى: تَتَمَايَلُ فِي مَشْيَتِهَا

197 مُنْعَطَفُ الطَّرِيقِ: مُنْعَرَجُهُ وَ مُنْحَنَاهُ

198 ذُهُولُهُمْ: غَفْلَتُهُمْ

199 خَطَرَتْ ذِكْرَاهَا علىَ الْقُلُوبِ: وَقَعَتْ فِيهَا

200 جَاشَ الصَّدْرُ: تَحَرَّكَ وَ اضْطَرَبَ

201 الصِّبَا: الشَّبَابُ

202 مُتَهَوِّرٌ: غَيْرُ مُهْتَمٍ .تَهَوَّرَ فُلَانٌ :وَقَعَ فِي الأَمْرِ بِقِلَّةِ مُبَالَاةٍ

_ذُو أَلَمٍ كَالْحَنِينَ ...

فَضَحِكَتْ ضَحْكَةً خَافِتَةً ثُمَّ هَمِسَتْ:

هُوَ كَذَلِكَ ,وَاللهِ غَفُورٌ رَحِيمٌ !

يُوسُف إدْرِيس

(1991 – 1927)

يوسف إدريس، أديبٌ مصريٌّ مُعاصِر، أُشتُهِرَ بِكِتَابَةِ القِصَّة القصيرة، وأصدر مجموعتَه الأُولَى (أرخص ليالي) عام 1954 م. وُلِدَبمحافظة الشَّرقِيَّة لِأُسْرَةٍ مُتَوَسِّطَةِ الحالِ عام1927 م، وتتميَّزُ كِتَابَاتِهِ بالواقعية؛ حيث أخذ يُصَوِّرُ الحياة اليومية، ولا سِيَّما الْمُهَمَّشِينَ من طبقاتِ المجتمع .قال عنه عميدُ الأدبِ العربيِّ طَهَ حُسَيْن" :أجِدُ فيه مِنَ الْمُتْعَةِ والقُوَّةِ ودِقَّةِ الْحِسِّ، ورِقَّةِ الذَّوْقِ، وصِدْقِ الْمُلاحَظَةِ، وبَرَاعَةِ الْأَدَاءِ مثلَ ما وجدْتُ في كتابه الأول (أرخص ليالي) على تَعَمُّقٍ للحياةِ، وفِقْهٍ لِدقائقِهَا، وتسجيلٍ صارمٍ لما يحدثُ فيها ."

نُشِرَتْ هَذِهِ القِصَّة(نَظْرَة)ضِمْنَ المَجْمُوعَةِ القِصَصِيَّةِ (أرْخَصُ لَيَالِي). وتَعَرَّضَ هَذِهِ القِصَّةُ لِقَضَايَا ومُشْكِلاتِ المُجْتَمَعِ المُعَاصِرِ، وتَهْدَفُ إِلَى مُسَاعَدَةِ الضُعَفَاءِ، ولَفَتِ الأنْظَارَ إِلَى الطَبَقَةِ الفَقِيرَةِ فِي المُجْتَمَعِ. فَتَتَحَدَّثُ عَنْ فَتَـاةٍ صَـغِيـرَةٍ فَقِيــرَةٍ تَحُنُّ إِلَى اللَعَبِ والمَرَحِ.

هَذَا النَصُّ (نَظْرَة) نَثْرٌ أَدَبِيٌّ مِنِّ فَنِّ القِصَّةِ القَصِيرَةِ، الَّتِي تُصَوِّرُ جَانِبًا مِنْ جَوَانِبِ حَيَاةِ الفَرْدِ، أوْ زَاوِيةً وَاحِدَة مِنْ زَوَايَا الشَّخْصِيَّةِ الإنْسَانِيَّةِ، أوْ مَوْقِفًا وَاحِدًا مِنْ المَوَاقِفِ تَصْوِيرًا مُكَثَّفًا يُسَايِرُ رُوحَ العَصْرِ.

اِخْتَارَ الكَاتِبُ للعُنْوانِ كلِمةً وَاحِدَةً هِيَ (نَظَرَة)؛ للَّدلالَةِ عَلَى (نَظَرَةِ) الطِفْلَةِ لِهَؤُلاءِ الأَطْفَالِ وهُمْ يَلْعَبُونَ بِالكُرَّةِ، وأنَّ أَمَلُهَا فِي الْحَيَاةِ أنْ تُسعِدَ مِثْلَهُمْ بِلَحَظَاتٍ مِنْ اللَعَبِ والسَّعَادَةِ.والعُنْوَانُ يَدُلُّ أيْضًا عَلَى (نَظَرَةِ) الكَاتِبِ إِلَى الطِّفْلَةِ مِنْ جِهَةٍ، وإلَى وَاقِعِهَا الاِجْتِمَاعِيِّ البَائِسِ مِنْ جِهَةٍ أُخْرَى، وهُوَ يُلَمِحُ بِذَلِكَ إِلَى قَضَايَا هَذِهِ الطَبَقَةِ المَطْحُونَةِ المَحْرُومَة، وإِلَى وَاقِعِهَا الاِجْتِمَاعِي البَائِسِ.

نظرة

كَانَ غَرِيبًا أَنْ تَسْأَلَ طِفْلَةٌ صَغِيرَةٌ مِثْلُهَا إِنْسَانًا كَبِيرًا مِثْلِي لَا تَعْرِفُهُ، فِي بَسَاطَةٍ وَبَرَاءَةٍ، أَنْ يُعَدِّلَ مِنْ وَضْعِ مَا تَحْمِلُهُ، وَكَانَ مَا تَحْمِلُهُ مُعَقَّداً حُقّاً؛ فَفَوْقَ رَأْسِهَا تَسْتَقِرُّ "صِينِيةُ بَطَاطِس بِالْفُرْنِ "وَفَوْقَ هَذِهِ الصِّينِيةِ الصَّغِيرَةِ يَسْتَوِي حَوْضٌ وَاسِعٌ مِنْ الصَّاجِ مَفْرُوشٌ بِالْفَطَائِرِ الْمَخْبُوزَةِ، وَ كَانَ الْحَوْضُ قَدْ **انْزَلَقَ**[203] رَغْمَ **قَبْضَتِهَا**[204] الدَّقِيقَةِ التي **اسْتَمَاتَتْ**[205] عَلَيْهِ حَتَّ أَصْبَحَ مَا تَحْمِلُهُ كُلُّهُ مُهَدَّداً بِالسُّقُوطِ.

وَلَمْ تَطُلْ **دَهْشَتِي**[206] وَأَنَا **أُحَدِّقُ**[207] فِي الطِّفْلَةِ الصَّغِيرَةِ **الْحَيْرَى**[208]، وَأَسْرَعْتُ لِإِنْقَاذِ الحِمل

---

203 اِنْزَلَقَ: مَالَ

204 قَبْضَتُهَا: إِمْسَاكُهَا

205 اِسْتَمَاتَتْ عَلَيْهِ: أَمْسَكَتْهُ بِقُوَّةٍ

206 دَهْشَتِي: تَعَجُّبِي

207 أُحَدِّقُ: أَنْظُرُ

208 الْحَيْرَى: الحَائرَةُ

وَ**تَلَمَّسْتُ**[209] **سُبُلًا**[210] كَثِيرَةً، وَأَنَا **أُسَوِّي**[211] الصِّينِيةَ فَيَمِيلُ الحَوْضُ، وأُعَدِّلُ مِنْ وَضْعِ الصَّاجِ فَتَمِيلُ الصِّينِيةُ، ثُمَّ أَضْبُطُهُمَا مَعًا فَيَمْيلُ رَأْسُهَا هِي .وَلَكِنَّنِي نَجَحْتُ أَخِيرًا فِي تَثْبِيتِ الحِمْلِ، وَزِيَادَةً فِي الاِطْمِئْنَانِ نَصَحْتُهَا أَنْ تَعُودَ إِلىَ الفُرْنِ، وَكَانَ قَرِيبًا، حَيْثُ تَتْرُكُ الصَّاجَ وَتَعُودُ فَتَأْخُذُهُ .لَسْتُ أَدْرِي مَا دَارَ فِي رَأْسِهَا، فَمَا كُنْتُ أَرَى لَهَا رَأْسًا وَقَدْ حَجَبَهُ الحِمْلُ .كُلُّ مَا حَدَثَ أَنَّهَا انْتَظَرَتْ قَلِيلًا لِتَتَأَكَّدَ مِنْ قَبْضَتِهَا، ثُمَّ مَضَتْ وَهِيَ **تُغَمْغِمُ**[212] بِكَلَامٍ كَثِيرٍ لَمْ تَلْتَقِطْ أُذُنِي مِنْهُ إِلَّا كَلِمَةَ "**سِتِي**"[213].

وَلَمْ أُحَوِّلْ عَيْنِي عَنْهَا وَهِيَ **تَخْتَرِقُ**[214] الشَّارِعَ الْعَرِيضَ الْمُزْدَحِمَ بِالسَّيَارَاتِ، وَلَا عَنْ ثَوْبِهَا الْقَدِيمِ الْوَاسِعِ **الْمُهَلْهَلِ**[215] الذي يُشْبِهُ قِطْعَةَ الْقُمَاشِ التي يُنَظَّفُ بِهَا الفُرْنُ، أَوْ حَتىَّ عَنْ رِجْلَيْهَا اللتَيْنِ كَانَتَا **تُطِلَّانِ**[216] مِنْ ذَيْلِهِ الْمُمَزَّقِ كَمِسْمَارَيْنِ رَفِيعَيْنِ .

وَرَاقَبْتُهَا فِي عَجَبٍ وَهِي **تُنْشِبُ**[217] قَدَمَيْهَا الْعَارِيتَيْنِ **كَمَخَالِبِ**[218] الكَتْكُوتِ فِي الْأَرْضِ، وَتَهْتَزُّ وَهِي تَتَحَرَّكُ ثُمَّ تَنْظُرُ هُنَا وَهُنَاكَ بِالْفُتُحَاتِ الصَّغِيرَةِ **الدَّاكِنَةِ**[219] السَّوَاد فِي وَجْهِهَا، وَتَخْطُو خُطْوَاتٍ ثَابِتَةً قَلِيلَةً، وَقَدْ تَتَمَايَلُ بَعْضَ الشَّيءِ، وَلَكِنَّهَا سُرْعَانَ مَا تَسْتَأْنِفُ الْمُضِيَّ.

رَاقَبْتُهَا طَوِيلًا حَتىَّ **امْتَصَّتْنِي**[220] كُلُّ دَقِيقَةٍ مِنْ حَرَكَاتِهَا؛ فَقَدْ كُنْتُ أَتَوَقَّعُ فَي كُلِّ ثَانِيةٍ أَنْ تَحْدُثَ الْكَارِثَةُ.

أَخِيرًا اِسْتَطَاعَتِ الْخَادِمَةُ الطِّفْلَةُ أَنْ تَخْتَرِقَ الشَّارِعَ الْمُزْدَحِمَ فِي بُطْءٍ كَحِكْمَةِ الكِبارِ .

وَاسْتَأْنَفَتْ سَيْرَهَا عَلىَ الْجَانِبِ الْآخَرِ، وَقَبْلَ أَنْ تَخْتَفِيَ شَاهَدْتُهَا تَتَوَقَّفُ وَلَا تَتَحَرَّكُ.

وَكَادَتْ عَرَبَةٌ تَدْهَمُنِي، وَأَنَا أُسْرِعُ لإنقاذِهَا، وَحِينَ وَصَلْتُ كَانَ كُلُّ شَيءٍ عَلىَ مَا يُرَامُ، وَالْحَوْضُ وَالصِّينِيةُ فِي أَتَمِّ اِعْتِدَالٍ، أَمَّا هِي فَكَانَتْ وَاقِفَةً فِي ثَبَاتٍ تَتَفَرَّجُ، وَوَجْهُهَا الْمُنْكَمِشُ الْأَسْمَرُ يُتَابِعُ كُرَةَ الْمَطَّاطِ يَتَقَاذَفُهَا أَطْفَالٌ فِي مِثْلِ حَجْمِهَا وَأَكْبَرُ مِنْهَا، وَهُمْ يُهَلِّلُونَ وَيَصْرَخُونَ وَيَضْحَكُونَ .

---

209 تَلَمَّسْتُ: طَلَبْتُ
210 سُبُلًا: طُرُقًا، وَالْمُفْرَدُ :سَبِيلٌ
211 أُسَوِّي: أُعَدِّلُ
212 تُغَمْغِمُ: تَتَكَلَّمُ بِكَلَامٍ غَيْرُ مَفْهُومٍ
213 سِتِّي: سَيِّدَتِي
214 تَخْتَرِقُ: تَعْبُرُ
215 الْمُهَلْهَل: الْمُمَزَّقُ
216 تُطِلَّانِ: تَخْرُجَانِ
217 تُنْشِبُ: تُثَبِّتُ
218 مَخَالِبُ: وَالْمُفْرَدُ مِخْلَبٌ، وَهُوَ ظُفُرُ الْحَيْوَانِ
219 الدَّاكِنَةُ: التي تَمِيلُ إِلىَ السَّوَادِ
220 امْتَصَّتْنِي: جَذَبَتْنِي

وَلَمْ تَلْحَظْنِي، وَلَمْ تَتَوَقَّفْ كَثِيرًا، فَمِنْ جَدِيدٍ رَاحَتْ مَخَالِبُهَا **الدَّقِيقَةُ**[221] تَمْضِي بِهَا، وَقَبْلَ أَنْ تَنْحَرِفَ اِسْتَدَارَتْ عَلَى مَهْلٍ، وَاسْتَدَارَ الحِمْلُ مَعَهَا، وَأَلْقَتْ عَلَى الكُرَةِ والأَطْفَالِ نَظْرَةً طَوِيلَةً، ثُمَّ ابْتَلَعَتْهَا الْحَارَةُ.

221 دَقِيقَةٌ: حَرَكَةٌ

زكريا تامر

(-1931)

زَكَرِيَا تَامِر كَاتِبٌ سُورِيٌّ مُعَاصِرٌ، مِنْ أَبْرَزِ كُتَّابِ الْقِصَّةِ الْقَصِيرَةِ، وَقِصَصِ الأَطْفَالِ. وُلِدَ بِدِمَشْقَ سَنَةَ 1931م. نَالَ الشَّهَادَةَ الابْتِدَائِيَّةَ وَلَمْ يُتَابِعْ الدِّرَاسَةَ؛ فَقَدْ عَمِلَ حَدَّادًا وَصَانِعَ أَقْفَالٍ، ثُمَّ أَصْبَحَ يَكْتُبُ الْقِصَّةَ الْقَصِيرَةَ، وَالْخَاطِرَةَ الْهِجَائِيَّةَ السَّاخِرَةَ مُنْذُ عَامِ 1958م، وَالْقِصَّةَ الْمُوَجَّهَةَ إِلَى الأَطْفَالِ مُنْذُ عَامِ 1968م. يُقِيمُ فِي بْرِيطَانِيَا مُنْذُ عَامِ 1981م. لَهُ مَجْمُوعَةٌ مِنَ الأَعْمَالِ مِنْهَا: صَهِيلُ الْجَوَادِ الأَبْيَضِ، رَبِيعٌ فِي رَمَادٍ، الرَّعْدُ، دِمَشْقُ الحَرَائِق، النُّمُورُ فِي الْيَوْمِ الْعَاشِرِ، نِدَاءُ الرُّوحِ.

صُدِرَتْ أُولَى مَجْمُوعَاتِهِ الْقِصَصِيَّةِ عَامَ 1960م وَكَانَتْ بِعُنْوَانِ «صَهِيلُ الْجَـوَادِ الأَبْيَضِ» . وتُعَدُّ مَجْمُوعَةُ (النُّمُورُ فِي الْيَوْمِ الْعَاشِرِ) مِنْ الْعَلَامَاتِ الْكُبْرَى فِي مَسِيرَتِهِ الْقِصَصِيَّةِ، وَقَدْ أُعِدَّتْ عَنْ قِصَصِهِ دِرَاسَاتٍ وَرَسَائِلَ مَاجِسْتِير وَدُكْتُورَاه فِي الْعَدِيدِ مِنْ الْجَامِعَاتِ الْعَرَبِيَّةِ وَالأُورُوبِيَّةِ. كَمَا تُرْجِمَتْ أَعْمَالُهُ إِلَى اللُّغَةِ الْفِرَنْسِيَّةِ وَالرُّوسِيَّةِ وَالإِنْجْلِيزِيَّةِ وَالأَلْمَانِيَّةِ وَالإِيطَالِيَّةِ وَالْبُلْغَارِيَّةِ وَالإِسْبَانِيَّةِ وَالصِّرْبِيَّـةِ.

النُّمُورُ فِي الْيَوْمِ الْعَاشِرِ قِصَّةٌ كَتَبَهَا زَكَرِيَا تَامِر (عَامَ 1980م) وَلَا زَالَتْ تَرْوِي حِكَايَةُ بَعْضَ الشُّعُوبِ الْعَرَبِيَّةِ فِي عَلَاقَتِهَا الإِشْكَالِيَّةِ وَالدَّائِمَةِ مَعَ السُّلْطَاتِ الْحَاكِمَةِ.

يَرْوِي زَكَرِيَا تَامِر فِي حِكَايَتِهِ قِصَّةَ أَحَدِ النُّمُورِ الذين يَتَمُّ اصْطِيَادُهُمْ أَحْيَاءَ لِيُوضَعُوا فِي حَدِيقَةِ حَيَوَانَاتٍ مُسَوَّرَةٍ بِسِيَاجٍ متينٍ، وَكَيْفَ جَمَعَ الْمُرَوِّضُ تَلَامِيذَهُ لِيَشْهَدُوا كَيْفَ سَيُرَوِّضُ هَذَا النمِرَ الْجَامِحَ فِي عَشَرَةِ أيامٍ، مِنْ خِلَالِ اسْتِغْلَالِ مَعِدَتِهِ الْفَارِغَةِ، وَاثِقًا مِنْ قُدْرَتِهِ عَلَى التَّحَكُّمِ بِعَقْلٍ وَتَصَرُّفَاتٍ وَشَرَاسَةِ الْحَيَوَانِ الْمُفْتَرِسِ بِاللَّعَبِ عَلَى غَرِيزَةِ الْجُوعِ لَدَيْهِ. وَفِعْلًا هَذَا مَا حَصَلَ؛ فَقَدْ تَحَوَّلَ النمِرُ، وَبِبَسَاطَةٍ فِي نِهَايَةِ الْمَطَافِ، مِنْ آكِلِ لُحُومٍ شَامِخٍ إِلَى آكِلٍ لِلْعُشْبِ . تَمَامًا كَمَا حَصَلَ وَيَحْصُلُ دَاخِلَ بَعْضِ الْمُجْتَمَعَاتِ؛ فَيَتِمُّ تَرْوِيضُ الْمُوَاطِنِينَ لِيَكُونُوا خَاضِعِينَ تَحْتَ السَّيْطَرَةِ، وَيَتِمُّ التَّلَاعُبُ بِهِمْ بِالتَّأْثِيرِ عَلَى غَرِيزَةِ الْجُوعِ لَدَيْهِمْ. فَمِنْ بَشَرٍ قَادِرِينَ عَلَى التَّفْكِيرِ وَالتَّحَكُّمِ بِقَرَارَاتِهِمْ وَمَصَائِرِهِمْ إِلَى مُجَرَّدِ مُصَفِّقِينَ لِخِطَابَاتٍ فَارِغَةٍ لَا يَفْهَمُونَ مِنْهَا شَيْئًا، فَمُهِمَّتُهُمْ الْوَحِيدَة أَنْ يَظَلُّوا عَلَى قَيْدِ الْحَيَاةِ مِنْ أَجْلِ التَّصْفِيقِ لِأَصْحَابِ الْقَرَارِ .

النمور في اليوم العاشر

رَحَلَتِ الْغَابَاتُ بَعِيداً عَنِ النَّمِرِ السَّجِينِ فِي قَفَصٍ، وَلَكِنَّهُ لَمْ يَسْتَطِعْ نِسْيَانَهَا، وَ**حَدَّقَ**[222] غَاضِباً إِلَى رِجَالٍ **يَتَحَلَّقُونَ**[223] حَوْلَ قَفَصِهِ وَأَعْيُنُهُمْ تَتَأَمَّله **بِفُضُولٍ**[224] وَدُونَمَا خَوْفٍ، وَكَانَ أَحَدُهُمْ يَتَكَلَّمُ بِصَوْتٍ هَادِئٍ ذِي **نَبْرَةٍ**[225] آمِرَةٍ: "إِذَا أَرَدْتُمْ حَقّاً أَنْ تَتَعَلَّمُوا مِهْنَتِي، مِهْنَةَ **التَّرْوِيضِ**[226]، عَلَيْكُمْ أَلَا تَنْسَوْا فِي أَيِّ

---

222 حَدَّقَ إلى، في: فَتَحَ عَيْنَيْهِ

223 يَتَحَلَّقُونَ: يَجْلِسُونَ عَلَى شَكْلِ حَلْقَةٍ

224 فُضُول: حُبُّ اِسْتِطْلَاعٍ

225 نَبْرَة : صَوْتٌ مُرْتَفِعٌ

226 تَرْوِيض: تَذْلِيلٌ، تَطْوِيعٌ

لَحْظَةٍ أَنَّ مَعِدَةَ خَصْمِكُمْ هَدَفُكُمْ الْأَوَّلُ، وَسَتَرَوْنَ أَنَّهَا مِهْنَةٌ صَعْبَةٌ وَسَهْلَةٌ فِي آنٍ وَاحِدٍ. أُنْظُرُوا الْآنَ إِلَى هَذَا النَّمِرِ. إِنَّهُ نَمِرٌ **شَرِسٌ**[227] **مُتَعَجْرِفٌ**[228]، شَدِيدُ الْفَخْرِ بِحُرِّيَّتِهِ وَقُوَّتِهِ و بَطْشِهِ، وَلَكِنَّهُ سَيَتَغَيَّرُ، وَيُصْبِحُ **وَدِيعاً**[229] وَلَطِيفاً وَمُطِيعاً كَطِفْلٍ صَغِيرٌ، فَرَاقِبُوا مَا سَيَجرِي بَيْنَ مَنْ يَمْلِكُ الطَّعَامَ وَبَيْنَ مَنْ لَا يَمْلِكُهُ، وَتَعَلَّمُوا."

فَبَادَرَ الرِّجَالُ إِلَى الْقَوْلِ أَنَّهُمْ سَيَكُونُونَ التَّلَامِيذَ الْمُخْلِصِينَ لِمِهْنَةِ التَّرْوِيضِ، فَابْتَسَمَ الْمُرَوِّضُ **مُبْتَهِجاً**[230]، ثُمَّ خَاطَبَ النَّمِرَ مُتَسَائِلاً **بِلَهْجَةٍ سَاخِرَةٍ**[231]: "كَيْفَ حَالُ ضَيْفِنَا الْعَزِيزِ؟."

قَالَ النَّمِرُ: "أَحْضِرْ لِي مَا آكُلُهُ فَقَدْ حَانَ وَقْتُ طَعَامِي."

فَقَالَ الْمُرَوِّضُ بِدَهْشَةٍ **مُصْطَنَعَةٍ**[232]: "أَ تَأْمُرُنِي وَأَنْتَ سَجِينِي؟ يَا لَكَ مِنْ نَمِرٍ مُضْحِكٍ!عَلَيْكَ أَنْ تُدْرِكَ أَنِّي الْوَحِيدُ الذي يُحَقُّ لَهُ هُنَا إِصْدَارُ الْأَوَامِرِ."

قَالَ النِّمْرُ : "لَا أَحَدٌ يَأْمُرُ النُّمُورَ."

قَالَ المُرَوِّضُ: "وَلَكِنَّكَ الْآنَ لَسْتَ نَمِراً. أَنْتَ فِي الْغَابَاتِ نَمِرٌ، أَمَا وَقَدْ صِرْتَ فِي الْقَفَصِ فَأَنْتَ الْآنَ مُجَرَّدُ عَبْدٍ **تَمْتَثِلُ لِلأَوَامِرِ**[233] وَتَفْعَلُ مَا أَشَاءُ."

قَالَ النِّمْرُ **بِنَزَقٍ**[234] : "لَنْ أَكُونَ عَبْداً لِأَحَد."

قَالَ الْمُرَوِّضُ: "أَنْتَ **مُرْغَمٌ**[235] عَلَى إِطَاعَتِي لِأَنِّي أَنَا الذي أَمْلِكُ الطَّعَامَ."

قَالَ النَّمِرُ: "لَا أُرِيدُ طَعَامَكَ."

قَالَ الْمُرَوِّضُ: "إِذَنْ جُعْ كَمَا تَشَاءُ، فَلَنْ أُرْغِمَكَ عَلَى فِعْلٍ مَا لَا تَرْغَبُ فِيهِ."

وَأَضَافَ مُخَاطِباً تَلَامِيذَهُ: "سَتَرَوْنَ كَيْفَ سَيَتَبَدَّلُ, فَالرَّأْسُ الْمَرْفُوعُ لَا يُشْبِعُ مَعِدَةً جَائِعَةٍ."

وَجَاعَ النَّمِرُ، وَتَذَكَّرَ **بِأَسَى**[236] أَيَامَ كَانَ يَنْطَلِقُ كَرِيحٌ دُونَ قُيُودٍ مُطَارِداً فَرَائِسَهُ ...

---

227 شَرِس: هَمَجِيٌّ، وَحْشِيٌّ، سَيِّءِ الْخُلُقِ
228 مُتَعَجْرِف: مُتَكَبِّرٌ، مُتَغَطْرِسٌ
229 وَدِيع: هَادِئٌ، سَاكِنٌ
230 مُبْتَهِج: فَرِحٌ، مَسْرُورٌ
231 بِلَهْجَةٍ سَاخِرَةٍ: بِلَهْجَةٍ تَهَكُّمِيَّةٍ، هَازِئَةٍ
232 دَهْشَةٌ مُصْطَنَعَةٌ: دَهْشَةٌ مُفْتَعَلَةٌ، مُتَكَلَّفَةٌ
233 يَمْتَثِلُ لِلأَوَامِرِ: يُطِيعُ الأَوَامِرَ، يَرْضَخُ، يُذْعِنُ
234 نَزَقٌ: الْخِفَّة فِي كُلِّ أَمْرٍ، التَّهَوّرُ
235 مُرْغَمٌ: مُجْبَرٌ، مُضْطَرٌّ، مُلْزَمٌ
236 أسًى: حُزْن، أسَف، كَآبَة، غَمّ

وَفِي الْيَوْمِ الثَّانِي، أَحَاطَ الْمُرَوِّضُ وَتَلَامِيذُهُ بِقَفْصِ النَّمِرِ، وَقَالَ الْمُرَوِّضُ: "أَلَسْتَ جَائِعاً؟ أَنْتَ بِالتَّأْكِيدِ جَائِعٌ جُوعاً يُعَذِّبُ وَيُؤْلِمُ. قُلْ إِنَّكَ جَائِعٌ فَتَحْصُلُ عَلَى مَا تَبْغِي مِنَ اللَّحْمِ."

ظَلَّ النَّمِرُ سَاكِتاً، فَقَالَ الْمُرَوِّضُ لَهُ: "اِفْعَلْ مَا أَقُولُ وَلَا تَكُنْ أَحْمَقَ اِعْتَرِفْ بِأَنَّكَ جَائِعٌ فَتَشْبَعُ فَوْراً."

قَالَ النَّمِرُ: "أَنَا جَائِعٌ."

فَضَحِكَ الْمُرَوِّضُ وَقَالَ لِتَلَامِيذَهُ: "هَا هُوَ ذَا قَدْ سَقَطَ فِي **فَخٍ**[237] لَنْ ينْجُوَ مِنْهُ." وَأَصْدَرَ أَوَامِرَهُ، فَظَفَرَ النَّمِرُ بِلَحْمٍ كَثِيرٍ.

وَفِي الْيَوْمِ الثَّالِثِ، قَالَ الْمُرَوِّضُ لِلنَّمِرِ: "إِذَا أَرَدْتَ الْيَوْمَ أَنْ تَنَالَ طَعَاماً، فَنَفِّذْ مَا سَأَطْلُبُ مِنْكَ."

قَالَ النَّمِرُ: "لَنْ أُطِيعَكَ."

قَالَ الْمُرَوِّضُ: "لَا تَكُنْ مُتَسَرِّعاً فَطَلَبِي بَسِيطٌ جِدّاً. أَنْتَ الْآنَ تَحُوصُ فِي قَفْصِكَ، وَحِينَ أَقُولُ لَكَ: قِفْ، فَعَلَيْكَ أَنْ تَقِفَ."

قَالَ النَّمِرُ لِنَفْسِهِ: "إِنَّهُ فِعْلاً **طَلَبٌ تَافِهٌ**[238] وَلَا يَسْتَحِقُّ أَنْ أَكُونَ **عَنِيداً**[239] وَأَجُوعَ."

وَصَاحَ الْمُرَوِّضُ بِلَهْجَةٍ قَاسِيَةٍ آمِرَةٍ: "قِفْ."

فَتَجَمَّدَ[240] النَّمِرُ **تَوّاً**[241]، وَقَالَ الْمُرَوِّضُ بِصَوْتٍ مَرِحٍ: "أَحْسَنْتَ"

فَسُرَّ النَّمِرُ، وَأَكَلَ **بِنَهَمٍ**[242] بَيْنَمَا كَانَ الْمُرَوِّضُ يَقُولُ لِتَلَامِيذَهُ: سَيُصْبِحُ بَعْدَ أَيَامٍ نَمِراً مِنْ وَرَقٍ."

وَ فِي الْيَوْمِ الرَّابِعِ، قَالَ النَّمِرُ لِلْمُرَوِّضِ: "أَنَا جَائِعٌ فَاطْلُبْ مِنِّي أَنْ أَقِفَ."

فَقَالَ الْمُرَوِّضُ لِتَلَامِيذَهُ: "هَا هُوَ قَدْ بَدَأَ يُحِبُّ أَوَامِرِي."

ثُمَّ تَابَعَ مُوَجِّهاً كَلَامَهُ إِلَى النَّمِرِ: "لَنْ تأْكُلَ الْيَوْمَ إِلَّا إِذَا **قَلَّدْتَ**[243] **مُوَاءَ**[244] الْقِطَطِ."

فَكَظَمَ النَّمِر **غَيْظَهُ**[245]، وَقَالَ لِنَفْسِهِ: "**سَأَتَسَلَّى**[246] إِذَا قَلَّدْتُ مُوَاءَ الْقِطَطِ."

---

237 فَخٌ: مِصْيَدَةٌ
238 طَلَبٌ تَافِهٌ: طَلَبٌ لا قِيمَةَ
239 عَنِيد: مُتَصَلِّبٌ، مُتَعَنِّتٌ
240 تَجَمَّدَ: بَقِيَ فِي مَكَانِهِ وَلَمْ يَتَحَرَّكْ
241 تَوًّا: حَالًا، فَوْرًا، عَلَى الْفَوْر
242 نَهَمٌ: إفراطُ الشَّهْوَةِ، أوِ الرَّغْبَةُ فِي الطَّعَامِ
243 قَلَّدْتَ: حَاكَيْتَ، عَمِلْتَ مِثْل...
244 مُوَاءٌ: صَوْتُ الْهِرَّة، القِطِّ.
245 كَظَمَ غَيْظَهُ: كَتَمَ غَضَبَهُ.
246 أَتَسَلَّى: أَلْهُوَّةٌ.

وَقَلَّدَ مُواءَ القِطَطِ **فعَبَسَ**[247] الْمُرَوِّضُ، وَقَالَ **بِاسْتِنْكَارٍ**[248]: "تَقْلِيدُكَ فَاشِلٌ. هل تُعَدُّ **الزَّمْجَرَةَ**[249] مُوَاءً."

فَقَلَّدَ النَّمِرُ ثَانِيَةً مُوَاءَ القِطَطِ، وَلَكِنَّ الْمُرَوِّضُ ظَلَّ **مُتَجَهِّمَ الوَجْهِ**[250]، وَقَالَ **بِازْدِرَاءٍ**[251]:" أُسْكُتْ أُسْكُتْ. تَقْلِيدُكَ مَا زَالَ فَاشِلاً، سَأَتْرُكُكَ الْيَوْمَ تَتَدَرَّبُ علىَ مُوَاءَ القِطَطِ، وَغداً سَأَمْتَحِنُكَ. فَإِذَا نَجَحْتَ أَكَلْتَ، أَمَا إِذَا لَمْ تَنْجَحْ فَلَنْ تأكُلَ."

وَابْتَعَدَ الْمُرَوِّضُ عَنْ قَفْصِ النَّمِرِ وَهُوَ يَمْشِي بِخُطًى مُتَبَاطِئَةٍ وَتَبِعَهُ تَلَامِيذُهُ وَهُمْ يَتَهَامَسُونَ مُتَضَاحِكِينَ. وَنَادَى النَّمِرُ الْغَابَاتِ **بِضَرَاعَةٍ**[252]، وَلَكِنَّهَا كَانَتْ **نَائِيَةً**[253].

وَفِي الْيَوْمِ الْخَامِسِ، قَالَ الْمُرَوِّضُ لِلنَّمِرِ: "هَيَّا، إِذَا قَلَّدْتَ مُوَاءَ الْقِطَطِ بِنَجَاحٍ نِلْتَ قِطْعَةً كَبِيرَةً مِنْ اللَّحْمِ الطَّازِجِ."

قَلَّدَ النَّمِرُ مُوَاءَ الْقِطَطِ، فَصَفَّقَ الْمُرَوِّضُ، وَقَالَ **بِغِبْطَةٍ**[254]:"عَظِيم! أَنْتَ تَمُوءُ كَقِطٍّ فِي شُبَّاط."

وَرَمَى إِلَيْهِ بِقِطْعَةٍ كَبِيرَةٍ مِنْ اللَّحْمِ.

وَفِي الْيَوْمِ السَّادِسِ، مَا إِنْ اِقْتَرَبَ الْمُرَوِّضُ مِنْ النَّمِرِ حَتىَّ سَارَعَ النَّمِرُ إِلىَ تَقْلِيدِ مُوَاءِ الْقِطَطِ. وَلَكِنَّ الْمُرَوِّضُ ظَلَّ **وَاجِمًا**[255] **مُقَطَّبَ الجَبِينِ**[256]، فَقَالَ النَّمِرَ: "هَا أَنَا قَدْ قَلَّدْتُ مُوَاءَ الْقِطَطِ."

قَالَ الْمُرَوِّضُ: "قَلِّدْ **نَهِيقَ**[257] الحِمَارِ."

قَالَ النَّمِرُ **بِاسْتِيَاءٍ**[258]: "أَنَا النَّمِرُ الذي تَخْشَاهُ حَيْوَانَاتُ الْغَابَاتِ، أُقَلِّدُ الْحِمَارَ؟ سَأَمُوتُ وَلَنْ أُنَفِّذَ طَلَبَكَ."

فَابْتَعَدَ الْمُرَوِّضُ عَنْ قَفْصِ النَّمِرِ دُونَ أَنْ **يَتَفَوَّهَ بِكَلِمَةٍ**[259].

وَفَي الْيَوْمِ السَّابِعِ، أَقْبَلَ الْمُرَوِّضُ نَحْوَ قَفْصِ النَّمِرِ بَاسِمَ الوَجْهِ وَدِيعاً، وَقَالَ لِلنَّمِرِ: "أَلَا تُرِيدُ أَنْ تَأْكُلَ؟"

---

247 عَبَسَ: اكْفَهَرّ وَجْهُهُ، تَجَهَّمَ.

248 اسْتِنْكَار: شَجَبٌ، تَنْدِيدٌ، اِحْتِجَاجٌ

249 زَمْجَرَة: زَئِيرٌ، هَدِيرٌ، زَعِيقٌ

250 مُتَجَهِّم الْوَجْه :عَابِسٌ

251 ازْدِرَاءٌ: احْتِقَارٌ

252 ضَرَاعَةٌ: تَوَسُّلٌ

253 نَائِيَةٌ: بَعِيدَةٌ

254 غِبْطَةٍ: بِسَعَادَةٍ، بِسُرُورٍ

255 وَاجِمٌ: وَجَمَ :سَكَتَ، عَجَزَ عَنْ التَّكَلُّم مِنْ شِدَّةِ الغَيْظِ أوْ الخَوْفِ

256 مُقَطَّبُ الْجَبِينِ: عَابِسٌ، سَاخِطٌ

257 نَهِيقٌ: صَوْتُ الْحِمَارِ

258 اسْتِيَاءٌ: اشْمِئْزَازٌ، نُفُورٌ، تَقَزُّزٌ

259 يَتَفَوَّهَ بِكَلَمَةٍ: يَنْطُقُ، يَتَكَلَّمُ

قَالَ النَّمِرُ: "أُرِيدُ أَنْ آكُلَ."

قَالَ الْمُرَوِّضُ: "اللَّحْمُ الذي سَتَأْكُلُهُ لَهُ ثَمَنٌ، اِنْهَقْ كَالْحِمَارِ تَحْصُلْ عَلىَ الطَّعَامِ."

فَحَاوَلَ النَّمِرُ أَنْ يَتَذَكَّرَ الْغَابَاتِ، **فَأَخْفَقَ**[260]، وَانْدَفَعَ يَنْهَقَ مُغَمَّضَ العَيْنَيْنِ، فَقَالَ الْمُرَوِّضُ: "نَهِيقُكَ لَيْسَ نَاجِحاً، وَلَكِنَّنِي سَأُعْطِيكَ قِطْعَةً مِنْ اللَّحْمِ إِشْفَاقاً عَلَيْكِ."

وَفِي الْيَوْمش الثَّامِنِ، قَالَ الْمُرَوِّضُ لِلنَّمِرِ: "سَأُلْقِي مَطْلَعَ خُطْبَةٍ، وَحِينَ سَأَنْتَهِي صَفِّقْ اِعْجَاباً."

قَالَ النَّمِرُئ: "سَأُصَفِّقُ."

فَابْتَدَأَ الْمُرَوِّضُ اِلْقَاءَ خُطْبَتِهِ، فَقَالَ: "أيُهَا المُوَاطِنُونَ ... سَبَقَ لَنَا فِي مُنَاسَبَاتٍ عَدِيدَةٍ أَنْ أَوْضَحْنَا مَوْقِفَنَا مِنْ كُلِّ القَضَايَا المَصِيرِيَّةِ، وَهَذَا الْمَوْقِفُ الْحَازِمُ الصَّرِيحُ لَنْ يَتَبَدَّلَ مَهْمَا تَآمَرَتِ القِوَى المُعَادِيَةُ، وَبِالإِيمَانِ سَنَنْتَصِرُ."

قَالَ النَّمِرُ: "لَمْ أفْهَمْ مَا قُلْتَ."

قَالَ الْمُرَوِّضُ: "عَلَيْكَ أَنْ تَعجَبَ بِكُلِّ مَا أَقُولُ وَأَنْ تُصَفِّقَ اِعْجَاباً بِهِ."

قَالَ النَّمِرُ: "سَامِحْنِي. أَنَا **جَاهِلٌ أُمِّيٌ**[261]، وَكَلَامُكَ رَائِعٌ وَسَأُصَفِّقُ كَمَا تَبْغِي."

وَصَفَّقَ النَّمِرُ، فَقَالَ الْمُرَوِّضُ: "أَنَا لَا أُحِبُّ **النِّفَاقَ**[262] والْمُنافِقِينَ، سَتُحْرَمُ الْيَوْمَ مِنْ الطَّعَامِ عِقَاباً لَكَ."

وَفِي الْيَوْمِ التَّاسِعِ، جَاءَ الْمُرَوِّضُ حَامِلاً حُزْمَةٍ مِنْ الحَشَائشِ وَأَلْقَى بِهَا لِلنَّمِرِ وَقَالَ: "كُلْ."

قَالَ النَّمِرُ: "مَا هَذَا ؟ أَنَا مِنْ آكِلِي اللُّحُومِ."

قَالَ الْمُرَوِّضُ: "مُنْذُ الْيَوْمِ لَنْ تأْكُلَ سِوَى الْحَشَائِشِ."

وَلَمَّا اِشْتَدَّ جُوعُ النَّمِرِ، حَاوَلَ أَنْ يَأْكُلَ الْحَشَائِشَ، **فَصَدَمَهُ**[263] طَعْمُهَا، وَابْتَعَدَ عَنْهَا مُشْمَئزاً، وَلَكِنَّهُ عَادَ إِلَيْهَا ثَانِيَةً، وَابْتَدَأَ يَسْتَسِيغَ طَعْمَهَا **رُوَيْدًا رُوَيْدًا**[264].

وَفِي الْيَوْمِ الْعَاشِرِ، اِخْتَفَى الْمُرَوِّضُ وَتَلَامِيذُهُ وَالنَّمِرُ وَالْقَفَصُ، فَصَارَ النَّمِرُ مُوَاطِناً، وَالْقَفْصُ مَدِينَةً .

---

260 أَخْفَقَ: فَشِلَ

261 جَاهِلٌ أُمِّيّ: لا يَعْرِفُ القِرَاءَةَ وَلا الكِتَابَةَ

262 نِفَاقٌ: تَلَوُّنٌ، رِيَاءٌ، مُرَاءَاةٌ

263 صَدَمَهُ: أَذْهَلَهُ، هَزَّهُ، صَعَقَهُ

264 رُوَيْدًا رُوَيْدًا: عَلَى مَهْلٍ، بِبُطْءٍ، شَيْئًا فَشَيْئًا، بِرِفْقٍ، بِتَأَنٍّ

فاطمة يوسف العليّ

(1953-)

حصَلَتْ عَلَى الليسَانِس مِنْ قِسْمِ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ مِنْ جَامِعَةِ الْقَاهِرَةِ عَامَ 1987، ثُمَّ عَلَى دِبْلُوم فِي الْأَدَبِ الْعَرَبِيِّ مِنْ جَامِعَةِ الْقَاهِرَةِ عَام1989. فِي عَام 1969، الْتَحَقَتْ بِدَارِ (الرَّأي الْعَام) الْكُوَيْتِيَّةِ، ومَجَلَةِ (النَّهْضَةِ) الْأُسْبُوعِيَّةِ حَيْثُ حَرَرَتْ لِعِدَّةِ سَنَوَاتٍ عَمُوداً أُسْبُوعِيَّاً بِعُنْوَانِ (مَرَّةً فِي الْأُسْبُوعِ)، عَالَجَتْ فِيهِ الْعَدِيدُ مِنْ الْقَضَايَا الإجْتِمَاعِيَّةِ وَالْإنْتِقَادِيَّةِ وَالثَّقَافِيَّةِ .كَمَا نَشَرَتْ فِي جَرِيدَةِ (الدِّيلِي نِيوز)الصَّادِرَةِ بِالْإنْجْلِيزِيَّةِ، وَالتي كَانَتْ تُصْدَرُ عَنْ دَارِ (الرَّأي الْعَامِ). انْتَقَلَتْ لِجَرِيدَةِ (القبس) الْكُوَيْتِيَّةِ فِي بِدَايَةِ صُدُورِهَا، بِالْإضَافَةِ لِإشْرَافِهَا عَلَى الْمُلْحَقِ الثَّقَافِيِّ الْأَدَبِيِّ الصَّادِرِ عَنْ دَارِ القبسِ نَفْسِهَا، وَالذي يَتَضَمَّنُ حِوَارَ الْأُدَبَاءِ، وَالشُّعَرَاءِ، وَالنَّقْدِ والرَّأي والْمَقَالَةِ .قَامَتْ بِإعْدَاد وتَقْدِيم الْعَدِيدِ مِنْ الْبَرَامِجِ الْإذَاعِيَّةِ وَالتِّلْفِزِيُونِيَّةِ. عُضْوُ رَابِطَةِ الْأُدَبَاءِ فِي الْكُوَيْت، وَشَغَلَتْ عضْوَ اللَّجْنَةِ الثَّقَافِيَّةِ، وَعُضْوَ جَمْعِيَّةِ الصُّحُفِيينَ الْكُوَيْتِيَّةِ، وَعُضْوَ مُنَظَّمَةِ حُقُوقِ الْإنْسَانِ، وَعُضْوَ اتِّحَادِ الصُّحُفِيِّينَ الْعَالَمِيِّينَ، وَعُضْوَ مَجْلِسِ إدَارَةِ وَمُؤَسَّساً فَي الْجَمْعِيَّةِ النِّسَائِيَّةِ الْعَرَبِيَّةِ قَبْلَ حَلِّهَا، عُضْوَ الْجَمْعِيَّةِ الثَّقَافِيَّةِ الإجْتِمَاعِيَّةِ النِّسَائِيَّةِ بِالْكُوَيْت، وَعُضْوَ نَادِي الْفَتَاةِ بِالْكُوَيْت. شَارَكَتْ وَسَاهَمَتْ فِي الْعَدِيدِ مِنْ الْمُؤتَمَرَاتِ الْأَدَبِيَّةِ وَالْفِكْرِيَّةِ وَالثَّقَافِيَّةِ، وَالْمُؤْتَمَرَاتِ النِّسَائِيَّةِ وَالسِّيَاسِيَّةِ فِي الْكُوَيْتَ وَالْوَطَنِ الْعَرَبِيِّ وَالْعَالَمِيِّ .

أُخْتِيرَتْ نَائِبَةً لِلرَّئِيسَةِ (أَمِينَة السَّعِيد)، وَكَتَبَتِ الْعَدِيدَ مِنْ الْأَبْحَاثِ وَالدِّرَاسَاتِ لِغَالِبِيَّةِ الْمُؤْتَمَرَاتِ التي شَارَكَتْ بِهَا. كَانَ لَهَا نَشَاطُهَا ضِمْنَ الْأتِّحَادِ النِّسَائِيِّ الْعَرَبِيِّ الْعَامِ حَتَّى الْغَزْوِ الْعِرَاقِيِّ لِلْكُوَيْتَ، ثُمَّ مِنْ خِلَالِ الْمُؤْتَمَرَاتِ النِّسَوِيَّةِ الْعَرَبِيَّةِ وَالْعَالَمِيَّةِ، وَتَطَوَّعَتْ فِي الْعَمَلِ الشَّعْبِيِّ وَالْوَطَنِيِّ أَثْنَاءَ وُجُودِهَا مَعَ أُسْرَتِهَا فِي دَوْلَةِ الْبَحْرَيْن. نُشِرَتْ قِصَصُهَا الْقَصِيرَةُ فِي الْمَجَلَاتِ والصُّحُفِ الْعَرَبِيَّةِ وَالْمَحَلِيَّةِ، وَشَارَكَتْ فِي الْأمْسِيَاتِ الْقِصَصِيَّةِ، كَمَا أُذِيعَتْ بَعْضُ قِصَصِهَا وَأُدْرِجَتْ ضِمْنَ الْمَنْهَجِ الدِّرَاسِيِّ لِلطَّلَبَةِ.

تاء مربوطة

(قصة قصيرة)

تَتَرَامَى[265] مَسَاحَاتُ الْجَسَدِ **فَتَبْدُو**[266] مِنْ بَعِيدٍ كَأَنَّهَا حُوتٌ يُونُسٍ، **يَتَقَاطَرُ**[267] **الطَّابُورَ**[268] وَ يَخْتَفِي فِي دَاخِلِهَا وَ كَأَنَّنَا نَعُودُ إِلىَ سُكْنَى الكَهْفِ. عَلىَ الْعَتَبَةِ الْفَاصِلَةِ تَدَاخَلَتْ أَصْوَاتٌ مِنْ الْهَدِيرِ والزَّئِير والْحَشْرَجَة والتَّشَنُّج، وَحَتىَّ النُّبَاحِ وَالْفَحِيحِ ... أَدْرَكَنِي شَيْءٌ مِنْ **الوَجَلِ**[269] وَالْقَلَقِ. قُلْتُ: مَاذَا تُخْفِي هَذِهِ الْأَصْوَاتُ الْعَجِيبَةُ؟ وَهَلْ لِلْحَدِيدِ مَشَاعِرُ وَعَوَاطِفُ **يُضْمِرُهَا**[270] ؟ وَإِذَا كَانَ ... مَتىَّ سَيَكْشِفُ عَنْ أَسْرَارِهِ؟

---

265 تَتَرَامَى: تَتَّسِعُ
266 تَبْدُو: تَظْهَرُ
267 يَتَقَاطَرُ: يَتَوَلَّدُ بِكَثْرَةٍ
268 الطَّابُورُ: الصَّفّ
269 الوَجَلُ: الخَوْفُ والْفَزَعُ
270 يُضْمِرُهَا: يُخْفِيهَا

قَدَّمْتُ البِطَاقَةَ، اِمْتَدَّتْ كَفٌّ نَاعِمَةٌ **مَصْبُوغَةُ**[271] الأَظَافِرِ **بِعِنَايَةٍ**[272]، تَنَاوَلَتْهَا، نَظَرَتْ فِيهَا، تَقَدَّمَتْنِي إِلَى الْمَقْعَدِ، **أَوْمَأَتْ لَهَا**[273] شَاكِرَةً. قَالَتْ بِعَرَبِيَّةٍ فَصِيحَةٍ : نَحْنُ فِي خِدْمَتِكِ يَا سَيِّدَتِي.

اِنْحَطَّ جِسْمِي فِي الْمَقْعَدِ، يَشُدُّهُ التَّعَبُ وَالْإِجْهَادُ كَأَنَّنِي كِيسُ رَمْلٍ. السَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنْ الْعَذَابِ حَتَّى فِي عَصْرِ الصَّوَارِيخِ عَابِرَةِ الْكَوَاكِبِ. بَحَثَتْ أَصَابِعِي عَنْ حِزَامِ الْمَقْعَدِ. قَبَضَتْ يَدٌ خَشِنَةٌ عَلَى يَدِي. تَطَلَّعْتُ بِفَزَعٍ وَهَلَعٍ. لَمْ يَكُنْ مَنْظَرُهُ يُوحِي **بِالْفَظَاظَةِ**[274] التي أَعْلَنَتْهَا حَرَكَةُ الْيَدِ. انْكَمَشَ جَسَدِي، وَلَكِنِّي قُلْتُ مُتَحَدِّيَةً:

- هُنَاكَ شَيْءٌ؟ هَذِهِ بِطَاقَةُ الْحَجْزِ !.. أُنْظُرْ ...الرَّقْمَ!
- أَعْرِفُ. الرَّقْمُ صَحِيحٌ، وَالْمَقْعَدُ خَطَأٌ!
- لَمْ أَفْهَمْ ...
- تَتَفَضَّلِينَ بِالْقِيَامِ مَعِي ... وَهُنَاكَ ... تَفْهَمِينَ ...
- هُنَاكَ؟! أَيْ هُنَاكَ؟ لَنْ أُغَادِرَ هَذَا الكُرْسِيّ.

اِرْتَفَعَتْ نَبْرَتُهُ، جَحَظَتْ نَظْرَتُهُ، ظَهَرَ الزَّبَدُ عَلَى جَانِبِي فَمِّهُ، اِزْدَادَ ضَغْطًا عَلَى أَطْرَافِ أَصَابِعِي :

- لَيْسَ عِنْدِي وَقْتٌ أُضَيِّعُهُ مَعَك ... الطَّائِرَةُ مَقْسُومَةٌ ... الْجُزْءُ الْأَمَامِيُّ لِلرِّجَالِ. عِنْدَنَا الْإِخْتِلَاطُ مَمْنُوعٌ ... أَظُنُّ الْأَمْرُ وَاضِحٌ الْآنَ.

قُلْتُ **مُتَشَبِّثَةً**[275] بِجَانِبِ الْمَقْعَدِ:

- لَيْسَ كَمَا تَظُنُّ، أَنَا حَجَزْتُ عَلَى رَسْمٍ تَخْطِيطِيٍّ لِلطَّائِرَةِ، وَهَذَا الكُرْسِيُّ يَخُصُّنِي أَنابِالتَّحْدِيدِ.

اِرْتَفَعَ صَوْتُهُ:

- لَا يَخُصُّك وَلَا (يَعُصّك)، وَالْقَانُونُ لَا يَحْمِي المُغَفَّلِينَ ...

زَجَرْتُهُ[276] غَيْرُ **هَيَّابَةٍ**[277]:

- الْتَزِمِ الْأَدَبَ ... كَيْفَ تَقُولُ إِنَّنِي مُغَفَّلَةٌ ؟!..

لَا تَزَالُ يَدُهُ تَضْغَطُ أَصَابِعِي حَتَّى الوَجَعِ:

---

271 مَصْبُوغَةٌ: مُلَوَّنَةٌ
272 بِعِنَايَةٍ: بِاهْتِمَامٍ
273 أَوْمَأْتُ لَهَا بِرَأْسِي: أُشِرْتُ بِرَأْسِي مُوَافَقَةً
274 فَظَاظَةٌ: سُوءُ خُلُقٍ
275 مُتَشَبِّثَةٌ: مُتَمَسِّكَةٌ
276 زَجَرْتُهُ: صِحْتُ بِهِ
277 هَيَّابَةٌ: خَائِفَةٌ

- لَا تُحَاوِلِي إِرْهَابِي ... السَّيِّدَةُ التي تَحْجُزُ مَكَاناً بَيْنَ الرِّجَالِ إِمَّا أَنَّهَا مُغَفَّلَةٌ ... أَوْ شَيْءٌ آخَرٌ لَوْ نَطَقْتُ بِهِ يَنَالُنِي عِقَابٌ جُنْحَةُ **سَبٌّ**[278].

أَدْهَشَنِي تَصْمِيمُهُ وَجُرْأَتُهُ وَتحَدِّيهُ لِلْجَوِّ النَّاعِمِ الْهَادِئِ الذي تَعَوَّدْتُهُ فِي رِحْلَاتِي. عِبَارَتُهُ الْأَخِيرَةُ أَشْعَلَتْ نَارَ الْغَضَبِ فِي قَلْبِي، جَذَبْتُ يَدِي بِقُوَّةٍ، فَكَّرْتُ أُصْفِعُهُ. عَرفَ مَا أُفَكِّرُ فِيهِ. تَرَاجَعَ نَصْفَ خَطْوَةٍ، نَادَى تِلْكَ الحَسْنَاءَ التي أَوْصَلَتْنشي مِنْ قَبْلُ. أَمَرَهَا وَزَمِيلَةً أُخْرَى لَهَا بِإِخْرَاجِي مِنَ الْمَقْعَدِ **مُتَوَعِّدًا**[279] أَنَّنِي إِذَا قَاوَمْتُ سَيَطْرِدُنِي مِنَ الرِّحْلَةِ.

قَرَأْتُ الْجِدِّيَّةَ فِي الْوُجُوهِ الثَّلَاثَةِ، لَمْ أَجِدْ **مَفَرًّا**[280]، قُمْتُ، مَضَيْتُ فِي اتِّجَاهِ الذَّيْلِ. لَمْ تَكُنْ القِسْمَةُ عَادِلَةً. كَانَ الْمَقْعَدُ الْبَدِيلُ ضَيِّقًا، خَشِنًا، **كَئِيبًا**[281]، لَا يَسْمَحُ بِأَيْ حَرَكَةٍ. نَظَرْتُ إِلىَ الرَّجُلِ وَالْفَتَاتَيْنِ مِنْ خَلْفِي ... فِي صَمْتٍ أَشَارَ إِلىَ الْمَقْعَدِ، وَقَالَ كَلِمَةً وَاحِدَةً:

- هُنَا...

وَقَالَتْ الْفَتَاتَانِ:

- الْقِسْمَة والنَّصِيب.

صَرَخْتُ:

- وَلَكِنِّي دَفَعْتُ دَنَانِيرَ بِقَدْرِ مَا دَفَعَ أَيُّ رَجُلٍ مِنْ هَؤُلَاءِ **الْمُتَصَدِّرِينَ**[282] فِي مُقَدّمَةِ الطَّائِرَةِ.

قَالَ الشَّابُّ:

- هَذِهِ حُقُوقٌ مُكْتَسَبَةٌ لِلشَّوَارِبِ ولِلِّحَى...

صَرَخْتُ:

- مُكْتَسَبَةٌ ؟ وَدَنَانِيرِي ؟

قَالَ الشَّابُّ:

دَنَانِيرُكِ الْمَزْعُومَةُ حَقُّ الرَّجُلِ.

عَجَزْتُ عَنِ التَّفَاهُمِ مَعَهُ .تَعَلَّقَ بَصِيصُ الْأَمَلِ بِالْفَتَاتَيْنِ ... اِتَّجَهْتُ إِلَيْهِمَا:

- هَلْ تُوَافِقَانِ عَلىَ هَذاَ الْكَلَامِ ؟

قَالَتْ التي لَمْ تَتَكَلَّمْ مِنْ قَبْلُ:

---

278 سَبٌّ: إِهَانَةٌ
279 مُتَوَعِّدًا: مُهَدِّدًا
280 مَفَرًّا: مَهْرَبًا
281 كَئِيبًا: مُحْزِنًا
282 الْمُتَصَدِّرِينَ: المُتَقَدِّمِينَ

- وَهَلْ نَمْلِكُ الْإِعْتِرَاضَ ؟

صَرَخْتُ:

لِمَاذَا لَا تَمْلِكَانِ الْإِعْتِرَاضَ؟ هُوَ مُضِيفٌ، وَأَنْتِ مُضِيفةٌ !.. لَكِ مِثْلَ مَا لَهُ مِنْ حُقُوقٍ ...

اِكْتَفَى هُوَ بِنَظْرَةٍ **هَازِئَةٍ**[283]، قَالَ:

- أَرَأَيْتِ!.. ؟ مُضِيفٌ ... مُضِيفَةٌ ... هُنَاكَ فَرْقٌ ... تِلْكَ التَّاءُ الْمَرْبُوطَةُ ...

قَالَتِ الْأُخْرَى:

- هُنَاكَ أَمْرٌ آخَرٌ لا تُرِيدُ الزَّمِيلَةُ أَنْ تَعْتَرِفَ بِهِ ... لِأَنَّهَا الْقَدِيمَةُ!..

لَمْ أَفْهَمْ ... عَادَتْ تُوَضِّحُ:

- بِبَسَاطَةٍ ... إِنَّهُ زَوْجُنَا ... أَنَا الْجَدِيدَةُ ... وَزَمِيلَتِي الْقَدِيمَةُ ... فَكَيْفَ نَعْتَرِضُ عَلَى أَفْكَارِهِ ...

قَالَتِ الْقَدِيمَةُ:

- أَبَداً ... التَّاءُ الْمَرْبُوطَةُ ... أَصْلُ **الْكَارِثَةِ**[284] ... اِلْغُوا هَذِهِ التَّاءَ اللَّعِينَةَ، تَسْتَقِيمُ الْعَدَالَةُ..

قَالَتِ الْجَدِيدَةُ:

- لَا تُصَدِّقِيهَا ... التَّاءُ الْمَرْبُوطَةُ هِيَ التي جَعَلَتْهُ يُطَارِدُنِي حَتىَّ تَزَوَّجَنِي ... وَانْصَرَفَ عَنْهَا ... لَا بُدَّ مِنَ الْإِحْتِفَاظِ بِالتَّاءِ الْمَرْبُوطَةِ...
- نَظَرَتْ كُلٌّ مِنَ الْفَتَاتَيْنِ لِلْأُخْرَى فِي تَحَفُّزٍ و**تَوَجُّسٍ**[285] ... بَدَا لِي أَنَّ قِتَالًا سَيَحْدُثُ **وَشِيكًا** ...[286] اِنْكَمَشْتُ فِي الكُرْسِيِّ خَائِفَةً ... أَمَّا هُوَ فَكَانَ يَسْتَدِيرُ هَازِئاً، وَهُوَ يَقُولُ:
- حِيلكُمْ بِينكُمْ ... وَأَنَا السُّلْطَانُ!..

صَحَوْتُ مِنْ إِفَاءَتِي عَلىَ صَوْتِ الْمُضِيفِ يَقُولُ:

- الْآنَ ... **نَتَأَهَّبُ**[287] لِلْهُبُوطِ بِمَطَارِ الْكُوَيْتَ الدُّوَلِيّ ... الْحَمْدُ للهِ عَلىَ السَّلَامَةِ، وَمِنْ أَجْلِ سَلَامَتِكُمْ نَرْجُو اِلْتِزَامَ الْمَقَاعِدِ حَتىَّ تَتَوَقَّفَ الطَّائِرَةُ...

---

283 هَازِئَةٌ: سَاخِرَةٌ

284 الْكَارِثَةُ: الَمصِيبَةُ

285 تَوَجُّسٌ: تَخَوُّفٌ

286 وَشِيكاً: قَرِيباً

287 نَتَأَهَّبُ: نَسْتَعِدُّ

الشعر

امرؤ القيس

(540 - 500)

هُوَ امْرُؤُ الْقَيْسِ بْنِ حُجْر بْنِ الحَارِثِ بْنِ عُمُرو الْكِنْدِي. تُجْمَعُ الرِّوَايَاتُ عَلَى أَنَّهُ ابْنُ مَلِكٍ قَتْلٍ، وَكَانَ عَلَيْهِ أَنْ يَشْقَى بِالْأَخْذِ بِثَأْرِهِ. وَبَدَأَ يَحْمِلُ اِسْمَ الْمَلِكِ الضِّلِّيلِ. وَامْرُؤُ الْقَيْسُ صَاحِبُ الْقَوْلِ الْمَشْهُورِ: الْيَوْمَ خَمْرٌ وَغَدًا أَمْرٌ. وَهُوَ مَثَلٌ اِرْتَبَطَ بِقِصَّةِ إِبْلَاغِهِ خَبَرَ مَقْتَلِ أَبِيهِ وَهُوَ يَشْرَبُ، فَانْصَرَفَ لِمُوَاصَلَةِ الشُّرْبِ لَيْلَتَهُ، قائلا هَذَا الْقَوْلِ .

وَقَدْ دَارَتْ حَوْلَهُ قِصَصٌ كَثِيرَةٌ، مِنْهَا قِصَّةُ طَرْدِ أَبِيهِ لَهُ .وَقِصَّةُ تَفْضِيلِ زَوْجَتِهِ لِعَلْقَمَةِ عَلَيْهِ؛ إِذْ رَأَتْ أَنَّهُ أَشْعَرَ مِنْهُ .وَقِصَّةُ دَارَةِ جُلْجُلٍ .وَقِصَصُ قِتَالِهِ لِأَخْذِ ثَأْرِ أَبِيهِ حَتىَّ مَقْتَلِهِ .وَهِيَ قِصَصُ مُتَعَدِّدَةُ الرِّوَايَاتِ.

لَكِنَّ المُؤَكَّدَ مِنْ شِعْرِهِ، وَمِنْ كُلِّ كُتُبِ الْخُبَّارِ، أَنَّهُ زَعِيمُ الشُّعَرَاءِ الجَاهِلِيِّينَ، وَمُؤَصِّلُ تَقَالِيدِ ذَلِكَ الشِّعْرِ. تَتَقَدَّمُ مُعَلَّقَتُهُ الْمُعَلَّقَاتِ، كَمَا يَتَقَدَّمُ اسْمُهُ الشُّعَرَاء.

قِفَا نَبْكِ مِنْ ذِكْرَى حَبِيبٍ وَمَنْزِلِ ... بِسِقْطِ اللِّوَىبَيْنَ الدَّخُولِ فَحَوْمَلِ

فَتُوضِحَ فَالْمِقْرَاةِ لَمْ يَعْفُ رَسْمُهَا ... لِمَا نَسَجَتْهَا مِنْ جَنُوبٍ وَشَمْأَلِ[288]

تَرَى بَعَرَ الْأَرْآمِ فِي عَرَصَاتِهَا ... وَقِيعَانِهَا كَأَنَّهُ حَبُّ فُلْفُلِ[289]

كَأَنِّي غَدَاةَ الْبَيْنِ يَوْمَ تَحَمَّلُوا ... لَدَى سَمُرَاتِ الْحَيِّ نَاقِفُ حَنْظَلِ[290]

وُقُوفًا بِهَا صَحْبِي عَلَيَّ مَطِيَّهُمْ ... يَقُولُونَ :لاَ تَهْلِكَ أَسىً وَتَجَمَّلِ[291]

وَإِنَّ شِفَائِي عَبْرَةٌ مُهْرَاقَةٌ ... فَهَلْ عِنْدَ رَسْمٍ دَارِسٍ مِنْ مُعَوَّلِ؟[292]

كَدَأْبِكَ مِنْ أُمِّ الْحُوَيْرِثِ قَبْلَهَا ... وَجَارَتِهَا أُمِّ الرَّبَابِ بِمَأْسَلِ

إِذَا قَامَتَا تَضَوَّعَ الْمِسْكُ مِنْهُمَا ... نَسِيمَ الصَّبَا جَاءَتْ بِرَيَّا الْقَرَنْفُلِ

---

288 يُجرِّدُ الشَّاعِرُ مِنْ نَفْسِهِ صَاحِبَيْنِ يُخَاطِبُهُمَا فِي صِيغَةِ الْأَمْرِ، طَالِبًا مِنْهِمَا الْوُقُوفَ (إِجْلَالًا) لِلْبُكَاءِ مَعَهُ (تَعْبِيرًا عَنْ الْحُزْنِ) بِسَبَبِ ذِكْرَى حَبِيبٍ، وَمِنْ أَجْلِ مَنْزِلِ ذَلِكَ الْحَبِيبِ، الْوَاقِعُ فِي سِقْطِ اللَّوَى ذِي الْحُدُودِ الْأَرْبَعَةِ: الدَّخُول، وَحَوْمَل، وتُوضِح، والْمِقْرَاة .تِلْكَ الْحُدُودُ التِي أَظْهَرَتْهَا وَشَكَّلَتْهَا -تَشَكُّلُ النَّسِيجِ – رِيحَا الشِّمَالِ وَالْجَنُوبِ؛ حَيْثُ تُظْهِرُ الْأُولَىَ مَا مَحَتَ الثَّانِيَةُ، وَتُظْهِرُ الثَّانِيَةُ مَا مَحَتَ الْأُولَىَ خِلَالَ تَعَاقُبِهِمَا فِي حَرَكَةٍ تَرْمُزُ لِتَعَاقُبِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، أَوْ فُصُولِ السَّنَةِ .بِاخْتِصَارٍ :حَرَكَةُ الزَّمَانِ تَجَسَّمَتْ فِي رِيحِ الشِّمَالِ تَتَضَادُّ مَعَ رِيحِ الْجَنُوبِ، تَضَادَّ وَحْدَاتُ الزَّمَانِ: لَيْل - نَهَار، صَيْف – شِتَاء، رَبِيع – خَرِيف.

289 تَرَى بَعَرَ الغِزْلَانِ النَّقِيةِ البَيَاضِ فِي أَفْنِيَتِهَا مِثْلَ حَبُّ الْفِلْفِلِ .وَالْبَعَرُ رَمْزٌ لِلذِّكْرَى وَلِلْمَنْزِلِ مَعًا .تَبْقَى آثَارُ الْحَبِيبِ فِي قُبْحِهَا، بِسَبَبِ كَوْنِهَا أَشْيَاء مَهْجُورَة، لَكِنَّهَا أَسْهُمٌ تُشِيرُ لِجِمَالِ الْحَبِيبِ الْخَالِصِ مِنْ نَاحِيَةٍ، ولِلْآلَامِ مِنْ نَاحِيَةِ أُخْرَى .يَرْمُزُ الْبَعَرُ لِلْقُبْحِ .والْأَرْآمُ لِلْجِمَالِ الْخَالِصِ .والْفِلْفِلُ لِلْآلَامِ الْحَارِقَةِ.

290 تَتَحَوَّلُ حَرَكَةُ نَاقِفِ الْحَنْظَلِ إِلَىَ حَرَكَةٍ آلِيَةٍ، فَيَبْدُو كَالْمَذْهُولُ .مِنْ ثَمَّ فَالشَّاعِرُ يَوْمَ رَحِيلِهِمْ بَدَا مَذْهُولًا فِي حَرَكَةٍ آلِيَةٍ.

291 وَقَدْ حَدَثَ أَنْ ظَهَرَ صَحْبِي (اِسْتِجَابَةً لِنِدَائِي) وُقُوفًا هُمْ وَمُطِيَّهُمْ مِنْ أَجْلِي، يَطْلُبُونَ مِنِّي التَّصَبُّرَ؛ كَيْ لَا أَمُوتَ مِنْ الْأَسَى.

292 يَتَصَوَّرُ أَنَّهُ يَرُدُّ عَلَىَ صَحْبِهِ -الذين طَلَبُوا مِنْهُ الصَّبْرُ -يَقُولُهُ :إِنَّ شِفَائِي هُوَ الدّمْعُ الْمُنْسَكِبُ .فَيَرُدُّ صَحْبُهُ :وَهَلْ يُجْدِي الْبُكَاءُ عِنْدَ مَعَالِمِ (مَنْزِلٍ) زَالَتْ وَاخْتَفَتْ ؟

فَفَاضَتْ دُمُوعُ الْعَيْنِ مِنِّي صَبَابَةً عَلَى النَّحْرِ حَتَّى بَلَّ دَمْعِيَ مَحْمَلِي[293]

أَلَا رُبَّ يَوْمٍ لَكَ مِنْهُنَّ صَالِحٍ وَلَا سِيَّمَا يَوْمٌ بِدَارَةِ جُلْجُلِ

ويَوْمَ عَقَرْتُ لِلْعَذَارَى مَطِيَّتِي فَيَا عَجَبًا مِنْ كُورِهَا الْمُتَحَمَّلِ[294]

فَظَلَّ الْعَذَارَى يَرْتَمِيْنَ بِلَحْمِهَا وشَحْمٍ كَهُدَّابِ الدِّمَقْسِ المُفَتَّلِ

ويَوْمَ دَخَلْتُ الخِدْرَ خِدْرَ عُنَيْزَةٍ فَقَالَتْ: لَكَ الْوَيْلَاتُ إنَّكَ مُرْجِلِي[295]

تَقُولُ وقَدْ مَالَ الْغَبِيْطُ بِنَا مَعًا عَقَرْتَ بَعِيْرِي يَا امْرأَ الْقَيْسِ فَانْزِلِ

فَقُلْتُ لَهَا: سِيْرِي وَأَرْخِي زِمَامَهُ وَلَا تُبْعِدِينِي مِنْ جَنَاكِ المُعَلَّلِ

فَمِثْلُكِ حُبْلَى قَدْ طَرَقْتُ ومُرْضِعٍ فَأَلْهَيْتُهَا عَنْ ذِي تَمَائِمِ مُحْوِلِ

إِذَا مَا بَكَى مِنْ خَلْفِهَا انْصَرَفَتْ لَهُ بِشَقٍّ وتَحْتِي شِقُّهَا لَمْ يُحَوَّلِ[296]

وَيَوْمًا عَلَى ظَهْرِ الْكَثِيْبِ تَعَذَّرَتْ عَلَيَّ وَآلَتْ حَلْفَةً لَمْ تَحَلَّلِ[297]

---

293 إنَّ هَذِهِ عَادَتُكَ الْمُلِحَّةُ الْمُسْتَمِرَّة التي شَهِدْنَاهَا فِي قِصَّتَيْ حُبٍّ لَكَ سَابِقَتَيْنِ :حُبُّكَ لِأُم الْحُوَيْرِث، وَجَارَتِهَا أُم الرِّبَاب فِي مَأْسَلٍ. هَاتَيْكَ الْمَرْأَتَيْنِ اللتَيْن كُلَّمَا تَحرَّكَتَا فَاحَ الْمِسْك مِنْهِمَا وَتَضَوَّعَ، مِثْلَ تَضَوُّعِ نَسِيمِ الصَّبَا حِينَ تَحْمِلُ رَائِحَةَ الْقَرَنْفُلِ. ثُمَّ يَدْفَعُهُ ذِكْرُ الصِّحَابِ لِلْمَرْأَتَيْنِ هَاتَيْنِ إِلَى أَنْ تَفِيض دُمُوعُهُ شَوْقًا، فَتُبِلَّ صَدْرَهُ وَتَتَدَفَّقُ إِلَىَ مَا تَحْتَ الصَّدْرِ .

294 لَقَدْ تَرَقَّبَ امْرُؤُ الْقَيس يَوْمًا خَلَا الْحَيُّ فِيهِ مِنْ الرِّجَالِ؛ حَيْثُ خَرَجَتْ اِبْنَةُ عَمِّهِ عَنِيزَة مَعَ عَدَدٍ مِنْ صُوَيْحِبَاتِهَا لِلاسْتِحْمَامِ فِي بِرْكَةٍ .وَكَانَ الشَّاعِرُ يَسْعَى عَبَثًا لِلِقَائِهَا. وَمِن ثَمَّ ذَهَبَ إِلَىَ الْبِرْكَةِ أَثْنَاءَ الِاسْتِحْمَامِ، وَجَمَعَ مَلَابِسَ الْفَتَيَاتِ اللَّائِي عِنْدَ الْخُرُوجِ مِنْ البِرْكَةِ لَمْ يَجِدْنَ ثِيَابَهُنَّ فَتَصَايَحْنَ، فَظَهَرَ لَهُنَّ وَاشْتَرَطَ عَلَىَ كُلِّ وَاحِدَةٍ أَنْ تَعْرِضَ لَهُ جِسْمَهَا عَارِيَةً كَيْ يُعِيدَ إِلَيْهَا مَلَابِسَهَا، فَاضْطَرَرْنَ لِلانْصِيَاعِ لِشَرْطِهِ، وَخَرَجْنَ وَاحِدَةً وَرَاءَ الْأُخْرَى لِتَكُونَ آخَرُهُنَّ عَنِيزَة، بَعْدَ مُحَاوَلَاتٍ يَائِسَةٍ لِلْهَرَبِ مِنْ شَرْطِهِ .وَقَدْ دَفَعَ ذَلِكَ فِي النِّهَايَةِ إِلَىَ لَوْنٍ مِنَ الْمَرَحِ وَالْبَهْجَةِ وَسُقُوطِ الْحَيَاءِ والْكُلْفَة .وطَلَبَتِ الْفَتَيَاتُ مِنْهُ عَقْرَ (ذَبْح) مُطْيَّتِهِ (بَعِيرِهِ) فَفَعَلَ. وَفِي هَذَيْنِ الْبَيْتَيْنِ يَدْعُو أَنْ يَنَالَ يَوْمًا كَيَوْمِ دَارَةِ جُلْجُل .ويُبْدِي عَجَبَهُ مِنْ كُورِ (رَحْل) بَعِيرِهِ الذي تَحَوَّلَ إِلَىَ نَهْبِ مَتَاعٍ، تَحَمَّلَ كُلُّ فَتَاةٍ جُزْءًا مِنْهُ دَاخِلَ هَوْدَجِهَا النَاعِمِ الذي لَمْ يَتَعَوَّدْ حمْلَ مَتَاعِ الرِّجَالِ الْخَشْنِ مِنْ مَثَلِ هَذَا الرَّحْل.

295 وَ بَعْدَ ذَبْحِ الْبَعِيرِ وَشَيِّه، ظَلَّتِ الْفَتَيَاتُ يَتَبَادَلْنَ تَقَاذُفَ قِطَعِ الشَّحْمِ (الدِّهْنِ)، فَصَارَ مَسَارَ هَذِهِ الْقِطَعِ بَيْنَهُنَّ مِثْلَ خُيُوطِ الْحَرِيرِ، يُفْرِزُهَا دُودُ القزِّ نَاعِمَةً مُفْتَّلَة. وَتِلْكَ الصُّورَةُ تُعبِّرُ عَنْ جَوٍّ مِنْ الْبَهْجَةِ التي تَتَحَوَّلُ إِلَىَ نُعُومَةٍ فِي النَّفْسِ، وَرِقَّةٍ فِي الْعَبْثِ أَوِ التَّعَابُثِ. وَبِانْتِهَاءِ النَّهَارِ عُدْتُ مَعَ الْفَتَيَاتِ يَحْمِلْنَ رَحْلِي، وَتَحْمِلُنِي عَنِيزَة الحَبِيبَةُ فِي هَوْدَجِهَا، نُوَاصِلُ التَّعَابُثُ دَاخِلِه، حَتىَّ حَذَّرَتْنِي مِنْ تَعْرِيضِهَا لِلسُّقُوطِ .

296 وَمَضَتْ تَقُولُ، وَقَدْ مَالَ الْهَوْدَجُ بِنَا مَعًا :يَا امرأ القيس انْزِلْ، فَقَدْ أَزْعَجْتَ بَعِيرِي، وَجَعَلْتَهُ يَضْطَرِب، فَمَالَ بِنَا الْهَوْدَجُ. فَقُلْتُ لَهَا: دَعِينَا نَسْتَمِرْ هَكَذَا، وَوَاصِلِي السَّيْرَ مَعَ إِرْخَاءِ زِمَامِ الْبَعِيرِ حَتىَّ تَهْدَأَ حَرَكَتُهُ. أَيْضًا لَا تُبْعِدِينِي عَنْ التَّمَتُّعِ بِقَطْفِ ثِمَارِ حُبِّكِ الْمَرَّة بَعْدَ الْمَرَّة .فَهَذَا الدَّلَالُ لَمْ أَتَعَوَّدْهُ حَتىَّ فِي أَحْرَجِ لَحْظَاتِ الْمُغَامَرَةِ؛ فَقَدْ زُرْتُ لَيْلًا غَيْرَكِ، الْمَرْأَة الحُبْلَى، والمُرْضِعَ (وَهَاتَانِ صِفَّتَانِ لَوْ اِجْتَمَعَتَا فِي اِمْرَأَةٍ اِمْتَنَعَتْ عَنِ الرِّجَال) فَجَعَلَهَا اقْتِحَامِي لَهَا مُسْتَغْرِقَةً فِي حُبِّي، حَتىَّ أَلْهَاهَا ذَلِكَ، وَأَنْسَاهَا اِبْنَهَا الرَّضِيعَ الذي لَمْ يَتَجَاوَزْ عَامَهُ الْأَوَّلَ. بَلْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ، إِذَا ذَكَّرَهَا هَذَا الرَّضِيعُ بِنَفْسِهِ –عَنْ طَرِيقِ الْبُكَاءِ–مَنَحَتْهُ بَعْضًا مِنْ عِنَايَتِهَا، وَبَعْضَهَا الآخَر تَحْتَ تَصرُّفِي لَمْ يَتَزَحْزَحْ، أَنْهَلُ مِنْهُ ثَمَرَاتُ الْحُبِّ التي تُحَاوِلِينَ يَا عَنِيزَةَ صَرِّفِي عَنْهَا .

297 لَيْسَ مَا سَبَقَ فَحَسْب، بَلْ يَوْمًا فَوْقَ الْكَثِيبِ تَمَنَّعَتْ وَتَشَدَّدَتْ فِي تَمَنُّعِهَا، فَلَمْ يَمْنَعْنِي عَنْهَا انْهِيَالَ رِمَالِ الْكَثِيبِ نَتِيجَةَ تَمَنُّعِهَا .وَلَعَّلَّهُ فِي الْأَبْيَاتِ السَّابِقَةِ يُفسِرُ اِضْطِرَابَ الْبَعِيرِ بِتَمَنُّعِ عَنِيزَة. وَيَعِدُهَا بِنَجَاحِهِ فِي نَيْلِهَا مَعَ ذَلِكَ، كَمَا سَبَقَ وَفَعَلَ.

أَفَاطِـمَ مَهْلًا بَعْضَ هَذَا التَّدَلُّـلِ   وَإِنْ كُنْتِ قَدْ أَزْمَعْتِ صَرْمِي فَأَجْمِلِي
أَغَـرَّكِ مِنِّـي أَنَّ حُبَّـكِ قَاتِلِـي   وَأَنَّـكِ مَهْمَا تَأْمُرِي الْقَلْبَ يَفْعَلِ
وَإِنْ تَكُ قَدْ سَـاءَتْكِ مِنِّي خَلِيقَـةٌ   فَسُلِّـي ثِيَـابِي مِنْ ثِيَابِكِ تَنْسُـلِ[298]
وَمَا ذَرَفَـتْ عَيْنَاكِ إِلَّا لِتَضْرِبِـي   بِسَهْمَيْكِ فِي أَعْشَارِ قَلْبٍ مُقَتَّـلِ[299]

298 يَبْدُو مِنْ مُتَابَعَةِ السِّيَاقِ أَنَّ عنيزة تَحْمِلُ أَيْضًا اِسْمَ فاطمة، وَيُخَاطِبُهَا رُدًّا عَلَىَ طَلَبِهَا مِنْهُ النُّزُولِ، وَتَرَكَ هَوْدَجَهَا، قَائلاً لَهَا: مَهْلًا وَ رَفْقًا بِي، ولتَخَفَّفِي بَعْضًا مِنْ تَدَلُّلِكِ .وَإِذَا كَانَ التَّدَلُّلُ بِنْيَةَ الْهَجرِ فَلَيَكُنْ هَجَرًا جَمِيلًا (وَلَعَلَّهُ يُرِيدُ الْقَوْلَ: فَالْعَفْوُ الْجَمِيلُ خَيْرٌ مِنْ الْهَجَرِ). وَيُوَاصِلُ حَدِيثَهُ: هَلْ خَدَعَكِ أَنَّ حُبَّكِ يَقْتُلُنِي، فَلَا أَمْلُكُ مِنْ أَمْرِي شَيْئًا؟ وَأَنَّكِ مُسْتَجَابَةُ النِّدَاءِ؛ حَيْثُ إِنَّ الْقَلْبَ يُلَبِّي مَا تَأْمُرِينَ، مَهْمَا كَانَ الْأَمْرُ؟ وَعُمُومًا فَإِنْ كَانَ التَّدَلُّلَ، وَإِزْمَاعَ الْهَجَرِ، بِسَبَبِ صِفَّةٍ فِيَّ تَسُوؤُكِ، فَوَاقِعُ الْأَمْرِ أَنَّ كلينا غِطَاءٌ وَسِتْرٌ (ثِيَابٌ) عَلَىَ الآخَر، فَإِنْ نَزَّعَتِ غِطَائِي (ثِيَابِي)، فَإِنَّهُ أَنْتَ (ثِيَابُكِ)، وَهَكَذَا تُنَزِّعِينَ نَفْسَكِ مِنِّي، وَتُنَزِّعِينَ غِطَاءَكِ (أَنَا) عَنْكِ. يُرِيدُ الْقَوْلَ إِنَّ كلينَا مِرَآةٌ لِلآخَرِ، وَمَا يَسُوؤُكِ مِنِّي هُوَ فِي حَقِيقَةِ الْأَمْرِ مَا يَسُوؤُنِي مِنْكِ، فَعَلَامَ الْغَضْبِ؟!

299 وَحَقِيقَةُ الْأَمْرِ أَنَّ دُمُوعَكِ مَا هِي إِلَا لِقَتْلِ قتيلٍ، وَالْفَوْز بِكُلِّ أَجْزَاءِ الْقَلْبِ الْمُمَزَّقِ عَلَى يَدَيْكِ.

ابو نواس

(762-813)

وُلِدَ أَبُو نُوَاسُ الحُسْنُ بْنِ هَانِئِ الحُكْمِي عَامَ 762م في خُوزِسْتَانِ، وَعَاشَ بِالْبَصْرَةِ، كَانَ وَالِدُهُ مِنْ جُنْدِ مَرْوَانِ بْنِ مُحَمَّد الْأُمَوِي، وَمِنَ هُنَاكَ اِنْتَقَلَ إِلَى الْعِرَاقَ بَعْدَ زَوَالِ مَلِكِ مَرْوَانِ، ثُمَّ لَجَأَ إِلَى قَرْيَةٍ مِنْ قُرَى الْأَهْوَازِ، وَهِيَ التّي وُلِدَ فِيهَا .كَانَ جَدُّهُ مُولَى الجَرَّاحِ بْنُ عَبْدِ الله الحُكْمِي وَالذّي آنَذَاك كَانَ أَمِيرَ خُرَاسَان فَنَسَبَ إِلَيْهِ .تُوُفِّيَ وَالِدُهُ وَهُوَ فِي السَّادِسَةِ مِنْ عُمْرِهِ، فَأَرْسَلَتْهُ أُمُّهُ إِلَى عَطَّارٍ لِيَعْمَلَ عِنْدَهُ، إِلَا أَنَّهُ بَعْدَ الْعَمَلِ كَانَ يَرْتَادُ إِلَى مَجَالِسِ الْعِلْمِ وَالشِّعْرِ، إِضَافَةً إِلَى أَنَّ الْعَطَّارَ نَفْسُهُ تَكَفَّلَ تَرْبِيَتَهُ وَرِعَايَتَهُ، فَشَجَّعَهُ عَلَى الذَّهَابِ إِلَى الْكُتّابِ لِحَفْظِ الْقُرآن، وَتَعَلَّمَ الشِعْرَ لِتَتَفَتَّحَ قَرِيحَتَهُ، وَسَاقَهُ الْقَدَرُ لِيَتَعَرَّفَ عَلَى الشَّاعِرِ الْفَاحِشِ وَالِبةَ بْنِ الْحَبَّابِ، فَسَافَرَا مَعاً إِلَىَ الْكُوفَةِ، وَعَمَدَ وَالِبَة عَلَى تَعْلِيمِ أَبِي نُوَاس قَرِيضِ الشِّعْرِ، فَزَارَا المَجَالِسَ الْعِلْمِيَّةِ وَالْأَدَبِيَّةِ وَمَجَالِسَ الشُّعَرَاءِ التّي كَانَتْ تَضُمُّ الشِّعْرَ الْقَدِيمَ وَالتَفَاسِيرَ وَالنَّقْدَ الْأَدَبِيَّ .

رَحَلَ أَبُو نُوَاسِ مِنْ الْكُوفَةِ إِلَىَ الْبَصْرَةِ لِيَتَعَرَّفَ عَلَىَ خلف الأحمر الذي طَلَبَ مِنْهُ أَنْ يَحْفَظَ الْعَدَدَ الْكَثِيرَ مِنْ الْقَصَائِدِ وَالْأَرَاجِيزِ، ثُمَّ أَنْ يَنْسَاهَا بَعْدَ ذَلِكَ لِيَحْفَظَ كَمّاً جَدِيداً مِنْ الْقَصَائِدِ وَالْأَرَاجِيزِ، وَبَعْدَ أَنْ مَارَسَ الْحَفْظَ وَالنِّسْيَان لِفَتْرَةٍ، أَصْبَحَ قَادِراً عَلَى نَظْمِ الشِّعْرِ، فَارْتَحَلَ إِلَىَ بَغْدَادَ فَاتَّصَلَ بِالْخَلِيفَةِ هارُون الرَّشِيدِ فَمَدَحَهُ مُرَكِّزاً عَلَى المَعَانِي الدِّينِيَّةِ وَفِي وَصْفِ إِنْجَازَاتِهِ، ثُمَّ انْتَقَلَ بِمَدْحِهِ إِلىَ البَرَامِكَةِ، الْأَمْرُ الذي أَغْضَبَ هَارُونَ الرَّشِيد، فَخَافَ أَبُو نُوَاسُ عَلَىَ نَفْسِهِ وَهَرَبَ إِلَى مَصْرَ لِيَمْدَحَ وَالِيهَا الْخَصِيبَ بْنِ عَبْدَ الْحَمِيدَ العجْمِيَ. عَادَ أَبُو نُوَاسُ إِلَىَ بَغْدَادَ بَعْدَ وَفَاةِ هَارُون الرَّشِيد.

تَنَاوَلَ أَبُو نُوَاسُ فِي شِعْرِهِ مُعْظَمَ الْأَغْرَاضِ الشِّعْرِيةِ، مِنْ مَدِيحِ، وَهِجَاءِ، وَرِثَاءِ، وَعِتَابِ، وَغَزَلِ، إِلا أَنَّهُ تَمَيَّزَ بِوَصْفِهِ لِلْخَمْرِ حَتَّى لُقِّبَ بِشَاعِرِ الْخَمْرِ. أَمَا شِعْرَهُ فَقَدْ تَمَيَّزَ بِسُهُولَةِ الْأَلْفَاظِ، وَ لِينِ العِبَارَاتِ، وخِفَّةِ الْتَرْكِيبِ، وَسَلَاسَة الْمَعَانِي. لَهُ الْفَضْلُ فِي إِضَافَةِ صُوَرٍ وَكَلِمَاتٍ جَدِيدَةٍ عَلىَ الشِّعْرِ الْعَرَبِيِّ عَامَّةً، وَتَصْوِيرِ الْخَمْرِ خَاصَّةً. وَيُجَدِّرُ بِالذِّكْرِ خُرُوجُهُ عَلَى تَقَالِيدِ الْقَصِيدَةِ الْعَرَبِيَّةِ، وَرَفْضُهُ لِلصُّنْعَةِ وَالتَّكَلُّفِ فِي الْوَصْفِ .

أَمَا وَفَاتَهُ فَاخْتَلَفَتِ الآرَاءِ فِيهَا؛ فَقَالَ الْبَعْضُ إِنَّهُ تُوُفِّيَ فِي السِّجْنِ، بَيْنَمَا قَالَ آخَرُونَ أَنَّهُ نَزَلَ فِي بَيْتِ إِسْمَاعِيل بْنِ نُوبَخت الذّي دَسَّ لَهُ السَّمَ لِيَتَخَلَّص مِنْ لِسَانِهِ السَّلِيطِ .

نشوتان

لَا تَبْكِ لَيْلَ, وَ لَا تَطْرَبْ إِلَى هِنْد ... واشْرَبْ عَلَى الْوَرْدِ مِنْ حَمْرَاءَ كَالْوَرْدِ

كَأْساً إِذَا انْحَدَرَتْ فِي حَلْقِ شَارِبِهَا ... **أَجْدَتْهُ**[300] حُمْرَتَهَا فِي الْعَيْنِ و الْخدّ

فَالْخَمْرُ يَاقُوتَةٌ, و الْكَأْسُ لُؤْلُؤَةٌ ... مِنْ كَفِّ جَارِيَةٍ مَمْشُوقَةِ الْقَدِّ

تَسْقِيكَ مِنْ عَيْنِهَا خَمْرًا, ومِنْ يَدِهَا ... خَمْرًا فَمَا لَكَ مِنْ سُكْرَيْنِ مِنْ بُدِّ

لِي نَشْوَتَانِ و لِلنَّدْمَانِ وَاحِدَةٌ ... شَىْءٌ خُصِصْتُ بِهِ مِنْ بَيْنِهِمْ وَحْدِى

---

300 أَجْدَتْهُ: أَعْطَتْهُ

لا تسقنى سرًا

أَلَا فَاسْقِنِى خَمْرًا, وَقُلْ لِى هِىَ الْخَمْرُ   وَلَا تَسْقِنِى سِرًّا إِذَا أَمْكَنَ الْجَهْرُ[301]

فَمَا الْغَبْنُ إِلَّا أَنْ تَرَانَى صَاحِيًا   وَ مَا الْغُنْمُ إِلَا أَنْ يُتَعْتَعَنِى السَّكْرُ[302]

فَبُحْ باسْمِ مَنْ تَهْوَى, وَدَعْنى من الْكُنى   فَلَا خَيْرُ فِي اللَّذَّاتِ مِنْ دُونِهَا سِتْرُ[303]

و خَمَّارَةٍ نَبَّهْتُهَا بَعْدَ هَجْعَةٍ   وَقَدْ غَابَتِ الْجَوْزَاءُ وَارْتَفَعَ النَّسْرُ

فَقَالتْ "مَنْ الطُّرَّاقُ؟" قُلْنَا : "عِصَابَةٌ"   خَفَافُ الْأَدَاوَى يُبْتَغَى لَهُمْ خَمْرُ[304]

وَ لَا بُدَّ أَنْ يَزِنُوا. "فَقَالَتْ": أَوْ الْفِدَا   بِأَبْلَجَ كَالدِينَار فِي طَرْفِهِ فَتْرُ[305]

فَقُلْنَا لَهَا: "هَاتِيهِ. مَا إِنْ لمِثْلِنَا   فَدَيْنَاكَ بِالْأَهْلِينَ عَنْ مِثْلِ ذَا صَبْرُ" .

فَجَاءَتْ بِهِ كَالْبَدْرُ لَيْلَةَ تَمِّهِ   تخَالُ بِهِ سَحَرًا, وَ لَيْسَ بِهِ سِحْرُ

فَقُمْنَا إِلَيْهِ وَاحِدًا بَعْدَ وَاحِدٍ   فَكَانَ بِهِ مِنْ صَوْمِ غُرْبَتِنَا الفِطْرُ[306]

فَبتنا يرانا الله شَرَّ عَصَابَةٍ   نُجَرِّرُ أَذْيَالَ الْفَسُوق وَلَا فَخْرُ

---

301 يريد أبو نواس من قوله (وقل لي هي الخمر) استمتاع حواسه كلها بلذة الخمر؛ فيده تلمس، وفمه يذوق، وعينه ترى، ولم يبقَ إلا الأذن، فترديدُ اسم الخمر عليها لذَّة يُطالب ساقيه بها.

302 يتعتعني: يُحركني بعنف.

303 المجاهرة بالعضيان في رأي أبي نواس لذَّتان: لذَّة توكيد الشعور بالحرية في نفسه على الأقل، ولذَّة رؤية تشهيها في عيون. الآخرين، فهو لهذا يطلب من الساقي أن يسقيه جهرًا ما أمكن، وأن يبوح باسم محبوبه صريحًا بلا كناية ولا تورية.

304 الطراق: الطارقون ليلًا. الأداوى: أوعية الخمر. يُبتغى: يُطلب، على البناء للمجهول.

305 فتر: فتور وتكسير واسترخاء دلالا، لا طبيعة. رأت إصرارهم على الزنا فافتدت نفسها بغلامٍ فكان هو عين الطلب.

306 جعل الغربة وعدم الاقتراب فيها من النساء كالصوم الذي لا يقترب الإنسان فيه من الطعام، وجعل الغلام هو الفطر.

ابو العتاهية

(748 - 825)

أبو العتاهية (هـ130 -هـ/211م825-م 748) شَاعِرٌ مُكْثِرٌ، سَرِيعُ الْخَاطِرِ، فِي شِعْرِهِ إِبْدَاعٌ. كَانَ يُنَظِّمُ الْمِئَةَ وَالْمِئَةَ وَالْخَمْسِينَ بَيْتاً فِي الْيَوْمِ .وَهُوَ يُعَدُّ مِنْ مُقَدِّمِي الْمُوَلَّدِين، مِنْ طَبَقَةِ بَشَار وَ أَبِي نُوَاس وَأَمْثَالِهِمَا. جَمَعَ الإِمَامُ يوسف بن عبد الله بن عبد الْبَرّ النمري القرطبي مَا وَجَدَ مِنْ (زُهْدِيَاتِهِ) وَشِعْرِهِ فِي الحِكْمَةِ وَالعِظَّةِ, وَمَا جَرَى مَجْرَى الْأَمْثَالِ، فِي مجلد، مِنْهُ مَخْطُوطَة حَدِيثَة فِي دَارِ الْكُتُبِ بِمِصْرَ، اَطْلَعَ عَلَيْهَا أَحَدُ الْآبَاءِ الْيَسُوعِيينَ فَنَسَخَهَا وَرَتَّبَهَا عَلَى الْحُرُوفِ وَشَرَحَ بَعْضَ مُفْرَدَاتِهَا، وَسَمَّاهَا (الْأَنْوَارَ الزَّاهِيَّةَ فِي دِيوَانِ أَبِي الْعَتَاهِيةِ). وَكَانَ يُجِيدُ الْقَوْلُ فِي الزُّهْدِ وَالْمَدِيحِ وَأَكْثَرِ أَنْوَاعِ الشِّعْرِ فِي عَصْرِهِ. وُلِدَ أبو العتاهية فِي (عَيْنِ التَّمْرِ) بِقُرْبِ الْكُوفَة، وَنَشَأَ فِي الْكُوفَة، وَسَكِنَ بَغْدَادَ. وَكَانَ فِي بِدْءِ أَمْرِهِ يَبِيعُ الْجِرَارَ فَقِيلَ لَهُ (الْجرَار) ثُمَّ اتَّصَلَ بِالْخُلَفَاءِ وَعَلَت مَكَانَتُهُ عِنْدَهُمْ. وَهَجَرَ الشِّعْرَمُدَّة، فَبَلَغَ ذَلِكَ المَهْدِي العَبَاسِيّ، فَسَجَنَهُ ثُمَّ أَحْضَرَهُ إِلَيْهِ وَهَدَّدَهُ بِالْقَتْلِ أَوْ يَقُولُ الشِّعْرَ! فَعَادَ إِلَى نَظْمِهِ، فَأَطْلَقَهُ. تُوُفِّيَ فِي بَغْدَادَ.

عُتْبَةُ

أَحْمَدٌ قَالَ لِي, وَ لَمْ يَدْرِ مَا بِي: أَتُحِبُّ, الْغَدَاةَ, عُتْبَةَ حقًّا ؟
فَتَنَفَّسْتُ, ثُمَّ قُلْتُ : نَعَمْ حُبًّا جَرَى فِي الْعُرُوقِ عِرْقًا فَعِرْقًا
لَوْ تَجُسِّينَ يَا عُتَيْبَةُ قَلْبِي لَوَجَدْتِ الْفُؤَادَ قَرْحًا تَفَقَّا
قَدْ لَعَمْرِي مَلَّ الطَّبِيبُ وَ مَلَّ الْ أَهْلُ مِنِّي مِمَّا أُقَاسِي وَ أَلْقَى
لَيْتَنِي مُتُّ فَاسْتَرَحْت فَإِنِّي أَبَدًا مَا حَيِيتُ مِنْهَا **مُلَقًّى**[307]

يَا لَيْتَنِي

يَاعَتْبُ مَا لِي وَ لَكِ يَا لَيْتَنِي لَمْ أَرَكِ
مَلَكْتِنِي فَانْتَهِكِي مَا شِئْتِ أَنْ تَنْتَهِكِي
أَبِيتُ لَيْلِي سَاهِرًا أَرْعَى نُجُومَ الْفَلَكِ
مُلْتَحِفًا حَمْرَ **الْغَضَا**[308] **بِالْحَسَكِ**[309] مُفْتَرِشًا

---

307 مُلَقًّى: المُمْتَحَنُ الذي لا يَزَالُ يَلْقَاهُ مَكْرُوه .
308 الغضا: شجرٌ من الأَثْل، خَشَبُه صَلْبٌ جدًّا، وجَمْرُه يبقى زمنًا طويلًا لا ينطفئ. الحسك: الشَّوْك.
309 الْمُلَقَّى: الْمُمْتَحَن الذي لا يزالُ يلقاه مكروه.

لَا تَأْمَنِ الْمَوْتَ

قَالَ يعظ الرشيد :

لَا تَأْمَنِ الْمَوْتَ فِي طَرْفٍ وَ لَا نَفَسٍ وَلَوْ تَسَتَّرْتَ بِالْأَبْوَابِ ,وَالْحَرَس

وَاعْلَمْ بِأَنَّ سِهَامَ المَوْتِ قَاصِدَةٌ لِكُلِّ **مُدَّرِع** مِنَّا و **مُتَّرِسِ**[310]

تَرْجُو النَّجَاةَ وَ لَمْ تَسْلُكْ مَسَالِكَهَا إِنَّ السَّفِينَةَ لَا تَجْرِي عَلَى الْيَبَسِ

لدوا للموت

لِدُوا لِلْمَوْتِ و ابْنُوا لِلْخَرَابِ فَكُلُّكُمُ يَصِيرُح إِلَى **تَبَابِ**[311]

أَلَا يَا مَوْتُ لَمْ أَرَ مِنْكَ بُدًّا أَتَيْتَ وَ مَا **تُحِيفُ**[312] و لا تُحَابِي

كَأَنَّكَ قَدْ هَجَمْتَ عَلَى مَشِيبِي كَمَا هَجَمَ الْمَشِيبُ عَلَى الشَّبَاب

---

310 مُدَّرِع ومُتَّرِس: مرتدي دِرْع الحديد.

311 التباب: الهلاك.

312 تحيف: تجور، تظلم.

نزار قباني

(1923-1998)

وُلِدَ نزار قبَّاني في دمشق سنة 1923م .حصل على شهادة الحقوق من الجامعة السورية، وعمل بالوظائف الدبلوماسية. نظم الشعر في السادسة عشرة من عمره .تُوفِّي سنة 1998م. له كتابات نثرية ودواوين شعرٍ، منها : (قالت لي السمراء)، و(الرسم بالكلمات)، و(أشعار خارجة على القانون) ومن نثريَّاته: (شَيْء من النثر)، و(الشعر قِنْدِيلٌ أَخْضَرُ.)

قارئة الفنجان

جَلَسَتْ وَالْخَوْفُ بِعَيْنَيْهَا

تتأمَّلُ[313] فِنْجَانِي الْمَقْلُوبْ

قَالَتْ:

يَا وَلَدِي ... لَا تَحْزَنْ

فَالْحُبُّ عَليكَ هُوَ **الْمَكْتُوبْ**[314]

يَا وَلِدِي،

قَدْ مَاتَ **شَهِيداً**[315]

مَنْ مَاتَ **عَلىَ دِينِ المَحْبُوبْ**[316]

فِنْجَانُكَ دُنْيَا **مُرْعِبَةٌ** [317]

وَحَيَاتُكَ **أَسْفارٌ**[318] وَحُرُوبْ ...

313 تَتَأَمَّلُ: تُشَاهِدُ وَ تُفَكِّرُ جَيِّدًا
314 المَكْتُوبُ: القَدَرُ
315 شَهِيدٌ: قَتِيلٌ
316 عَلَى دِينِ المَحْبُوبِ: مِثْلَ دِينِهِ
317 مُرْعِبَةٌ : مُخِيفَةٌ
318 أَسْفَارٌ: رَحَلَاتٌ ,جَمْعُ رِحْلَةٍ

سَتُحِبُّ كَثِيراً وَكَثِيراً...

وَتَمُوتُ كَثِيراً وَكَثِيراً

و**سَتَعْشَقُ**[319] كُلَّ نِسَاءِ الْأَرْضِ ...

وتَرجِعُ كَالْمَلِكِ **المَغْلُوبْ**[320]

*

بِحَيَاتِكَ يَا وَلَدِي اِمْرَأَةٌ

عَيْنَاهَا، **سُبْحَانَ الْمَعْبُودْ**[321]

فَمُهَا مَرْسُومٌ **كَالْعُنْقُودْ**[322]

ضِحْكَتُهَا مُوسِيقَى وَ وُرُودْ

لَكِنَّ سَمَاءَكَ مُمْطِرَةٌ..

وَطَرِيقُكَ **مَسْدُودٌ** .. . **مَسْدُودْ**[323]

فَحَبِيبَةُ قَلْبِكَ ... يَا وَلَدِي

نَائِمَةٌ فِي قَصْرٍ **مَرْصُودْ**[324]

وَالْقَصْرُ كَبِيرٌ يَا وَلَدِي

وَكِلَابٌ تَحْرُسُهُ ... وَجُنُودْ

وَأَمِيرَةُ قَلْبِكَ نَائِمَةٌ...

مَنْ يَدْخُلُ حُجْرَتَهَا **مَفْقُودْ ...**[325]

مَنْ يَطْلُبُ يَدَهَا ...

---

319 تَعْشَقُ: تُحِبُّ
320 مَغْلُوبٌ: خَاسِرٌ ,مُنْهَزِمٌ
321 سُبْحَانُ الْمَعْبُودِ: عِبَارَةٌ لِلتَّعَجُّبِ
322 عُنْقُودٌ: مَجْمُوعَةٌ مِنَ الْأَزْهَارِ تُوجَدُ مَعًا ,مِثْلَ :الْعِنَبِ
323 مَسْدُودٌ: مُغْلَقٌ تَمَامًا
324 مَرْصُودٌ: مُرَاقَبٌ
325 مَفْقُودٌ: ضَائِعٌ

مَنْ **يَدنُو**[326] مِنْ سُورِ حَدِيقَتِهَا...

مَفْقُودْ

مَنْ حَاوَلَ فَكَّ ضَفَائِرَهَا...

يَا وَلَدِي...

مَفْقُودٌ ... مَفْقُودْ

بَصَّرْتُ[327] . . . وَ**نَجَّمْتُ**[328] كَثِيراً

لَكِنِّي ... لَمْ أَقْرَأْ أَبَداً

فِنْجَاناً يَشْبَهُ فِنْجَانَكْ

لَمْ أَعْرِفْ أَبَداً يَا وَلَدِي...

أَحْزَاناً تَشْبَهُ أَحْزَانَكْ

مَقْدُورُكَ [329] ... أَنْ تَمْشِي أَبَداً

فِي الْحُبِّ .. .**عَلَى حَدِّ** [330] **الْخَنْجَرْ**[331]

و**تَظَلَّ**[332] وَحِيداً **كَالْأَصْدَافْ**[333]

وَتَظَلَّ حَزِيناً **كَالصَّفْصَافْ**[334]

مَقْدُورُكَ أَنْ تَمْضِي أَبَداً...

فِي بَحْرِ الْحُبِّ **بِغَيْرِ قُلُوعْ**[335]

وَتُحِبُّ مَلَايِينَ المَرَّاتِ...

---

326 يَدْنُو: يَقْتَرِبُ
327 بَصَّرَ: حَاوَلَ مَعْرِفَةَ الْمُسْتَقْبَلَ
328 نَجَّمَ: حَاوَلَ مَعْرِفَةَ الْمُسْتَقْبَلَ مِنْ خِلَالِ النُّجُومِ
329 مقدُورُكَ: قَدَرُكَ
330 عَلَى حَدٍّ: على طَرْفٍ
331 الخَنْجَرُ: مِثْلَ السِّكِّينِ
332 تَظَلَّ: تَبْقَى
333 الأَصْدَافُ: نَوْعٌ مِنْ الْحَيْوَانَاتِ الْمَائِيَّةِ
334 الصَّفْصَافُ: نَوْعٌ مِنْ الأَشْجَارِ
335 قُلُوعٌ: شِرَاعُ الْمَرْكَبِ

وَتَرْجِعُ كَالْمَلِك **الْمَخْلُوعْ** ...[336]

قصيدة الحزن

عَلَّمَنِي حُبُّك ... أَنْ أَحْزِنَ
وَ أَنَا مُحْتَاج مُنْذُ عُصُورٍ
لِامْرَأَةٍ تَجْعَلُنِي أَحْزِنَ
لِامْرَأَةٍ أَبْكِي بَيْنَ ذِرَاعَيْهَا
مِثْلَ **الْعَصْفُورِ**[337]. ..
لِامْرَأَةٍ ... تَجْمَعُ أَجْزَائِي
كَشَظَايَا[338] **الْبَلُّورِ**[339] الْمَكْسُورِ

***

عَلَّمَنِي حُبُّكِ ... سَيِّدَتِي
أَسُوءَ عَادَاتٍ
عَلَّمَنِي أَفْتَحَ **فِنْجَانِي**[340]
فِي الْلَيْلَةِ أَلَافِ الْمَرَّاتِ ...
وَ أُجَرِّبُ طِبَّ **الْعَطَّارِينَ**[341].. .
وَ **أَطْرُقُ** [342] بَابَ **الْعَرَّافَاتِ**[343].. .
عَلَّمَنِي ... أَخْرُجَ مِنْ بَيْتِي ...

---

336 المَخْلُوعُ: المَعْزُولُ ,الذي لا يُرِيدُهُ الشَّعْبُ
337 العُصْفُورُ: نَوْعٌ مِنْ الطُّيُورِ، الْأُنْثَى: عَصْفُورَةٌ
338 شَظَايَا: جَمْعٌ: شَظِيَّةٌ، الفِلْقَة تَتَنَاثَرُ مِنْ جِسْمٍ صَلِبٍ
339 البِلُّورُ: نَوْعٌ مِنْ الزُّجَاجِ نَقِيٌّ جِدًّا
340 أَفْتَحُ فِنْجَانِي: أُحَاوِلُ مَعْرِفَةَ مُسْتَقْبَلِي
341 الْعَطَّارِينَ: بَاعَة التَّوابِلِ والْأَعْشَابِ
342 أَطْرُقُ: أَدُقُّ
343 الْعِرَّافَاتُ: الْعِرَّافَةُ: شَخْصٌ يُحَاوِلُ مَعْرِفَةَ الْمُسْتَقْبَلِ

لِأُمَشِّطَ[344] **أَرْصِفَةَ**[345] الطُّرُقَاتِ

وَ **أُطَارِدَ**[346] وَجْهَكِ.. .

فِي الْأَمْطَارِ، وَ فِي أَضْوَاءِ السَّيَارَاتِ ...

وَ أُطَارِدَ **طَيْفَكِ**[347].. .

حَتىَّ ... حَتىَّ ...

فِي أَوْرَاقِ الْإِعْلَانَاتِ ...

عَلَّمَنِي حُبُّكِ ...

كَيْفَ **أُهِيمُ عَلىَ وَجْهِي**[348] ... سَاعَاتٍ

بَحْثاً عَنْ شَعْرِ **غَجَرِيٍّ**[349]

تَحْسُدُهُ[350] كُلُّ الْغَجَرِيَّاتِ

بَحْثاً عَنْ وَجْهِ ... عَنْ صَوْتٍ ...

هُوَ كُلُّ الْأَوْجُهِ وَ الْأَصْوَاتِ

***

أَدْخَلَنِي حُبُّكِ ... سَيِّدَتِي

مُدُنَ الْأَحْزَانِ ...

وَ أَنَا مِنْ قَبْلِكِ لَمْ أَدْخُلْ

مُدُنَ الْأَحْزَانِ ...

لَمْ أَعْرِفْ أَبَداً ...

أَنَّ الدَّمْعَ هُوَ الْإِنْسَانُ

أَنَّ الْإِنْسَانَ بِلاَ حُزْنٍ

ذِكْرَى إِنْسَانٍ ...

---

344 أُمَشِّط: أُفَتِّش، أبحثُ بدِقَّة

345 أَرْصِفَةٌ: جَمْعُ رَصِيفٍ، وَهُوَ جَانِبُ الطَّرِيقِ لِلْمشَاةِ

346 أُطَارِدُ: أُلَاحِقُ

347 طَيْفٌ: خَيَالٌ

348 أُهِيمُ عَلىَ وَجْهِي: لَا أَعْرِفُ أَيْنَ أَذْهَبُ، أَفْقُدُ طَرِيقِي

349 الغَجَرُ: قَوْمٌ جُفَاةٌ مُنْتَشِرُونَ فِي جَمِيعِ الْقَارَّاتِ، يَتَمَسَّكُونَ بِعَادَاتِهِمْ وَتَقَالِيدِهِمِ الْخَاصَّةِ، وَيَعْتَمِدُونَ فِي مَعَاشِهِمْ عَلىَ التِّجَارَةِ، وَالْوَاحِدُ مِنْهُمْ: غَجَرِيٌّ

350 تَحْسِدُ: تَكْرَهُ الْخَيْرَ لِشَخْصٍ آخَرٍ

***

عَلَّمَنِي حُبُّكِ ...

أَنْ أَتَصَرَّفَ كَالصِّبْيَان

أَنْ أَرْسُمَ وَجْهَكِ ...

بِالطَّبْشُورِ[351] عَلَىَ **الْحَيْطَانِ**[352].. .

وَ عَلَىَ أَشْرِعَةِ الصَّيَادِينَ

عَلَىَ الْأَجْرَاسِ ...

عَلَىَ **الصُّلْبَانِ**[353]

عَلَّمَنِي حُبُّكِ ...

كَيْفَ الْحُبُّ يُغَيِّرُ **خَارِطَةَ**[354] الْأَزَمَانِ.. .

عَلَّمَنِي أَنِّي **حِينَ**[355] أُحِبُّ.. .

تَكُفُّ[356] الْأَرْضُ عَنِ الدَّوَرَانِ

عَلَّمَنِي حُبُّكِ أَشْيَاءً ...

مَا كَانَتْ أَبَداً فِي الْحُسْبَانِ

فَقَرَأْتُ أَقَاصِيصَ الْأَطْفَالِ ...

دَخَلْتُ قُصُورَ مُلُوكِ الْجَانِ

وَ حَلِمْتُ بِأَنْ تَتَزَوَّجَنِي

بِنْتُ السُّلْطَانِ ...

تِلْكَ الْعَيْنَاهَا .. . **أَصْفَى**[357] مِنْ مَاءِ **الْخُلْجَانِ**[358]

---

351 طَبَشُورٌ: مَادَّةٌ جِيرِيَّةٌ بَيْضَاءُ يُكْتَبُ بِهَا عَلَىَ السُّبُّورَةِ وَنَحْوَهَا

352 حِيطَانٌ: جَمْعٌ: حَائِطٌ، وَهُوَ الْجِدَارُ

353 الصُّلْبَانُ: جَمْعٌ: صَلِيبٌ، وَهُوَ عِنْدَ الْمَسِيحِيِّينَ رَمْزٌ دِينِيٌّ، هُوَ الْخَشَبَةُ التي يَقُولُونَ إِنَّهُ صُلِبَ عَلَيْهَا الْمَسِيحُ

354 خَارِطَةٌ: خَرِيطة

355 حِينَ: عِنْدَمَا

356 تَكُفُّ: تَمْتَنِعُ، تَتَوَقَّفُ

357 أَصْفَى: أَنْقَى

358 خُلْجَانٌ: جَمْعُ: خَلِيجٍ، اِمْتِدَادٌ مِنْ الْمَاءِ مُتَوَغِّلٌ فِي الْيَابِسِ

تِلْكَ الشِّفَتَاهَا... **أَشْهَى**[359] مِنْ زَهْرِ الرُّمَّانِ

وَ حَلِمْتُ بِأَنِّي أَخْطُفُهَا

مِثْلَ **الْفُرْسَانِ**[360].. .

وَ حَلِمْتُ بِأَنِّي أَهْدِيهَا

أَطْوَاقَ اللُّؤْلُؤِ وَ الْمُرْجَانِ ...

عَلَّمَنِي حُبُّكِ يَا سَيِّدَتِي, مَا **الْهَذَيَانِ**[361]

عَلِّمَنِي كَيْفَ يَمُرُّ الْعُمْرُ ...

وَ لَا تَأْتِي بِنْتُ السُّلْطَانِ ...

***

عَلَّمَنِي حُبُّكَ ...

كَيْفَ أُحِبَّكِ فِي كُلِّ الْأَشْيَاءِ

فِي الشَّجَرِ الْعَارِي ...

فِي الْأَوْرَاقِ الْيَابِسَةِ الصَّفْرَاءِ

فِي الْجَوِّ الْمَاطِرِ ... **فِي الْأَنْوَاءِ**[362].. .

فِي أَصْغَرِ مَقْهًى ...

نَشْرَبُ فِيهِ، مَسَاءً، قَهْوَتَنَا السَّوْدَاءِ ...

عَلَّمَنِي حُبُّكِ أَنْ **آوَى**[363].. .

لِفَنَادِقَ لَيْسَ لَهَا أَسْمَاءَ

وَ كَنَائِسَ لَيْسَ لَهَا أَسْمَاءَ

وَ مَقَاهٍ لَيْسَ لَهَا أَسْمَاءَ

عَلَّمَنِي حُبُّكِ ...

كَيْفَ اللَّيْلُ يُضَخِّمُ أَحْزَانَ الْغُرَبَاءِ ...

---

359 أَشْهَى: أَلَذّ، وَأَجْمَلُ

360 الفُرْسَانُ فِي الْجَيْشِ: الْمُحَارِبُونَ عَلَى ظُهُورِ الْخَيْلِ، الْوَاحِدُ: فَارِسٌ

361 الهَذَيَانُ: اِضْطِرَابٌ عَقْلِيٌّ مُؤَقَّتٌ يَتَمَيَّزُ بِاخْتِلَاطِ أَحْوَالِ الْوَعِي

362 الأَنْوَاءُ: جَمْعٌ: نَوْءٌ، وَهُوَ الْمَطَرُ الشَّدِيدُ

363 أَوَى لِلْمَكَانِ: نَزَلَهُ

عَلَّمَنِي ... كَيْفَ أَرَى بَيْرُوتَ

إِمْرَأَةً ... طَاغِيَةَ **الْإِغْرَاءِ**[364].. .

إِمْرَأَةً ... تَلْبِسُ كُلَّ كُلَّ مَسَاءٍ

أَجْمَلُ مَا تَمْلِكُ مِنْ **أَزْيَاءٍ**[365]

وَ تَرُشُّ الْعِطْرَ ... عَلَىَ **نَهْدِيهَا**[366]

لِلْبَحَّارَةِ ... وَ الْأَمْرَاءِ ...

عَلَّمَنِي حُبُّكَ ...

أَنْ أَبْكِي مِنْ غَيْرِ بِكَاءٍ

عَلَّمَنِي كَيْفَ يَنَامُ الْحُزْنُ

كَغُلَامٍ[367] مَقْطُوعُ الْقَدْمَيْنِ ...

فِي طُرُقِ (الرُّوشَةِ) وَ (الْحَمْرَاءِ) ...

***

عَلَّمَنِي حُبُّكِ أَنْ أَحْزِنَ ...

وَ أَنَا مُحْتَاجٌ مُنْذُ عُصُورٍ

لِامْرَأَةٍ ... تَجْعَلُنِي أَحْزِنَ

لِامْرَأَةٍ ... أَبْكِي بَيْنَ ذِرَاعَيْهَا ...

مِثْلَ الْعَصْفُورِ ...

لِامْرَأَةٍ تَجْمَعُ أَجْزَائِي ...

كَشَظَايَا الْبَلْلُورِ الْمَكْسُورِ...

---

364 إِغْرَاءٌ: سِحْرٌ وَجَاذَبِيَّةٌ

365 أَزْيَاءٌ: مَلَابِسُ

366 النَّهْد: الثَّدْي

367 غُلَام: صَبِيّ

سعاد محمد الصباح

(1042-)

وُلِدَتِ الْكُوَيْتِيَّةُ سُعَاد الْصَبَاح 22 مِنْ شَهْرِ مَايُو فِي عَام 1042م فِي مَدِينَةِ الزَّبِير الْمَوْجُودَةِ بِإِقْلِيمِ الْبَصْرَة الْعِرَاقِيِّ, كَمَا أَنَّ وَالِدُهَا الشَّيْخ مُحَمَّد الْصَبَاح قَدْ وُلِدَ فِي الْإِقْلِيمِ نَفْسِهِ, حَيْثُ انَّ وَالِدُ سُعَاد حَمِلَ اِسْمَ جَدِّهِ الذّي حَكَمَ دَوْلَةَ الْكُوَيْت فِي النِّهَايَةِ الْقَرْنِ التَّاسِعَ عَشَرَ. يَرْجِعُ سَبَبُ هِجْرَةِ الْأُسْرَةِ مِنْ الْكُوَيْتَ نَتِيجَةً مَقْتَلِ مُحَمَّد الْصَبَاح الْجَدّ, وَ الْأَمْرُ الذّي اِسْتَدْعَى الْعَائِلَةُ إِلَى الْإِنْتِقَالِ إِلَى دَوْلَةِ الْعِرَاق.

تُعَدُّ سُعَاد مُحَمَّد الْصَبَاح شَاعِرَةً وَ كَاتِبَةً وَ نَاقِدَةً كُوَيْتِيَّةً .حَصَلَتْ سُعَاد الْصَبَاح عَلَى الدُّكْتُورَاه فِي عِلْمِ الْإِقْتِصَادِ وَ الْعُلُومِ السِّيَاسِيَّةِ, وَ تُعَدُّ سُعَاد الصَبَاح مُؤَسِّسَةً , لِدَارِ سُعَاد الْصَبَاحِ لِلنَّشْرِ وَ التَّوْزِيع "و ذَلِكَ فِي عَام 1985 م. تُجِيدُ سُعَاد كُلَّ مِنْ اللُّغَةِ الْإِنْجْلِيزِيَّةِ وَ اللُّغَةِ الْفَرَنْسِيَّةِ بِالْإِضَافَةِ إِلىَ لُغَتِهَا الْأُمِ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ.

بَدَأَتْ سُعَاد فِي كِتَابَةِ أَشْعَارِهَا خِلَالَ 13أو 14سَنَة. وَ خِلَالَ كِتَابَتِهَا وَ أَشْعَارِهَا اسْتَطَاعَتْ الْصَبَاح فِي تَقْدِيمِ نَمُوذَجٍ لِلْمَرْأَةِ الْعَرَبِيَّةِ الْمُثَقَّفَةِ, حَيْثُ أَنَّهَا كَانَتْ تَدْعُو لِإِعْطَاءِ الْمَرْأَةِ الْعَرَبِيَّةِ الْكَثِيرَ مِنْ الْحُقُوقِ الْحُرِيَّاتِ دَائمًا, وَ ظَهَرَ ذَلِكَ عَلَىَ سُلُوكِ سُعَاد الْصَبَاح وَ مَلَابِسِهَا الْعَصْرِيَّةِ التّي كَانَتْ تَرْتَدِيهَا, كَمَا أَنَّهَا كَانَتْ تَحْضُرُ مَعَ زَوْجِهَا الْعَدِيدَ مِنْ الْمُنْتَدِيَاتِ وَ الْمَجَالِسِ الرِّجَالِيَّةِ فِي الْوَقْتِ الذّي لَا يَكُونُ فِيهِ ذَلِكَ طَبِيعِيًّا وَ مَقْبُولًا فِي الْمُجْتَمَعِ الْكُوَيْتِيِّ الْمَعْرُوفِ بِأَنَّهُ تَيَارٌ مُحَافِظٌ وَ مُتَشَدِّدٌ .

ظَهَرَتْ سُعَاد الْصَبَاح بِصُورَةِ السَّيِّدَةِ الْوَسَطِيَّةِ التي تَقُومُ بِبَذْلِ جُهُودِهَا الشِّعْرِيَّةِ فِي نَفْسِ الْوَقْتِ مُحَافِظَةً عَلَىَ اِرْتِدَاءِ الْحِجَابِ وَ الذي قَالَتْ عَنْهُ بِأَنَّهُ مَدْخَلُهَا النفسي ,حَيْثُ أَنَّ سُعَاد الْصَبَاح تُعَدُّ الْوَحِيدَةَ مِنْ رَائِدَةِ النَّهْضَةِ النِسَائِيَّةِ فِي دَوْلَةِ الْكُوَيْتَ الذي جَمَعَتْ بَيْنَ عَمَلِهَا وَ حِجَابِهَا .

القمر ...على قائمة المطلوبين

كُلُّ شَيْءٍ مِنْ حَوْلِنَا يَتَسَاقَطْ ...

الْفَرْحْ ...

والطُّفُولَةْ ...

ودفَاتِرُ الشِّعْرْ

وَشَجَرُ الْأَحْلَامْ

كُلُّ شَيْءٍ يَضِيقْ

حَتَّى مَسَاحَةُ الْبَحْرْ

وَمَسَاحَةُ الْحُرِيَّةْ

حَتَّى الشَّمْسُ فِي هَذَا الْعَصْرِ الظَّلَامِيّ

أَخَذُوهَا مِنْ بَيْتِهَا...

وَ حَكَمُوا عَلَيْهَا بِالسِّجْنِ خَمْسَةَ عَشَرَ عَامًا
بِتُهْمَةِ تَوْزِيعِ رَسَائِلِهَا الضَّوْئِيَّة
عَلَى نَوَافِذِ الْمُوَاطِنِينْ ...
حَتَّى ضَوْءُ الْقَمَر
أَلْصَقُوا صُورَهُ عَلَى كُلِّ جُدْرَانِ الْمَدِينَةْ
وَ طَلَبُوا **إِلْقَاءَ الْقَبْضِ عَلَيْه**[368]
حَيًّا ...أَوْ مَيِّتًا...

حَتَّى سَنَابِلُ الْقَمْحْ
وَضَعُوهَا فِي الْإِقَامَةِ الجَبْرِيَّه
وَمَنَعُوا الْعَصَافِيرَ مِنْ زِيَارَتِهَا
حَتَّى كَلَامِنَا فِي الْمَقْهَى ...أَوْ عَلَىَ الْهَاتِف...
مُسَجَّلٌ عَلىَ أَشْرِطَه
وَمَحْفُوظٌ فِي أَرْشِيفِ الْمَبَاحِثِ الْعَامَّه...

إِنَّهُمْ يُحَاوِلُونَ أَنْ **يَغْتَالُوا**[369] الْقَصَائِد
وَيُحْرِقُوا غَابَاتِ الْحُبِّ الْخَضْرَاء
وَ**يَسْتَأْصِلُوا**[370] رُجُولَةَ الرِّجَالْ
وَأُنُوثَةَ النِّسَاء
وَلَكِنَّنَا...
سَنَتَحَدَّاهُمْ بِكُلِّ **جَحَافِل**[371] البَرَابِرَة
وَنُوقِفُ هَجْمَةَ عُصُورِ **الْاِنْحِطَاطْ**[372]..

368 إِلْقَاءُ الْقَبْضِ عَلىَ: الْإِمْسَاكُ بِـ
369 يَغْتَالُ: يَقْتُلُ
370 يَسْتَأْصِلُ: يُزِيلُ
371 جَحَافِلُ: جُيُوشٌ
372 اِنْحِطَاطْ: تدَّني

القاموس العربيّ- الجورجيّ

أ		
უსასრულობა, მარადიულობა	أَبَدٌ	أ ب د
არასოდეს	أَبَدًا	
აბუ ზაიდი (მამ. საკ.სახ.); წლოვანი, ასაკოვანი, მოხუცი	أَبُو زَيْدٍ	أ ب و
აბუ უბაიდი (მამ. საკ. სახ.)	أبو عُبَيْدٍ	
არსებობის, ყოფნის დრო; მოსვლის დრო; გად. წყარო; მიმართულება, მხარე; საქციელი, ქცევა; შემთხვევა	مَأْتىً ج. مَآتٍ	أ ت ي
კვალი	إِثْرٌ	أ ث ر
კვალდაკვალ, კვალზე	عَلَى إِثْرٍ	
კვალი; ნიშანი; ანაბეჭდი; გადმონაშთი, სიძველე; გავლენა,ზემოქმედება; ეფექტი, შთაბეჭდილება; მნიშვნელობა; ნაწარმოები, ნაშრომი (მაგ. ლიტერატურული); სხივი, ანარეკლი	أَثَرٌ ج. آثَارٌ	
მაშინვე, დაუყოვნებლივ	عَلَى أَثَرٍ	
გავლენიანი, ზემოქმედების ძალის მქონე	مُؤَثِّرٌ	
ზემოქმედება, გავლენა; შთაბეჭდილება	تَأْثِيرٌ	
ჯილდო; ანაზღაურება, საზღაური, საფასური (გაწეული შრომის)	أُجُورٌ ج. أَجْرٌ	أ ج ر
მოსაკრებელი, არენდა; არენდის გადასახადი	إِيجَارٌ ج. إِيجَارَاتٌ	
გადადო, გადაავადა	أَجَّلَ (يُؤَجِّلُ)	أ ج ل
კი, დიახ	أَجَلْ	
აიღო; მიიღო; მოიცვა, დაიპყრო; მიჰყვა, ჩაეჭიდა (რამეს) ب; შეუდგა, დაიწყო (რამე) ب; გაკიცხა, დაადანაშაულა (რაიმეს გამო) من, على; მიიღო, გადმოიღო, ისწავლა من; სარგებლობდა (რამეთი) ب;	أَخَذَ (يَأْخُذُ)	أ خ ذ

გაოცდა, განცვიფრდა ب		
დაგვიანება; ჩამოჩენა, რეგრესი	تَأَخُّرٌ	أ خ ر
სხვა, უცხო	آخرُ ج. آخرُونَ	
ბოლო, უკანასკნელი	آخِرٌ	
დღის ბოლოს	فِي آخِرِ النَّهَارِ	
ადამი	آدَمُ	أ د م
ადამიანური; ჰუმანური; ცოცხალი არსება, ადამიანი	آدميٌّ	
ხალხი, ადამიანთა მოდგმა	بَنُو آدَمَ	
პურის ქერქი; კანი	أَدِيمٌ ج. أُدُمٌ	
მტვრიანი ზედაპირი	أَدِيمُ التُّرَابِ	
გადახდა; შესრულება	أَدَاءٌ	أ د و
პატარა ზომის ჭურჭელი, რომლითაც წყალს დაატარებდნენ გასაყიდად	إِدَاوَةٌ ج. أَدَاوَى	
როცა, რამდენადაც; იმდენად, რამდენადაც; კიდეც	إِذْ	إ ذ
არქივი	أَرْشِيفٌ	أ ر ش ف
დივანი; ტახტი; სკივრი, ზანდუკი	أَرِيكَةٌ ج. أَرَائِكُ	أ ر ك
კარგი ჯიშის ფინიკი	أَزَاذٌ	أ ز ذ
ქსოვილი, გადასაფარებელი; იზარი (წელის სარტყელი,რომლის დაბოლოებებიც წვივებამდე ეშვება. იზარისბოლოზე ნასკვსაკეთებდნენ ხოლმე ფულის შესანახად)	إِزَارٌ، إِزْرٌ ج. أُزُرٌ	أ ز ر
დარდი, ნაღველი, წუხილი	أَسَفٌ	أ س ف
ნაღველი, დარდი, სევდა	أَسىً	أ س ي
მცენარე (ხავსისა და სოკოს სიმბიოზი), რომელიც არასოდეს ყვავილობს. იზრდება კლდეებსა და ქვებზე (წყალში), ან კიდევ ეკიდება ხის ტოტებზე.	أُشْنَةٌ ج. أُشْنَاتٌ	أ ش ن

ცნობილია, როგორც „მოხუცის წვერი".		
ძირი-ფესვიანად ამოიღო, ამოძირკვა; აღმოფხრა	اِسْتَأْصَلَ (يَسْتَأْصِلُ)	أ ص ل
ჯიშიანი	مُؤَصَّلٌ	
დარწმუნებული; მტკიცე, მყარი	أَكِيدٌ	أ ك د
ხორცისმჭამელი	مِنْ آكِلِيّ اللُّحُومِ	أ ك ل
ნუთუ არ....; ო, არა!	أَلَا	أ ل ا
მაგრამ; მხოლოდ (მაინც)	إِلّاأَنْ	إ ل ا
მოთვინიერებული, მოჩვეული; შინაური (ცხოველი ან ფრინველი); მეგობარი	أَلِيفٌ ج. أُلَفَاءُ، أَلَائِفُ	أ ل ف
ავტორი, შემდგენელი	مُؤَلِّفٌ	
თხზულება, ნაწარმოები; შედგენილი, შეთხზული	مُؤَلَّفٌ ج. مُؤَلَّفَاتٌ	
ტკივილი; სატანჯველი, დარდი	أَلَمٌ ج. آلَامٌ	أ ل م
ღმერთი, ალაჰი	أَللهُ	أ ل ه
დაიფიცა	آلَىَ (يُؤْلِي)	أ ل و
ვადა, ზღვარი	أَمَدٌ ج. آمَادٌ	أ م د
უბრძანა; განკარგულება გასცა, შეუკვეთა	أَمَرَ (يَأْمُرُ) بـ	أ م ر
დანიშნა ემირად, მმართველად; ძალაუფლება მიანჭა	أَمَّرَ (يُؤَمِّرُ)	
მბრძანებლური; მბრძანებელი	آمِرٌ	
დედოფალი; პრინცესა	أَمِيرَةٌ	
შეათვალიერა; უმზერდა	تَأَمَّلَ (يَتَأَمَّلُ)	أ م ل
'უმ ალ-ჰუვაირისი (ქალის საკ. სახ.)	أُمُّ الْحُوَيْرِث	أ م م
'უმ ალ-რიბაბი (ქალის საკ. სახ.)	أُمُّ الرَّبَاب	
წერა-კითხვის უცოდინარი; გაუნათლებელი	أُمِّيٌّ	
იყო უსაფრთხო, საიმედო; იყო დარწმუნებული (რაიმეში); ენდობოდა	أَمِنَ (يَأْمَنُ)	أ م ن

მორწმუნე	مُؤْمِنٌ	
მორწმუნეთამბრძანებელი (ხალიფას ტიტული)	أَمِيرُ المُؤْمِنِينَ	
ქალურობა; ქალობა; მდედრობითი სქესის კუთვნილება	أُنُوثَةٌ	أ ن ث
სახარება, ოთხთავი	إِنْجِيلٌ ج. أَنَاجِيلُ	إ ن ج ي ل
გაახარა თავისი იქ ყოფნით; გააბედნიერა თავისი მოსვლით; გაართო, გაამხიარულა; შეიგრძნო; შენიშნა, დაინახა	آنَسَ (يُؤْنِسُ)	أ ن س
კომუნიკაბელურობა; თავაზიანობა; მხიარულება; კეთილგანწყობა; გულითადი საუბარი	أُنْسٌ	
საკაცობრიო; ადამიანური; ჰუმანური; ჰუმანიტარული	إِنْسَانِيٌّ	
საკაცობრიო ლიტერატურა	الأَدَبُ الْإِنْسَانِيُّ	
იონა (საკ. სახ)	يُونُسُ	
დელფინი	حُوتٌ يُونُسُ	
განაახლა; განაგრძო	اِسْتَأْنَفَ (يَسْتَأْنِفُ)	أ ن ف
ჭეშმარიტად, ნამდვილად	إِنَّمَا	إ ن ن
შენელება (მოძრაობის); ზოზინი, აუჩქარებლობა; დაკვირვებულობა, ყურადღებიანობა	تَأَنٍّ	أ ن ي
მშვიდად, აუჩქარებლად	بِتَأَنٍّ	
მოემზადა	تَأَهَّبَ (يَتَأَهَّبُ)	أ ه ب
მზადება; მზაობა	أُهْبَةٌ	
ზღვარზე მზოფი; მზად მყოფი	عَلَى أُهْبَةٍ	
ახლობლები; ოჯახი; მეუღლე, ცოლი; მოსახლეობა; ხალხი	أَهْلٌ ج. أَهَالٍ، أَهْلُونَ	أ ه ل
ძველი ხალხები; წინაპრები	ج. أَوَّلُون	أ و ل
იმავდროულად	فِي آنٍ وَاحِدٍ	أ و ن

ამოიხვნეშა, ამოიოხრა	تأوَّهَ (يَتَأَوَّهُ)	أ و ه
ოხვრა, ხვნეშა	تَأَوُّهٌ	
ეძიებდა თავშესაფარს; ეძიებდა მყუდროებას; შეეფარა, თავი შეაფარა إلى; მიირბინა إلى	أوَى (يَأْوِي)	أ و ي
ეი, შენ ! (მიმართვის ნაწილაკი)	أيّ، أيُّهَا	أ ي ي

ب		
უიღბლო; საცოდავი; ღარიბი	بَائِسٌ	ب أ س
აფეთქდა; გასკდა; ამოხეთქა; გამოვიდა, გამოიწურა	اِنْبَثَقَ (يَنْبَثِقُ) مِنْ	ب ث ق
აფეთქება; გამოსვლა	اِنْبِثَاقٌ	
კვლევა, გამოძიება; კვლევის საგანი; სამეცნიერო სტატია	مَبْحَثٌ ج. مَبَاحِثُ	ب ح ث
პოლიციის საიდუმლო აგენტები	رِجَالُ المَبَاحِثِ	
მეზღვაური	بَحَّارٌ ج. بَحَّارَةٌ	ب ح ر
დასაწყისი; საფუძველი; პრინციპი	مَبْدَأ ج. مَبَادِئُ	ب د أ
წილი, ნაწილი	بُدٌّ ج. أَبْدَادٌ	ب د د
ჩქარობდა; წინ უსწრებდა, დაასწრო	بَادَرَ (يُبَادِرُ) إلى	ب د ر
ერთმანეთს ასწრებდნენ თქმას	بَادَرَ إلى القَوْلِ	
სიჩქარე, აჩქარება; რაიმეს სწრაფად მიღწევა	بِدَارٌ إلى	
სავსე მთვარე; გად. მნიშვნ. მზეთუნახავი	بَدْرٌ ج. بُدُورٌ	
შემოქმედი, შემქმნელი	مُبْدِعٌ	ب د ع
შესანიშნავი, ბრწყინვალე; მჭევრმეტყველი; შემოქმედი, შემქმნელი	بَدِيعٌ	
ეპოქალური შემოქმედი, ეპოქის შემქმნელი	بَدِيعُ الزَّمَانِ	
შეიცვალა, გამოიცვალა	تَبَدَّلَ (يَتَبَدَّلُ)	ب د ل

ერთმანეთს გაუცვალეს	تَبَادَلَ (يَتَبَادَلُ)	
ჩანდა, გამოჩნდა; ეჩვენებოდა; აღმოჩნდა; აზრად მოუვიდა	بَدَا (يَبْدُو)	ب د و
გამოავლინა, აღმოაჩინა; გამოხატა; აჩვენა	أَبْدَى (يُبْدِي)	
ნათელი, გასაგები	بَادٍ (მდ.) بَادِيَةٌ	
კრებ. თესლი	بَذْرٌ ج. بُذُورٌ، بِذَارٌ	ب ذ ر
მიამიტურად; მოკრძალებულად	فِي بَرَاءَةٍ	ب ر أ
დატოვება, გამგზავრება (გემით)	بَرِحَ (يَبْرَحُ)	ب ر ح
გამაგრილებელი სასმელები	مُبَرِّدَاتٌ	ب ر د
ხმელეთი, კონტინენტი	بَرٌّ ج. بُرُورٌ	ب ر ر
დახელოვნებულობა, გაწაფულობა, დაოსტატება; ფლობა, ცოდნა	بَرَاعَةٌ	ب ر ع
მდელო; აუზი, წყალსაცავი	بِرْكَةٌ ج. بِرَكٌ	ب ر ك
(ისტ.)ბარმაქიელი; ბოშა	بَرْمَكِيٌّ ج. بَرَامِكَةٌ	ب ر م ك
ბაღი	بُسْتَانٌ ج. بَسَاتِينُ	ب س ت
უბრალოდ; ჩვეულებრივად	فِي بَسَاطَةٍ	ب س ط
ფარდაგი, ხალიჩა	بِسَاطٌ ج. بُسُطٌ، أَبْسِطَةٌ	
მოღიმარი	بَاسِمٌ	ب س م
ღიმილი	اِبْتِسَامٌ، اِبْتِسَامَةٌ ج. اِبْتِسَامَاتٌ	
იგულისხმება არაბი პოეტი ბაშარ იბნ ბურდი	بَشَار	ب ش ر
უჩვენა, აუხსნა, განუმარტა; გაანათლა, ასწავლა ب; გაემგზავრა ქალაქ ბასრაში; გამოიცნო; იწინასწარმეტყველა ب	بَصَّرَ (يُبَصِّرُ)	ب ص ر
დაინახა; გაიგო	أَبْصَرَ (يُبْصِرُ)	
(გეოგრ.) ქალაქი ბასრა	اَلْبَصْرَةُ	

სხივი, გამონათება; ციალი	بَصِيصٌ	ب ص ص
იმედის ნაპერწკალი	بَصِيصُ الأملِ	
შეანელა; შეაყოვნა, შეაფერხა, დააგვიანა ب	أَبْطَأَ (يُبْطِئُ)	ب ط أ
გაჭიანურებული; დაყოვნებული	مُتَبَاطِئٌ	
ძალა; ძლიერება	بَطْشٌ	ب ط ش
ბარათი; იარლიყი; ეტიკეტი	بِطَاقَةٌ ج. بَطَائِقُ، بِطَاقَاتٌ	ب ط ق
გმირი, ჩემპიონი	بَطَلٌجأَبْطَالٌ	ب ط ل
მუცელი; შიგთავსი, წიაღი; ჩაღრმავება	بَطْنٌ ج. بُطُونٌ	ب ط ن
ისტორიის წიაღში	فِي بُطُونِ التَّأرِيخِ	
მოაშორა, მოაცილა (საიდანმე) عن; გამოაცალკევა; გამორიცხა; მოსპო	أَبْعَدَ (يُبْعِدُ)	ب ع د
სიშორე, დაშორება, დისტანცია; ზომა	بُعْدٌ ج. أَبْعَادٌ	
ხოლო, ამის შემდეგ....	وبَعْدُ ... فـ	
ნაკელი, განავალი; კურკლი; ნარჩენები	بَعَرٌ, بَعْرٌ	ب ع ر
სურდა, ესწრაფოდა (რამეს); თავს ესხმოდა, ავიწროვებდა (ვინმეს) على; პროსტიტუციას ეწეოდა	بَغَى (يَبْغِي)	ب غ ي
უნდოდა, სურდა	اِبْتَغَى (يَبْتَغِي)	
ლაქა; ბეწვი	بُقْعَةٌ ج. بُقَعٌ	ب ق ع
დანარჩენი; ნარჩენი, დარჩენილი; ნაშთი; შენახული, შენარჩუნებული; მიმდინარე; მუდმივი, სამუდამო	بَاقٍ (მდ.) بَاقِيَةٌ ج. بَقَايَا	ب ق ي
იტირა; დაიტირა (ვინმე)على	بَكَى (يَبْكِي)	ب ك ي
ტირილი; დატირება	بُكَاءٌ، بُكىً	
მბზინვარე, ბრწყინვალე; მხიარული; ნათელი	أَبْلَجُ (მდ.) بَلْجَاءُ جبُلْجٌ	ب ل ج

გადაყლაპა, ჩაყლაპა	اِبْتَلَعَ (يَبْتَلِعُ)	ب ل ع
მიაღწია (რამეს); მიაღწია სრულწლოვანებას; უმაღლეს საფეხურს მიაღწია; მიიყვანა, მიიტანა إِلى; გავლენა იქონია (ვინმეზე)	بَلَغَ (يَبْلُغُ)	ب ل غ
მოზრდილი, მოწიფული, სრულწლოვანი; დიდი, უზარმაზარი	بَالِغٌ	
თანხა; ზომა; საფეხური, დონე; ხარისხი, რანგი	مَبْلَغٌ ج. مَبَالِغُ	
დაასველა, დანამა	بَلَّ (يَبَلُّ, يَبُلُّ)	ب ل ل
ბროლი; კრისტალი	بَلُّورٌ، بَلْلُورٌ، بِلَّوْرٌ	ب ل و ر
ბოტ. (კრებ.) ია	بَنَفْسَجٌ	ب ن ف س ج
ააშენა, გააშენა, ააგო; დაეფუძნა على	بَنَى (يَبْنِي)	ب ن ي
ნაგებობა, სტრუქტურა; მოწყობა	بِنْيَةٌ ج. بِنىً	
მხიარული; მოზეიმე	مُبْتَهِجٌ	ب ه ج
მხიარულება, სიხარული, ზეიმი; სილამაზე, მშვენიერება	بَهْجَةٌ	
გააოცა; დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა; სული შეეხუთა	اِنْبَهَرَ (يَنْبَهِرُ)	ب ه ر
გაოცება, გაკვირვება (ვინმესი), შთაბეჭდილების მოხდენა	اِنْبِهَارٌ	
მხეცი; ცხოველი; შინაური ცხოველი	بَهِيمَةٌ ج. بَهَائِمُ	ب ه م
ლამაზი, ბრწყინვალე, კაშკაშა; მკვეთრი (ფერი)	بَاهٍ (მდ.) بَاهِيَةٌ	ب ه ي
გამჟღავნდა, გამოაშკარავდა; გამოააშკარავა, აღმოაჩინა ب	بَاحَ (يَبُوحُ)	ب و ح
აღმოჩენა; დადგენა; გამოაშკარავება	بَوْحٌ	
ღამე გაათენა, ღამე გაატარა; გახდა, დადგა; დაიწყო	بَاتَ (يَبِيتُ)	ب ي ت
ხაზინა	بَيْتُ الْمَالِ	
გეოგრ. ბეირუთი	بَيْرُوتُ	ب ي ر و ت

გაყიდვა, ვაჭრობა	بَيْعٌ ج. بُيُوعٌ	ب ي ع
გაყიდული; გაყიდვა; გასაყიდი საქონელი	مَبِيعٌ	
მაშინ როცა; როდესაც; ვიდრე	بَيْنَمَا	ب ي ن

ت		
გრამ. თა-მარბუტა	التَاءُ الْمَرْبُوطَة	ت
მოკვდა, გარდაიცვალა	تبَّ (يَتُبُّ, يَتَبُّ)	ت ب ب
სისუსტე; სიკვდილი	تَبَابٌ	
უკან მიჰყვა, მისდია; დაედევნა; ექვემდებარებოდა, ემორჩილებოდა	تَبِعَ (يَتْبَعُ)	ت ب ع
მისდია, მიჰყვა; გააგრძელა, განავრცო (თემა); თვალყური მიადევნა; დიდი ხნით შეჩერდა (რაიმე თემაზე)	تَابَعَ (يُتَابِعُ)	
კვალში მიჰყვა, მისდია; დაიცვა (წესი); იხელმძღვანელა (რაღაცით)	اِتَّبَعَ (يَتَّبِعُ)	
თვალყურიმიადევნა (მოვლენებს); შეისწავლა, გამოიკვლია	تَتَبَّعَ (يَتَتَبَّعُ)	
კვალდაკვალ მიმყოლი, მიმდევი; (რამის) დაქვემდებარებაში, შემადგენლობაში მყოფი ل	تَابِعٌ	
მოწაფე, მიმდევარი; მსახური; ვასალი; გრამ. მირთვა; ასტრ. თანამგზავრი, სატელიტი; რელ. სული	تَابِعٌ ج. تَوَابِعُ، أَتْبَاعٌ، تُبَّاعٌ، تَبَعَةٌ	
დაქვემდებარებულობა, დამოკიდებულება, ვასალურიდამოკიდებულება; თვითშეწირვა, თავის მიძღვნა	تَبَعِيَّة	
მიღებული, საყოველთაოდ მიღებული; ის (წეს-ჩვეულება), რასაც მისდევენ	مُتَّبَعٌ	
აბჯარასხმული	مُتَّرِسٌ / مُتَرَّسٌ	ت ر س

დაღლილობა; დაბაბულობა; სირთულე; მღელვარება	تَعَبٌ ج. أَتْعَابٌ	ت ع ب
შეანჯღრია, შეარხია	تَعْتَعَ (يُتَعْتَعُ)	ت ع ت ع
კრებ. ვაშლი	تُفَّاحٌ	ت ف ح
უმნიშვნელო, წვრილმანი; საშინელი; უგემოვნო; ბანალური	تَافِهٌ	ت ف ه
ჩქამი; ტონი	تَكٌّ	ت ك ك
რაღაცის კვალდაკვალ	تِلْوَ	ت ل و
მშრალი ფინიკი	تَمْرٌ (კრებ.) ج. تمورٌ	ت م ر
შევსება; შესრულება; დასრულება	تَمٌّ، تَمَامٌ، تَمَامَةٌ	ت م م
მისი (მთვარის) შევსების ღამეს (სავსე მთვარე)	لَيْلَةُ تَمِّهِ	
დამატებითი	مُتَمِّمٌ	
ამულეტი, თილისმა	تَمِيمَةٌ ج. تَمَائِمُ	
საცხობი ღუმელი	تَنُّورٌ ج. تَنَانِيرُ	ت ن ر
ეჭვის მიტანა; დადანაშაულება, ბრალდების წაყენება	تُهْمَةٌ ج. تُهَمٌ	ت ه م
ადგილზე გაიყინა	تَجَمَّ دَتَوًّا	ت و و
ზოგჯერ; ერთხელ	تَارَةٌ / تَارَةً	ت و ر
ან......, ან.......	تَارَةً وَ أُخْرَى...	
მიანიჭა; უბოძა; მისცა,უფლება მისცა	أَتَاحَ (يُتِيحُ) لـ	ت ي ح
შენაკადი, ნაკადი, დინება; მიმართულება; დენი	تَيَّارٌ ج. تَيَّارَاتٌ	ت ي ر

ث		
შურისძიება; სამაგიერო; საზღაური	ثَأْرٌ ج. أَثْآرٌ، آثَآرٌ، ثَأَرَاتٌ	ث أ ر
შური იძია, სამაგიერო გადაუხადა; რევანში აიღო	أَخْذَ بِثَأْرٍ	

გაამყარა; დააყენა (მოწყობილობა); დაამტკიცა, დაადგინა; დაასტაბილურა; დააფიქსირა (ფოტოზე); მიამაგრა على	ثَبَّتَ (يُثَبِّتُ)	ث ب ت
განმტკიცება, გამყარება; დადგენა; სტაბილიზაცია; მიკვრა	تَثْبِيتٌ	
დაამძიმა	أَثْقَلَ (يُثْقِلُ)	ث ق ل
მძიმე	ثَقِيلٌ	
უსიამოვნო; უხასიათო, უჟმური; უსიმპათიო	ثَقِيلُ الدَّمِ	
ქალი, რომელმაც დაკარგა შვილი ან საყვარელი ადამიანი	ثَاكِلٌ، ثَكْلَى ج. ثَوَاكِلُ، ثَاكِلَاتٌ	ث ك ل
ტრილოგია	ثُلَاثِيَةٌ	ث ل ث
თოვლი, ყინული	ثَلْجٌ ج. ثُلُوجٌ	ث ل ج
ყინულიანი წყალი	مَاءٌ مُشَعْشَعٌ بِالثَّلْجِ	
გაყინული, გაციებული; ცივი	مُثَلَّجٌ، مَثْلُوجٌ	
ნაყოფი; ხილი; პროდუქტი, პროდუქცია;სარგებელი; რეზულტატი	ثَمَرٌ ج. أَثْمَارٌ، ثِمَارٌ	ث م ر
ფასი, ღირებულება	ثَمَنٌ ج. أَثْمَانٌ	ث م ن
ღირებული, ძვირფასი	ثَمِينٌ	
გააორმაგა; მოკეცა, მოხარა, მოღუნა, მოდრიკა; გრამ. ორობით რიცხვში ჩასვა; გაიმეორა, ორჯერ; გააკეთა (რაღაც) بـ; ნაკეცები, (ნაფენები) გაუკეთა; შეაქო على	ثَنَّى (يُثَنِّي)	ث ن ي
კაბა; სამოსი; გადატ. ფორმა, გამოსახულება, ნიღაბი	ثَوْبٌ ج. ثِيَابٌ، أَثْوَابٌ	ث و ب
შეხვედრის, შეკრების ადგილი; ადგილსამყოფელი; მუდმივი სამყოფელი; საფეხური	مَثَابَةٌ	
ხარისხში; სახით; ფორმით; როგორც....	بِمَثَابَةِ	
თემა	ثِيمَةٌ	ث ي م

ج		
ჯუბა - განიერი წამოსასხამი ხალათი; დაბამბული კურტაკი	جُبَّةٌ ج. جُبَبٌ، جِبَابٌ	جبب
იძულებული; ვალდებული	مُجْبَرٌ	ج ب ر
ძალადობრივი, იძულებითი; იძულებული; ალგებრული (ალგებრის)	جَبْرِيٌّ	
თვალები შუბლზე აიტანა, თვალები გადმოკარკლა	جَحَظَ (يَجْحَظُ)	ج ح ظ
უზარმაზარი არმია, მრავალრიცხოვანი ჯარი	جَحْفَلٌ ج. جَحَافِلُ	ج ح ف ل
ბარბაროსთა არმია	جَحَافِلُ البَرَابِرَةِ	
სიდიადე; ბედნიერება; წარმატება	جَدٌّ ج. جُدُودٌ	ج د د
სერიოზულობა; სერიოზული ხასიათის (რამ)	جِدِّيَّةٌ	
რესტავრაცია, აღდგენა, განახლება; სიახლის შეტანა	تَجْدِيدٌ	
კედელი	جَدْرٌ ج. جُدْرَانٌ	ج د ر
მოუტანა (სარგებელი); ამაყობდა	أَجْدَى (يُجْدِي)	ج د و
თხოვნა; მათხოვრობა	اِسْتِجْدَاءٌ	
შენაკადი; ნაკადული; არხი; სია, ჩამონათვალი; განრიგი; ცხრილი; გრაფიკი; დიაგრამა	جَدْوَلٌ ج. جَدَاوِلُ	ج د و ل
მოხიბლა, აღაფრთოვანა; მიიზიდა; მისწია (თავისკენ)	جَذَبَ (يَجْذِبُ)	ج ذ ب
სითამამე, სიმამაცე, უშიშრობა	جُرْأَةٌ	ج ر أ
სცადა, გამოსცადა, გამოცდილება მიიღო; გემო გაუსინჯა; მოიზომა	جرَّبَ (يُجَرِّبُ)	ج ر ب
გააშიშვლა; გაასუფთავა, კანი გააცალა; ჩამოართვა من	جَرَّدَ (يُجَرِّدُ)	ج ر د
მხოლოდ და მხოლოდ...; უბრალოდ....	مُجَرَّدٌ	

მიათრევდა, ეწეოდა, ექაჩებოდა; მიჰქონდა, გადაჰქონდა, მიჰყავდა	جَرَّ (يَجَرُّ, يَجُرّ)	ج ر ر
ეწეოდა, მიათრევდა, ეზიდებოდა	جَرَّرَ (يُجَرِّرُ)	
ჭურჭელი, ქოთანი; მათარა (ღვინის)	جَرَّةٌ ج. جَرَّاتٌ، جِرَارٌ	
ზარი	جَرَسٌ ج. أَجْرَاسٌ	ج ر س
ავზი, რეზერვუარი; ბეღელი, საცავი	جُرْنٌ ج. أَجْرَانٌ	ج ر ن
გარბოდა; ქროდა; მიედინებოდა; მოხდა, ადგილი ჰქონდა; მსვლელობა მიეცა, ძალაში იყო; ზრუნავდა (ვინმეზე) على	جَرَى (يَجْرِي)	ج ر ي
გააქცია, აიძულა, გაქცეულიყო; ჩამოადინა; მოაწყო, ჩაატარა, აღასრულა; განსაზღვრა, დანიშნა; შეამთხვია, მოუწყო (ვინმეს რაიმე) على	أَجْرَى (يُجْرِي)	
მსვლელობა, მიმდინარეობა (მოვლენების); კალაპოტი, არხი, გზა	مَجْرىً ج. مَجَارٍ	
ასე შემდეგ; და სხვა	وَ مَا يَجْرِي هَذَا المَجْرَى	
და სხვა ნიმუშები	وَ مَا جَرَى مَجْرَى الْأَمْثَالِ	
დანაწევრდა; დაიყო, ნაწილებად დაიშალა	تَجَزَّأَ (يَتَجَزَّأ) عَنْ	ج ز أ
კუნძული	جَزِيرَةٌ ج. جَزَائِرُ، جُزُرٌ	ج ز ر
ინდოეთის ოკეანის კუნძულები	جُزُرُ الْمُحِيطِ الْهِنْدِيّ	
მოუთმენლობა; დაძაბულობა, შფოთვა; შიში; დარდი, ნაღველი	جَزَعٌ	ج ز ع
სხეული	جَسَدٌ ج. أَجْسَادٌ	ج س د
აქ: მის სხეულშიც	لَا فِي جَسَدِهِ	
მოსინჯა, ხელით გასინჯა; შეეცადა გაეგო, გამოეცნო	جَسَّ (يَجَسُّ, يَجُسُّ)	ج س س
მიიღოფორმა; განსხეულდა; გადიდდა, გაიზარდა; გახდა რელიეფური	تَجَسَّمَ (يَتَجَسَّمُ)	ج س م

გააკეთა; გაუკეთა; მოამზადა, მოაწყო, დააყენა (მოწყობილობა); აიძულა; გადააქცია (რამედ); განუსაზღვრა, მიანიჭა, დაუნიშნა لـ; მიიჩნია	جَعَلَ (يَجْعَلُ)	ج ع ل
ზარი, ზანზალაკი	جُلْجُل	ج ل ج ل
ჯულჯულის ველი	دَارَةُ جُلْجُلٍ	
გაყინული; შეკრული; მრ. წიგნი, ტომი	مُجَلَّدٌ ج. مُجَلَّدَاتٌ	ج ل د
დიდი, უზარმაზარი, მნიშვნელოვანი; სახელოვანი, დიდებული, წარჩინებული	جَلِيلٌ	ج ل ل
მნიშვნელოვანი, საპატიო საქმე	جَلِيلَةٌ ج. جَلَائِلُ	
პატივისცემა, პატივის მიგება	إِجْلَال	
პატივისცემის ნიშნად	إِجْلَالًا	
გასვლა; ევაკუაცია	إِجْلَاءٌ	ج ل و
დაუმორჩილებელი; გაუხედნავი; ჯიუტი; უძლეველი	جَامِحٌ ج. جُمَّاحٌ	ج م ح
უძრაობა, დგომა, გაშეშება, გაქვავება; უსიცოცხლობა; სიმყარე, სიმაგრე	جُمُودٌ	ج م د
გად. მოჯადოებული წრე	دَائِرَةُ جَمُودٌ	
(კრებ.) გაღვივებული ნაკვერჩხალი, ნაღვერდალი; გადატ. ძლიერიბრაზი, შფოთვა	جَمْرٌ	ج م ر
შეაგროვა, შეკრიბა; აიღო (მოსავალი); მოიცვა, გააერთიანა; შეადგინა, შექმნა; შეუერთდა إِلى; შეუპირისპირა ერთმანეთს; შეაერთა بـ; შეურია بين	جَمَعَ (يَجْمَعُ)	ج م ع
შეკრება, გაერთიანება; კრება, თავყრილობა, ხალხის ნაკადი; გრამ. მრავლობითი რიცხვი	جَمْعٌ ج. جُمُوعٌ	
მთელი რაოდენობა; მთლიანობა	جُمْعٌ ج. أَجْمَاعٌ	
მუშტი, მუჭი	جُمْعُ الْيَدِ	
გაერთიანება; კავშირი, ლიგა; უნივერსიტეტი	جَامِعَةٌ ج. جَامِعَاتٌ	

შეკრების ადგილი; კრება; კომპლექსი; აკადემია; ბლოკი	مَجْمَعٌ ج. مَجَامِعُ	
არაბული ენის აკადემია	مَجْمَعُ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ	
შეკრიბა; შეაჯამა; თავი მოუყარა, რეზიუმირება გაუკეთა, მოკლედ ჩამოაყალიბა; კარგად გააკეთა	أَجْمَلَ (يُجْمِلُ)	ج م ل
მოირთო, გალამაზდა; იყო თავაზიანი; იყო მომთმენი	تَجَمَّلَ (يَتَجَمَّلُ)	
თვითღირებულება; ერთობლიობა, ჯამი; გარკვეულიოდენობა; რიგი, რამდენიმე	جُمْلَةٌ ج. جُمَلٌ	
მათ შორის	مِنْ جُمْلَتِهِمْ	
მრავალრიცხოვანი; სავსე, სრული	جَمٌّ	ج م م
ქმედება; სამართალდარღვევა	جُنْحَةٌ ج. جُنَحٌ	ج ن ح
არმია, ჯარი, სამხედრო შენაერთი	جُنْدٌ ج. جُنُودٌ، أَجْنَادٌ	ج ن د
დაკრძალვა, დასაფლავება	جَنَازَةٌ ج. جَنَائِزُ	ج ن ز
სიგიჟე; შეშლილობა; მანია; მძვინვარება	جُنُونٌ	ج ن ن
სიგიჟემდე, სიგიჟის ზღვარზე	لِحَدِّ الْجُنُونِ	
ჯინი, სული; დემონი	جِنٌّ / جِنَّةٌ	
სამოთხე	جَنَّةٌ ج. جَنَّاتٌ، جِنَانٌ	
მოკრიფა (ნაყოფი); შეაგროვა, აიღო მოსავალი; მოიმკა შედეგი	جَنَى (يَجْنِي)	ج ن ي
იყო მონდომებული, ცდილობდა; შრომობდა; ძალ-ღონეს არ იშურებდა	جَهَدَ (يَجْهَدُ)	ج ه د
გაისარჯე!	أَجْهِدْ نَفْسَكَ	
გადაღლილობა, დაძაბულობა	إِجْهَادٌ	
ძლივსძლივობით; დიდი ძალისხმევის შედეგად	بَعْدَ جَهْدٍ جَهِيدٍ	
ცხადი, გახსნილი; სიცხადე, ღიაობა, საჯაროობა	جَهْرٌ	ج ه ر
ღიაობა, გახსნილობა; სიცხადე	مُجَاهَرَةٌ	

უმეცრება, უცოდინარობა, სიბნელე, გაუნათლებლობა; გამოუცდელობა	جَهْلٌ	ج ه ل
უცნობი; უხილავი	مَجْهُولٌ ج. مَجَاهِيلُ، مَجْهُولاتٌ	
მოიქუფრა, მოიღრუბლა; მოღუშული უმზერდა	تَجَهَّمَ (يَتَجَهَّمُ)	ج ه م
მოღუშული; მკაცრი; უჟმური	مُتَجَهِّمٌ	
შესრულება, ასრულება (თხოვნის); რეაქცია; შესატყვისობაში ყოფნა (რაიმესთან) لـ	اِسْتِجَابَةٌ	ج و ب
შესრულებული, დაკმაყოფილებული; შესატყვისი; რეაქცია	مُسْتَجَابٌ	
კარგად, ჩინებულად გააკეთა რაღაც; შესანიშნავად საუბრობდა, ფლობდა (რომელიმე ენას); გააუმჯობესა	أَجَادَ (يُجِيدُ)	ج و د
გამორჩეულობა; მაღალი ხარისხი, ღირებულება	جَوْدَةٌ	
ჯიშიანი ცხენი	جَوَادٌ ج. جِيَادٌ	
პურის კვერი, ხორციანი ღვეზელი	جُوذَابَةٌ ج. جُوذَابَاتٌ	ج و ذ ب
სიახლოვე; მეზობლობა	جِوَارٌ	ج و ر
თავის სიახლოვეს	بِجِوَارِهِ	
გაიარა; გადაიარა, გადაკვეთა; განიცადა; დაძლია, გადალახა	اِجْتَازَ (يَجْتَازُ)	ج و ز
ტყუპები	جَوْزَاءُ	
ტყუპების ზოდიაქო	بُرْجُ الْجَوْزَاءِ	
იყო მშიერი, განიცდიდა შიმშილს	جَاعَ (يَجُوعُ)	ج و ع
მშიერი	جَائِعٌ	
თასი, ბოკალი	جَامٌ ج. جَامَاتٌ	ج و م
ჰაერი, ატმოსფერო; გად. ატმოსფერო, გარემო; ცა;	جَوٌّ ج. أَجْوَاءٌ، جِوَاءٌ	ج و و

ვრცელი ველი; ამინდი, კლიმატი		
მოვიდა, გამოჩნდა; მივიდა, მიუახლოვდა على; გამოვიდა, აღმოჩნდა; მოიტანა, მოიყვანა ب; გააკეთა, ჩაიდინა (საქციელი); მიანიშნებდა (რამეზე), ვლინდებოდა (რამეში) في	جَاءَ (يجيئ)	ج ي أ
მოსვლა	مَجِئٌ	
წამოიწია; დაიბნა; ღელავდა	جَاشَ (يَجِيشُ)	ج ي ش
თაობა; საუკუნე	جِيلٌ ج. أَجْيَالٌ	ج ي ل

ح		
უყვარდა, მოსწონდა	أَحَبَّ (يُحِبُّ)	ح ب ب
სიყვარული	حُبٌّ	
საყვარელი ადამიანი; მეგობარი	حِبٌّ ج. أَحْبَابٌ	
საყვარელი; მრ. საყვარელი; რჩეული; შეყვარებული	مَحْبُوبٌ ج. مَحَابِيبُ	
სასიყვარულო, მოყვარული; შეყვარებული, თაყვანისმცემელი	مُحِبٌّ	
მარცვალი, მარცვლეული; აბი (წამლის)	حَبٌّ ج. حُبُوبٌ	
(შავი) წიწაკის მარცვლები	حَبُّ الْفِلْفِلِ	
მელანი	حِبْرٌ	ح ب ر
ფეხმძიმე	حُبْلَى ج. حَبَالَى	ح ب ل
იყო წინდახედული; იყო ემოციურად განწყობილი (რისიმე ან ვისიმე მიმართ); ექირა ვისიმე მხარე	حَابَى (يُحَابِي)	ح ب و
დახურა, დაფარა; დამალა; არ დაუშვა (რაიმე), არ მიუშვა (სადმე)	حَجَبَ (يَحْجُبُ)	ح ج ب
პროტესტი; არგუმენტირება, დასაბუთება	اِحْتِجَاجٌ ج. اِحْتِجَاجَاتٌ	ح ج ج

ოთახი; კამერა; კაიუტა	حُجْرَةٌ ج. حُجَرٌ، حُجُرَاتٌ	ح ج ر
დაკავება, დაპატიმრება; კონფისკაცია	حَجْزٌ	ح ج ز
მოვლენა, შემთხვევა; ინციდენტი; უბედური შემთხვევა; ფიზიკური მოვლენა; თეატრ. სასცენო მოქმედება; ლიტ. ფაბულა	حَادِثٌ، حَادِثَةٌ ج. حَوَادِثُ	ح د ث
საზღვარი, კიდე, ბოლო; ნაპირი	حَدٌّ ج. حُدُودٌ	ح د د
ოთხი ბოლო, ოთხი მხარე: ად-დახული, ჰავმალი, თუდიჰი და ალ-მიკრათი	الْحُدُودُالْأَرْبَعَةُ: الدُّخُولُ وَحَوْمَلٌ، وَتُوضِحٌ، وَالْمِقْرَاةُ	
მჭედელი	حَدَّادٌ	
რკინა	حَدِيدٌ	
დაეშვა ძირს, ქვემოთ ჩამოვიდა; გადაეცა, მემკვიდრეობით إِلَى; მიაღწია (რაიმეს) إِلَى	اِنْحَدَرَ (يَنْحَدِرُ)	ح د ر
დაღმართი, დაქანება	مُنْحَدَرٌ ج. مُنْحَدَرَاتٌ	
უმზერდა დაჟინებით, მიაშტერდა, თვალმოუცილებლად უყურებდა	حَدَّقَ (يُحَدِّقُ) إِلَى، فِي	ح د ق
გამოიწვია; თავი გამომწვევად ეჭირა; ეცილებოდა (ვინმეს რამეში), კონკურენციას უწევდა; პრეტენზია ჰქონდა (რაიმეზე)	تَحَدَّى (يَتَحَدَّى)	ح د و
გამომწვევი; პრეტენზიული	مُتَحَدٍّ / مُتَحَدِّيَةٌ	
გააფრთხილა, სიფრთხილისაკენ მოუწოდა	حَذَّرَ (يُحَذِّرُ)	ح ذ ر
ომი; ბრძოლა; კამპანია	حَرْبٌ ج. حُرُوبٌ	ح ر ب
ყველაზე კრიტიკული	أَحْرَجُ	ح ر ج
გაათავისუფლა; ემანსიპაცია მოახდინა; გადახედა, რედაქტირება გაუკეთა; შეადგინა (ხელშეკრულება, პროექტი); მიმართულება მისცა	حَرَّرَ (يُحَرِّرُ)	ح ر ر
სითბო, სიცხე; ტემპერატურა; სიცხარე (საჭმლის); წვა	حَرَارَةٌ	

ცხელი; ცხარე	حارٌّ	
იცავდა, უფრთხილდებოდა; დარაჯობდა	حَرَسَ (يَحْرُسُ)	ح ر س
მცველები, გუშაგები; დაცვა; გვარდია	حَرَسٌ	
შემობრუნდა; გაერიდა, მოარიდა (თვალი); მოშორდა من	اِنْحَرَفَ (يَنْحَرِفُ)	ح ر ف
(ბოტ.) არტიშოკი	حَرْفَشٌ ج. حَرَافِشُ	ح ر ف ش
კოცონი; ცეცხლი	حَرِيقَةٌ ج. حَرَائِقُ	ح ر ق
შეარხია, აამოძრავა	حَرَّكَ (يُحَرِّكُ)	ح ر ك
შეირხა, ამოძრავდა; დაიძრა; გააქტიურდა	تَحَرَّكَ (يَتَحَرَّكُ)	
აუკრძალა; უარი უთხრა; წაართვა, ჩამოართვა (რამე); გამოთიშა (რაღაცისაგან) من	حَرَمَ (يَحْرِمُ)	ح ر م
ყოველივეს მოკლებული; გამოთიშული (რაიმე პროცესს); უბედური, საბრალო; უიღბლო	مَحْرُومٌ	
პატივისცემა, დაფასება	اِحْتِرَامٌ	
მტკიცე, გადამწყვეტი;	حَازِمٌ	ح ز م
კვანძი; შეკვრა, კონა	حُزْمَةٌ ج. حُزَمٌ	
დარდობდა რაიმეზე; იყო მოწყენილი; გლოვობდა ვინმეს	حَزِنَ (يَحْزَنُ) لِـ، عَلَى	ح ز ن
დაამწუხრა, დაასევდიანა	أَحْزَنَ (يُحْزِنُ)	
სევდა, დარდი, ნაღველი, მწუხარება; გლოვა	حُزْنٌ ج. أَحْزَانٌ	
მოწყენილი, სევდიანი	حَزِينٌ	
ანგარიში; მოსაზრება, ვარაუდი	حُسْبَانٌ، حِسْبَانٌ	ح س ب
არ ივარაუდებოდა, არ იყო მხედველობაში მიღებული	مَا كَانَتْ فِي الْحُسْبَانِ	
შურდა (ვინმესი), შურიანი თვალით უყურებდა	حَسَدَ (يَحْسُدُ) على	ح س د
ნაღველი, დარდი, სევდა, ტკივილი	حَسْرَةٌ ج. حَسَرَاتٌ	ح س ر

ح س س	حِسٌّ	შეგრძნება, აღქმა; ხმა; ბგერა
	حَاسَةٌ ج. حَوَاسٌّ	გრძნობა
ح س ك	حَسَكٌ	ეკალი, ხიწვი
ح س ن	أَحْسَنْتَ!	ყოჩაღ!
	حُسْنٌ ج. مَحَاسِنُ	სილამაზე; კარგი თვისება
	إِحْسَانٌ ج إِحْسَانَاتٌ	წყალობა; მოწყალება; ქველმოქმედება
	حَسْنَاءُ ج. حِسَانٌ	ლამაზი ქალი
ح ش ر ج	حَشْرَجَةٌ	სასიკვდილო ხროტინი
ح ش ش	حَشِيشٌ ج. حَشَائِشُ	ხმელი ბალახი; ჰაშიში
ح ش م	حِشْمَةٌ	სიმორცხვე; მოკრძალებულობა; პატივისცემა
ح ش و	حَشْوٌ	შიგთავსი, გული, სატენი, ფარში; მასალა რაიმეს ამოსავსებად; ბჟენი, პლომბი (კბილის)
ح ص د	حَصَدَ (يَحْصُدُ)	აიღო, მოსავალი აიღო; მოიმკა (რაღაც)
	حَصَادٌ	მკის დრო, მკა
ح ص ل	حَصَلَ (يَحْصُلُ) مِنْ	მოხდა, ადგილი ჰქონდა; მიაღწია, მიიღო على; შედეგად მიიღო (რაღაც)
ح ط ط	حَطَّ (يَحَطُّ, يَحُطُّ)	დადო; მოხსნა; გაჩერდა; დაჯდა, დაეშვა; დასახლდა, დაბინავდა; შეევედრა; დაეცა (ფასი)
	اِنْحَطَّ (يَنْحَطُّ)	დაეშვა; დაიწია, დაიკლო, შემცირდა, დავარდა, დაეცა (ფასი); კლება დაიწყო
	اِنْحِطَاطٌ	დაცემა; გაუარესება; არასრულფასოვნება
	عُصُورُ الْاِنْحِطَاطِ	დაქვეითების, დეკადენტური ეპოქები
ح ف ز	تَحَفُّزٌ	მზადყოფნა
ح ف ظ	حَافَظَ (يُحَافِظُ) على	შეინახა, გაუფრთხილდა, დაიცვა; ზრუნავდა მასზე
	مُحَافِظٌ	მიმდევარი, დამცველი; კონსერვატორი; კონსერვატიული, ტრადიციული

თავშეკავებულობა, სიფრთხილე; კონსერვატიზმი	تَحَفُّظٌ ج. تَحَفُّظَاتٌ	
საზეიმო მიღება, სიხარულით დახვედრა; პატივი	اِحْتِفَاءٌ	ح ف و
დროის მონაკვეთი, პერიოდი; ერა	حِقْبَةٌ ج. حِقَبٌ	ح ق ب
აბუჩად აგდება; არად ჩაგდება, დამცირება	اِحْتِقَارٌ	ح ق ر
საცოდავი, საძაგელი, არარაობა, მდაბალი; უბადრუკი	حَقِيرٌ ج. حُقَرَاءُ	
იყო საჭირო; მართებდა ვინმეს (რამის გაკეთება); იყო რეალური, ნამდვილი	حقَّ (يَحَقُّ, يَحُقُّ)	ح ق ق
მას უფლება აქვს	يُحَقُّلَهُ	
უფლება; სიმართლე, ჭეშმარიტება; სამართლიანობა; ვალდებულება, მოვალეობა	حَقٌّ ج. حُقُوقٌ	
იურისტის (სამართალმცოდნის) დიპლომი	شَهَادَةُ الْحُقُوقِ	
ნამვილად; ჭეშმარიტად; სინამდვილეში	بِالْحَقِّ، حقًّا	
მკვლევარი	مُحَقِّقٌ	
უფლება ჰქონდა; იმსახურებდა; მიჰყვა, მისდია ل	استحقَّ (يَسْتَحِقُّ)	
მდელო, მინდორი; არე (მოქმედების); სვეტი (გაზეთში)	حَقْلٌ ج. حُقُولٌ	ح ق ل
მართავდა, ხელმძღვანელობდა; განაგებდა, განკარგავდა; განსაჯა; განაჩენი გამოუტანა ب	حَكَمَ (يَحْكُمُ)	ح ك م
სიკვდილის განაჩენი გამოუტანა	حَكَمَ بِالْمَوْتِ	
ძალაუფლება, მმართველობა; ბატონობა; წყობა; რეჟიმი; დადგენილება, გადაწყვეტილება, განჩინება განსჯა; ცნება	حُكْمٌ ج أَحْكَامٌ	
სიბრძნე, ფილოსოფია; ანდაზა; ბრძნული გამონათქვამი	حِكْمَةٌ ج. حِكَمٌ	
მიამსგავსა, მიბაძა; ასლი გადაიღო	حَاكَى (يُحَاكِي)	ح ك ي
მოთხრობა, ამბავი, ისტორია; გრამ. პირდაპირი ნათქვამი	حِكَايَةٌ ج. حِكَايَاتٌ	

ხალხური ნარატივი (მოთხრობები, ზღაპრები)	الْحِكَايَةُ الشَّعْبِيَّةُ	
ფიცი	حَلْفٌ	ح ل ف
გარს შემოუსხდნენ; ირგვლივ შემოეხვივნენ, გარს შემოერტყნენ	تَحَلَّقَ (يَتَحَلَّقُ)	ح ل ق
წრე; ბეჭედი, რგოლი; საყურე	حَلْقَةٌ، حَلَقَةٌ ج. حَلَقَاتٌ، حَلَقٌ	
ყელი; ხახა	حَلْقٌ ج. حُلُوقٌ	
გაუშვა, გახსნა; გაათავისუფლა	حلَّ (يَحَلُّ, يَحُلُّ)	ح ل ل
კვანძი (ნასკვი) გახსნა	حَلَّ عُقَدَةً	
ნება დართო; გაუშვა, გახსნა; გაარჩია, გააანალიზა; უფლება მისცა; გაამართლა, დასაშვებად მიიჩნია; თავი გაითავისუფლა (წყევლისაგან)	حَلَّلَ (يُحَلِّلُ)	
მოათავსა; დაასახლა; დააყენა (ვინმე), ადგილი მიუჩინა; ადგილი დაუთმო; დასაშვებად მიიჩნია, დაუშვა, უფლება მისცა ل	أَحَلَّ (يُحِلُّ)	
გახსნა, გაშვება; გათავისუფლება; ცოდვების შენდობა; გადაჭრა, გადაწყვეტა	حَلٌّ ج. حُلُولٌ	
ადგილი, დაწესებულება; ფირმა; გრამ. სიტყვის სინტაქსური ფუნქცია	مَحَلٌّ ج. مَحَالٌّ، مَحَلَّاتٌ	
ადგილობრივი	مَحَلِّيٌّ	
სიზმრად ნახა; ოცნებობდა بـ, مِن; მოწიფულობის, სრულწლოვანების ასაკს მიაღწია	حَلَمَ (يَحْلُمُ)	ح ل م
ოცნება; სიზმარი	حُلْمٌ ج. أَحْلَامٌ	
დაატკბო; მორთო, მოკაზმა; გაამტკნარა (წყალი)	حَلَّى (يُحَلِّي) بـ	ح ل و
დამტკბარი	مُحَلًّى (მდ.) مُحَلَّاةٌ	
სიტკბო; ტკბილეული, საკონდიტრო ნაწარმი; ჰალვა	حَلْوَاءُ	

სიტკბო, ტკბილეული; ტკბილი	حَلْوَى ج. حَلَاوَى	
წითელი	أَحْمَرُ (მდ.) حَمْرَاءُ	ح م ر
ალ-ჰამრა (გეოგრ. სახ.)	الحَمْرَاءُ	
წითელი თიხა	حَمْرٌ	
სიწითლე; წითელი ფერი; საღებავი, ფერი, ფერ-უმარილი; აგურის ფხვნილი	حُمْرَةٌ	
გაწითლებული, გაცეცხლებული; შემწვარი	مُحَمَّرٌ	
სიწითლე, გაწითლება	اِحْمِرَارٌ	
სულელი; უჭკუო	أَحْمَقُ (მდ.) حَمْقَاءُ ج. حُمْقٌ	ح م ق
იტვირთა, თავის თავზე აიღო; ითმენდა, დიდხანს იტანდა; ეცვა, ატარებდა ტანსაცმელს; გაემგზავრა, გაემართა	تَحَمَّلَ (يَتَحَمَّلُ)	ح م ل
ტვირთი, სიმძიმე	حِمْلٌ ج. أَحْمَالٌ	
ტარება; მოტივი, გამომწვევი (განმაპირობებელი) მიზეზი; საფუძველი, ბაზა	مَحْمَلٌ	
გაკვირვებით უმზერდა, ფართოდ გახელილი თვალებით უყურებდა; გად. თვალებით ჭამდა	حَمْلَقَ (يُحَمْلِقُ)	ح م ل ق
სიშავე (სიმუქე); ციებ-ცხელება, ცხელება	حُمَّةٌ	ح م م
იცავდა; მფარველობდა; დიეტაზე დასვა	حَمَى (يَحْمِي)	ح م ي
კოლოქვინთი (სინ. შერანგი) მიწაზე გართხმული მცენარე ფორთოხლის ზომის ფორთოხლისფერი მწარე ნაყოფით (ველური კიტრი)	حَنْظَلٌ	ح ن ظ ل
მიილტვოდა, ძლიერ უნდოდა; ნატრობდა; სევდიან, შესაბრალის ხმას გამოსცემდა	حَنَّ (يَحِنُّ, يَحَنُّ) إلى	ح ن ن
შეებრალა; სინაზით განიმსჭვალა; თანაუგრძნო على	حَنَّ (يَحِنُّ, يَحَنُّ) على	
სურვილი, ვნება; დარდი, ნაღველი; სიბრალული	حَنِينٌ	

დაიხარა; თავი დახარა; გადაიხარა, მოიხარა	اِنْحَنَى (يَنْحَنِي)	ح ن ي
დიდი ზომის თევზი; ვეშაპი	حُوتٌ ج. حِيتَانٌ	ح و ت
საჭიროებდა რამეს; აიძულა, იძულებული გახადა	أَحْوَجَ (يُحْوِجُ) إِلَى	ح و ج
საჭიროება; საქმე; აუცილებლობა, მოთხოვნილება; სურვილი; აუცილებელი რამ; რაღაც	حَاجَةٌ ج. حَاجَاتٌ، حَوَائِجُ	
ის, ვინც საჭიროებს რაიმეს	مُحْتَاجٌ	
კვარტალი; უბანი	حَارَةٌ ج. حَارَاتٌ	ح و ر
მფლობელი	حَائِزٌ	ح و ز
სივრცე, მოცულობა; სფერო	حَيِّزٌ	
ფრთხიალებდა; წრიალებდა	حَاصَ (يَحُوصُ)	ح و ص
ტაფა; საცხობი; ლანგარი; ბასეინი	حَوْضٌ ج أَحْوَاضٌ	ح و ض
გარს შემოერტყა; მოიცვა; გაიგო	أَحَاطَ (يُحِيطُ) بِـ	ح و ط
რაიმეს გარშემოცვა, წრეში მოქცევა; გაგება, ცოდნა, ფლობა	إِحَاطَةٌ	
კედელი; ზღუდე	حَائِطٌ ج. حِيطَانٌ	
გადააადგილა, გადაიყვანა, გადაიტანა, ადგილი შეუცვალა; გარდაქმნა; გადაგზავნა (ფული); გადაცვალაერთი ვალუტა მეორეში; აქცია, გადააქცია (რამედ) إِلَى	حَوَّلَ (يُحَوِّلُ)	ح و ل
სურდა; შეეცადა; მიიღო (საკვები); ფერი იცვალა; შეეცადა მოეტყუებინა	حَاوَلَ (يُحَاوِلُ)	
ჭკუით აჯობა; გააცურა; მოატყუა	اِحْتَالَ (يَحْتَالُ) على	
ეშმაკობა, ვინმეს გაცურება; მოტყუება; ყალთაბანდობა	اِحْتِيَالٌ	
ცვლილება; ერთის მეორით შეცვლა; გადაქცევა (რაიმედ)	تَحَوُّلٌ	
ძალა, შესაძლებლობა; წელი	حَوْلٌ ج. أَحْوَالٌ	

არარს ძალა და ძლიერება თვინიერ ალაჰისა !	لا حَوْلَ وَ لَاقُوَّةَ الّا بالله العَظِيمِ	
მდგომარეობა, ვითარება, სიტუაცია; შემთხვევა	حَالَةٌ ج. حَالَاتٌ	
მშობელი (ქალ-ვაჟის)	مُحْوِلٌ	
ეშმაკობა; ხერხი	حِيلَةٌ ج. حِيَلٌ	
ხულიგანი; ონავარი; ცუღლუტი	حَيَّالٌ	
თავის დახსნის საშუალება; ხსნა, საშველი	مَحَالَةٌ	
გარდაუვალია, უსათუოდ; უეჭველად	لَامَحَالَةً	
მეფოკუსე, ილუზიონისტი; ჟონგლიორი; მაწყევარი; ევა (ქალის საკ. სახ.)	حَوَّاء	ح و ي
იმდენად, რამდენადაც მოეწონა...; რადგანაც მოეწონა...	حَيْثُ أعْجَبَ	ح ي ث
დაბნეული; გაჭირვებაში მყოფი, ჩიხში მოქცეული	حَائِرٌ	ح ي ر
გაკვირვებული; დაბნეული	حَيْرَى (მდ.) ج. حَيْرَانُ	
გაოცება; დაბნეულობა	حَيْرَةٌ	
უსამართლოდ მოექცა; გაანაწყენა, გული ატკინა	حَافَ (يَحِيفُ) على	ح ي ف
ცხოვრობდა, არსებობდა; რცხვენოდა من	حَيِيَ (يَحْيَا)	ح ي ي
მიესალმა	حَيَّا (يُحَيِّي)	
ღმერთმა დიდხანს გაცოცხლოს, მოხუცო!	حَيَّاكَ اللهُ أبَا زَيْدٍ	
ცოცხალი; ცოცხალი ორგანიზმი	حَيٌّ ج. أحْيَاءٌ	
სირცხვილი, რიდი; მორიდებულობა	حَيَاءٌ	
უსირცხვილობა, უნამუსობა	سُقُوطُ الْحَيَاءِ	
სახე, ფიზიონომია	مُحَيَّا	

خ

დაიმალა, შეიმალა; თავი შეაფარა	اِخْتَبَأَ (يَخْتَبِئُ)	خ ب أ
თავშესაფარი; საიდუმლო სამალავი	مَخْبَأ ج. مَخَابِئُ	
დაასრულა, დაამთავრა; დასრულდა	اِخْتَتَمَ (يُخْتَتِمُ)	خ ت م
ლოყა	خَدٌّ ج. خُدُودٌ	خ د د
ფარდა; ქალთა მოსასვენებელი ოთახი	خِدْرٌ ج. خُدُورٌ، أَخْدَارٌ	خ د ر
მოატყუა, გააცურა	خَدَعَ (يَخْدَعُ)	خ د ع
აიყვანა სამსახურში; გამოიყენა, მოიხმარა	اِسْتَخْدَمَ (يَسْتَخْدِمُ)	خ د م
მოსამსახურე, მსახური	خَادِمٌ ج. خَدَمٌ، خُدَّامٌ	
ნგრევა, დაქცევა, განადგურება, გაცამტვერება; დაღუპვა; ნანგრევები	خَرَابٌ ج. أَخْرِبَةٌ	خ ر ب
გაიტანა, გაიყვანა; გამოუშვა, გამოსცა (წიგნი); დადგა, გამოუშვა (ფილმი, პიესა); წარმოქმნა; გარიცხა, დაითხოვა (საიდანმე) من	أَخْرَجَ (يُخْرِجُ)	خ ر ج
ამხედრებული (გამოსული) ვინმეს წინააღმდეგ	خَارِجٌ عَلَى	
მიწის ბეგარა, ,,ხარაჯა"	خَرَاجٌ	
მიწის გადასახადების ჟურნალი, შემოსავლის წიგნი	جَرِيدَةُ الْخَرَاجِ	
რუქა	خَارِطَةٌ ج. خَوَارِطُ، خَارِطَاتٌ	خ ر ط
შემოდგომა	خَرِيفٌ	خ ر ف
გადაკვეთა, გადაჭრა, გადალახა; შეაღწია; გზა გაიკვლია; გაარღვია (რიგი)	اِخْتَرَقَ (يَخْتَرِقُ)	خ ر ق
შეკვეცა, შემოკლება	اِخْتِزَالٌ	خ ز ل
კარადა; საგანძური, ხაზინა	خِزَانَةٌ ج. خِزَانَاتٌ	خ ز ن
წიგნების კარადა; წიგნსაცავი; ბიბლიოთეკა	خِزَانَةُ الْكُتُبِ	

საცავი, საწყობი; პარკი; მაღაზია	مَخْزَنٌ ج. مَخَازِنُ	
ის ვინც აგებს, ვინც კარგავს რაიმეს; მომაკვდინებელი; დაკარგული; წამგებიანი, საზარალო	خَاسِرٌ	خ س ر
ხის	خَشَبِيٌّ	خ ش ب
უხეში, მკაცრი	خَشِنٌ	خ ش ن
ეშინოდა,შიშობდა (რამის გამო)	خَشِيَ (يَخْشَى) على	خ ش ي
შეამცირა, შეამოკლა; ამოაკონსპექტა	اِخْتَصَرَ (يَخْتَصِرُ)	خ ص ر
შემცირება, შემოკლება; ლაკონიურობა	اِخْتِصَارٌ	
მოკლედ, ლაკონიურად	بِاخْتِصَارٍ	
წელი; მხარი, გვერდი	خَصْرٌ	
განსაკუთრებულად გამოჰყო, გამოარჩია (რაიმე ნიშნით); წილად ერგო; სპეციალურად იქნა დაკავშირებული (რაიმესთან); შეეხებოდა, უკავშირდებოდა (რამეს)	خصَّ (يَخَصُّ, يَخُصُّ) بـ	خ ص ص
დაკავშირებით	بِخُصُوصٍ	
სპეციალური; განსაკუთრებული; კერძო; საკუთარი	خُصُوصِيٌّ	
მტერი; მოწინააღმდეგე; მეტოქე	خَصْمٌ ج. خُصُومٌ	خ ص م
მწვანე	أَخْضَرُ ج. خَضْرَاءُ	خ ض ر
გამწვანება; სიმწვანე	اِخْضِرَارٌ	
მწვანე ფერი; სიმწვანე; მწვანილეულობა	خُضْرَةٌ	
მორჩილი, თვინიერი; დამოკიდებული (ვინმეზე) ل	خَاضِعٌ ج. خُضَّاعٌ	خ ض ع
დანაშაული; ბრალი; ცოდვა	خَطِيئَةٌ، خَطِيَّةٌ ج. خَطَايَا	خ ط أ
უთხრა; მიმართა; მოლაპარაკება ჰქონდა (ვინმესთან)	خَاطَبَ (يُخَاطِبُ)	خ ط ب

სიტყვა, ქადაგება	خُطْبَةٌ ج. خُطَبٌ	
თავში აზრად მოუვიდა لـ	خَطَرَ (يَخْطُرُ)	خ ط ر
აზრი, იდეა; მოსაზრება, გაგება; გონება; სული; სურვილი	خَاطِرٌ ج. خَوَاطِرُ	
საზრიანი, სხარტი აზროვნების	سَرِيعُ الْخَاطِرِ	
ხაზი; მწკრივი; ხელწერა, კალიგრაფია	خَطٌّ ج. خُطُوطٌ	خ ط ط
ხელნაწერი	مَخْطُوطٌ / مَخْطُوطَةٌ ج مَخْطُوطَاتٌ	
გეგმიური; პროექტის, გეგმის შესაბამისი	تَخْطِيطِيٌّ	
შეიპყრო, დაიჭირა, ხელი სტაცა; ხელიდან გამოსტაცა; წაგლიჯა; მოიტაცა, ძალით წაიყვანა; მოიტაცა; სწრაფად გააკეთა	خَطِفَ (يَخْطَفُ)	خ ط ف
ფეხის გადადგმა; ნაბიჯით სვლა; წინსვლა	خَطَا (يَخْطُو)	خ ط و
ნაბიჯი; სვლა	خُطْوَةٌ ج. خُطُوَاتٌ، خُطًى	
წყნარი, ყრუ, მოგუდული, დახშული (ხმა); რბილი, მშვიდი, თანაბარი	خَافِتٌ	خ ف ت
სიმსუბუქე; სისწრაფე, სისხარტე; სიხალასე	خِفَّةٌ	خ ف ف
სილაღე; სიცოცხლის სიყვარული	خِفَّةُ الرُّوحِ	
ცოცხალი; მხიარული; სიმპათიური	خَفِيفُ الدَّمِ	
ჩავარდა, წარუმატებელი იყო (საქმე); მარცხი განიცადა (საქმეში); ფრთებს აფართხუნებდა; ფართხალებდა	أَخْفَقَ (يُخْفِقُ)	خ ف ق
დაფარა, დამალა	خَفَى (يَخْفِي)	خ ف ي
დაფარა, დამალა; დაუმალა (ვინმეს)	أَخْفَى (يُخْفِي)	
დაიმალა; მიიმალა; გაქრა; დაიფარა; გაუჩინარდა; არ გამოჩნდა	اِخْتَفَى (يَخْتَفِي)	
ბრჭყალი	مِخْلَبٌ ج. مَخَالِبُ	خ ل ب

ყურე; სრუტე; არხი	خليجٌ ج. خُلْجَانٌ، خُلُجٌ	خ ل ج
უკვდავყო	أَخْلَدَ (يُخْلِدُ)	خ ل د
იყო წმინდა, სუფთა, შეუმღვრეველი, შეურეველი; იყო თავისუფალი; გამოვლინდა; მიღებული იქნა შედეგად; მთლიანად ერგო (ერთ ადამიანს) لـ	خَلَصَ (يَخْلَصُ)	خ ل ص
სუფთა, ნამდვილი, ბუნებრივი, შეურეველი; თავისუფალი (რამისაგან); დასრულებული	خَالِصٌ ج. خُلّصٌ	
შველა, გადარჩენა, გათავისუფლება	خَلَاصٌ من	
შერეული, ერთმანეთში არეული	خَلِيطٌ	خ ل ط
შერევა; არეულობა, უწესრიგობა; ურთიერთობა, კავშირი	اِخْتِلَاطٌ	
გაიხადა (ტანსაცმელი, ფეხსაცმელი); აჩუქა, უწყალობა, დააჯილდოვა على; კბილი ამოუღო; დაამხო, ჩამოაგდო عن	خَلَعَ (يَخْلَعُ)	خ ل ع
განძარცვული; დამცირებული; დამხობილი, ჩამოგდებული (ტახტიდან)	مَخْلُوعٌ	
მიჰყვა, მისდია (ვინმეს); შეცვალა; იყო შთამომავალი, მემკვიდრე, შემცვლელი; ჩამორჩა, უკან დარჩა عن	خَلَفَ (يَخْلُفُ)	خ ل ف
იყო განსხვავებული (ვინმესგან, ან რაიმესგან); არ იყო თანახმა, ჰქონდა განსხვავებული მოსაზრება; მერყეობდა (ფასი); ხშირად სტუმრობდა إلى	اِخْتَلَفَ (يَخْتَلِفُ)	
ზურგი, უკანა მხარე	خَلْفٌ ج. أَخْلَافٌ، خُلُوفٌ	
ხასიათი, თვისება, ბუნება; განწყობილება; მორალი	خُلْقٌ، خُلُقٌ ج. أَخْلَاقٌ	خ ل ق
უზნეო; უხასიათო; მავნებელი	سَيِّءُ الخُلُقِ	

სასარგებლო, შესაფერი (რაიმესთვის); საკმარისი ب	خَلِيقٌ ج. خُلَقَاءُ	
ქმნილება; მრ. ბუნება (ხასიათი)	خَلِيقَةٌ ج. خَلَائِقُ	
შუალედი; ინტერვალი	خِلَالٌ ج. أَخِلَّةٌ	خ ل ل
მისი მეშვეობით	مِنْ خِلَالِهَا	
იყო ცარიელი; იყო თავისუფალი, ვაკანტური; იყო მოკლებული, არ ჰქონდა مِن; გადიოდა დრო	خَلَا (يَخْلُو)	خ ل و
თავისუფალი (რაიმესაგან); ცარიელი, ვაკანტური; მოკლებული (რამეს) مِن	خَالٍ (მდ.) خَالِيَةٌ ج. خُلُوٌّ	
დაცალა; გაათავისუფლა, გაუშვა, თავი დაანება; მარტო დატოვა	خَلَّى (يُخَلِّي)	
დამშვიდდა, დაწყნარდა; ჩააქრო; იმედი გაუცრუვდა	خَمَدَ (يَخْمُدُ)	خ م د
ღვინო	خَمْرٌ (მდ.) ج. خُمُورٌ	خ م ر
ღვინო; ალკოჰოლური, სპირტიანი სასმელი	خَمْرَةٌ	
ღვინის დუქანი; ტავერნა	خَمَّارَةٌ ج. خَمَّارَاتٌ	
სატევარი, ხანჯალი	خَنْجَرٌ ج. خَنَاجِرُ	خ ن ج ر
ხანჯლის პირზე გაიარა	مَشَى عَلَى حَدِّ الْخَنْجَرِ	
კრებ. ატამი (ეგვიპტ.); ქლიავი (სირ.)	خَوْخٌ	خ و خ
სუსტი, მისუსტებული	خَائِرٌ	خ و ر
სუსტი, უძლური	خَائِرَ الْقُوَى	
ირანის ხუზისტანი (არაბებით დასახლებული ტერიტორია ირანში)	خُوزِسْتَانُ	خ وزس ت ا ن
ღალატი, გამყიდველობა	خِيَانَةٌ	خ و ن
კარგი, კეთილი, შესანიშნავი; საუკეთესო; სიკეთე	خَيْرٌ ج. أَخْيَارٌ، خِيَارٌ	خ ي ر

სიკეთე, სიმდიდრე, კეთილდღეობა; ბუნებრივი სიმდიდრე; საკუთრება; ქველმოქმედება	خَيْرَاتٌ	
საქველმოქმედო	خَيْرِيٌّ	
იფიქრა, წარმოიდგინა	خَالَ (يَخَالُ)	خ ي ل

د		
მონდომება, გულმოდგინება; დაჟინება; ჩვევა; მახასიათებელი	دَأْبٌ	د أ ب
ძიძა	دَادَةٌ ج. دَادَاتٌ	د ا د
ოთხზე დადიოდა, დახოხავდა; გაჩოჩდა; ნელა მოძრაობდა; შეაღწია; დააკაკუნა	دَبَّ (يَدِبُّ, يَدَبُّ)	د ب ب
ჩაერია, ჩაერთო (საუბარში); შევიდა შემადგენლობაში, შემადგენელი ნაწილი გახდა	تَدَخَّلَ (يَتَدَخَّلُ)	د خ ل
შევიდა სხვებთან ერთად; შეერია ერთმანეთს; გადავიდა ერთიმეორეში في; ერთმანეთში გადაიკვეთა; ნაწილობრივ დაემთხვა	تَدَاخَلَ (يَتَدَاخَلُ)	
შემოსავალი	دَخْلٌ ج. دُخُولٌ	
შესასვლელი, გასასვლელი; კარი; შესავალი; ქცევის ფორმა, ქცევა	مَدْخَلٌ ج. مَدَاخِلُ	
გაიარა წვრთნა, კვალიფიკაცია აიმაღლა; შეისწავლა	تَدَرَّبَ (يَتَدَرَّبُ)	د ر ب
გზა; მთის ბილიკი; ქუჩა	دَرْبٌ ج. دُرُوبٌ	
ბედნიერების ქუჩა	دَرْبُ السَّعَادَةِ	
ჩართო; შეიტანა, ჩაწერა (სიაში); განათავსა (გაზეთში)	أَدْرَجَ (يُدْرِجُ)	د ر ج
მარგალიტი	دُرَّةٌ ج. دُرَرٌ	د ر ر
ზღვის მარგალიტი	دُرَرَ الْبَحْرِ	

მლეწველი; მოსწავლე; ჩარეცხილი, დაკარგული, მოძველებული	دَارِسٌ	د ر س
ჯავშნიანი, ბრონირებული; ჯავშნოსანი	مُدَّرِعٌ / مُدَرَّعٌ	د ر ع
მიაღწია (რომელიმე მოვლენამდე); მიეწია, დაეწია; შეიმეცნა; აღიქვა; გაიგო; მიეწია, მიუსწრო (სიკვდილმა); მიაღწია, მიიღო; უწყვეტად განაგრძობდა (რამის კეთებას); მოიცვა, შეიპყრო, დაეუფლა; მიაღწია მოწიფულ ასაკს	أَدْرَكَ (يُدْرِكُ)	د ر ك
იცოდა (რამე)	دَرَى (يَدْرِي) بـ	د ر ي
შეთქმულება მოუწყო, ინტრიგა დაუხლართა على; დამალა; შეუმჩნევლად ჩაუდო لـ	دَسَّ (يَدَسُّ, يَدُسُّ)	د س س
შხამი ჩაუყარა; მოწამლა	دَسَّ لَهُ السَّمَ	
გაწმინდა; გაამშრალა; გაასუფთავა	دَعَكَ (يَدْعَكُ)	د ع ك
მოუხმო, დაუძახა لـ; დაპატიჟა, მიიწვია إلى; მოუწოდა, მოსთხოვა (რამე) إلى; უწოდა; აკურთხა; დალოცა, ლოცვებში მოიხსენია; დაწყევლა على	دَعَا (يَدْعُو)	د ع و
ამტკიცებდა, ირწმუნებოდა (რამეს); მოსთხოვა (რაღაც); დაადანაშაულა (ვინმე) على (რაიმეში) في	ادَّعَى (يَدَّعِي)	
მიიხმო თავისთან; გამოიხმო (ელჩი); მოიწვია; მოსთხოვა	اِسْتَدْعَى (يَسْتَدْعِي)	
დაშლილი; დასაშლელად გამზადებული	مُتَدَاعٍ (მდ.) مُتَدَاعِيَةٌ	
რვეული; წიგნაკი	دَفْتَرٌ ج. دَفَاتِرُ	د ف ت ر
უბიძგა, ხელი ჰკრა; დაიცვა (რამისაგან) عن; მოიგერია, ჩამოაშორა (რამეს) عن; დაიცვა; მოტივაცია გაუჩინა, მიმართა (რამისკენ) إلى	دَفَعَ (يَدْفَعُ)	د ف ع
იყო გატაცებული (რაღაცით), ისწრაფოდა; გაეშურა, გაემართა, გაქანდა إلى; დაიწყო	اِنْدَفَعَ (يَنْدَفِعُ)	
მოწვეთავდა, მოედინებოდა, იღვრებოდა;	تَدَفّقَ (يَتدَفّقُ)	د ف ق

მიისწრაფოდა إلى		
დანაყვა, დაქუცმაცება; დაკაკუნება; ცემა, ჩამოკვრა (საათის); ტატუირება	دَقَّ	د ق ق
სიზუსტე; ყურადღებიანობა; აკურატულობა	دِقّة	
მგზნებარება; მგრძნობელობა	دِقّةُ الْحِسّ	
ნაწილი; წვრილმანი; წუთი	دَقِيقَةٌ ج. دَقَائِقُ	
ხის ჩაქუჩი; მდელო, ბილიკი	مَدَقٌّ	
მუქი; მუქი ყავისფერი	دَاكِنٌ	د ك ن
კეკლუცობა; სიკეკლუცე	تَدَلُّلٌ	د ل ل
ნიშანი; ნიშანშვისება; მინიშნება; მტკიცებულება; მნიშვნელობა (სიტყვის)	دَلاَلَةٌ	
ბრდღვინავდა, ბრაზობდა; უწყრებოდა (ვინმეს)	دَمْدَمَ (يُدَمْدِمُ)	د م د م
ცრემლი	دَمْعٌ (კრებ.) ج. دُمُوعٌ	د م ع
ხამი, დაუმუშავებელი (ნედლი) აბრეშუმი	دِمَقْسٌ	د م ق س
ნარჩენები; საცხოვრისის ნაკვალევი, ნაშთი	دِمْنَةٌ	د م ن
სისხლდენა გამოიწვია	دَمَّى (يُدَمِّي)	د م ي
სისხლდენა გამოიწვია; დაჭრა; შელახა (მაგ. ვისიმე გრძნობები)	أَدْمَى (يُدْمِي)	
დინარი; ფული	دِينَارٌ ج. دَنَانِيرُ، دِينَارَاتٌ	د ن ر
იყო ახლოს; მიუახლოვდა	دَنَا (يَدْنُو) من / ل	د ن و
სამყარო, მსოფლიო; ცხოვრება; ამინდი	دُنْيَا (მდ.) ج. دُنْيَاوَاتٌ، دُنًى	
გააკვირვა, გააოცა	أَدْهَشَ (يُدْهِشُ)	د ه ش
გაუკვირდა; იყო გაოგნებული, შეძრული (რაღაცით)	اِنْدَهَشَ (يَنْدَهِشُ)	
გაკვირვება, გაოცება	اِنْدِهَاشٌ	

გაკვირვება; გაოცება	دَهْشَةٌ	
მანქანამ დაარტყა; თავს დაესხა (ვინმეს); მოულოდნელად მოვიდა, გამოჩნდა (საიდანღაც)	دَهَمَ (يَدْهَمُ)	د ه م
მოულოდნელად დაესხა თავს	دَاهَمَ (يُدَاهِمُ)	
ქონი, ცხიმი	دُهْنٌ ج. أَدْهَانٌ	د ه ن
იყო ეშმაკი, მოხერხებული	دَهِيَ (يَدْهَى)	د ه ي
იყო მრგვალი, ოვალური; გარშემო უვლიდა (რაიმეს); მოუხვია; მობრუნდა; შემობრუნდა, მოაბრუნა ب	اِسْتَدَارَ (يَسْتَدِيرُ)	د و ر
წრიული მოძრაობა; ბრუნი, მობრუნება; მოსახვევი; პროცესია	دَوَرَانٌ	
წრე, გარემოცვა; სფერო; დაწესებულება; განყოფილება; სესია	دَائِرَةٌ ج. دَوَائِرُ	
სახლი; შენობა; საცხოვრისი	دَارٌ ج. دُورٌ، دِيَارٌ	
ქოხი	دَارُ قَوْمٍ	
სამმართველო; ადმინისტრაცია, დირექცია; დაწესებულება	إِدَارَةٌ ج. إِدَارَاتٌ	
ადმინისტრაცია, დირექცია	مَجْلِسُ إِدَارَةٍ	
დივანი (ლექსების კრებული); კანცელარია; სახელმწიფო დაწესებულება	دِيوَانٌ ج. دَوَاوِينُ	د و ن
რწმენა, რელიგია	دِينٌ ج. أَدْيَانٌ	د ي ن

ذ		
დაკვლა (ცხოველის); მსხვერპლად შეწირვა	ذَبْحٌ	ذ ب ح
ხელი; მკლავი	ذِرَاعٌ ج. أَذْرُعٌ، ذُرْعَانٌ	ذ ر ع
მოედინებოდა, იღვრებოდა; დაღვარა	ذَرَفَ (يَذْرُفُ)	ذ ر ف

დაემორჩილა, დაექვემდებარა	أَذْعَنَ (يُذْعِنُ)	ذ ع ن
გაიხსენა, მოიგონა; მოიხსენია; ახსენა; დაასახელა; მოყვანა, მოიტანა (მაგალითად); აქო, ადიდა	ذَكَرَ (يَذْكُرُ)	ذ ك ر
მეხსიერება	تَذَكُّرٌ	
მოგონება; ხსოვნა; დიდება	ذِكْرَةٌ، ذُكْرَةٌ	
მოგონება; ხსოვნა	ذِكْرَى ج. ذِكْرَيَاتٌ	
ხსენებული	مَذْكُورٌ	
ნიჭიერება; გონიერება; საზრიანობა; გამჭრიახობა	ذَكَاءٌ	ذ ك و
დამცირება; დამორჩილება; გადალახვა	تَذْلِيلٌ	ذ ل ل
დამცირებელი; მორჩილი, დამყოლი; მდაბალი, ფლიდი, საძაგელი	ذَلِيلٌ ج. أَذِلَّاءُ، أَذِلَّةٌ	
უკმაყოფილო იყო; ბრაზობდა	تَذَمَّرَ (يَتَذَمَّرُ)	ذ م ر
ოქრო	ذهَبٌ	ذ ه ب
გააკვირვა; შეძრა, შეაძრწუნა; დაავიწყა	أذْهَلَ (يُذْهِلُ)	ذ ه ل
დაბნეული; არეული	ذَاهِلٌ	
დაბნეულობა; გაურკვევლობა	ذُهُولٌ	
შოკში მყოფი, გაოგნებული, გაშეშებული	مَذْهُول	
გაიშალა; გადნა, დადნა; დაილია	ذَابَ (يَذُوبُ)	ذ و ب
გაუშვა; გამოამზეურა; გახსნა (წყალში)	أَذَابَ (يُذِيبُ)	
გემოვნება; ტაქტი, დელიკატურობა	ذَوْقٌ ج. أَذْوَاقٌ	ذ و ق
ნატიფი გემოვნება; დელიკატურობა	رِقَّةُ الذَّوْقِ	
გავრცელდა; ცნობილი გახდა; გამჟღავნდა	ذَاعَ (يَذِيعُ)	ذ ي ع
გაავრცელა (რადიოთი); გამოაქვეყნა; სააშკარაოზე გამოიტანა	أَذَاعَ (يُذِيعُ)	
რადიომაუწყებლობის, რადიოს ჟურნალისტი	إِذَاعِيّ	
კუდი; ბოლო, კიდე; შლეიფი; დამატება; შედეგი	ذَيْلٌ ج. ذُيُولٌ، أَذْيَالٌ	ذ ي ل

ر		
პირფერობა, მლიქვნელობა; ორპირობა; არაგულწრფელობა	رِيَاءٌ، رِئَاءٌ	ر أ ي
პირმოთნეობა; პირფერობა	مُرَاءَاةٌ	
შესახედაობა, სანახაობა	مَرْأًى ج. مَرَاءٍ	
ხშირად, ბევრჯერ; რამდენჯერ; შესაძლოა, ალბათ, ზოგჯერ	رُبَّ	ر ب ب
კავშირი, მიმართება; ასოციაცია, ლიგა	رَابِطَةٌ	ر ب ط
მწერალთა ასოციაცია; ლიტერატურული წრე	الرَّابِطَةُ الْقَلَمِيَّةُ	
დაჯდა, მოკალათდა; ფეხი ფეხზე გადაიდო; ფეხმორთხმით დაჯდა	تَرَبَّعَ (يَتَرَبَّعُ)	ر ب ع
გაზაფხული; ბალახი; მეგობარი, კომპანიონი	رَبِيعٌ	
დაბნეულობა; გართულება, ჩახლართვა, არეულობა, მოშლა	اِرْتِبَاكٌ	ر ب ك
ბორცვი, მაღლობი	رَبْوَةٌ، رُبْوَةٌ ج. رُبًى	ر ب و
დატირება; ნეკროლოგი; ელეგია	رِثَاءٌ	ر ث و
„რაჯაზის" საზომით დაწერილი ლექსი	أُرْجُوزَةٌ ج. أَرَاجِيزُ	ر ج ز
დაბრუნებული; ის ვინც ბრუნდება	راجِعٌ	ر ج ع
ჩვენ ვეკუთვნით ალაჰს და მასვე ვუბრუნდებით	إِنَّا للهِ وإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ	
დაბადა მოგონება; დააყოვნა; ჩამოაქვეითა	أَرْجَلَ (يُرْجِلُ)	ر ج ل
ბოლო, კიდე; კუთხე-კუნჭული	رَجًا ج. أَرْجَاءٌ	ر ج و
მთელ მსოფლიოში, მსოფლიოს მასშტაბით	فِي أَرْجَاءِ الْعَالَمِ	
გაემგზავრა (საიდანმე) عن ,من ; ემიგრაციაში წავიდა; გარდაიცვალა	رَحَلَ (يَرْحَلُ)	ر ح ل
წავიდა, გაემგზავრა; ემიგრაციაში წავიდა	اِرْتَحَلَ (يَرْتَحِلُ) إِلَى	
მომთაბარე; გადამფრენი; ის ვინც ბევრს მოგზაურობს; მოგზაური	رَحَّالٌ ج. رَحَّالَةٌ	

უნაგირი; ტვირთი	رَحْلٌ ج. رِحَالٌ	
სამოგზაუროდ წასვლა, გამგზავრება; გარდაცვალება	رَحِيلٌ	
მოწყალე, მწყალობელი	رَحِيمٌ	ر ح م
დაასუსტა, მოადუნა; დაუშვა, ჩამოუშვა; მოუშვა (წვერი)	أَرْخَى (يُرْخِي)	ر خ و
კეთილდღეობა	رَخَاءٌ	
როდოპისი	رَادُوبِيس	ر د ب س
უპასუხა, მიუგო	رَدَّ (يَرَدُّ, يَرُدُّ) على	ر د د
მერყეობდა, ორჭოფობდა; ეჭვი ეპარებოდა (რამეში) في; მეორდებოდა (ექო); დადიოდა, მოინახულებდა إلى; იყო მუხთალი (ბედი)	تَرَدَّدَ (يَتَرَدَّدُ) إلى	
ის ვინც იმეორებს; განმეორებადი	مُرَدِّدٌ	
გამეორება; მოძახილი, ხმის აყოლება	تَرْدِيدٌ	
მიაყოლა; დააყოლა	أَرْدَفَ (يُرْدِفُ) بـ	ر د ف
რედინგოტი (გრძელი ქურთუკი)	رِدِنْجُوتٌ	ر د ن ج ت
ჩაცმა, მორგება, ტარება (ტანსაცმლის)	اِرْتِدَاءٌ	ر د ي
შეძრა, მოიცვა, დააზარალა (უბედურებამ)	رَزَأَ (يَرْزَأُ)	ر ز أ
საარსებო საშუალება, სახსარი; დღიური სარჩო	رِزْقٌ ج. أَرْزَاقٌ	ر ز ق
მისია, მოწოდება; გზავნილი, წერილი; ტრაქტატი; გამოკვლევა; ანგარიში; დისერტაცია; კორესპონდენცია	رِسَالَةٌ ج. رِسَالَاتٌ، رَسَائِلُ	ر س ل
ხატვა; ხაზვა	رَسْمٌ	ر س م
გეგმა, ნახაზი; ნახატი, პორტრეტი, გამოსახულება; კვალი, ნიშანი; ცერემონია, რიტუალი; გადასახადი, მოსაკრებელი, ბაჟი	رَسْمٌ ج. رُسُومٌ، رُسُومَاتٌ	
დახატული; დახაზული; მონიშნული,	مَرْسُومٌ	

მოხაზული		
ხელმძღვანელობა, მითითება; ინსტრუქცია; დირექტივა	اِرْشَادٌ ج. إِرْشَادَاتٌ	ر ش د
მოასხა, მორწყო, შეასხურა, შეაშხეფა; მოაწინწკლა; მოაყარა; მოაფრქვია; მოაპკურა	رَشَّ (يَرَشُّ, يَرُشُّ)	ر ش ش
ელეგანტურობა, მოხდენილობა; გრაციოზულობა; სიხალასე	رَشَاقَةٌ	ر ش ق
სასწაულმოქმედი, ჯადოსნური; მოჯადოებული	مَرْصُودٌ	ر ص د
შეაერთა, ერთად შეკრა; ერთმანეთზე დააწყო;	رَصَّ (يَرَصُّ, يَرُصُّ)	ر ص ص
ნავმისადგომი; სანაპირო; პლატფორმა, ტროტუარი, ბაქანი; ქვაფენილი	رَصِيفٌ ج. أَرْصِفَةٌ، رُصُفٌ	ر ص ف
დაუთმო; დაემორჩილა (რამეს)	رَضَخَ (يَرْضَخُ) لـ	ر ض خ
მეძუძური ქალი	مُرْضِعٌ، مرضعةٌ ج. مَرَاضِعُ	ر ض ع
იყო კმაყოფილი, კმაყოფილი დარჩა; დაეთანხმა; სურდა, ისურვა; დაუშვა; იტანდა, ითმენდა	رَضِيَ (يَرْضَى) بـ/ عن	ر ض و
ნესტიანი, ნოტიო, ტენიანი; ნაზი, რბილი; წვნიანი, წყლით გაჯერებული	رَطْبٌ	ر ط ب
რათლი (წონის, მასის საზომი ერთეული)	رَطْلٌ ج. أَرْطَالٌ	ر ط ل
საშიში, შიშისმომგვრელი	مُرْعِبٌ	ر ع ب
ქუხილი, ჭექა-ქუხილი	رَعْدٌ ج. رُعُودٌ	ر ع د
თრთოლა, ცახცახი, კანკალი	اِرْتِعَاشٌ	ر ع ش
უვლიდა, ზრუნავდა, მფარველობდა, იცავდა; მწყემსავდა; აკვირდებოდა; იცავდა, მისდევდა (მაგ. კანონს); პატივისცემა გამოამჟღავნა (ვისიმე მიმართ) لـ	رَعَى (يَرْعَى)	ر ع ي
ყურადღება; მზრუნველობა; მოვლა; მფარველობა; მეურვეობა, ზედამხედველობა	رِعَايَةٌ	

ნახირი, ფარა, სამწყსო; დასახლება	رَعِيَّةٌ ج. رَعَايَا	
(პურის) კვერი; ბატონი	رَغِيفٌ ج. أرْغِفَةٌ	ر غ ف
აიძულა, იძულებული გახადა	أَرْغَمَ (يُرْغِمُ) على	ر غ م
იძულებული	مُرْغَمٌ	
დამხმარე; შენაკადი (მდინარის)	رَافِدٌ	ر ف د
შუამდინარეთი	بِلادُ (أرْضِ) الرَّافِدَيْنِ	
მაღალი, მჟღერი (ხმა); ნაზი, ფაქიზი; მაღალი საზოგადოებრივი მდგომარეობის, წარჩინებული	رَفِيعٌ	ر ف ع
სიამაყე, მედიდურობა; ზემოდან ყურება	تَرَفُّعٌ	
სიკეთე; კეთილმოსურნეობა, კეთილგანწყობა; შემწყნარებლური დამოკიდებულება; სირბილე, სინაზე	رِفْقٌ	ر ف ق
ნაზად, რბილად	بِرِفْقٍ	
შემიბრალე!	رَفْقًابِي	
თანამგზავრი; მეგობარი, კომპანიონი; საყვარელი	رَفِيقٌ ج. رُفَقَاءُ، رِفَاقٌ	
თანხლება; საზოგადოება, სამეგობრო	رِفْقَةٌ	
თვალყურს ადევნებდა; აკონტროლებდა; მისჩერებოდა; ეშინოდა (ღმერთის); მოელოდა	رَاقَبَ (يُرَاقِبُ)	ر ق ب
საწოლი; საძინებელი; მოსასვენებელი	مَرْقَدٌ ج. مَرَاقِدُ	ر ق د
მოცეკვავე; საცეკვაო	رَاقِصٌ	ر ق ص
სინაზე, სირბილე (ხმის); სიფაქიზე; დელიკატურობა	رِقَّةٌ	ر ق ق
(პურის) კვერი; ბატონი; ვაფლი	رُقَاقٌ	
ვაფლის ფირფიტები; პურის ნაჭრები	أَوْرَاقَ الرُّقَاقِ	
მსუბუქი; რბილი, ნაზი; დელიკატური, თავაზიანი	رَقِيقٌ ج. رِقَاقٌ	
თხელკანიანი	رقيقَ القِشْرِ	

შეჯდა, ამხედრდა; წავიდა ამხედრებული; ჩაჯდა (ტსპრანორტში); ჩაიდინა რაღაც (ცოდვა, ან სხვა რამ)	رَكِبَ (يَرْكَبُ)	ر ك ب
შეადგინა; დააყენა, დაამონტაჟა (მოწყობილობა); გააწყო, ააწყო; შექმნა კონსტრუქცია; მვირფასი თვალი ჩასვა	رَكَّبَ (يُرَكِّبُ)	
მიმავალი; მგზავრი; მხედარი; ამხედრებული	رَاكِبٌ ج. رُكَّابٌ، رَكْبٌ، رُكْبَانٌ	
სვლა; ცხენზე ჯდომა; არაქვეითად მგზავრობა	رُكُوبٌ	
დახვავებული, შეკრებილი, შეგროვილი	مُتَرَاكِمٌ	ر ك م
სვეტი, ბოძი, საყრდენი; საძირკველი, საფუძველი; ბურჯი; კუთხე, განყოფილება	رُكْنٌ ج. أَرْكَانٌ	ر ك ن
ნაცარი	رَمَادٌ ج. أَرْمِدَةٌ	ر م د
სიმბოლიზმი	رَمْزِيَّةٌ	ر م ز
წამწამი	رِمْشٌ ج. رُمُوشٌ	ر م ش
შეხედა, მზერა მიაპყრო	رَمَقَ (يَرْمُقُ)	ر م ق
ბროწეული	رُمَّانٌ	ر م ن
იყო გადაგდებული; ეგდო, იდო; დავარდა; დაეცა (ვინმეს) على	اِرْتَمَى (يَرْتَمِي)	ر م ي
ყველა ერთად ეცა, დაეტაკა على; იყო გადაყრილი, ერთმანეთისგან დაცილებული; იყო მიყრილ-მოყრილი, გაფანტული; შემოჰკრა, შემოარტყა ერთმანეთს بـ; მიაღწია إلى	تَرَامَى (يَتَرَامَى)	
მიამღერა; სიმღერასავით მიაყოლა სიტყვები	تَرَنَّمَ (يَتَرَنَّمُ)	ر ن م
დაშინება, ტერორი	إِرْهَابٌ	ر ه ب
წვეტიანი, მახვილი; წაწვეტებული	مُرْهَفٌ	ر ه ف
მგრძნობიარე, მგზნებარე	مُرْهَفُ الْحِسِّ	

წავიდა; გაემართა; მზად იყო; დაიწყო (რაიმე მოქმედება); ღამით დაბრუნდა; გახდა, იქცა (რამედ)	رَاحَ (يَرُوحُ)	ر و ح
დაისვენა, დაწყნარდა; იყო კმაყოფილი, ნასიამოვნები; ხარობდა (რაიმეთი) لـ	اِرْتَاحَ (يَرْتَاحُ)	
დაისვენა; სიმშვიდე იგრძნო; ენდო (ვინმეს); ჰქონდა ვისიმე იმედი	اسْتَرَاحَ (يَسْتَرِيحُ) إلى، في	
ქარი; სუნი; ძალა, შესაძლებლობა	رِيحٌ ج. رِيَاحٌ	
სულიერება, სულიერი მხარე	رُوحَانِيَّةٌ	
სასულიერო (რელიგიური) მეცნიერება	عِلْمُ الرُوحَانِيَّاتِ	
დაჟინებით სთხოვდა; თავბრუ დაახვია, დაიპყრო	رَاوَدَ (يُرَاوِدُ)	ر و د
ნელ-ნელა; ჩუმ-ჩუმად; თანდათან	رُوَيْدًا رُوَيْدًا	
განზრახვა; სურვილი,ნება	إِرَادَةٌ	
გამოიკვლია, შეიასწავლა; გამოიძია; ჩამოვიდა; მოინახულა	اِرْتَادَ (يَرْتَادُ)	
გამოკვლევა, შესწავლა; ძიება; მონახულება	اِرْتِيَادٌ	
სივრცე, სფერო, არე	مَرَادٌ	
მკვლევარი; პიონერი, გზის გამკვლევი; მაძიებელი; მომნახულებელი; ხელმძღვანელი; წამყვანი ხაზი, იდეა	رَائِدٌ	
გეოგრ. არ-რაფშა	الرُّوشَةُ	ر و ش
წვრთნა; მოთვინიერება	تَرْوِيضٌ	ر و ض
მდელო; ბაღი	رَوْضَةٌ ج. رِيَاضٌ، رَوْضٌ	
შიში, ძრწოლა	رَوْعٌ	ر و ع
სული; გული	رُوعٌ	
უნდოდა, სურდა	رَامَ (يَرُومُ)	ر و م
ყველაფერი რიგზეა	كُلُّ شَيْءٍ عَلَى مَا يُرَامُ	
არომატი	رَيًّا	ر و ي

თხრობითი; მთხრობელი; რომანისტი; დრამატურგი	رِوَائِيّ	

ز		
ღრიალი, ბღავილი, ყვირილი, ხავილი; ზუზუნი	زَئِيرٌ	ز أ ر
კარაქი	زُبْدَةٌ	ز ب د
მინანქრით მოხატული კერამიკის ჭურჭელი, რომელშიც მაწვნის მოსამზადებლად რძეს ამჟავებდნენ	زُبْدِيَّةٌ	
ქაფი; წიდა, ლექი	زَبَدٌ ج. أَزْبَادٌ	
დაუყვირა, ყვირილით გააძევა, გააგდო; დაიჭირა عن; შეაკავა, შეაფერხა, დააბრკოლა	زَجَرَ (يَزْجُرُ)	ز ج ر
შემახება, შემახილი; ნიშანი (მომასწავებელი)	زَجْرَةٌ ج. زَجْرٌ	
დაძრა, მიწია, გადაწია	تَزَحْزَحَ (يَتَزَحْزَحُ)	ز ح ز ح
ამოიწია, ამოიზნიქა, ადიდდა (მდინარე); იყო ბლომად, უხვად; იყო სავსე; ამაყობდა	زَخَرَ (يَزْخَرُ) بـ	ز خ ر
დათესა; დარგო, ჩარგო; გადარგო; დაამუშავა (მიწა)	زَرَعَ (يَزْرَعُ)	ز ر ع
მცენარე	زَرْعٌ ج. زُرُوعٌ	
გულგრილობა; უგულებელყოფა; დაცინვა; მასხრად აგდება	اِزْدِرَاءٌ	ز ر ي
შეაწუხა; მოსვენება არ მისცა	أَزْعَجَ (يُزْعِجُ)	ز ع ج
ყვირილი; ტირილი, ქვითინი, გოდება	زَعِيقٌ	ز ع ق
დამამტკიცებელი, მამტკიცებელი; ცნობილი, ყბადაღებული; წარმოსახვითი	مَزْعُومٌ	ز ع م
ქუჩა; ჩიხი; ვიწრო ბილიკი	زُقَاقٌ ج. أَزِقَّةٌ	ز ق ق
ადგილის (ქუჩის) სახელწოდება ეგვიპტეში	زُقَاقُ الْمَدَقِّ	
დაცურდა; ციგურაობდა ყინულზე	اِنْزَلَقَ (يَنْزَلِقُ)	ز ل ق

ბღავილი, ღრიალი; ღმუილი; ბრდღვინვა; ღრენა	زَمْجَرَةٌ	ز م ج ر
გადაუწყვიტა; გადაწყვიტა	أَزْمَعَ (يُزْمِعُ) على, بـ	ز م ع
გადაწყვეტა	إِزْمَاعٌ	
ავშარა, მარყუჟი; ღვედი, სადავე; თასმა	زِمَامٌ ج. أَزِمَّةٌ	ز م م
იმრუშა; ცოლ-ქმრის ერთგულების ფიცი დაარღვია	زَنَى (يَزْنِي)	ز ن ي
ზომიერი; მცირედი, უმნიშვნელო	زَهِيدٌ	ز ه د
ასკეტური	زُهْدِيٌّ	
აყვავებული; მკვეთრი, ნათელი (ფერები); მხიარული	زاهٍ (მდ.) زَّاهِيَةٌ	ز ه و
ცოლად შეირთო, დაქორწინდა (ვინმეზე)	تَزَوَّجَ (يَتَزَوَّجُ) بـ	ز و ج
ჩავიდა (მზე); გაქრა; შეწყდა; მოისპო	زَالَ (يَزُولُ)	ز و ل
მოსპო; მოაშორა; გააქრო	أَزَالَ (يُزِيلُ)	
შუადღე; დაისი, საღამო, მზის ჩასვლა; გაუჩინარება; შეწყვეტა; დაღუპვა; მოჩვენება, სული	زَوَالٌ	
გაიზარდა, გადიდდა; გადააჭარბა მოუმატა, على, عن; გაზარდა	زَادَ (يَزِيدُ)	ز ي د
მზარდი; მომეტებული; დიდი, მეტისმეტი; ნარჩენი, ზედმეტი; მათ. პლუსი	زَائِدٌ	
მორთო, მოკაზმა; გაწმინდა, გაასუფთავა	زَانَ (يَزِينُ)	ز ي ن
მორთული, გაფორმებული	مُزَيَّنٌ	
ტანსაცმელი, ჩაცმა; კოსტიუმი; კაბა; ფორმა; ფასონი; მოდა	زِيٌّ ج. أَزْيَاءٌ	ز ي ي

س		
საყვედური; გაკიცხვა, დატუქსვა	سَبٌّ	س ب ب
დიდება, ქება (ალაჰის)	سُبْحَانٌ	س ب ح

ადრე იყო, წინ უძღოდა (რამე მოვლენას); გაუსწრო, პირველობა მოიპოვა	سَبَقَ (يَسْبِقُ)	س ب ق
დაასწრო (ვინმეს რამის გაკეთება); ნაადრევად გააკეთა	سَبَّقَ (يُسَبِّقُ)	
დაიმალა; შეინიღბა, დაიფარა რამით თავი بـ; დაფარა (ვინმე) على; იყო ვინმეს საფარველი, შირმა على	تَسَتَّرَ (يَتَسَتَّرُ)	س ت ر
გადასაფარებელი; ფარდა; საფარველი; შირმა	سِتْرٌ ج. أَسْتَارٌ، سُتُورٌ	
დამალული; დახურული; საიდუმლო, ფარული	مَسْتُورٌ	
თაყვანისცა, ეთაყვანა; თავი დაუხარა	سَجَدَ (يَسْجُدُ)	س ج د
„საჯი" (რითმული პროზა)	سَجْعٌ	س ج ع
პატიმარი	سَجِينٌ ج. سُجَنَاءُ	س ج ن
მოაჯადოვა, მოხიბლა, მონუსხა	سَحَرَ (يَسْحَرُ)	س ح ر
ჯადოსნური; მრ. ჯადოქარი	سَاحِرٌ ج. سَحَرَةٌ، سُحَّارٌ	
განთიადი, აისი	سَحَرٌ ج. أَسْحَارٌ	
მოხიბვლა, მოჯადოება; ხიბლი, ჯადოსნობა	سِحْرٌ	
გარღვეული კაბა; ჩვარი, ძონძი	سَحْقٌ ج. سُحُوقٌ	س ح ق
ნაპირი, სანაპირო	سَاحِلٌ ج. سَوَاحِلُ	س ح ل
მბრდღვინავი, აღშფოთებული; უკმაყოფილო	سَاخِطٌ	س خ ط
დახურული, დახშული; გადაკეტილი, გადაღობილი	مَسْدُودٌ	س د د
მირაჟი	سَرَابٌ	س ر ب
სანათი, ლამფა	سِرَاجٌ ج. سُرُجٌ	س ر ج
თეატრი	مَسْرَحٌ ج. مَسَارِحُ	س ر ح
საიდუმლო; სამარხი (წმინდანის); გული; სული; დაფარულის ცოდნა	سِرٌّ ج. أَسْرَارٌ	س ر ر

აჩქარდა, იჩქარა	سَارَعَ (يُسَارِعُ)	س ر ع
აჩქარდა; დააჩქარა	أَسْرَعَ (يُسْرِعُ)	
მოჩქარე, ის, ვინც ჩქარობს	مُتَسَرِّعٌ	
დიდი ზომის დანა	سَاطُورٌ ج. سَوَاطِيرُ	س ط ر
ზღაპრული, საარაკო; ლეგენდარული; მითიური	أُسْطُورِيٌّ	
ხელი, წინა მკლავი	سَاعِدٌ ج. سَوَاعِدُ	س ع د
ბედნიერება; კეთილდღეობა; წარმატება	سَعَادَةٌ	
სწრაფად გადაადგილდებოდა, გარბოდა; წავიდა, გაემართა;ისწრაფოდა (რაიმესკენ) إِلى; მუშაობდა, ცდილობდა; აღწევდა (რაიმეს) في; ინტრიგას უწყობდა ვინმეს على	سَعَى (يَسْعَى)	س ع ي
სირბილი; სწრაფვა; ძალისხმევა, მონდომება	سَعْيٌ	
კურიერი; წარგზავნილი, მივლინებული; ინფორმატორი; თანამგზავრი	سَاعٍ (მდ.) سَاعِيَةٌ ج. سُعَاةٌ	
წიგნი	سِفْرٌ ج. أَسْفَارٌ	س ف ر
მოგზაურობა; რეისი	سَفْرَةٌ ج. سَفَرَاتٌ	
დაცვივდა, ჩამოცვივდა; სხვებთან ერთად დაეცა, დავარდა; ჩამოიშალა (თმა); გაიბნა, დაიბნა	تَسَاقَطَ (يَتَسَاقَطُ)	س ق ط
წყვეტა; გადაკვეთა, გზაგასაყარი	سِقْطٌ، سُقْطٌ ج. أَسْقَاطٌ	
ქვიშნარი გზაგასაყარი, გადაკვეთის (ქვიშნარი) ადგილი	سِقْطُ اللِّوَى	
წყალი დაუსხა; მორწყო	سَقَى (يَسْقِي)	س ق ي
ამოხაპა, ამოიღო	اِسْتَقَى (يَسْتَقِي)	
ღმერთს ევედრებოდა წვიმის გამოგზავნას	اِسْتَسْقَى (يَسْتَسْقِي)	
წყლის მზიდავი, მერწყული	سَقَّاءٌ	
მომდინარი, ის, რაც მოედინება	مُنْسَكِبٌ	س ك ب

სიმთვრალე, არაფხიზელი მდგომარეობა; თრობა	سُكْرٌ	س ك ر
მთვრალი	سَكْرَانُ (მდ.) سَكْرَى جسَكَارَى / سُكَارَى	
შაქრიანი; შაქრის	سُكَّرِيٌّ	
მონეტები	مَسْكُوكَاتٌ	س ك ك
ცხოვრება, მკვიდრობა; არსებობა	سُكْنَى	س ك ن
გამოქვაბულის მკვიდრნი	سُكْنَى الكَهْفِ	
სახლი, საცხოვრისი; ბინა	مَسْكِنٌ، مَسْكَنٌ ج. مَسَاكِنُ	
ხერხი, მეთოდი; მანერა; ფორმა; სტილი	أسْلُوبٌ ج. أسَالِيبٌ	س ل ب
მორჩილება; მოქნილობა	سَلَاسَةٌ	س ل س
მჭრელი, ბასრი; უსირცხვილო, მოურიდებელი; დამცინავი	سَلِيطٌ	س ل ط
წინაპრები, წინამორბედნი; ავანსი	سَلَفٌ ج. أسْلَافٌ	س ل ف
წინასწარ	سَلَفًا	
დაადგა, მიჰყვა (გზას); მოიქცა; თავი ეჭირა; შევიდა, შეაბიჯა	سَلَكَ (يَسْلُكُ)	س ل ك
გზა, მარშრუტი; ქცევა, მოქცევა; ქმედება	مَسْلَكٌ ج. مَسَالِكُ	
ქმედება; საქციელი, ქცევა; ქცევის მანერა; ეთიკა, მორალი	سُلُوكٌ	
გამოიყვანა, გამოიღო; მოიპარა; ამოგლიჯა (ენა); (ვნ.გვ.) იყო ავად ტუბერკულოზით	سَلَّ (يَسَلُّ, يَسُلُّ)	س ل ل
გადასცა	سَلَّمَ (يُسَلِّمُ) إلَى	س ل م
დამშვიდდა; გაერთო	تَسَلَّى (يَتَسَلَّى)	س ل و
ნუგეში, თანაგრძნობა	سَلْوَى	
მწყერი	سَلْوَى ج. سَلَاوَى	

სასუქი	سَمَادٌ ج. أَسْمِدَةٌ	س م د
ერთმანეთს ებაასებოდნენ, ესაუბრებოდნენ	تَسَامَرَ (يَتَسَامَرُ)	س م ر
საღამო, წვეულება; საუბარი (ღამით); ღამის სიბნელე, წყვდიადი	سَمَرٌ ج. أَسْمَارٌ	
საუბარი, გაბაასება; საღამოს თავყრილობა; საჯარო ლექცია	مُسَامَرَةٌ ج. مُسَامَرَاتٌ	
მუქი ფერის; შავგვრემანი; ყავისფერი	أَسْمَرُ (მდ.) سَمْرَاءُ	
აკაცია; სამოთხის ბანანი	سَمُرٌ ج. سَمُرَاتٌ	
ლურსმანი	مِسْمَارٌ ج. مَسَامِيرُ	
სამარყანდი	سَمَرقَنْدُ	س م ر ق ن د
სმენა, მოსმენა; აკუსტიკა; ჰარმონია, კეთილხმოვანება; ცოცხალი მეტყველება	سَمَاعٌ	س م ع
სმენა; ხმა; ყური; მღერა	سَمْعٌ ج. أَسْمَاعٌ	
ბოტ. სუმაკი (თრიმლი) - ბუჩქოვანი მცენარე, რომელსაც ტყავის გამოსაყვანად იყენებენ	سُمَّاقٌ	س م ق
თავთავი; ტიტა	سُنْبُلٌ ج. سَنَابِلُ	س ن ب ل
პურის თავთავები	سَنَابِلُ الْقَمْحِ	
კინო	سِينِمَا	س ن م
ფხიზლობდა, არ ეძინა; ფხიზლად იყო, დარაჯობდა; იცავდა, მეთვალყურეობდა على; საღამო გაატარა (სადმე) في (ვინმესთან) عند	سَهِرَ (يَسْهَرُ)	س ه ر
ფხიზელი; უძილობა, სიფხიზლე	سَاهِرٌ	
ველი, მინდორი; დაბლობი; უდაბნო, უშენი ადგილი	سَهْلٌ ج. سُهُولٌ	س ه ل
სიმსუბუქე; სიმარტივე	سُهُولَةٌ	
ისარი; ისარი, მიმანიშნებელი; მათ. კოსინუსი; მრ. რაკეტა; ფოიერვერკი	سَهْمٌ ج. سِهَامٌ، أَسْهُمٌ	س ه م

იყო ცუდი, უსიამოვნო; გაუარესდა; იყო ბოროტი; ცუდად მოექცა, უსიამოვნება, წყენა მიაყენა (ვინმეს)	سَاءَ (يَسُوءُ)	س و أ
ბოროტება; წყენა; უბედურება	سُوءٌ ج. أَسْوَاءٌ	
ყველაზე ცუდი	أَسْوَءُ	
აღშფოთება, აღელვება, უკმაყოფილება; გაწყრომა	اِسْتِيَاءٌ	
იყო ბატონი, მბრძანებელი; მართავდა, ხელმძღვანელობდა; მეფობდა	سَادَ (يَسُودُ)	س و د
ქალბატონი; ქალი	سَيِّدَةٌ ج. سَيِّدَاتٌ	
უბრალო; სადა, ერთი ფერის; უშაქრო (ყავა)	سَادَةٌ	
შავი ტანსაცმელი; გლოვა; შავი ლაქა; სიმრავლე, დიდი რაოდენობა; ბრბო	سَوَادٌ ج. أَسْوِدَةٌ	
გეოგრ. სევადა - ტიგროსსა და ევფრატს შორის სამიწათმოქმედო რეგიონი ერაყში	السَّوَادُ	
სევადელი	سَوَادِيٌّ	
შავები ჩაიცვა, შეიმოსა სამგლოვიაროდ	لَبِسَ السَّوَادَ	
კედელი; ღობე; გალავანი, ზღუდე	سُورٌ ج. أَسْوَارٌ	س و ر
ზღუდეშემოვლებული, შემოღობილი	مُسَوَّرٌ	
დაჩვრეტა, დარკილვა, გამოჭრა; ამოჭრა, დაღრღნა, დაჩრჩილვა, დახვრა; გაფუჭება, დაშლა	تَسِييسٌ	س و س
ადვილად გაითავისა; გადახარშა; მისაღებად ჩათვალა	اِسْتَسَاغَ (يَسْتَسِيغُ)	س و غ
გამოუდგა, გამოედევნა, მიერეკებოდა; მიჰყავდა; უძღვებოდა; მართავდა	سَاقَ (يَسُوقُ)	س و ق
ღირებულება	سُومَةٌ/سُمَةٌ ج. سُمَاتٌ	س و م
„მაკამებისათვის“ დამახასიათებელი ნიშნები	سِمَاتُ الْمَقَامَةِ	
ნიშანი; მახასიათებელი; სახის გამომეტყველება,	سِيمَةٌ، سِيمَا، سِيمَاءُ	

ფიზიონომია		
გაათანაბრა, გააწონასწორა; დაარეგულირა, მოაგვარა (პრობლემა); გადაიხადა (ვალი)	سَوَّى (يُسَوِّي)	س و ي
იყო სწორი, მოსწორებული, ბრტყელი; იყო სამართლიანი; გასწორდა, მოსწორდა; დაჯდა, მოთავსდა	اِسْتَوَى (يَسْتَوِي) على	
(ბოტ.) სოსანი	سِيسْبَانٌ	س ي س ب ا ن
ღობე; ზღუდე; ჯებირი	سِيَاجٌ ج. أَسْيِجَة، سِيَاجَاتٌ	سي ج
მოგზაური, ტურისტი	سَائِحٌ ج. سُيَّاحٌ	س ي ح
მოგზაურობა; ტურიზმი	سِيَاحَةٌ ج. سِيَاحَاتٌ	
ერთად წავიდნენ; ფეხდაფეხ მისდია; თან ახლდა; მუს. აკომპანირებას უწევდა; ფეხი აუწყო, მოერგო, შესაბამისობაში მოვიდა (რაიმესთან)	سَايَرَ (يُسَايِرُ)	س ي ر
სვლა, მარში, მსვლელობა	سَيْرٌ	
მოძრავი; მიმავალი; ფეხით მოსიარულე	سَائِرٌ	
ბიოგრაფია; ცხოვრების სტილი; რეპუტაციაისტორია, მოთხრობა	سِيرَةٌ ج. سِيَرٌ	
მოძრაობა; მარში, სვლა; სიშორე, დისტანცია	مَسِيرَةٌ ج. مَسِيرَاتٌ	
შვეიცარია	سُوِيسْرَا	س ي س ر
ღვარად დიოდა, მოედინებოდა	تَسَايَلَ (يَتَسَايَلُ)	س ي ل
განსაკუთრებით	لاسِيَّمَا	س ي ي

ش		
უიღბლო, უბედური; ავბედითი; საბედისწერო	مَشْؤُومٌ	ش أ م
ყმაწვილი, ახალგაზრდა	شَابٌّ ج. شُبَّانٌ، شَبَابٌ	ش ب ب

ახალგაზრდობა, სიყმაწვილე	شَبَابٌ	
შეუპოვარი, ჯიუტი; ინიციატორი	مُتَشَبِّثٌ	ش ب ث
დაანაყრა; კარგად აჭამა, გააძღო; გაჟღინთა	أَشْبَعَ (يُشْبِعُ)	ش ب ع
იყო მსგავსი; ჰგავდა, წააგავდა	شَبِهَ (يَشْبَهُ)	ش ب ه
მსგავსი, ისეთივე; ორეული	شَبِيهٌ	
ზამთარი; წვიმა	شِتَاءٌ	ش ت و
დარდი, ნაღველი; მღელვარება	شَجَبٌ	ش ج ب
უპოვარი, უქონელი; მათხოვარი	شَحَّاذٌ	ش ح ذ
ქონი; ცხიმი	شَحْمٌ ج. شُحُومٌ	ش ح م
ითრევდა, იზიდავდა; გაჭიმა, მოქაჩა; გაწელა; შეაკავშირა, გაამყარა (რაღაცით) ب; შეკრა მიამაგრა, მიაკრა إِلى	شَدَّ (يَشَدُّ, يَشُدُّ)	ش د د
გაძლიერდა, განმტკიცდა; მომძლავრდა; გართულდა, გაუარესდა	اِشْتَدَّ (يَشْتَدُّ)	
მტკიცე, დაჟინებული; მკაცრი	مُتَشَدِّد	
ძალა, სიძლიერე, ინტენსივობა; სიმძიმე, სიმკაცრე; გაჭირვება, გასაჭირი; უბედურება	شِدَّةٌ	
მხრებში გაიმართა, გასწორდა; თავი ასწია, გამხნევდა; თავი მოაბრუნა	إِشْرَأَبَّ (يَشْرَئِبُّ)	ش ر أ ب
სასმელი; სიროფი; ღვინო	شَرَابٌ ج. شَرَابَاتٌ، أَشْرِبَةٌ	ش ر ب
ყლუპი	شَرْبَةٌ	
მსმელი	شَارِبٌ ج. شَرْبٌ، شُرَّابٌ	
ულვაში	شَارِبٌ ج. شَوَارِبُ	
ბოროტება; სიავე; ზიანი	شَرٌّ ج. شُرُورٌ	ش ر ر
ბოროტი, ავი; ცუდი; ყველაზე ცუდი	شَرٌّ ج. شِرَارٌ	
ბოროტი, ავი; გულღრძო	شَرِسٌ	ش ر س

ლენტა, ფირი; თასმა, ზონარი	شَرِيطٌ ج. أَشْرِطَةٌ، شَرَائِط	ش ر ط
პირდაპირ გაემართა; გაეშურა, რათა...; დაიწყო, შეუდგა (რამის კეთებას); გამოსცა კანონი	شَرَعَ (يَشْرَعُ)	ش ر ع
აფრა, იალქანი	شِرَاعٌ ج. أَشْرِعَةٌ، شُرُعٌ	
ახლოს იყო, ზღვართან იყო; მიუახლოვდა; უმეთაურა, უხელმძღვანელა (ვინმეს); აკონტროლებდა, მეთვალყურეობდა; გადიოდა, იყო მიმართული (რომელიმე მხარეს)	أَشْرَفَ (يُشْرِفُ) عَلَى	ش ر ف
კომპანიონი, პარტნიორი, თანამონაწილე; თანამზრახველი	شَرِيكٌ	ش ر ك
ეშმაკი, მოხერხებული, საზრიანი; ჭკვიანი	شَاطِرٌ ج. شُطَّارٌ	ش ط ر
ეშმაკი, დემონი; სატანა	شَّيْطَانٌ ج. شَيَاطِينُ	ش ط ن
ნამსხვრევი; ნაფოტი, ტკეჩი	شَظِيَّةٌ ج. شَظَايَا	ش ظ ي
ხალხი; ერი; ალი	شَعْبٌ ج. شُّعُوبٌ	ش ع ب
სახალხო; პოპულარული; ნაციონალური	شَعْبِيٌّ	
ხალხური ლიტერატურა, ფოლკლორი	أَدَبٌ شَعْبِيّ	
გრძნობა; შეგრძნება	مَشْعَرٌ ج. مَشَاعِرُ	ش ع ر
კამკამებდა, ბრწინავდა; წყლით გააზავა, წყალი გაურია	شَعْشَعَ (يُشَعْشِعُ)	ش ع ش ع
აანთო, მოუკიდა; გააჩაღა, გააღვივა (ცეცხლი)	أَشْعَلَ (يُشْعِلُ)	ش ع ل
ძლიერ უყვარდა, იყო გატაცებული (რამით)	شَغِفَ (يَشْغَفُ) بِهِ	ش غ ف
სიყვარული, ვნება, ძლიერი გატაცება	شَغَفٌ	
იყო დასაქმებული, იყო დაკავებული ب; იყო მოქმედებაში; იყენებდა; ყურადღება ჰქონდა გადატანილი (რაიმედან) عن	اِشْتَغَلَ (يَشْتَغِلُ)	ش غ ل
მაშა, სატეხი, სამტვრევი; პინცეტი	شِفْتٌ ج. شُفُوتٌ	ش ف ت
გამჭვირვალე ნაჭერი; დოლბანდი	شَفٌّ, شِفٌّ ج. شُفُوفٌ	ش ف ف

თანაგრძნობა; შეცოდება; შიში (ვინმეს გამო)	إِشْفَاقٌ	ش ف ق
წამალი, სალბუნი; სამკურნალო საშუალება	شِفَاءٌ ج. أَشْفِيَةٌ	ش ف ي
გამოჯანმრთელება, ძალების აღდგენა, მკურნალობა	اِسْتِشْفَاءٌ	
მძიმე, რთული, დამღლელი, კატორღული, ქანცისგამწყვეტი (სამუშაო)	شَاقٌّ	ش ق
ნაპრალი, ნაპობი; ნაწილი, ნახევარი	شَقٌّ ج. شُقُوقٌ	
ნახევარი, ერთი მხარე; ორეული	شِقٌّ	
იყო უბედური, იმყოფებოდა გაჭირვებულ მდგომარეობაში; იტანჯებოდა, განიცდიდა	شَقِيَ (يَشْقَى)	ش ق ي
რთული, ჩახლართული	إِشْكَالِيٌّ	ش ك ل
ჩივილი; საჩივარი	شَكْوَى ج. شَكَاوٍ / شَكَاوَى	ش ك و
ზიზღი, სიძულვილი	اِشْمِئْزَازٌ	ش م أ ز
ზიზღით	مُشْمَئِزًا	
მაღალი, ამაღლებული, შემაღლებული; ამაყი, ქედმაღალი, მედიდური	شَامِخٌ	ش م خ
მკლავები დაიკაპიწა; რაიმეს კეთებას შეუდგა	شَمَّرَ (يُشَمِّرُ) عَنْ	ش م ر
სრული, ყოვლისმომცველი; საყოველთაო, უნივერსალური	شَامِلٌ	ش م ل
შეიკუმშა; შეიკვეცა; ნერვიულად ატოკდა; ტკივილისაგან იკრუნჩხებოდა	تَشَنَّجَ	ش ن ج
იყო მოწმე; ესწრებოდა	شَهِدَ (يَشْهَدُ)	ش ه د
ომში დაღუპული, მოკლული; წამებული; მსხვერპლი	شَهِيدٌ ج. شُهَدَاءُ	
დიპლომი; ატესტატი; წერილობითი დასტური; მტკიცებულება, ჩვენება (სასამართლოში); ,,შაჰადა“ (რწმენის აღიარების ფორმულა ისლამში)	شَهَادَةٌ ج. شَهَادَاتٌ	

იყო ცნობილი, სახელგანთქმული (რამით)	اِشْتَهَرَ (يَشْتَهِرُ) بِـ	ش ه ر
ცნობილი, განთქმული	مَشْهُورٌ ج. مَشَاهِيرُ	
ცნობილი, სახელგანთქმული	شَهِيرٌ	
სურდა, უნდოდა	اِشْتَهَى (يَشْتَهِي)	ش ه و
სურვილი აღუძრა; მადა გაუღვიძა	شَهَّي (يُشَهِّي)	
ძლიერი სურვილი; ვნება	شَهْوَةٌ ج. شَهَوَاتٌ	
სასურველი; გემრიელი, მადისაღმძვრელი, სასიამოვნო	شَهِيٌّ	
ყველაზე გემრიელი, ყველაზე სასიამოვნო	أَشْهَى	
გასვლა, წასვლა, გასეირნება; საქმიანი გასვლა; ჩვენება მაგ. პირუტყვის გასაყიდად (ბაზრობა)	مِشْوَارٌ ج. مَشَاوِيرُ	ش و ر
ვნება, ძლიერი სურვილი; დარდი	شَوْقٌ ج. أَشْوَاقٌ	ش و ق
შემწვარი ხორცი, მწვადი	شِوَاءٌ، شُوَاءٌ	ش و ي
შემწვარი ხორცის გამყიდველი	شَوَّاءٌ	
სურდა, უნდოდა	شَاءَ (يَشَاءُ)	ش ي أ
საგანი, ნივთი; რამ	شَيْءٌ ج. أَشْيَاءُ	
თანდათან, ნელ-ნელა	شَيْئًا فَشَيْئًا	
გაჭაღარავდა; დაბერდა	شَابَ (يَشِيبُ)	ش ي ب
სიჭაღარავე; სიბერე	شَيْبٌ	
ჭაღარა	مَشِيبٌ	
გაცილება, გამოთხოვება	تَشْيِيعٌ	ش ي ع

ص		
ფურცლოვანი რკინა, რკინის ფირფიტა; სინი	صَاجٌ	ص ا ج
სიყვარული; ძლიერი ვნება	صَبَابَةٌ	ص ب ب

ص ب ر	صَبَرَ (يَصْبِرُ) على	იყო მომთმენი, ამტანი; ითმენდა, იტანდა
	صَبْرٌ	მოთმინება, ამტანობა, სიმტკიცე; მოლოდინი
	تَصَبُّرٌ	მოთმინება; სიმშვიდე
ص ب غ	مَصْبُوغٌ	შეღებილი
	مَصْبُوغَةُ الْأَظَافِرِ	ფრჩხილებშეღებილი
ص ب و	صِبًا، صَبَاءٌ	ახალგაზრდობა, სიყმაწვილე
	صَبِيٌّ ج. صِبْيَةٌ، صِبْيَانٌ	ახალგაზრდა კაცი; ბიჭი; ყმაწვილი
	صَبِيَّةٌ ج. صَبَايَا	გოგონა, ახალგაზრდა ქალი
ص ب ي	صَبًا،صَبًى	(მდ.)აღმოსავლეთის ქარი
ص ح ف	صُحُفِيٌّ	ჟურნალისტი; საგაზეთო
ص ح و	صَحَا (يَصْحُو)	იყო მოწმენდილი, სუფთა, უღრუბლო; გამოფხიზლდა, გაიღვიძა; გონს მოვიდა; იყო გასაგები, ნათელი, ცხადი
	صَاحٍ (მდ.) صَاحِيَةٌ	ნათელი, მოწმენდილი, სუფთა, უღრუბლო; ფხიზელი
ص خ ر	صَخْرَةٌ ج. صُخُورٌ	კლდე; უზარმაზარი ქვის ლოდი; ქანი
ص د ر	صَدْرٌ ج. صُدُورٌ	მკერდი, გული; პერიოდი; ცენტრალური ადგილი, ცენტრი; საპატიო ადგილი; დასაწყისი
	صِدَارٌ ج. صِدَارَاتٌ	ზონარი, ყაითანი; ჟილეტი, კორსაჟი
	مُتَصَدِّرٌ	მოთავსებული, მოკალათებული (ცენტრალურ ადგილას), ის, ვისაც ადგილი უჭირავს ცენტრში
ص د ف	صَدَفٌ ج. أَصْدَافٌ	ნიჟარა; სადაფი
ص د ق	صَدَّقَ (يُصَدِّقُ)	სიმართლედ მიიჩნია, დაიჯერა; ამტკიცებდა (რაიმეს), ირწმუნებოდა
	تَصَدَّقَ (يَتَصَدَّقُ) على	მოწყალება გასცა, გაიკითხა (ვინმე)
	صِدْقٌ	სიწრფელე, სინამდვილე, პატიოსნება,

გულწრფელობა; სიმართლე		
შეძრა, შეაძრწუნა; შეასკდა, დარტყმა მიაყენა; შეეჯახა, დაეჯახა	صَدَمَ (يَصْدِمُ)	ص د م
ექო; გამოძახილი; გამოხმაურება	صَدىً ج. أَصْدَاءٌ	ص د ي
ნათელი, ცხადი; ღია, გულახდილი, გულწრფელი; მართალი, ნამდვილი; აშკარა, ის, რაც ნათლად მეტყველებს (რაიმეზე)	صَرِيحٌ	ص ر ح
რაკეტა; ფოიერვერკი	صَارُوخٌ / صَارُوخَةٌ ج. صَوَارِيخُ	ص ر خ
დაიჟინა, დაიჩემა, ჯიუტად იდგა თავის აზრზე; ჭრაჭუნებდა, ჭრიალებდა	أَصَرَّ (يُصِرُّ) على	ص ر ر
საჭიროება	صَارَّةٌجصَوَارٌّ	
გასცემდა, ხარჯავდა	صَرَفَ (يَصْرِفُ)	ص ر ف
უარი თქვა (რამეზე), შეწყვიტა, მიატოვა عن; წავიდა, გაშორდა; გაემართა إلى; იყო გასავალი, იხარჯებოდა; გადიოდა (დრო)	اِنْصَرَفَ (يَنْصَرِفُ)	
ერთპიროვნულად იმოქმედა, თავის შეხედულებისამებრ გადაწყვიტა ب; იპოვა გამოსავალი إلى	تَصَرَّفَ (يَتَصَرَّفُ)	
განკარგულება; ღონისძიება, თვითნებური ქმედება; თვითნებობა; კანონდარღვევა	تَصَرُّفٌ ج. تَصَرُّفَاتٌ	
მკაცრი, სასტიკი; ბასრი (ხმალი)	صَارِمٌ	ص ر م
ურთიერთობის შეწყვეტა	صُرْمٌ، صَرْمٌ	
აიწია, ავიდა (სიმაღლეზე); აფრინდა (თვითმფრინავი); ჩაჯდა (ტრანსპორტში); წამოსწია (რამე) ب	صَعِدَ (يَصْعَدُ)	ص ع د
მთაგორიანი ადგილი; აღმართი; ზეგანი, პლატო; მიწა, ნიადაგი; სფერო; რაიონი; არენა	صَعِيدٌ ج. أَصْعِدَةٌ، صُعُدٌ، صُعُدَاتٌ	

ელვის ხმამ შეძრა, გააყრუა; დაახშო, ჩაახშო	صَعَقَ (يَصْعَقُ)	ص ع ق
გაყვითლდა	اِصْفَرَّ (يَصْفَرُّ)	ص ف ر
ყვითელი; ფერმკრთალი	أَصْفَرُ (მდ.) صَفْرَاءُ ج. صُفْرٌ	
ტირიფი	صَفْصَافٌ	ص ف ص ف
სახეში გაულაწუნა, სილა გააწნა	صَفَعَ (يَصْفَعُ)	ص ف ع
ხაზი, რიგი	مصفٌّ ج. مَصَافٌّ	ص ف ف
ტაში დაუკრა; აპლოდისმენტებით შეამკო	صَفَّقَ (يُصَفِّقُ)	ص ف ق
აპლოდისმენტი	تَصْفِيقٌ	
სუფთა, ნათელი, დაწმენდილი, უღრუბლო	صَافٍ (მდ.) صَافِيَةٌ	ص ف و
ყველაზე სუფთა, ყველაზე ნათელი	أَصْفَى	
გახევებული; გაჯიქებული, გაჯიუტებული; სიკერპე, სიჯიუტე, სიმტკიცე	مُتَصَلِّبٌ	ص ل ب
ჯვარი	صَلِيبٌ ج. صُلُبٌ، صُلْبَانٌ	
კარგი, კეთილი, ღვთისმოსავი; სწორი, მართებული; სასარგებლო, გამოსადეგი	صَالِحٌ	ص ل ح
დუმდა, ჩუმად იყო	صَمَتَ (يَصْمُتُ)	ص م ت
სიჩუმე, დუმილი	صَمْتٌ	
გუმი, წებო (რომელსაც გამოყოფს მცენარე)	صَمْغٌ ج. صُمُوغٌ، أَصْمَاغٌ	ص م غ
შეუპოვრობა, სიმტკიცე; გადაწყვეტილება; დაგეგმარება, დაპროექტება; მრ. ნახაზი, პროექტი, გეგმა; სქემა; კონსტრუირება	تَصْمِيمٌ	ص م م
ხელოვნური; ყალბი, ფალსიფიცირებული; გამოგონილი	مُصْطَنَعٌ	ص ن ع
ჯიში, ტიპი; კლასი, კატეგორია	صِنْفٌ ج. أَصْنَافٌ، صُنُوفٌ	ص ن ف
ჭიხვინი, ხვიხვინი	صَهِيلٌ	ص ه ل
შეემთხვა, ეწია, შეეყარა; ჩამოწვა (ნისლი) ,	أَصَابَ (يُصِيبُ)	ص و ب

მოიცვა; მოარტყა, მოახვედრა; მიაღწია; წილად ერგო; მიიღო, მოიპოვა, მოიხელთა		
ისადილა	أَصَابَ غَدَاءً	
მოხვედრება, მორტყმა, გარტყმა (რამესთვის); მოცვა (რაიმეთი); მიყენება (ტკივილის); დაავადმყოფება, დასნებოვნება; უბედური შემთხვევა; სპორტ. გოლი	إِصَابَةٌ ج. إِصَابَاتٌ	
სუფიური; მისტიკური	صُوفِيٌّ	ص و ف
მარხვა	صَوْمٌ	ص و م
დაუძახა, შესძახა; დაიყივლა (მამალმა); დაიყვირა, წამოიყვირა; მოუხმო ب	صَاحَ (يَصِيحُ)	ص ي ح
ერთხმად ყვიროდნენ; ერთმანეთს უყვიროდნენ	تَصَايَحَ (يَتَصَايَحُ)	
ნადირობა; დაჭერა	صَيْدٌ	ص ي د
ამოყვანა (თევზის), დაჭერა, მონადირება	اِصْطِيَادٌ	
მახე; ბადე	مِصْيَدَةٌ ج. مَصَايِدُ	
მონადირე	صَيَّادٌ	
მეთევზე	صَيَّادُ السَّمَكِ	
გახდა, გადაიქცა (რამედ); დაიწყო; მოხდა; წავიდა, გადავიდა إِلَى; ატარებდა, დაატარებდა (ვინმეს) ب	صَارَ (يَصِيرُ)	ص ي ر
აქცია, გადააქცია	صَيَّرَ (يُصَيِّرُ) إلى	
ხვედრი, ბედი, ბედისწერა; შედეგი, რეზულტატი	مَصِيرٌ ج. مَصَائِرُ	
საბედისწერო	مَصِيرِيٌّ	
დამორჩილება, დანებება; შეგუება	اِنْصِيَاعٌ	صي ع
ზაფხული	صَيْفٌ ج. أَصْيَافٌ	ص ي ف
სინი	صِينِيَّةٌ ج. صَوَانِيٌّ	ص ي ن

ჩინეთი	الصِّينُ	

	ض	
დაიჭირა; შეაკავა; შეასწორა, გაასწორა; მიიღო; დააყენა (აპარატურა); დაარეგულირა	ضَبَطَ (يَضْبُطُ)	ض ب ط
სასაცილო; კომიკური; კომიკოსი; ხუმარა	مُضْحِكٌ	ض ح ك
სიცილი, გაცინება	ضِحْكَةٌ ج. ضِحْكَاتٌ	
ფართო მასშტაბები მისცა, გააზვიადა; გაადიდა	ضَخَّمَ (يُضَخِّمُ)	ض خ م
მოქმედებდნენერთმანეთის საწინააღმდეგოდ, არ ეთანხმებოდნენერთმანეთს, იდგნენ საპირისპირო პოზიციებზე	تَضَادَّ (يَتَضَادُّ)	ض د د
წინააღმდეგობრივი; ურთიერთსაწინააღმდეგო	مُتَضَارِبٌ	ض ر ب
ნაცემი, ნარტყამი; გამრავლებული على	مَضْرُوبٌ	
ავნო, ზიანი მიაყენა	ضَرَّ (يَضُرُّ)	ض ر ر
იძულებული; ვალდებული	مُضْطَرٌّ	
თხოვნა, ვედრება	ضَرَاعَةٌ	ض ر ع
კონა, შეკვრა	ضِغْثٌ ج. أَضْغَاثٌ	ض غ ث
წნევა; პრესინგი; ზეწოლა, წნეხი	ضَغْطٌ ج. أَضْغَاطٌ	ض غ ط
ურთიერთდახმარება; ერთმანეთში გადახლართვა	تَضَافُرٌ	ض ف ر
ნაწნავი; თმის ხვეული; ხლართი	ضَفِيرَةٌ ج. ضَفَائِرُ	
ცოდვილი; გზააბნეული	ضِلِّيلٌ	ض ل ل
ჩაიფიქრა, მოისაზრა (რამე, ვინმეს წინააღმდეგ); გაახდომა; ავარჯიშებდა, წვრთნიდა, აწრთობდა	أَضْمَرَ (يَضْمُرُ)	ض م ر
სინდისი; შინაგანი ხმა; გრამ. ნაცვალსახელი	ضَّمِيرٌ ج. ضَمَائِرُ	
შეკრიბა, მოკრიბა; შეაერთა, დააწყო; მოკუმა	ضَمَّ (يَضَمُّ, يَضُمُّ)	ض م م

(ტუჩები); მიუერთა, შეუერთა إلى; შეიპყრო, დაიპყრო على; მოიცვა; მოიცავდა თავის თავში		
მოიცავდა, შეიცავდა	تَضَمَّنَ (يَتَضَمَّنُ)	ض م ن
ჩადება, მოთავსება; ჩართვა; აზრის გამოხატვა არაპირდაპირ, მინიშნებით; აზრის ჩადება რაიმეში	تَضْمِينٌ	
წინდ. ,,-ში", ,,შიგნით", ,,შორის", (მოსდევს სახელი ნათ. ბრ-ში)	ضِمْنَ	
შუქი, სინათლე	ضَوْءٌ، ضُوءٌ ج. أَضْوَاءٌ	ض و ء
სინათლის, მანათობელი	ضَوْئِيٌّ	
წამოვიდა, გავრცელდა (სურნელი)	تَضَوَّعَ (يَتَضَوَّعُ)	ض و ع
დაკარგა, დაღუპა, მოსპო; გაფლანგა (დრო); ამაოდ დახარჯა ფული	ضَيَّعَ (يُضَيِّعُ)	ض ي ع
სოფელი; დასახლება; ფერმა	ضَيْعَةٌ ج. ضِيَاعٌ، ضِيَعٌ	
სტუმარი, მომნახულებელი	ضَيْفٌ ج. أَضْيَافٌ، ضُيُوفٌ، ضِيفَانٌ	ض ي ف
მასპინძელი; სტუმართმოყვარე	مُضِيفٌ	
იყო ვიწრო, არასაკმარისი عن; იყო აღელვებული (რაღაცით); იყო გადავსებული ب	ضَاقَ (يَضِيقُ)	ض ي ق
შეზღუდვა; შევიწროება; წნეხის ქვეშ მოქცევა; ჩაცივება, გადაკიდება, დევნა	مُضَايَقَةٌ	

ط		
შემოწმება, დათვალიერება; გადამახილი (მწყობრში, რიგში); რიგი, მწკრივი; ბატალიონი	طَابُورٌ ج. طَوَابِيرُ	ط ب ر
ცარცი	طَبْشُورٌ	ط ب ش ر
ნაბეჭდი; ნატურალური, ბუნებრივი; ნიჭიერი;	مَطْبُوعٌ	ط ب ع

ბუნებრივად ლამაზი; ბლანკი		
ბუნება; ნატურა; ბუნებრივი შემადგენლობა; ხარისხი	طَبِيعَةٌ ج. طَبَائِعُ	
სახურავი, საფარველი; თეფში; ლანგარი; საჭმელი, კერძი	طَبَقٌ ج. أطْبَاقٌ	ط ب ق
ფქვილი	طِحْنٌ	ط ح ن
დაფქული	مَطْحُونٌ	
გამოცოცხლდა; იყო აღგზნებული, აღტაცებული, გახარებული	طَرِبَ (يَطْرَبُ)	ط ر ب
ტარბუში - წითელი ფერის მამაკაცის ქუდი შავი აბრეშუმის ძაფის ფუნჯით	طَرْبُوشٌ ج. طَرابِيشُ	ط ر ب ش
გააგდო, გააძევა, მოაშორა	طَرَدَ (يَطْرِدُ)	ط ر د
კვალში მიჰყვებოდა, მისდევდა; უტევდა, იერიში მიჰქონდა	طَارَدَ (يُطَارِدُ)	
მდევარი, მდევნელი	مُطَارِدٌ	
ბოლო წააჭრა, მოკვეთა; ფრჩხილები შეიღება; ბოლოები გაუკეთა (ქსოვილს), შემოსაზღვრა	طَرَّفَ (يُطَرِّفُ)	ط ر ف
სიახლე; იშვიათობა; საჩუქარი; ენამოსწრებული ნათქვამი, ოხუნჯობა	طُرْفَةٌ ج. طُرَفٌ	
მზერა, შემოხედვა;თვალი; დაბოლოება, კიდე	طَرْفٌ ج. أطْرَافٌ	
მხარე, გვერდი; განაპირა ადგილი; კიდე, ზღვარი; დაბოლოება; კიდური	طَرَفٌ ج. أطْرَافٌ	
დააკაკუნა; ურტყამდა, სცემდა; ჩაქუჩით ტეხდა; ლითონს აწრთობდა; წავიდა, გზას დაადგა; ღამით მოვიდა	طَرَقَ (يَطْرُقُ)	ط ر ق
ის ვინც აკაკუნებს; დაგვიანებული მგზავრი, ღამის სტუმარი; ცისკრის ვარსკვლავი	طَارِقٌ ج. طُرَّاقٌ	
მეთოდი, საშუალება; გზა	طَرِيقَةٌ ج. طَرَائِقُ	

ამგვარად, ამ ფორმით	عَلَى هٰذِهِ الطَّرِيقَةِ	
გამოკვება, დააპურა	أَطْعَمَ (يُطْعِمُ)	ط ع م
აზვირთებული, მღელვარე, ნაპირებიდან გადმომავალი (მდინარე); უკანონობის, უსამართლობის ჩამდენი	طَاغٍ (მდ.) طَاغِيَةٌ	ط غ و
ჩაქრა, გამოირთო	اِنْطَفَأَ (يَنْطَفِيءُ)	ط ف أ
სავსე, გადავსებული; დამათრობელი	طَافِحٌ بـ	ط ف ح
სინორჩე, ბავშვობა	طُفُولَةٌ	ط ف ل
ძიების საგანი; ის, რაზეც არის მოთხოვნა; მრ. მოთხოვნა; სურვილი; შეკითხვა	مَطْلُوبٌ	ط ل ب
წაიკითხა; შეისწავლა, დაისწავლა; გადაათვალიერა	طَالَعَ (يُطَالِعُ)	ط ل ع
შეატყობინა, ინფორმაცია მიაწოდა; აჩვენა, გააცნო	أَطْلَعَ (يُطْلِعُ) على	
უყურებდა, უცქერდა, მზერა მიაპყრო إلى; ელოდა მოუთმენლად; წამოიწია, მიიწევდა (რაღაცისკენ) إلى	تَطَلَّعَ (يَتَطَلَّعُ)	
კითხვა; შესწავლა	مُطَالَعَةٌ	
დასაწყისი; შესავალი, პრელუდია; გასასვლელი	مَطْلَعٌ ج مَطَالِعُ	
გამოკვლევა; გამოძებნა, გამონახვა; გამოძიება	اِسْتِطْلَاعٌ	
ცნობისმოყვარეობა	حُبُّ الاِسْتِطْلَاعِ	
გაათავისუფლა; უწოდა, სახელი დაარქვა	أَطْلَقَ (يُطْلِقُ)	ط ل ق
წავიდა, გაემართა, გზას დაადგა; გაიარა (დრომ); გავარდა (ტყვია); გამოვიდა (საიდანმე) من; გათავისუფლდა من	اِنْطَلَقَ (يَنْطَلِقُ)	
ნანგრევები, ნაშთები; ნაკვალევი	طَلَلٌ ج. أَطْلَالٌ، طُلُولٌ	ط ل ل
დაამშვიდა, თავდაჯერებულობა შემატა	طَمْأَنَ (يُطَمْئِنُ)	ط م أ ن
თავდაჯერებულობა, სიმშვიდე; ნდობა; უსაფრთხოდ ყოფნის, დაცულობის გრძნობა	اِطْمِئْنَانٌ	
ძლიერ სურდა, სწყუროდა	طَمِعَ (يَطْمَعُ)	ط م ع

დაემორჩილა, დაუჯერა	أَطَاعَ (يُطِيعُ)	ط و ع
ნებაყოფლობით გამოთქვა სურვილი, მოხალისედ ჩაეწერა	تَطَوَّعَ (يَتَطَوَّعُ)	
მორჩილება	إِطَاعَةٌ	
მორჩილი მსახური	مُطِيعٌ	
დამორჩილება, დაუფლება; დაქვემდებარება; ნების დართვა	تَطْوِيعٌ	
საბოლოო ჯამში; ბოლოს და ბოლოს	فِي نِهَايَةِ المَطَافِ	ط و ف
მორთულობა, სამკაული; საყელური; საყელო; ყელსაბამი; ბეჭედი; წრე	طَوْقٌ ج. أَطْوَاقٌ	ط و ق
იყო გრძელი, ხანგრძლივი; გაგრძელდა	طَالَ (يَطُولُ)	ط و ل
ხანგრძლივობა; განმავლობა	طِوَالٌ / طَوَالٌ	
სიგრძე, ხანგრძლივობა, განმავლობა	طُولٌ ج. أَطْوَالٌ	
ხანდაზმულობა	طُولُ الْعَهْدِ	
დაკეცა, გადაკეცა, მოკეცა; დაახვია; საიდუმლოდ შეინახა, დამალა; გაატარა,დახარჯა (დრო); სწრაფად გაიარა, დაფარა (მანძილი)	طَوَى (يَطْوِي)	ط و ي
სიამოვნება, სიამე; სასიამოვნო სურნელი, არომატი	طِيبٌ	ط ي ب
ჩიტი; ფრინველი	طَائِرٌ ج. طَيْرٌ، طُيُورٌ	ط ي ر
აჩრდილი, მოჩვენება, ზმანება, ღამის ხილვა; ფიზ. სპექტრი	طَيْفٌ ج. أَطْيَافٌ	ط ي ف
ჭუჭყი, ტალახი; თიხა; მიწა, მიწის ნაკვეთი	طِينٌ ج. أَطْيَانٌ	ط ي ن

	ظ	
ქურციკი; ანტილოპა	ظَبْيٌ (მდ.) ظبيةٌ ج. ظِبَاءٌ	ظ ب ي
მიიღო, მიაღწია, მოიხელთა, მოიპოვა	ظَفِرَ (يَظْفَرُ) على، بـ	ظ ف ر

ღმერთმანი,მოვინადირეთ! აი, მესმის ნადავლი!	ظَفِرْنَا وَاللهِ بِصَيْدٍ	
ფრჩხილი; ბრჭყალი, კლანჭი	ظُفْرٌ ج. أَظْفَارٌ، أَظَافِرُ	
დარჩა, იმყოფებოდა; აგრძელებდა	ظَلَّ (يَظَلُّ)	ظ ل ل
ქოლგა; საჩრდილობელი; ბალდახინი; პარაშუტი; ვერანდა	مِظَلَّةٌ ج. مَظَالُّ، مِظَلَّاتٌ	
უსამართლოდ მოექცა, უსამართლობა ჩაიდინა (ვისიმე მიმართ), დაჩაგრა; გული ატკინა, გაანაწყენა	ظَلَمَ (يَظْلِمُ)	ظ ل م
სიბნელე, წყვდიადი	ظُلْمَةٌ ج. ظُلُمَاتٌ	
უსმართლო; უსამართლობის ჩამდენი, ტირანი	ظَلَامِيٌّ	
თავს აჩვენებდა, ტყუილად მოაჩვენა (რაღაც) بـ; მოაწყო დემონსტრაცია; ერთმანეთს უწვდიდნენ დახმარების ხელს; გამოვლინდა, აღმოჩნდა	تَظَاهَرَ (يَتَظَاهَرُ)	ظ ه ر
უკანა ნაწილი, ზურგი; ბექობი, მთა; ზედაპირი; გემბანი	ظَهْرٌ ج. ظُهُورٌ، أَظْهُرٌ، ظُهْرَانٌ	
მოვლენა, გამოვლინება; ასპექტი; სახე, შინაგანი ბუნება	مَظْهَرٌ ج. مَظَاهِرُ	

ع		
ყურადღებას აქცევდა, ყურადღებას ამახვილებდა (რაღაცაზე)	عَبَأَ (يَعْبَأُ) بـ	ع ب أ
თამაში, გართობა; დარღვევა (წესის)	عَبَثٌ	ع ب ث
ამაოდ	عَبَثًا	
ტყვე, მონა; მსახური	عَبْدٌ ج. عَبِيدٌ، عُبْدَانٌ، عِبْدَانٌ	ع ب د
ღმერთი, ღვთაება; თაყვანისცემის საგანი; კერპი	مَعْبُودٌ	
გადავიდა, გადაიარა, გადაჭრა; გაიარა, ჩაიარა (დრომ)	عَبَرَ (يَعْبُرُ)	ع ب ر
განმარტება; გამოხატვა, გამოთქმა, ფრაზა	عِبَارَةٌ ج. عِبَارَاتٌ	

ნიშნად; როგორც გამოხატულება...	عِبَارَةً عَنْ	
სწავლება, ქადაგება, მოძღვრება, დარიგება; მაგალითი, გაკვეთილი; აზრი	عِبْرَةٌ ج. عِبَرٌ	
ცრემლი, კურცხალი	عَبْرَةٌ ج. عَبَرَاتٌ، عِبَرٌ	
გადამკვეთი, მიმავალი, გადამავალი; წარმავალი, ეფემერული; სატრანზიტო	عَابِرٌ	
მოიღუშა, წარბები შეკრა; მკაცრი, გაბრაზებული გამომეტყველებით უმზერდა	عَبَسَ (يَعْبِسُ)	ع ب س
სახემოღუშული; დაღვრემილი	عَابِسٌ	
უთბა (ქალის საკ. სახ.)	عُتْبَةُ / عَتْبُ	ع ت ب
ზღურბლი; საფეხური; პარმაღი	عَتَبَةٌ ج. عَتَبَاتٌ، عَتَبٌ، أَعْتَابٌ	
საკუთარი სახელის ,,უთბა" ალერსობითი ფორმა	عُتَيْبَةُ	
გაკილვა, გაკიცხვა; საყვედური	عِتَابٌ	
ძველი, ძველისძველი; მოძველებული; ანტიკვარული	عَتِيقٌ	ع ت ق
წაიბორძიკა, წაიფორხილა; შემთხვევით წააწყდა, გადააწყდა (რამეს) على	عَثَرَ (يَعْثِرُ)	ع ث ر
აიძულა შეცდომის დაშვება; მიანიშნა (რაღაცაზე); წამოეგო, წამოედო (რაღაცას) على	أَعْثَرَ (يُعْثِرُ)	
გაოცდა; განცვიფრდა	تَعَجَّبَ (يَتَعَجَّبُ) مِنْ	ع ج ب
გაოცებით	فيعَجَبٍ	
შესანიშნავი, არაჩვეულებრივი; უცხო, უცნაური, საოცარი	عَجِيبٌ	
ამპარტავანი, ქედმაღალი, მედიდური, გულზვიადი	مُتَعَجْرِفٌ	ع ج ر ف
დაბერდა, მოხუცდა, დაუძლურდა; იყო უძლური, არ შეეძლო (რაღაც) عن	عَجَزَ (يَعْجِزُ)	ع ج ز

მოხუცი; ძველი	عَجُوزٌ ج. عَجَائِزُ	
ჩქარობდა; აჩქარდა	اِسْتَعْجَلَ (يَسْتَعْجِلُ)	ع ج ل
არაარაბები, უცხოელები; სპარსელები	عَجَمٌ	ع ج م
ჩათვალა, მიიჩნია (ვინმედ); დათვალა	عَدَّ (يَعَدُّ, يَعُدُّ)	ع د د
მოამზადა(ვინმესთვის), მოუმზადა	أَعَدَّ (يُعِدُّ) لِـ	
მზადება, შემზადება (რაღაცისთვის)	اِسْتِعْدَادٌ	
მოსამზადებლად	اِسْتِعْدَادًا لِـ	
უკან დაიხია, უარი თქვა; მიატოვა, შეეშვა	عَدَلَ (يَعْدِلُ) عن	ع د ل
გაათანაბრა, გაასწორა; შეამსუბუქა (განაჩენი)	عَدَّلَ (يُعَدِّلُ)	
გაუტოლდა, გაუთანაბრდა; შეესაბამებოდა; გაუწონასწორდა	عَادَلَ (يُعَادِلُ)	
სამართლიანი	عَادِلٌ	
სრულ წონასწორობაში, გაწონასწორებული	فِي أَتَمِّ اِعْتِدَالٍ	
მტრული	مُعَادٍ (მდ.) مُعَادِيَة	ع د و
ტანჯავდა, აწამებდა	عَذَّبَ (يُعَذِّبُ)	ع ذ ب
სატანჯველი, წამება	عَذَابٌ ج. أَعْذِبَةٌ، عَذَابَاتٌ	
იყო რთული, გართულებული; იყო შეუძლებელი (ვინმესთვის) على	تَعَذَّرَ (يَتَعَذَّرُ)	ع ذ ر
მობოდიშება, ბოდიში; გამართლება	مَعْذَرَةٌ، مَعْذِرَةٌ ج. مَعَاذِرُ	
ქალწული	عَذْرَاءُ ج. عَذَارَى	
გზად შეიარა	عَرَّجَ (يُعَرِّجُ) على	ع ر ج
პატარძალი, საცოლე; თოჯინა, დედოფალა	عَرُوسٌ ج. عَرَائِسُ	ع ر س
ეზო; აივანი	عَرْصَةٌ ج. عَرَصَاتٌ، عِرَاصٌ	ع ر ص
ვრცელი გახადა, გაავრცელა; გამოფინა (ტანსაცმელი) ل; შეუქმნა საფრთხე (ვინმეს), ჩააგდო	عَرَّضَ (يُعَرِّضُ)	ع ر ض

განსაცდელში; მიანიშნა (რაიმეზე) لـ; თვალსაჩინო ადგილზე დადო; გაკიცხა (ვინმე) لـ		
შეექმნა (საფრთხე), ჩავარდა (განსაცდელში), გადაეყარა (რამეს); ხელი შეუშალა, წინააღმდეგობა გაუწია; გავრცელდა; ჩაერია (რამეში)	تَعَرَّضَ (يَتَعَرَّضُ) لـ	
გზად შეხვდა; გზა გადაუღობა, გზა მოუჭრა لـ; წინააღმდეგობა გაუწია, ხელი შეუშალა لـ; გააპროტესტა على	اِعْتَرَضَ (يَعْتَرِضُ)	
წინააღმდეგობის გაწევა,პროტესტი; დაბლოკვა (რამის)	اِعْتِرَاضٌ ج. اِعْتِرَاضَات	
საჩვენებლად გამოტანილი, გამოფენილი; შეთავაზებული; განცხადება, პეტიცია	مَعْرُوضٌ ج. مَعَارِيضُ	
აღიარა; სცნო	اِعْتَرَفَ (يَعْتَرِفُ) بِـ	ع ر ف
მკითხავი, მარჩიელი	عَرَّافَةٌ ج. عَرَّافَاتٌ	
ფესვი, ძირი; წარმომავლობა,ჯიში; ძარღვი	عِرْقٌ ج. عُرُوقٌ، أَعْرَاقٌ	ع ر ق
ოფლი; არაყი	عَرَقٌ	
დაფუძნებული, ფესვგადგმული; ძველი; ცნობილი	عَرِيقٌ	
მოიცვა, დაეუფლა; თავს დაატყდა	اِعْتَرَى (يَعْتَرِي)	ع ر و
შიშველი; ფეხშიშველი; გახდილი; თავისუფალი (რაღაცისგან), მოკლებული (რამეს) من,عن	عَارٍ ج. عَوَارٍ / عَارِيَةٌ ج. عُرَاةٌ	ع ر ي
იყო ძლიერი, ძლევამოსილი, დიდებული; იყო იშვიათი; იყო მძიმე, რთული (ვინმესთვის) على	عَزَّ (يَعَزُّ, يَعِزُّ)	ع ز ز
განზრახვა ჰქონდა; განიზრახა; გადაწყვიტა	عَزَمَ (يَعْزِمُ) على	ع ز م
განზრახვა; მტკიცე გადაწყვეტილება; ძალა, ენერგია	عَزْمٌ	
ჯარი, არმია; მებრძოლი, სამხედრო	عَسْكَرٌ ج. عَسَاكِر	ع س ك ر
ბალახი, მოლი; მწვანე საფარი	عُشْبٌ ج. أَعْشَبٌ	ع ش ب

მეათედი; მეათედი ნაწილი; აქ. დამსხვრეული, დანაწევრებული, დაფლეთილი	عُشْرٌ ج. أَعْشَارٌ، عُشُورٌ	ع ش ر
მეგობარი, კომპანიონი	مُعَاشِرٌ	
უყვარდა, შეყვარებული იყო	عَشِقَ (يَعْشَقُ)	ع ش ق
საყვარელი, შეყვარებული; მრ. თაყვანისმცემელი	عَاشِقٌ ج. عُشَّاقٌ	
სახვევი, ბინდი; ბანდა, ბრბო, ხროვა; პარტიზანული დაჯგუფება	عِصَابَةٌ ج. عِصَابَاتٌ، عَصَائِبُ	ع ص ب
დაწურა, გამოწურა, გამოიყვანა	عَصَرَ(يَعْصِرُ) مِنْ	ع ص ر
საუკუნე; ეპოქა; ნაშუადღევი; საღამო	عَصْرٌ ج. أَعْصَارٌ، أَعْصُرٌ، عُصُورٌ	
აბასელთა ეპოქა	الْعَصْرُ الْعَبَاسِيُّ	
დააწვა, დააჭირა على	عَصَّ (يَعَصُّ, يَعُصُّ)	ع ص ص
პატარა ჩიტი; ბეღურა	عُصْفُورٌ ج. عَصَافِيرُ	ع ص ف ر
ჯოხი, ტროსტი; კვერთხი, არგანი	عَصًا ج. عِصِيٌّ، عُصِيٌّ	ع ص و
რთული (ვინმესთვის) على; მოურჩენელი (დაავადება)	مُسْتَعْصٍ (მდ.) مُسْتَعْصِيَةٌ	ع ص ي
ურჩობა, გაუგონრობა; ცოდვა, შეცოდება	مَعْصِيَةٌ ج. مَعَاصٍ	
პარფიუმერი; პარფიუმერული ნაწარმის გამყიდველი	عَطَّارٌ	ع ط ر
ექიმბაშობა	طِبُّ الْعَطَّارِينَ	
სუნამო, სურნელოვანი ესენცია	عِطْرٌ ج. عُطُورٌ، أَعْطَارٌ	
მოსწყურდა, წყურვილი იგრძნო; სურდა إلى	عَطِشَ (يَعْطَشُ)	ع ط ش
წყურვილი; სურვილი	عَطَشٌ	
იყო კეთილგანწყობილი, გრძნობდა სიმპათიას, სიყვარულს (ვისიმე მიმართ) على; თანაუგრძნობდა (ვინმეს) على; მიუერთა, შეუერთა على; შეტრიალდა,	عَطَفَ (يَعْطِفُ)	ع ط ف

ზურგი აქცია (რამეს) عن; მიტრიალდა, მიუბრუნდა (ვინმეს) إلى		
გრძნობა; სიმპათია, კეთილგანწყობა	عَاطِفَةٌ ج. عَوَاطِفُ	
ხვეული, მოხვეული; მოსახვევი; შესახვევი	مُنْعَطَفٌ ج. مُنْعَطَفَاتٌ	
უფრო დიდი; უდიდესი, ყველაზე დიდებული, ძლევამოსილი, უზარმაზარი, გრანდიოზული; მაქსიმალური; უმნიშვნელოვანესი	أَعْظَمُ (მდ.) عُظْمَى ج. أَعَاظِمُ	ع ظ م
ეშმაკი; ბოროტი სული, დემონი	عِفْرِيتٌ ج. عَفَارِيتُ	ع ف ر ت
გაასწორა; შეიწყალა, მიუტევა عن; თავი შეკავა عن	عَفَا (يَعْفُو)	ع ف و
მისდია, კვალდაკვალ მიჰყვა (ვინმეს)	عَقَبَ (يَعْقُبُ)	ع ق ب
ერთიმეორის მიყოლა; მორიგეობით შენაცვლება; სვლა (დროის)	تَعَاقُبٌ	
ტერფი; ქუსლი; ფეხი	عَقِبٌ، عَقْبٌ ج. أعقابٌ	
სასჯელი	عِقَابٌ ج عَقَابَاتٌ	
ჩატარება, მოწყობა; შეთანხმება, მოლაპარაკება; ხელშეკრულება, კონტრაქტი; ათწლეული; კვანძი, ნასკვი; ცის თაღი, ცის კამარა	عَقْدٌ ج. عُقُودٌ	ع ق د
ქისა (ნასკვი ტანსაცმლის ბოლოზე) ვერცხლისა და ოქროს მონეტებით	عَقْدٌ على نَقْدٍ	
რწმენა; კრედო; დოქტრინა, თეორია; დოგმა; (მრ.) იდეოლოგია	عَقِيدَةٌ ج. عَقَائِدُ	
ნასკვიანი, კვანძიანი; რთული, ჩახლართული, გაუგებარი; ძნელი; კომპლექსური	مُعَقَّدٌ	
დაჭრა (აქლემი); ჭრილობა მიაყენა; დაკლა; დააჩოქა; ფეხი მოუკვეცა, რომ შეძლებოდა მისი დაკვლა; უკბინა; იყო უნაყოფო	عَقَرَ (يَعْقِرُ)	ع ق ر
ჭკვიანი, გონიერი, საზრიანი; შერაცხადი,	عَاقِلٌ ج. عُقَلَاءُ	ع ق ل

ფსიქიკურად ჯანმრთელი		
უმკურნალა; რესტავრაცია გაუკეთა (ძეგლს); მიჰყავდა, უძღვებოდა (საქმეს); გადახედა, შეისწავლა; შეეცადა გადაეჭრა (საკითხი); ქიმ. გადაამუშავა; განიცადა, გადაიტანა	عَالَجَ (يُعَالِجُ)	ع ل ج
ეკიდა; იყო ჩამოკიდებული (რამეზე), ჩამოეკიდა, ჩაებღაუჭა (რაიმეს); უყვარდა, მიზიდულობას გრძნობდა ვისიმე მიმართ; შეეხებოდა (რამეს)	تَعَلَّقَ (يَتَعَلَّقُ) بـ	ع ل ق
ძლიერ შეუყვარდა; აქ: დაეკიდა, ჩამოეკიდა	اِعْتَلَقَ (يَعْتَلِقُ)	
დამოკიდებული (რამეზე),დაკავშირებული (რამესთან)	مُتَعَلِّقٌ	
შხამიანი მცენარე; მწარე	عَلْقَمَةٌ	ع ل ق م
დაუსახელა მიზეზი, მოტივი; თავი შეიქცია, გაერთო ب	عَلَّلَ (يُعَلِّلُ)	ع ل ل
მიხვდა, რომ... ; გაიგო, რომ... ; იცოდა, რომ...	عَلِمَ أَنَّ	ع ل م
ნიშანი; მინიშნება; მარკა; ქულა (შეფასების)	عَلامَةٌ ج. عَلائِمُ، عَلامَاتٌ	
დიდი მეცნიერი, სწავლული	عَلّامَةٌ	
გამოქვეყნება, პუბლიკაცია; განცხადება (საჯაროდ); აფიშა, ბანერი, პლაკატი	إِعْلَانٌ ج. إِعْلَانَاتٌ	ع ل ن
იყო მაღალი, ამაღლდა; თავი მიიჩნია უპირატესად (რამით) ب; თავის ღირსებაზე მაღლა დააყენა; (რამე საქმე) عن; აღემატებოდა, ჯობნიდა (ძალით, სიმაღლით); დაფარა, დააჯდა (რამეს), ზემოდან მოექცა; მოერია, აჯობა على	عَلاَ (يَعْلُو)	ع ل و
წამოსწია, აღმართა	عَلَّى (يُعَلِّي)	
ყველაზე მაღალი; უმაღლესი	أَعْلَى (მდ.) عُلْيَا ج. أَعَالٍ	
მაღალი, ამაღლებული; გამოჩენილი	عَلِيٌّ	
უზენაესი ალაჰი	الله تَعَالَى	

მხარსუჭერდა, ზურგს უმაგრებდა; გაემართა, გაემგზავრა; მიზნად ჰქონდა, მიისწრაფოდა; მიადგა, მიმართა (რამეს); სარგებლობდა (რამით); ხელი მიჰყო (რამე საქმეს); მონათლა	عَمَدَ (يَعْمِدُ) إلى	ع م د
სჯეროდა, ენდობოდა, ჰქონდა ვისიმე იმედი; გადაწყვიტა; დაეყრდნო; ეფუძნებოდა (რამეს), ხელმძღვანელობდა (რაღაცით); ირწმუნებოდა; მისცა სანქცია, აკრედიტაცია; გაიღო თანხა, გაუხსნა კრედიტი; მოინათლა	اِعْتَمَدَ (يَعْتَمِدُ) على	
ჩანაფიქრი, წინასწარი განზრახვა	عَمْدٌ	
შეგნებულად, სპეციალურად	عَمْدًا / عَنْعَمْدٍ	
(რაღაცაზე) დაყრდნობით	اِعْتِمَادًا عَلَى	
უფროსი, მმართველი; თავი, მეთაური	عَمِيدٌ ج. عُمَدَاءُ	
ლიტერატურის მამამთავარი	عَمِيدُ الأَدَبِ	
სვეტი; ბოძი; ანძა; კოლონა; ვერტიკალი; ძირითადი ნაწილი (რამის)	عَمُودٌ ج. أعْمِدَةٌ ، عِمْدَانٌ	
სიცოცხლე; ასაკი	عُمْرٌ ج. أعْمَارٌ	ع م ر
ერთი ღამის, ახალი, წინა ღამით გაკეთებული	لَيْلِيَّ العُمْر	
სიცოცხლე; ასაკი	عَمْرٌ ج. أعْمَارٌ	
საკუთარ სიცოცხლეს ვფიცავ!	لَعَمْرِي	
სიღრმე; ფსკერი	عُمْقٌ ج. أعْمَاقٌ	ع م ق
გულის სიღრმეში	فِي أعْمَاقِ الْقَلْبِ	
ჩაღრმავება	تَعَمُّقٌ	
ღრმა	عَمِيقٌ	
საერთო; უნივერსალური; საჯარო; საზოგადოებრივი	عُمُومِيٌّ	ع م م
საჯარო ბიბლიოთეკა	دَارُ الْكُتُبِ الْعُمُومِيَّةُ	

ყურძენი	عِنَبٌ ج. أَعْنَابٌ	ع ن ب
მეტისმეტად მომთხოვნი; შარიანი; ჯიუტი; გამოუსწორებელი, მოურჯულებელი	مُتَعَنِّتٌ	ع ن ت
ჯიუტი; დაჟინებული	عَنِيدٌ	ع ن د
ელემენტი, შემადგენელი; შემადგენელი ნაწილი; ბუნება, წარმომავლობა; რასა; მრ. ეროვნებები	عُنْصُرٌ ج. عَنَاصِرُ	ع ن ص ر
გადაეხვია	عَانَقَ (يُعَانِقُ)	ع ن ق
ერთმანეთს გადაეხვივნენ	تَعَانَقَ (يَتَعَانَقُ)	
ჰქონდა მხედველობაში, გულისხმობდა; ნიშნავდა (რამეს)	عَنَى (يَعْنِي)	ع ن ي
ყურადღებას აქცევდა, მზრუნველობდა	اِسْتَعْنَى (يَسْتَعْنِي)	
მზრუნველობა; ზრუნვა, ყურადღება; მოვლა, პატრონობა	عِنَايَةٌ	
ყურადღებით, მზრუნველად; აკურატულად	بِعِنَايَةٍ	
მტევანი; კონა	عُنْقُودٌ ج . عَنَاقِيدُ	ع ن ق د
ყურძნის მტევანი	عُنْقُودُ الْعِنَبِ	
აღთქმა, შეპირება; ცოდნა, ნაცნობობა (ვინმესთან); ვალდებულება; ხელშეკრულება; ეპოქა, ხანა	عَهْدٌ ج. عُهُودٌ	ع ه د
ისეთივე, როგორადაც ვიცნობდი, როგორიც იყო ჩემს მეხსიერებაში; როგორიც იყო მაშინ, როცა გავიცანი	كَعَهْدِي	
ცნობილი	مَعْهُودٌ	
დაბრუნდა (სადმე), დაუბრუნდა (რამეს); მიეკუთვნებოდა, მიემართებოდა	عَادَ (يَعُودُ) إِلَى	ع و د
ქვემოთ ჩამოვიდა, დაიწია, დაიკლო	عَادَ إِلَى تَحْتِهِ	
დააბრუნა; აღადგინა, ხელახლა გააკეთა; გაიმეორა	أَعَادَ (يُعِيدُ)	
მიეჩვია, შეეჩვია (რაიმეს)	تَعَوَّدَ (تَعَوَّدُ)	

ჩვეული; ჩვეულებრივი	مُعْتَادٌ	
ხე; ტანი, ვარჯი; ტოტი; ჯოხი; ფიგურა; უდი (სიმებიანი მუსიკალური საკრავი)	عودٌ ج. أَعْوَادٌ، عِيدَانٌ	
ჩვევა, ჩვეულება, ადათი	عَادَةٌ ج. عَادَاتٌ، عَوَائِدُ، عَادٌ	
ისესხა, აიღო, სანაცვლოდ აიღო; გამოიყენა (სიტყვა) გადატანითი მნიშვნელობით	اِسْتَعَارَ (يَسْتَعِيرُ)	ع و ر
შეცვალა, ჩაანაცვლა (რაღაც) من, عن სხვა რამით ب	اِسْتَعَاضَ (يَسْتَعِيضُ)	ع و ض
ნაცვლად იმისა, რომ თვალით დავინახოთ (სინამდვილე) ნაკვალევს მივყვეთ	نَسْتَعِيضُ عَنِ الْعَيْنِ بِالْأَثَرِ	
იმედი, საყრდენი	مُعَوَّل	ع و ل
დახმარება ითხოვა; დახმარებისთვის მიმართა; გამოიყენა (რაღაც)	اِسْتَعَانَ (يَسْتَعِينُ) بـ	ع و ن
ეშმაკი; მაწანწალა, ლოთი, უსაქმური	عَيَّارٌ	ع ي ر
ცხოვრება; ცხოვრების წესი	عِيشَةٌ	ع ي ش
დაადგინა, განუსაზღვრა (ვადები, საზღვრები); თანამდებობაზე დანიშნა في; გამოყო, განსაზღვრა (რაღაცისთვის), განაკუთვნა (რამეს)	عَيَّنَ (يُعَيِّنُ)	ع ي ن
დაღლილობა; სისუსტე	عَيٌّ	ع ي ي
ენა დაება	عَيَّ فِي الْكَلَامِ	
მეტყველების მოშლა; ენაბლუობა, ენადაბმულობა	عِيٌّ	

غ		
წარსული; განვლილი, ჩავლილი	غَابِرٌ	غ ب ر
შორეულ წარსულში	فِي الْقَدِيمِ الْغَابِرِ	
მტვერი	غُبَارٌ	

შენატვრა (ვინმესთვის შურის გარეშე); კმაყოფილება; სიხარული; ბედნიერება	غِبْطَةٌ	غ ب ط
აქლემის უნაგირი ქალებისათვის; ტომარა	غَبِيْطٌ ج. غُبُطٌ	
ტყუილი, ანგარიშში მოტყუება, გადაგდება; ზიანის მიყენება; წყენა, შეურაცხყოფა; უსამართლობა; უმართებულ შეფასება; დამცირება, ღირსების შელახვა	غَبْنٌ	غ ب ن
ჭკუასუსტი; სულელი,უტვინო	غَبِيٌّ ج. أَغْبِيَاءُ	غ ب ي
ჭკუასუსტობა, სისულელე	غَبَاوَةٌ	
ბოშა	غَجَرِيٌّ ج. غَجَرٌ	غ ج ر
გუბე, ტბორე; პატარა მდინარე, ნაკადული	غَدِيرٌ ج. غُدُرٌ، غُدْرَانٌ	غ د ر
აისი, ადრიანი დილა; რაიმე მოვლენისწინ	غَدَاةٌ ج. غَدَوَاتٌ	غ د و
გამოკვება, აჭამა, საზრდო მისცა,დააპურა	غَذَّى (يُغَذِّي)	غ ذ و
ჩავიდა, ჩაეშვა (მზე); თვალს მიეფარა, წავიდა	غَرَبَ (يَغْرُبُ)	غ ر ب
უცხოობა; უცხოობაში ცხოვრება	غُرْبَةٌ	
უცხო, უცნობი; უცხოელი, უცხო მიწა-წყლის	غَرِيبٌ ج. غُرَبَاءُ، أَغْرَابٌ	
გასაოცარი, საოცრება	غَرِيبَةٌ ج. غَرَائِبُ	
აცდუნა; მოატყუა	غَرَّ (يَغَرُّ,يَغُرُّ)	غ ر ر
ჩარგული იქნა; ჩაიძირა; შეესო, ჩაერჭო	اِنْغَرَسَ (يَنْغَرِسُ)	غ ر س
მიზანი; ობიექტი; მისწრაფება; დანიშნულება; პირადი დაინტერესება; საჭირო საგანი	غَرَضٌ ج. أَغْرَاضٌ	غ ر ض
პოეტური მიზნები, პოეტური ჩანაფიქრები	الْأَغْرَاضُ الشِّعْرِيةُ	
შთანთქა, წაიღო (დრო); ჩაიძირა (რამეში) في; ზედმეტი მოუვიდა (რამეში) في; გაგრძელდა, გასტანა	اِسْتَغْرَقَ (يَسْتَغْرِقُ)	غ ر ق
ვნება, ძლიერი გატაცება; სიყვარული	غَرَامٌ	غ ر م
წაქეზება, შეგულიანება, სტიმულის	إِغْرَاءٌ	غ ر و

მიცემა; ცდუნება		
ზოოლ. ქურციკი, ნიამორი	غَزَالٌ ج غِزْلَانٌ, غِزْلَةٌ	غ ز ل
ფლირტი; არშიყი; ,,ღაზალი“ სატრფიალო, ლირიკული ლექსი	غَزَلٌ	
გაბრაზდა, გაუბრაზდა	غَضِبَ (يَغْضَبُ) على	غ ض ب
გაბრაზებული, განრისხებული; აღშფოთებული	غَضُوبٌ	
ბოტ. გდა (ეკლიანი ბუჩქოვანი მცენარე)	غَضًا، غَضًى	غ ض ي
ყოყოჩი, ქედმაღალი, მედიდური; ამპარტავანი	مُتَغَطْرِسٌ	غ ط ر س
პატიება სთხოვა	اِسْتَغْفَرَ (يَسْتَغْفِرُ)	غ ف ر
მიმტევებელი	غَفُورٌ	
სულელი; რეგვენი, ჩერჩეტი	مُغَفَّلٌ	غ ف ل
გაიმარჯვა (მტერზე), სძლია	غَلَبَ (يَغْلِبُ) عَلَى	غ ل ب
ზემოდან მოექცა (ვინმეს), გაიმარჯვა, სძლია; გადალახა (წინააღმდეგობა, ბარიერი); დაეუფლა (რამეს)	تَغَلَّبَ (يَتَغَلَّبُ) عَلَى	
უმრავლესი, უდიდესი	أَغْلَبُ	
ის, ვისზეც გაიმარჯვეს, ძლეული; დამარცხებული, დამორჩილებული; უღონო	مَغْلُوبٌ	
სქელი, დიდი; უხეში; მსხვილი	غليظٌ	غ ل ظ
გამოიყენა; ექპლუატაცია გაუწია; შემოსავალი, სარგებელი ნახა	اِسْتَغَلَّ (يَسْتَغِلُّ)	غ ل ل
გამოყენება; ექსპლუატაცია	اِسْتِغْلَالٌ	
ბიჭი, ყმაწვილი, ახალგაზრდა; მსახური; პაიკი	غُلَامٌ ج. غِلْمَانٌ	غ ل م
სარისკო საქმე, ავანტიურა; თავგადასავალი	مُغَامَرَةٌ ج. مُغَامَرَاتٌ	غ م ر
დახუჭა (თვალები); ბუნდოვანი, გაუგებარი გახადა (რამე)	غَمَّضَ (يُغَمِّضُ)	غ م ض
თვალდახუჭული	مُغَمَّضُ العَيْنَيْنِ	

ჩურჩულით ლაპარაკობდა; წაიბურტყუნა, გაურკვევლად ლაპარაკობდა	غَمْغَمَ (يَغَمْغِمُ)	غ م غ م
დარდი, ნაღველი; ძლიერი სიცხე, დახუთულობა	غَمٌّ ج. غُمُومٌ	غ م م
ისარგებლა (რამით); გამოიყენა (რაღაც)	اِغْتَنَمَ (يَغْتَنِمُ) بـ	غ ن م
ნადავლი, მიტაცებული; ალაფი, ნადავლი	غُنْمٌ ج. غُنُومٌ	
იყომდიდარი, შეძლებული; არ სჭირდებოდა (რაიმე) عن	غَنِيَ (يَغْنِي)	غ ن ي
სიმღერა	أَغْنِيَّةٌجأَغْنِيَّاتٌ،أَغَانٍ	
მყვინთავი; აქ. მარგალიტის მაძიებელი	غَوَّاصٌ	غ و ص
მუხანათურად, ვერაგულად მოკლა; მიიტაცა, წაიღო	اِغْتَالَ (يَغْتَالُ)	غ و ل
ბოროტი სული; დემონი; მოჩვენება	غُولٌ ج. أَغْوَالٌ، أَغْيَالٌ، غِيلَانٌ	
ღვინის სმით გამოწვეული სიმთვრალე და თავისტკივილი	غَوْلٌ	
არ ესწრებოდა, არ იყო; იყო დაფარული, უხილავი; გაუჩინარდა, გაქრა; ჩავიდა (მზე); სახელი გაუტეხა, ჩირქი მოსცხო	غَابَ (يَغِيبُ)	غ ي ب
არყოფნა; მრ. დამალული, დაფარული	غَيْبٌ	
ტყე	غَابَةٌ ج. غَابَاتٌ	
შეიცვალა, გამოიცვალა; სხვანაირი გახდა	تَغَيَّرَ (يَتَغَيَّرُ)	غ ي ر
არც მეტი, არც ნაკლები	لَاغَيْرٌ	
მრისხანება, ბრაზი; მძვინვარება	غَيْظٌ	غ ي ظ

ف		
გული; გონი, გონება	فُؤَادٌ ج. أَفْئِدَةٌ	ف أ د

ნაწილი; კლასი; ჯგუფი	فِئَةٌ ج. فِئَاتٌ	**ف أ ي**
გაიშალა, გაიხსნა; განვითარდა (ინტელექტუალურად)	تَفَتَّحَ (يَتَفَتَّحُ)	**ف ت ح**
ჭრილი; ნახვრეტი	فَتْحَةٌ ج. فَتْحَاتٌ	
დროის მონაკვეთი, დროის შუალედი; შესვენება	فَتْرَةٌ، فِتْرَةٌ ج. فَتْرَاتٌ، فِتْرَاتٌ	**ف ت ر**
დროდადრო	بَيْنَ فَتْرَةٍ وَأُخْرَى	
მოდუნებულობა, მოშვებულობა, სისუსტე; გაგრილება, სიგრილე	فَتْر/ فُتُورٌ	
ეძებდა (რამეს)	فَتَشَ (يَفْتِشُ) عَنْ	**ف ت ش**
დაგრეხილი, გადაგრეხილი	مُفْتَلٌ	**ف ت ل**
სილამაზე; მშვენიერება; მომხიბვლელობა	ج مَفَاتِنُ	**ف ت ن**
დაამშვიდა, დაუცხრო (ბრაზი)	فَثَأَ (يَفْثَأُ)	**ف ث أ**
მისცა (წყალს) გასაღების ძალა; ააფეთქა	فَجَّرَ (يُفَجِّرُ)	**ف ج ر**
ადრიანი დილა, აისი; დასაწყისი	فَجْرٌ	
სისინი, სივილი	فَحٌّ، فَحِيحٌ	**ف ح ح**
განუზომელი, მეტისმეტი, უზარმაზარი; უხეში, უტაქტო; აბსურდული	فَاحِشٌ	**ف ح ش**
ხაფანგი	فَخٌّ ج. فِخَاخٌ، أَفْخَاخٌ	**ف خ خ**
სიამაყე, თავის ქება; დიდება, პატივი	فَخْرٌ	**ف خ ر**
გამოისყიდა, გაათავისუფლა გამოსასყიდის სანაცვლოდ; მსხვერპლი გაიღო, შესწირა (რამე)	فَدَى (يَفْدِي) بـ	**ف د ي**
თავის დახსნა, ხსნა, გათავისუფლება; გამოსყიდვა; გამოსასყიდი; მსხვერპლი	فِدَاءٌ	
გამოსყიდვა; მსხვერპლი	فِدًى	
მარტოხელა; ერთადერთი,გამონაკლისი	فَذٌّ ج. أَفْذَاذٌ، فُذُوذٌ	**ف ذ ذ**
სიხარული; მხიარულება; ქორწილი	فَرَحٌ ج. أَفْرَاحٌ	**ف ر ح**

იყო ერთადერთი; იყო მარტოსული; იყო იზოლირებული; განმარტოვდა; მოქმედებდა დამოუკიდებლად, ერთპიროვნულად بـ; გამოეყო	اِنْفَرَدَ (يَنْفَرِدُ)	ف ر د
მარტოსული, მარტოხელა; განცალკევებული, განმარტოებული; სეპარატიული	مُنْفَرِدٌ	
მარტო	منفردًا	
ერთადერთი; მარტო მყოფი; პირი, ინდივიდი	فَرْدٌ ج. أَفْرَادٌ	
თავის დაღწევა; გაქცევა (რაღაცისაგან); გამოსავალი, ხსნა	مَفَرٌّ	ف ر ر
გარდაუვალია	لَا مَفَرَّ مِنْهُ	
გამოყო, გამოაცალკევა, გამოარჩია; დაახარისხა	فَرَزَ (يَفْرِزُ)	ف ر ز
გამოაცალკევა; გამოყო	أَفْرَزَ (يُفْرِزُ)	
მსხვერპლი, ნადავლი	فَرِيسَةٌ ج. فَرَائِسُ	ف ر س
გარეული; ველური; სისხლისმსმელი	مُفْتَرِسٌ	
მხედარი; რაინდი, გმირი	فَارِسٌ ج. فُرْسَانٌ، فَوَارِسُ	
გააფინა, დააგო; დაიძინა რაიმეზე, საწოლად, საგებად გამოიყენა	اِفْتَرَشَ (يَفْتَرِشُ)	ف ر ش
მოგებული, მოფენილი; მოკირწყლული; ავეჯით გაწყობილი	مَفْرُوشٌ	
მსახური; მოსამსახურე; დამლაგებელი	فَرَّاشٌ	
ხელსაყრელი შემთხვევა, მომენტი; შანსი; შესვენება (სამსახურში); არდადეგები	فُرْصَةٌ ج فُرَصٌ	ف ر ص
ზედმეტი, თავისუფალი; მეტისმეტობა, გადაჭარბება; უკიდურესობა	فرطٌ	ف ر ط
მეტისმეტობა, გადაჭარბება; უკიდურესობა; უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენება, უფლებამოსილების გადამეტება	إفراطٌ	
მიმართულებებად დაყო; დაანაწილა; მოდიოდა,	فَرَّعَ (يُفَرِّعُ) من	ف ر ع

მომდინარეობდა (ვიღაცისაგან, ან რაიმესგან)		
თავისუფალი; ცარიელი; ვაკანტური; ამაო, უსარგებლო	فَارِغٌ	ف ر غ
განშორება; წასვლა	فِرَاقٌ	ف ر ق
განშორება	مُفَارَقَةٌ	
შეაშინა, დააფრთხო; გააღვივა; პროვოცირება მოახდინა	اِسْتَفَزَّ (يَسْتَفِزُّ)	ف ز ز
შიში, ძრწოლა; საშინელება	فَزَعٌ ج. أَفْزَاعٌ	ف ز ع
ახსნა, განმარტება, კომენტარი; აზრი	تَفْسِيرٌ ج. تَفْسِيرَاتٌ، تَفَاسِيرُ	ف س ر
უზნეოდ, უკანონოდ მოქცევა; უღირსი, დასაძრახი საქციელი, შეცოდება	فِسْقٌ ج. فُسُوقٌ	ف س ق
სულით დაეცა; ხელი მოეცარა; განიცადა წარუმატებლობა, ჩაიჭრა (გამოცდაზე); ჩაიშალა, იყო უშედეგო, კრახით დასრულდა	فَشِلَ (يَفْشَل)	ف ش ل
გამოყო, გამოაცალკევა რაღაცისგან عن; გამიჯნა, დააცალკევა ერთმანეთისგან بين; გარიცხა, გააძევა (სამსახურიდან) من; გადაწყვიტა, განაჩენი გამოიტანა في; დააწესა, დაასახელა ფასი	فَصَلَ (يَفْصِلُ)	ف ص ل
გადამწყვეტი (ხმა); გამყოფი (ხაზი); ბარიერი	فَاصِلٌ	
სამარცხვინო, სკანდალური	فَاضِحٌ	ف ض ح
ვერცხლი	فِضَّةٌ	ف ض ض
ცნობისმოყვარეობა; ჩარევა (სხვის საქმეში)	فُضُولٌ	ف ض ل
ცნობისმოყვარეობით	بِفُضُولٍ	
უპირატესობის მინიჭება ვინმესთვის ან რამესთვის; მფარველობა	تَفْضِيلٌ	
ხსნილი (მარხვის შემდეგ); გახსნილება	فِطْرٌ	ف ط ر
გამჭრიახობა, მიხვედრილობა, სხარტი აზროვნება	فِطْنَةٌ	ف ط ن

უხეშობა, არათავაზიანი მოპყრობა; ვულგარულობა	فَظَاظَةٌ	ف ظ ظ
გამოგონილი, შეთხზული, შეთითხნილი, შეკოწიწებული	مُفْتَعَلٌ	ف ع ل
სავსე, ბოლომდე შევსებული	مُفْعِمٌ	ف ع م
გასკდა, გაწყდა	تَفَقَّأَ (يَتَفَقَّأُ)	ف ق أ
დაკარგული; გარდაცვლილი	فَقِيدٌ	ف ق د
დაკარგული; უგზო-უკვლოდ დაკარგული; არარსებული	مَفْقُودٌ	
გაგება, ცოდნა; მუსლიმური სამართალი	فِقْهٌ	ف ق ه
გახსნა, მოხსნა; შეხსნა (კვანძი); მოუშვა, მოადუნა; ნაწილებად დაშალა; გაათავისუფლა	فَكَّ (يَفَكُّ, يَفُكُّ)	ف ك ك
ზეცა, ცის თაღი	فَلَكٌ ج. أَفْلَاكٌ	ف ل ك
პირი; ტუჩი; ყელი; ნახვრეტი, ხვრელი	فَمٌ / فُمٌّ ج أَفْمَامٌ	ف م م
ხელოვნება; ოსტატობა; თავისუფალი პროფესია; მეცნიერება; ტექნიკა; სფერო	فَنٌّ ج. فُنُونٌ	ف ن ن
პლასტიკური ხელოვნება	فَنٌّ تَشْكِيلِيٌّ	
ლიტერატურული ჟანრები (გვარები)	فُنُونٌ أَدَبِيَّةٌ	
სივრცე, ეზო	فَنَاءٌ ج. أَفْنِيَةٌ	ف ن ي
ურთიერთგაგება; შეთანხმებულობა	تَفَاهُمٌ	ف ه م
წამოვიდა, გავრცელდა (სურნელი)	فَاحَ (يَفُوحُ)	ف و ح
გამოფხიზლდა, გონზე მოვიდა; გამოიღვიძა; გამოაღვიძა; გამოაფხიზლა; გამოჯანმრთელდა	أَفَاقَ (يُفِيقُ) من	ف و ق
თქვა, ილაპარაკა, წარმოთქვა ب	تَفَوَّهَ (يَتَفَوَّهُ)	ف و ه
პირი, ბაგე	فُوهٌ ج. أَفْوَاهٌ	
მაშინ, როცა... ; იმის შესახებ, რომ.....	فِيمَا	ف ي
ვინმესთვის რამის დაბრუნება; ვინმესთვის რამის ჩუქება	إِفَاءَةٌ	ف ي أ

ისარგებლა; სარგებელი ნახა; ჭკუა ისწავლა	اِسْتَفَادَ (يَسْتَفِيدُ) من	ف ي د
სარგებელი, ხეირი	فَائِدَةٌ ج. فَوَائِدُ	
გადმოიღვარა,გადმოვიდა ნაპირებიდან; იყო გადავსებული, გადმოედინებოდა; დარჩა, შენარჩუნდა; მოზღვავდა, წალეკა	فَاضَ (يَفِيضُ)	ف ي ض

ق		
სიმახინჯე; ცუდი შინაგანი სამყარო	قُبْحٌ	ق ب ح
სამარხი, საფლავი	قَبْرٌ ج. قُبُورٌ	ق ب ر
წყარო, წარმომავლობა	قِبْسٌ	ق ب س
ქვანახშირის საქვაბე; გაღვივებული ნახშირი, ნაღვერდალი	قَبَسٌ	
ციტატა	اِقْتِبَاسَةٌ ج. اِقْتِبَاسَاتٌ	
ხელში აიღო, დაიჭირა; ფლობდა, ეჭირა; შეიპყრო, დააპატიმრა على; მოუჭირა, მოკუმა (ტუჩები), შეკრა (მუშტი) على	قَبَضَ (يَقْبِضُ)	ق ب ض
ხელით დაჭერა, ხელით შეკვრა; მუშტი, პეშვი	قَبْضَةٌ	
დაპატიმრება	إِلْقَاءُ الْقَبْضِ	
აკოცა; კოცნიდა	قَبَّلَ (يُقَبِّلُ)	ق ب ل
კოცნა	تَقْبِيلٌ	
კოცნა	قُبْلَةٌ ج. قُبُلَاتٌ	
წინ გამოვიდა, დაწინაურდა; მივიდა (ვინმესთან); მოვიდა, მოახლოვდა (დრო); შეუდგა (რამეს)	أَقْبَلَ (يُقْبِلُ) على	
მომავალი; მომდევნო	مُقْبِلٌ	
შეხვედრა	مُقَابَلَةٌ	
მიმღები, შემხვედრი; დამდეგი, მომავალი	قَابِلٌ	

ق ت ل	قِتَالٌ	შერკინება, ბრძოლა
	مَقْتَلٌ	მკვლელობა; მკვლელობის ადგილი
ق ح م	اِقْتِحَامٌ	უშიშრობა, სიმამაცე; შტურმი, მიწოლა; არეულობა, განუკითხაობა; უგუნურება
ق د ح	قَدَحٌ ج. أَقْدَاحٌ	ჭიქა, ბოკალი
ق د ر	قَدَّرَ (يُقَدِّرُ)	განსაზღვრა, გამოთვალა; ზომა დაადგინა; ფასი განსაზღვრა
	قَدْرٌ ج. أَقْدَارٌ	ზომა, ოდენობა; ხარისხი; ღირსება
	لَيْلَةُ الْقَدْرِ	ბედისწერის ღამე (რამადანის თვის 27-ე ღამე)
	مَقْدُورٌ ج. مَقَادِيرُ	განსაზღვრული; შესაძლებელი; მრ.ბედი
ق د م	قَدَّمَ (يُقَدِّمُ)	წაუმძღვარა (წინასიტყვაობა); გააკეთა რამეზე ადრე على; წამოსწია წინ, წამოაყენა (კანდიდატად); წარადგინა, წარუდგინა (ვინმეს) لِ; შესთავაზა (ფასი); თავში დააყენა; არჩია, ამჯობინა ვინმე على
	تَقَدَّمَ (يَتَقَدَّمُ)	წინ გამოვიდა, წარდა; წინ გაუძღვა; წინ წავიდა, განვითარდა, განიცადა პროგრესი; მივიდა, მიადგა من , ألى; მიმართა ვინმეს ألى (წინადადებით) ب; წარდგენილ იქნა, შეთავაზებული იქნა
	مُقَدِّمُو الْمُوَلَّدِينَ	კლასიკურის შემდგომი პერიოდის წარმომადგენელი პოეტები
	قَدَمٌ (მდ.) ج. أَقْدَامٌ	ფეხი; ნაბიჯი
ق د و	اِقْتِدَاءٌ	მიბაძვა
ق ذ ر	قَذِرٌ	ჭუჭყიანი
ق ذ ف	تَقَاذَفَ (يَتَقَاذَفُ)	ერთმანეთს ესროდნენ ب; ერთმანეთს ეჩხუბებოდნენ
ق ذ ي	قَذًى (კრ.) أَقْذَاءٌ، أَقْذِيَةٌ	მტვერი, მტვრის ნაწილაკები; ბეწვი
ق ر أ	قَارِئٌ ج. قُرَّاءٌ	მკითხველი
	قَارِئَةُ الْفِنْجَانِ	მკითხავი

იყო ახლოს, მიახლოებული; უახლოვდებოდა إلى, من	قَرُبَ (يَقْرُبُ)	ق ر ب
ჭრილობა; წყლული	قَرْحٌ ج. قُرُوحٌ	ق ر ح
თანდაყოლილი უნარი; ჭკუა, გონება; ტალანტი; გენია	قَرِيحَةٌ ج. قَرَائِحُ	
ზოოლ. მაიმუნი (კნინობითი ფორმა)	قُرَيْدٌ	ق ر د
გამყარდა; დასტაბილურდა (სიტუაცია); იყო უმოძრაოდ; დამშვიდდა; დაფუძნდა, დასახლდა في	اِسْتَقَرَّ (يَسْتَقِرُّ)	ق ر ر
პოეზია; ლექსი	قَرِيضٌ	ق ر ض
სასაფლაო	قَرَافَةٌ ج. قَرَافَاتٌ	ق ر ف
ქაფი; სხივი, შუქი; მორი, დირე, კოჭი; ძელაკი, ძელი; ხორცის საჭრელი დაფა	قُرْمَةٌ ج. قُرَمٌ	ق ر م
ძლიერი შიმშილი; ჭამის ძლიერი სურვილი	حُمَّةُ الْقُرَمِ	
ბოტ. მიხაკი	قَرَنْفُلٌ	ق ر ن ف ل
აბრეშუმი	قَزٌّ	ق ز ز
აბრეშუმის ჭია	دُودُ القزِّ	
ზიზღი; გულისრევა	تَقَزُّزٌ	
ბედი, იღბალი, ხვედრი	قِسْمَةٌ ج. قِسَمٌ	ق س م
გაყოფილი, განაწილებული	مَقْسُومٌ	
ითმენდა, იტანდა, განიცდიდა (რაიმეს)	قَاسَى (يُقَاسِي)	ق س و
სასტიკი, მკაცრი; შეუვალი	قَاسٍ (მდ.) قَاسِيَةٌ ج. قُسَاةٌ	
კანი, ნაჭუჭი, ქერცლი (თევზის)	قِشْرٌ ج. قُشُورٌ	ق ش ر
კრებ. ჩალა, ნამჯა	قَشٌّ	ق ش ش
ლერწამი	قَصَبٌ	ق ص ب
შაქრის ლერწამი	قَصَبُ السُّكَّرِ	
ლერწამი, ღერო;ფლეიტა; მილი, არხი; მთავარი ქალაქი; კასაბა (სიგრძის საზომი ერთეული 3,55 მ);	قَصَبَةٌ ج. قَصَبَاتٌ	

ღვიძლი; სახსარი		
გაემართა, გაეშურა, ესწრაფოდა إلى; მიზნად ისახავდა (რამეს); მხედველობაში ჰქონდა	قَصَدَ (يَقْصِدُ)	ق ص د
მიმავალი გარკვეული მიმართულებით; რომელიმე ადგილას მოხვედრის მსურველი; მისწრაფების მქონე	قَاصِدٌ ج قُصَّادٌ إلى	
სასახლე	قصرٌ ج. قصورٌ	ق ص ر
მთხრობელი	قَاصٌّ ج. قُصَّاصٌ	ق ص ص
ისტორია, მოთხრობა, ამბავი; ნოველა	قِصَّةٌ ج. قِصَصٌ	
მცირე ზომის მოთხრობა; ნოველა	الْقِصَّةُ الْقَصِيرَةُ	
მცირე ზომის მოთხრობა; ზღაპარი	أُقْصُوصَةٌ ج. أَقَاصِيصُ	
განსაჯა, გადაწყვიტა; განაჩენი გამოუტანა على; უბრძანა უკარნახა, მოსთხოვა ვინმეს على (რამე) ب; გაატარა(დრო) على; შეასრულა (ვალდებულება, ლოცვა); გაანადგურა, მოსპო على	قَضَى (يَقْضِي)	ق ض ي
ბედისწერა; ბედი	قَضَاءٌ	
წარბშეკრული, შუბლშეკრული	مُقَطَّبُ الجَبِينِ	ق ط ب
წვეთობით მოედინებოდა, მოწვეთავდა على; მიედინებოდა უწყვეტად, მიიჩქაროდა إلى,على	تَقَاطَرَ (يَتَقَاطَرُ)	ق ط ر
გამოხადა (არაყი), გამოხარშა	اِسْتَقْطَرَ (يَسْتَقْطِرُ)	
ქვეყანა, რეგიონი, მიწა; მხარე	قُطْرٌ ج. أَقْطَارٌ	
ნაწილი; ნატეხი; ნაჭერი	قِطْعَةٌ ج. قِطَعٌ	ق ط ع
მოჭრილი, ამპუტირებული	مَقْطُوعٌ	
დაჯდა; დაჯდა ვინმეს პირისპირ لـ; სახლში დარჩა; შეწყვიტა, უარი თქვა რაიმეზე عن; მოდუნდა; შეაჩერა, დაიჭირა عن; გადააგდო, დააღალატა ب	قَعَدَ (يَقْعُدُ)	ق ع د
დაჯდომა; უარის თქმა من	قُعُودٌ	

პენსიაზე მყოფი; გათავისუფლებული; გადამდგარი	مُتَقَاعِدٌ	
გალია	قَفَصٌ ج. أَقْفَاصٌ	ق ف ص
ბოქლომი, საკეტი	قُفْلٌ ج. أَقْفَالٌ، قُفُولٌ	ق ف ل
ხიფთანი (ტანისამოსი)	قُفْطَانٌ ج. قَفَاطِينُ	ق ف ط ن
შებრუნებული, გადაბრუნებული, ამობრუნებული, ამოტრიალებული	مَقْلُوبٌ	ق ل ب
სამკაული გაუკეთა (ვინმეს); თანამდებობაზე დანიშნა; მიბაძა; მიამსგავსა; გადაიღო ასლი; გააყალბა	قَلَّدَ (يُقَلِّدُ)	ق ل د
გაცურა (საიდანმე); გაფრინდა (თვითმფრინავი); დატოვა, ზურგი აქცია, უარი თქვა (რაიმეზე)	أَقْلَعَ (يُقْلِعُ) من	ق ل ع
იალქანი	قِلْعٌ ج. قُلُوعٌ، قِلَاعٌ	
მღელვარება, შფოთვა, მოუსვენრობა; უძილობა	قَلَقٌ	ق ل ق
იყო მცირე, უმნიშვნელო; იყო იშვიათი; იყო ნაკლები من; შემცირდა	قَلَّ (يَقَلُّ, يَقِلُّ)	ق ل ل
მთვარე	قَمَرٌ	ق م ر
ქსოვილი	قُمَاشٌ ج. أَقْمِشَةٌ	ق م ش
ჩაახშო, საფუძველშივე მოსპო; ჩააქრო (ცეცხლი)	قَمَعَ (يَقْمَعُ)	ق م ع
ლამფა; სანათი, ლამპიონი; ჭაღი	قِنْدِيلٌ ج. قَنَادِيلُ	ق ن د ل
კაფე; ყავახანა	مَقْهًى ج. مَقَاهٍ	ق ه و
თასმა, საბელი, ღვედი; თოკი, ბმული	مِقْوَدٌ ج. مَقَاوِد	ق و د
სიტყვა; გამოთქმა; საუბარი	قَوْلٌ ج. أَقْوَالٌ	ق و ل
იბრძოდა; ეწინააღმდეგებოდა, უპირისპირდებოდა	قَاوَمَ (يُقَاوِمُ)	ق و م
იყო პირდაპირი, პატიოსანი, მართალი; იყო სწორი; წამოიმართა, დადგა	اِسْتَقَامَ (يَسْتَقِيمُ)	
ადგომა; აღდგომა; გასვლა (მატარებლის) من; გაფრენა (თვითმფრინავის); განხორციელება, შესრულება ب;	قِيَامٌ	

არსებობა, ყოფნა		
აწევა; აღმართვა; გამართვა, მოწყობა, დაყენება (მოწყობილობის); ყოფნა, ბინადრობა	إِقَامَةٌ	
მცხოვრები	مُقِيمٌ	
სწორი, ნამდვილი; ღირებული, ძვირფასი; სასარგებლო	قَيِّمٌ	
ხალხი; ერი, ნაცია	قَوْمٌ ج. أَقْوَامٌ	
საყრდენი; ფეხი (ცხოველის); სია, ჩამონათვალი; ცხრილი	قَائِمَةٌ ج. قَوَائِمُ	
წრე, სფერო; **მაკამა** (ლიტერატურული ნაწარმოების ჟანრი)	مَقَامَةٌ ج. مَقَامَاتٌ	
ძალა; ძლიერება	قُوَّةٌ ج. قُوَّاتٌ، قُوًى، قِوًى	ق و ي
ბორკილი	قَيْدٌ ج. قُيُودٌ	ق ي د

	ك	
გულგატეხილობა, დარდი, ნაღველი, ტანჯვა	كَآبَةٌ، كَأبٌ، كَأَبَةٌ	ك أ ب
მოწყენილი, უსიხარული, გულგატეხილი, დარდიანი	كَئِيبٌ، كَئِبٌ	
ჭიქა, ბოკალი	كَأْسٌ ج. كَأْسَاتٌ، كُؤُوسٌ	ك أ س
ამაყი, მედიდური, ამპარტავანი	مُتَكَبِّرٌ	ك ب ر
გაწერია, შენი ბედისწერაა	مَكْتُوبٌ عَلَيكَ	ك ت ب
ნელ ცეცხლზე დუღება; ნელ ცეცხლზე შიშხინი	كَتِيتٌ	ك ت ت
წიწილა	كَتْكُوتٌ ج. كَتَاكِيتُ	ك ت ك ت
დაფარა, დამალა; გაასაიდუმლოვა; საიდუმლოდ შეინახა	كَتَمَ (يَكْتُم) عن	ك ت م
ქვიშის გორაკი; დიუნი	كَثِيبٌ ج. كُثْبَانٌ، كُثُبٌ	ك ث ب
მდიდარი	مُكْثِرٌ	ك ث ر

გამოტენილი, გამოვსებული, მდიდარი შიგთავსით	كَثِيفُ الحَشْوِ	ك ث ف
კონდენსირებული; ინტენსიური; დახშული	مُكَثَّفٌ	
შემჭიდროება; ინტენსირება; კონდნესირება	تَكْثِيفٌ	
თვალი სურმით მოიხატა	كَحَلَ (يَكْحَلُ)	ك ح ل
ქუჰლი, სურმა (თვალის საღებავი)	كُحْلٌ	
იყო მოღრუბლული; იყო მუქი ფერის; იყო მძიმე (ცხოვრება)	كَدُرَ (يَكْدُرُ)	ك د ر
უპოვრობა, მათხოვრობა	كُدْيَةٌ	ك د ي
უბედურება; კატასტროფა	كَارِثَةٌ ج. كَوَارِثُ	ك ر ث
ადგილი ბაღდადში	الكَرْخُ	ك ر خ
ხშირი; განმეორებადი	مُتَكَرِّرٌ	ك ر ر
პატივი მიაგო, პატივი სცა, დააფასა; უწყალობა	أَكْرَمَ (يُكْرِمُ) بـ	ك ر م
კეთილშობილი; პატივცემული; ძვირფასი (ქვა); გულუხვი, ხელგაშლილი, სულგრძელი	كَرِيمٌ	
ვაზი; ვენახი	كَرْمٌ ج. كُرُومٌ	
ვაზი	كَرْمَةٌ ج كُرُومٌ	
ცუდი, უსიამოვნო; სიავე, ბოროტი საქციელი; უსიამოვნება; ძალადობა, ძალდატანება	مَكْرُوهٌ	ك ر ه
ძილიანობა, თვლემა	كَرًى	ك ر ي
მიაღწია, მოიპოვა; მოიგო; ჩაიდინა (საქციელი)	اِكْتَسَبَ (يَكْتَسِبُ)	ك س ب
მოპოვებული, ნაშოვნი, მოხვეჭილი	مُكْتَسبٌ	
გატეხა; მოიტეხა (ხელი); ჩაამტვრია (კარი); დაარღვია (შეთანხმება); დაამშვიდა, შეანელა; ზომიერი გახადა	كَسَرَ (يَكْسِرُ)	ك س ر
დამსხვრეული, დამტვრეული; დამარცხებული; სევდიანი, დადარდიანებული	مَكْسُورٌ	
ხოსრო ანუშირვანი	كَسْرَى أَنُو شِرْوَانُ	

ჩააცვა, შემოსა; დაფარა, მოაპირკეთა	كَسَا (يَكْسُو)	ك س و
შეიმოსა, ჩაიცვა	اِكْتَسَى (يَكْتَسِي)	
ჩაცმა, შემოსვა	اِكْتِسَاءٌ	
აღმოაჩინა, გამოიკვლია, გამოარკვია; აღმოჩნდა, გამოირკვა, გამომჟღავნდა	اِكْتَشَفَ (يَكْتَشِفُ)	ك ش ف
ღია, გახსნილი; შიშველი, დაუფარავი; დაუცველი	مَكْشُوفٌ	
შეაკავა, ჩაახშო, ჩაკლა (ბრაზი); ხმა გაიკმინდა, დადუმდა	كَظَمَ (يَكْظِمُ)	ك ظ م
უარი თქვა; თავი შეიკავა; შეწყვიტა, მიატოვა; შეაკავა, დაიჭირა (რაღაცისაგან); შემოკეცა, შემოტეხა (ქსოვილი)	كَفَّ (يَكَفُّ, يَكُفُّ) عَنْ	ك ف ف
ხელი; მაჯა; ხელის მტევანი; პეშვი; თათი (ცხოველის); ხელთათმანი; სილა, ალიყური	كَفٌّ ج. كُفُوفٌ، أَكُفٌّ	
თავის თავზე აიღო (პასუხისმგებლობა)	تَكَفَّلَ (يَتَكَفَّلُ) بِـ	ك ف ل
სუდარაში გაახვია, სუდარა გადააფარა	كَفَنَ (يَكْفِنُ)	ك ف ن
იყო მუქი ფერის, იყო დაბურული; მოიღრუბლა, მოღუშული უცქერდა	اِكْفَهَرَّ (يَكْفَهِرُّ)	ك ف ه ر
დაკმაყოფილდა, შემოიფარგლა (რაღაცით)	اِكْتَفَى (يَكْتَفِي) بِـ	ك ف ي
ძაღლი, მწევარი	كَلْبٌ ج. كِلَابٌ	ك ل ب
დაავალა, დააკისრა; დაუჯდა (გარკვეულ ფასად)	كَلَّفَ (يُكَلِّفُ)	ك ل ف
ხელოვნურობა, მოჩვენებითობა; მორიდებულობა, სიმორცხვე	تَكَلُّفٌ	
ცრუ, მოჩვენებითი, დაყენებული, ხელოვნური	مُتَكَلَّفٌ	
ძალისხმევა, შრომა; ღირებულება, ფასი; ხელოვნურობა, არაბუნებრიობა; ცერემონიულობა; გადაკეთება, გაფორმება (კაბის); მუქი ფერის, შავგვრემანი	كُلْفَةٌ ج. كُلَفٌ	
რაც მეტად... მით უფრო... ; იმდენად....	كُلَّمَا	ك ل ل

რამდენადაც...		
ქილილა და დამანა	كَلِيلَةُ وِدِمْنَةُ	
დაიჭიმა; შეიკუმშა,შემცირდა	اِنْكَمَشَ (يَنْكَمِشُ)	ك م ش
მოჭერილი,შეკუმშული	مُنْكَمِشٌ	
სრულფასოვანი; დასრულებული; სრული, სრულყოფილი, მთლიანი	كَامِلٌ	ك م ل
რაოდენობა	كَمٌّ	ك م م
სიმდიდრე, განძი	كَنْزٌ ج. كُنُوزٌ	ك ن ز
ეკლესია	كَنِيسَةٌ ج. كَنَائِسُ	ك ن س
წარმომავლობის სახელი; მეტსახელი, შერქმეული სახელი	كُنِيَةٌ ج. كُنًى	ك ن ي
ნიშანი, მინიშნება; ლიტ. მეტონიმია	كِنَايَةٌ	
კულტის მსახური; მღვდელი; წინასწარმეტყველი	كَاهِنٌ ج. كَهَنَةٌ، كُهَّانٌ	ك ه ن
ჭიქა	كُوبَةٌ	ك و ب
ზმნა, რომელსაც აქვს მნიშვნელობა ,,თითქმის" , ,,ლამის" და სხვა ზმნასთან მიმართებით ამ ზმნიზედების მნიშვნელობას გადმოსცემს	كَادَ (يَكَادُ)	ك و د
აქლემის უნაგირი; სამჭედლო, გრდემლი, საბერველი	كُوْرٌ، كُورٌ ج. أَكْوَارٌ، كِيرَانٌ	ك و ر
(გეოგრ.) ქალაქი ქუფა	اَلْكُوفَةُ	ك و ف
ვარსკვლავური; კოსმოპოლიტური; კოსმოპოლიტი	كَوْكَبِيٌّ	ك و ك ب
ვარსკვლავური ელფერის; ვარსკვლავებივით მბრწყინავი თხილები	كَوْكَبِيَّ اللَّوْنِ	
ადგილი; მდგომარეობა, რანგი, მნიშვნელობა	مَكَانَةٌ	ك و ن

ل		
მარგალიტის; მარგალიტისფერი	لُؤْلُؤِيٌّ، لُؤْلُئِيٌّ	ل أ ل أ
მარგალიტისფერი (ქართ. ქარვისფერი) ცხიმი; მარგალიტივით მომზირალი ნუში	لُؤْلُؤِيَّ الذِّهْنِ	
გამოეხმაურა, შეეხმიანა, მიიღო (მოწვევა); დამორჩილდა, წავიდა (დაძახებაზე)	لَبَّى (يُلَبِّي)	ل ب ي
ეძებდა თავშესაფარს; გაიქცა, მიირბინა (ვინმესთან); მიმართა (ვინმეს)	لَجَأَ (يَلْجَأُ) إِلى	ل ج أ
შენიშნა; უყურებდა	لَحَظَ (يَلْحَظُ)	ل ح ظ
წამი; მომენტი	لَحْظَةٌ ج. لَحَظَاتٌ	
დაიფარა; გადასაფარებლად გამოიყენა	اِلْتَحَفَ (يَلْتَحِفُ)	ل ح ف
მიერთებული; ანექსირებული; დამატებული; დამატებითი; აგენტი, ატაშე	مُلْحَقٌ	ل ح ق
წვერი	لِحْيَةٌ ج. لِحىً	ل ح و
წვერიანი, წვერმოშვებული	مُلْتَحٍ	
სიტკბო, სიტკბოება; სიამოვნება, განცხრომა; მრ. საოცრებანი	لَذَّةٌ ج. لَذَّاتٌ	ل ذ ذ
თავისთვის სავალდებულოდ მიიჩნია რაღაც; დაიცვა (წესი); მიჰყვა, მისდია (რამეს); თავის თავზე აიღო	اِلْتَزَمَ (يَلْتَزِمُ)	ل ز م
ზრდილობა იქონიე! ზრდილობიანად მოიქეცი!	اِلْتَزِمْ الأَدَبَ !	
ადგილების დაკავება	اِلْتِزَامُ الْمَقَاعِدِ	
საჭირო, სავალდებულო	مُلْزَمٌ	
ენა	لِسَانٌ ج. أَلْسُنٌ، أَلْسِنَةٌ، لُسُنٌ	ل س ن
ბაკალავრის ხარისხი	لِيسَانِسٌ	
დაიღუპა, განადგურდა, დაიკარგა; გაირინდა, გაიტრუნა	تَلَاشَى (يَتَلَاشَى)	ل ش و

მიაკრა, მიამაგრა, მიაწება; მიაწერა (ვინმეს); გადააკრა	أَلْصَقَ (يُلْصِقُ) بِـ	لصق
მიკრული, მიმაგრებული; მიწებებული	مُلْتَصِقٌ	
სინაზე; თავაზიანობა	لَطَافَةٌ	ل ط ف
დარტყმა, სილის გაწვნა	لَطْمَةٌ ج. لَطَمَاتٌ	ل ط م
თამაში; მოტყუება, ხრიკი, არაკეთილსინდისიერი საქციელი; სპეკულაცია; აჟიოტაჟი	تَلَاعُبٌ	ل ع ب
ენადაბმული, ენის ბორძიკით მოლაპარაკე	مُتَلَعْثِمٌ	ل ع ث م
იქნებ, ეგების, ვინძლო; შეასძლოა, ალბათ	لَعَلَّ	ل ع ل
დაწყევლა, შეაჩვენა; გააგდო, მოიშორა	لَعَنَ (يَلْعَنُ)	ل ع ن
წყეული; ბოროტი, საშინელი	لَعِينٌ	
გააუქმა, ანულირება გაუკეთა; გადაიფიქრა, გადათქვა	اَلْغَى (يُلْغِي)	ل غ و
ყურადღება მიიქცია; მზერა მიიპყრო; მიაბრუნა, მიატრიალა	لَفَتَ (يَلْفُتُ)	ل ف ت
მოუბრუნდა, შემობრუნდა; მოაბრუნა	اِلْتَفَّ (يَلْتَفُّ) إلى	ل ف ف
მეტსახელის დარქმევა; სახელის, წოდების, ტიტულის მინიჭება	لَقَّبَ (يُلَقِّبُ) بِـ	ل ق ب
მეტსახელი; წოდება, ტიტული	لَقَبٌ ج أَلْقَابٌ	
შეკრიბა, შეაგროვა; დაიჭირა (რადიოსადგური); ისესხა	اِلْتَقَطَ (يَلْتَقِطُ)	ل ق ط
ნაჭერი, ნატეხი; ლუკმა; ნარჩენი, ბოლო	لُقْمَةٌ ج لُقَمٌ	ل ق م
დიდი ლუკმებით, სწრაფად ჭამა	عَطَفَتْهُ عَاطِفَةُ اللُّقَمِ	
მისცა, წარუდგინა	لَقَّى (يُلَقِّي)	ل ق ي
ესროლა, სტყორცნა بـ; მიაწოდა აზრი, ჩააგონა (ვინმეს); წარმოთქვა; დაუსვა შეკითხვა; ბრალი დასდო على	أَلْقَى (يُلْقِي)	

შეხვდა; მიიღო	تَلَقَّى (يَتَلَقَّى)	
განათლება მიიღო	تَلَقَّى عُلُومَهُ	
შეხვედრა	تَلَاقٍ	
მიუთითა; მიანიშნა	أَلْمَحَ (يُلْمِحُ) إِلَى	ل م ح
სცემა; დაუშინამუშტები	لَكَمَ (يَلْكُمُ)	ل ك م
მუშტის დარტყმა	لَكْمَةٌ ج. لَكْمَاتٌ	
მოიძია, საფუძვლიანად მოიძია	تلمَّسَ (يَتَلَمَّسُ)	ل م س
დიალექტი, კილო, თქმა; ტონი, აქცენტი, გამოთქმა	لَهْجَةٌ ج. لَهَجَاتٌ	ل ه ج
მოხიბლა, გაართო ب; ყურადღება გადაატანინა عن	أَلْهَى (يُلْهِي)	ل ه و
გართობა, დროსტარება; სათამაშო	أَلْهُوَّةٌ، أَلْهِيَّةٌ	
დასვრილი, დალაქავებული, დაბინძურებული; გაშავებული	مُلَوَّثٌ	ل و ث
ტკბილეულის სახეობა, რომელიც ნუშის კარაქით მზადდება	لَوْزِينَجُ	ل و ز
დარდი, ნაღველი; განცდების საგანი, დარდის საგანი	لَوْعَةٌ	ل و ع
დაღეჭა, გადაღეჭა	لَاكَ (يَلُوكُ)	ل و ك
გადაღებვა, შეღებვა; სხვადასხვაგვარობა;სახის ცვლილება; გადასხვაფერება, გარდასახვა	تَلَوُّنٌ	ل و ن
ფერი, შეფერილობა, ტონი; საღებავი; სახეობა, გვარი; ლიტერატურული ჟანრი; კერძი, საკვები	لَوْنٌ ج. أَلْوَانٌ	
ქვიშის ხვეული, მრუდე; გადაკვეთისქვიშნარი ადგილი	لِوَى ج. أَلْوَاءُ	ل و ي
ო, ნეტავ, მე ....; ნეტავი......	لَيْتَنِي	ل ي ت
ლეილა (ქალის საკ.სახ.)	لَيْلَى	ل ي ل
სირბილე, სინაზე; მოქნილობა; დამყოლობა	لِينٌ	ل ي ن

م		
როგორც კი.... მაშინვე	مَاإِنْ	م ا
რატომ? რისთვის?	لِمَ (لِ+ مَا)	
სიამოვნების საგანი; სიამოვნება, ტკბობა	مُتْعَةٌ ج. مُتَعٌ	م ت ع
სიამოვნების მიღება, ტკბობა	اِسْتِمْتَاع	
საგანი; ტვირთი, საქონელი	مَتَاعٌ ج. أَمْتِعَةٌ	
მაგარი, მტკიცე, სოლიდური	مَتْنٌ، مَتِينٌ	م ت ن
დაექვემდებარა, დაემორჩილა; მაგალითად აიღო, მიბაძა	اِمْتَثَلَ (يَمْتَثِلُ) لِـ	م ث ل
მაგალითი, ნიმუში; ანდაზა; იგავ-არაკი	مَثَلٌ ج. أَمْثَالٌ، مُثُلٌ	
უნგრეთი	اَلْمَجْرُ	م ج ر
უსირცხვილო, მოურიდებელი, თამამი, ურცხვი; ხუმარა; ცინიკოსი	مَاجِنٌ	م ج ن
ძალიან გააბრაზა	مَحَتَ (يَمْحتُ)	م ح ت
ნამდვილი	مَحْضٌ	م ح ض
გამოსცადა; გამოცდა ჩაუტარა	اِمْتَحَنَ (يَمْتَحِنُ)	م ح ن
ქება, შექება, პანეგირიკი	مَدِيحٌ	م د ح
გაშალა, გაჭიმა, გაიწვდინა; გადაჭიმა; გააჭიანურა, გააგრძელა (ვადა); გაიყვანა (გზა)	مدَّ (يمَدِّ, يمُدّ)	م د د
მამაკაცი; მეუღლე, ქმარი	مَرْءٌ	م ر أ
სიმამაცე; სულგრძელობა; წესიერება, კეთილშობილება	مُرُوءَةٌ، مُرُوَّةٌ	
მარჯანი; მცირე ზომის მარგალიტი	مَرْجَانٌ	م ر ج
მხიარულება; სიხარული	مَرَحٌ	م ر ح
მხიარული; მოზეიმე; სიცოცხლით სავსე	مَرِحٌ	
ჩაიარა; გაიარა; ჩაუარა (რამეს) ب; გადაიარა,	مَرَّ (يَمُرُّ, يَمَرُّ) على	م ر ر

გადავიდა من		
სვლა; გავლა; მსვლელობა	مُرُورٌ	
გავლით (რომელიმე ადგილის)	مُرُورًا بِـ	
იყო დაკავებული (პროფესიით), პრაქტიკაში ახორციელებდა (რამეს); შეასრულა	مَارَسَ (يُمَارِسُ)	م ر س
ბულიონი, ხორცის ნახარში; სოუსი, საწებელი	مَرَقٌ	م ر ق
აურია; შეურია (ერთმანეთში); შეაერთა	مَزَجَ (يَمْزُجُ) بـ	م ز ج
გაარღვია; დახია, დაფლითა, ნაკუწებად აქცია	مَزَّقَ (يُمَزِّقُ)	م ز ق
გარღვევა (ქსოვილის)	تَمْزِيقٌ	
გახეული, გარღვეული; გარღვევა	مُمَزَّقٌ	
წაუსვა, წააცხო, გაპოხა بـ; მოწმინდა, გაწმინდა, გადაწმინდა; გაასუფთავა; გაამშრალა; ცრემლი მოიწმინდა	مَسَحَ (يَمْسَحُ)	م س ح
ტერიტორია, მოედანი, სივრცე	مِسَاحَةٌ ج. مِسَاحَاتٌ	
სივრცეები	مَسَاحَاتُ الْجَسَدِ	
დაამახინჯა; ფოლკ. გადააქცია (რამედ)	مَسَخَ (يَمْسَخُ)	م س خ
(ბოტ.) მუშკი	مِسْكٌ	م س ك
სიძუნწე; ეკონომია; უარის თქმა, თავშეკავება; დაკავება (რამის), დაჭერა	إِمْسَاكٌ	
მოსაღამოვდა; გახდა, იქცა (რამედ); ღამით იმყოფებოდა სადმე	أَمْسَى (يُمْسِي)	م س و
საღამო, საღამო ხანი	أَمْسِيَّةٌ ج. أَمْسِيَّاتٌ، أَمَاسِيُّ	
დავარცხნა (თმა); დაართო (შალი); გაჩხრიკა, მოიძია	مَشَّطَ (يُمَشِّطُ)	م ش ط
ტანადი, მოხდენილი	مَمْشُوقٌ	م ش ق
წყობილი, ლამაზი აღნაგობის; ტანწერწეტა	مَمْشُوقَةُ الْقَدِّ	
შთანთქა; გადაყლაპა; წოვდა, შეიწოვა	اِمْتَصَّ (يَمْتَصُّ)	م ص ص

ღეჭვა	مَضْغٌ	م ض غ
სვლა; გავლა; წაყვანა	مُضُوٌّ / مُضِيٌّ	م ض ي
გაატარა, განვლო (დრო); დაასრულა; ხელი მოაწერა	أَمْضَى (يَمْضِي)	
წვიმიანი	مُمْطِرٌ	م ط ر
წვიმიანი ამინდი	جَوٌّ مَاطِرٌ	
რეზინი	مَطّاطٌ	م ط ط
სამგზავრო ცხოველი - ცხენი, აქლემი, ჯორი და სხვ.	مَطِيَّةٌ ج. مَطَايَا، مَطِيٌّ	م ط و
იყო, იმყოფებოდა, რჩებოდა (სადმე) შეჩერდა, ب; შეიცადა; შეანელა სვლა	مَكَثَ (يَمْكُثُ)	م ك ث
იყო შესაძლებელი; მისცა შესაძლებლობა , მისცა من; უფლებამოსილება (რაიმეზე) ل, في	أَمْكَنَ (يُمْكِنُ)	م ك ن
შესაძლებლობა, უნარი, ძალა	تَمَكُّنٌ	
გაავსო, შეავსო (რამით) ب; შეავსო (ბლანკი); დაიკავა (თანამდებობა); დაეხმარა (საქმეში) على	مَلَأَ (يَمْلَأُ)	م ل أ
სავსე	مَلآنُ (მდ.) مَلْأَى، مَلْآنَةٌ جِمِلَاءٌ	
სავსე; შევსებული	مَمْلُوءٌ	
ფლობდა, ჰქონდა საკუთრებაში; განკარგავდა, განაგებდა على; ფლობდა ძალაუფლებას; მოცომა (ცომი)	مَلَكَ (يَمْلِكُ)	م ل ك
უნარი, ნიჭი, შესაძლებლობა; ჩვევა	مَلَكَةٌ ج. مَلَكَاتٌ	
მობეზრდა, მოსწყინდა; მოიწყინა	مَلَّ (يَمِلُّ, يَمَلُّ)	م ل ل
ხელი შეუშალა, წინააღმდეგობა გაუწია, ჩამოართვა (რამე), უარი უთხრა ვინმეს (რამეზე); აუკრძალა من ან عن	مَنَعَ (يَمْنَعُ)	م ن ع

იმის გამო, რომ; როგორც...	مِمَّا (مِن + مَا)	م ن
როგორც ამბობენ... ; ამბობენ, რომ....	مِمَّا يُحْكَى أَنَّ	
ამიტომ; აქედან გამომდინარე	مِنْثَمَّ	
სინელე, აუჩქარებლობა	مَهْلٌ	م ه ل
მშვიდად! ნუ ჩქარობ!	مَهْلًا	
ნელა, აუჩქარებლად	عَلَى مَهْلٍ	
რომც არ ... ; როგორც არ უნდა ...	مَهْمَا	م ه م ا
კნავილი	مُوَاءٌ	م و أ
ჩაქრა (ცეცხლი); მოკვდა, გარდაიცვალა; ჩადგა, ჩაწყნარდა (ქარი); შამათი გაუკეთა; დატოვა თავისი სიკვდილის შემდეგ عن	مَاتَ (يَمُوتُ)	م و ت
თავს არ ზოგავდა, თავდაუზოგავად ცდილობდა, სიცოცხლით რისკავდა	اِسْتَمَاتَ (يَسْتَمِيتُ) على	
მკვდარი	مَيِّتٌ ج. مَوْتَى، أَمْوَاتٌ	
ტალღისებრი მოძრაობები, ღელვა	تَمَوُّجٌ ج. تَمَوُّجَاتٌ	م و ج
მუსიკა; ორკესტრი	مُوسِيقَى ج. مُوسِيقَاتٌ	م و س ي
განსხვავდებოდა; გამოირჩეოდა	تَمَيَّزَ (يَتَمَيَّزُ)	م ي ز
განსხვავებული; განმასხვავებელი, სახასიათო; გონივრული	مُمَيِّزٌ ج. مُمَيِّزَاتٌ	
გადაიხარა (რომელიმე მხარეს), ჰქონდა სიმპათია (ვინმეს მიმართ); მფარველობდა, თანაუგრძნობდა; მოუხვია, გადაუხვია, გაემართა; წაიყვანა (ვინმე)	مَالَ (يَمِيلُ) إلى	م ي ل
დაიხარა; გადაიხარა; თავისკენ მიიზიდა	تَمَايَلَ (يَتَمَايَلُ)	

ن		
შორეული; მოცილებული (რაღაცისაგან)	نَاءٍ(მდ.) نَائِيَة	ن أ ي

წინასწარმეტყველი, მოციქული	نَبِيٌّ،نبيءٌجأَنْبِيَاءُ	ن ب أ
იზრდებოდა, მომწიფდა; მომწიფდა (აზრი); ნაყოფი გამოიღო	نَبَتَ (يَنْبُتُ)	ن ب ت
ყეფა	نُبَاحٌ	ن ب ح
ტონი; ინტონაცია	نَبْرَةٌجنَبْرَاتٌ	ن ب ر
გააღვიძა; გაუღვიძა მადა; შეაგულიანა, წააქეზა إِلى; მიაპყრო ვინმეს ყურადღება რამისაკენ إِلى, على; შეახსენა إِلى; მუთითა (რამეზე) إِلى	نَبَّهَ (يُنَبِّهُ)	ن ب ه
ნაშიერი, მონაგარი; ნაყოფი, პროდუქტი; პროდუქცია	نِتَاجٌجأَنْتِجَةٌ	ن ت ج
დააბნია, მოაბნია; მიმოაბნია, გაფანტა	نَثَرَ (يَنْثُرُ)	ن ث ر
პროზა	نَثْرٌ	
პროზაული	نَثْرِيٌّ	
მიღწევა, მოპოვება; მონაპოვარი	إِنْجَازٌجإِنْجَازَاتٌ	ن ج ز
მკითხაობდა ვარსკვლავებზე; იყო დაკავებული ასტროლოგიით; წინასწარმეტყველებდა მომავალს; ნაწილ-ნაწილ იხდიდა (ვალს)	نَجَّمَ(يُنَجِّمُ)	ن ج م
თავი გაითავისუფლა; თავი გადაირჩინა	نَجَا(يَنْجُو)مِنْ	ن ج و
გადარჩენა, გათავისუფლება; სიმრთელე	نَجَاةٌ	
ქვაზე კვეთა, ჭრა	نَحْتٌ	ن ح ت
მისაკუთრება, მითვისება,პლაგიატი; რამის დაუსაბუთებლად მტკიცება; მიღება (რწმენის)	اِنْتِحَالٌ	ن ح ل
ჩაახველა; ყელი ჩაიწმინდა	تَنَحْنَحَ (يَتَنَحْنَحُ)	ن ح ن ح
ჩახველება	نَحْنَحَةٌ	
წინდ. -თან; -კენ; დაკავშირებით; მიმართულებით; ირგვლივ	نَحْوَ	ن ح و
ჭრილობა; შრამი, ნაჭდევი	نَدَبٌجنُدُوبٌ،أَنْدَابٌ	ن د ب

დატირება; გაგზავნა, დელეგირება; მიძღვნა; მოწოდება (რამისაკენ)	نَدْبٌ	
გაიქცა, გავიდა, გაძვრა	نَدَّ(يَنَدُّ, يَنِدّ) عَنْ	ن د د
გაკიცხვა; მკაცრი, დაუნდობელი კრიტიკა	تَنْدِيدٌ	
იშვიათი	نَادِرٌ	ن د ر
სინანული	نَدَمٌ	ن د م
თანამესუფრე, თანამეინახე; ის, ვისთან ერთადაც სვამ	نّدْمَانٌجنَدَامَى	
ძახილი, მოხმობა, მოწოდება, მიმართვა	نِدَاءٌجنِدَاءاتٌ	ن د و
კლუბი	مُنْتَدًجمُنْتَدَيَاتٌ	
(ბოტ.) ნარცისი	نَرْجِسٌ	ج ن ر س
მოაშორა, მოაცილა; წაართვა, ჩამოართვა	نَزّعَ (يُنَزِّعُ)	ن ز ع
მახასიათებელი ნიშანი, განმასხვავებელი შტრიხი; მდინარეობა (ლიტერატურული), მისწრაფება, მიზანმიმართულობა; ტენდენცია; ნიშანი; ხედვა; გემოვნება	نَزْعَةٌجنَزَعَاتٌ	
რომანტიზმის ტენდენცია; რომანტიკული მისწრაფება; რომანტიზმის ლიტერატურული მიმდინარეობა	النَزَعَةُ الرُّومَانْسِيَّة	
სიცხარე; სიფიცხე; უგუნურება	نَزَقٌ	ن ز ق
დაეცა; შენელდა; გამოვიდა من; გაჩერდა, ჩამოხდა, ჩამოვიდა (ცხენიდან, ტრანსპორტიდან), დაეშვა من; გაჩერდა, ჩამოხდა (ღამის გასათევად) في ،بـ; წამოვიდა (წვიმა); დაეთანხმა (რამეს) على; თქვა უარი (რაიმეზე) من, عن; თავს დაესხა على	نَزَلَ (يَنْزِلُ)	ن ز ل
ჩამოხდომა, გაჩერება, ჩამოსვლა	نُزُولٌ	

დაშვება, დაწევა; დაკლება	تَنْزِيلٌ	
ფასის დაწევა	تَنْزِيلُثَمَنٍ	
მიაკუთვნა წარმოშობა (რამეს) إِلي; მიაწერა დაუკავშირა (ვინმეს რამე) إِلي	نَسَبَ (يَنْسِبُ)	ن س ب
დამოკიდებულება, კავშირი; გვარი, წარმომავლობა; ურთიერთმიმართება, პროპორცია; ზომა, საზომი, რაოდენობა; გრამ. წარმომავლობის სახელი	نِسْبَةٌ ج نِسَبٌ	
შემთხვევა; მოვლენა; საბაბი	مُنَاسَبَةٌجمُنَاسَبَاتٌ	
მოქსოვა	نَسَجَ (يَنْسِجُ)	ن س ج
ქსოვილი, ტექსტილი	نَسِيج	
გადამწერი	نَسَّاخٌ	ن س خ
ასლის გადაღება; გამრავლება, გავრცელება	اِسْتِنْسَاخٌ	
არწივი	نَسْرٌجنُسُورٌ	ن س ر
შთამომავლობა დატოვა; ამ ქვეყნად მოავლინა; ქსოვილი ძაფებად აქცია, დაარღვია; გამოათრია من	نَسَلَ(يَنْسُلُ)	ن س ل
სიო; ზეფირი	نَسِيمٌجأَنْسِمَةٌ،نَسَائِمُ،نَسِيمَاتٌ	ن س م
დაივიწყა; შეეცადა დაევიწყებინა; თავიდან ამოიგდო, უგულებელყო, არაფრად ჩააგდო	أَنْسَى (يُنْسِي)	ن س ي
დავიწყება, გულმავიწყობა; ამნეზია	نِسْيَانٌ	
ამაღლებული, წამოწეული; წარმოქმნილი რაღაცისგან, მზარდი من; ახალგაზრდა; დამწყები; ახალბედა	نَاشِىءٌ	ن ش أ
ჩვენება; გამოჩენა (მაგ. ბრჭყალების)	أَنْشَبَ(يُنْشِبُ)	ن ش ب
უმღეროდა; ეძებდა, მოიკითხავდა; ისწრაფოდა, მიილტვოდა; ოცნებობდა; ევედრებოდა; იფიცებოდა	نَشَدَ (يَنْشُدُ)	ن ش د

დეკლამაციით წარმოთქვამდა; მღეროდა; ემებდა	أَنْشَدَ (يُنْشِدُ)	
გაავრცელა, გამოაქვეყნა, სააშკარაოზე გამოიტანა; გამოსცემდა (შუქს, სურნელს); გაშალა, გაფინა(გაზეთი,თეთრეული, დროშა); გამოაცოცხლა	نَشَرَ(يَنْشُرُ)	ن ش ر
გავრცელება; გამოქვეყნება, დაბეჭდვა, გამოცემა; აღდგომა	نَشْرٌ	
დღის; დღისით გაჩენილი	يَوْمِيَّالنَّشْرِ	
გაშრა, დაშრა	نَشِفَ (يَنْشَفُ)	ن ش ف
გააშრო, დააშრო	نَشَفَ (يَنْشُفُ)	
შეყნოსვა, შესუნთქვა; გაგება (სიახლის)	اِسْتِنْشَاقٌ	ن ش ق
დათრობა; სიმთვრალე; სასიამოვნო სუნი	نَشْوَةٌجنَشَوَاتٌ	ن ش و
ხვედრი, წილი; ბედი; წარმატება	نَصِيبٌ	ن ص ب
რჩევა, რეკომენდაცია	نَصْحٌ	ن ص ح
დაამწიფა	أَنْضَجَ (يُنْضِجُ)	ن ض ج
ერთმანეთზე დააწყო; გააწყო; გვერდიგვერდ დააწყო	نَضَدَ (يَنْضِدُ)	ن ض د
გაიმარჯვა	اِنْتَصَرَ(يَنْتَصِرُ)	ن ص ر
ტყავი, ფარდაგი, რომელზეც განაჩენი აღესრულებოდა	نَطْعٌ، نِطْعٌ ج. نُطُوعٌ	ن ط ع
თქვა, გამოთქვა; წარმოთქვა	نَطَقَ (يَنْطِقُ) بـ	ن ط ق
მძივებად ააცვა; წესრიგში მოიყვანა; მოაწყო, ორგანიზება გაუკეთა	نَظَمَ (يَنْظِمُ)	ن ظ م
შეთხზა, შექმნა, დაწერა ლექსი	نَظَمَالشِّعْرَ	
აცმა (მარგალიტების); ლექსის თხზვა; ლექსი, პოეზია	نظمٌ	
ძილი; თვლემა	نُعَاسٌ	ن ع س

ფეხსაცმელი; სანდლები	نَعْلٌجنِعَالٌ	ن ع ل
იყო რბილი, ნაზი	نَعُمَ (يَنْعُمُ)	ن ع م
რა შესანიშნავი წყალია!	نِعْمَالْمَاءُ	
კმაყოფილი, კეთილდღეობაში მცხოვრები; რბილი, ნაზი; წვრილი	نَاعِمٌ	
გაიბღინძა, გაიფხორა	اِنْتَفَخَ (يَنْتَفِخُ)	ن ف خ
სიამაყით გაიბღინძა (კისრის ვენები დაებერა)	اِنْتَفَخَتْأَوْدَاجُهُ	
შეასრულა, აღასრულა, სისრულეში მოიყვანა	نَفَّذَ (يُنَفِّذُ)	ن ف ذ
აღსრულება, სისრულეში მოყვანა	تَنْفِيذٌ	
გამვლელი (გზის); გავლენიანი; მოქმედი,ძალაში მყოფი (მოლაპარაკება); გავლენიანი პიროვნება	نَافِذٌ	
ფანჯარა	نَافِذَةٌجنَوَافِذُ	
უსიამოვნების განცდა; ანტიპათია; სიჯიუტე	نُفُورٌ	ن ف ر
სუნთქავდა; ამოისუნთქა; სული მოითქვა	تَنَفَّسَ (يَتَنَفَّسُ)	ن ف س
სული; სისხლი; ადამიანი; გრამ. პირი; განზრახვა, სურვილი; მადა; მცდელობა; თავმოყვარეობა, სიამაყე; არსი	نَفْسٌ (მდ.) جنُفُوسٌ،أَنْفُسٌ	
სუნთქვა; ჩასუნთქვა; ნაკადი, ჭავლი (წყლის); ლიტ. სტილი	نَفَسٌجأَنْفَاسٌ	
სასარგებლო, მომგებიანი	نَافِعٌ	ن ف ع
პირფერი, პირმოთნე, ფარისეველი	مُنَافِقٌ	ن ف ق
პირმოთნეობა, პირფერობა	نِفَاقٌ	
არქეოლოგი	مُنَقِّبٌ	ن ق ب
კრიტიკული	اِنْتِقَادِيٌّ	ن ق د
გადარჩენა	إِنْقَاذٌ	ن ق ذ
გადამცემი, გადამტანი; გადამყვანი	نَاقِلٌ	ن ق ل

გამოჯანმრთელება	نَقَاهَةٌ	ن ق ه
სისუფთავე; ყველაფერი საუკეთესო, რჩეული	نَقَاءٌ	ن ق و
შეიჭმუხვნა; მოღუშვა; დაბღვერილი მზერა	اِسْتِنْكَارٌ	ن ك ر
კრებ. ჭიანჭველა	نَمْلٌ	ن م ل
ძარცვა	نَهْبٌ	ن ه ب
მკერდი (ქალის)	نَهْدٌجنُهُودٌ	ن ه د
იყო ახლოს, მიუახლოვდა, მიაღწია; სარგებლობდა (შემთხვევით)	نَاهَزَ(يُنَاهِزِ)	ن ه ز
იყენებდა; მოიხელთებდა	اِنْتَهَزَ(يَنْتَهِزُ)	
წამოიწია, წამოიმართა; აღორძინდა, განვითარდა; ააღორძინა بـ; აღსდგა ვინმეს წინააღმდეგ على	نَهَضَ (يَنْهَضُ)	ن ه ض
აღდგომა, გამოღვიძება; განახლება, თავიდან დაბადება	نُهُوضٌ	
ყროყინი	نَهِيقٌ	ن ه ق
შეურაცხყო; ზღვარს გადავიდა, დაარღვია (კანონი); შეარცხვინა, პატივი აყარა	انْتَهَكَ (يَنْتَهِكُ)	ن ه ك
პირველად მოსვა, ერთი ყლუპი მოსვა; წყურვილი მოიკლა	نَهِلَ (يَنْهَلُ)	ن ه ل
ყლუპი	نَهْلَةٌ	
ერთ ყლუპად, ერთ ჯერზე; სულმოუთქმელად	نَهْلَةًوَاحِدَةً	
სიძუნწე; გაუმაძღრობა	نَهَمٌ	ن ه م
ნეჰავენდური (ადგილის სახელწოდება ირანში)	نَهَاوَنْدِيٌّ	ن ه و ن د
დასრულებული, დამთავრებული;დამაგვირგვინებელი	مَنْهِيٌّ (მდ.) مَنْهِيَةٌ	ن ه ي
შტორმი, გრიგალი, ძლიერი ქარი, ძლიერი წვიმა; მრ. მეტეოროლოგიური პირობები	نَوْءٌجأَنْوَاءٌ	ن و أ
აღემატებოდა, აჭარბებდა	نَيَّفَ (يُنَيِّفُ) عَنْ	ن و ف

მეტი, ზედმეტი	نَيِّفٌ	
მისცა; გადასცა	نَالَ(يَنُولُ)	ن و ل
აიღო; მიიღო; შეეხო	تَنَاوَلَ (يَتَنَاوَلُ)	
მძინარე	نَائِمٌ	ن و م
დააპირა; გადაწყვიტა, რომ...	نَوَى (يَنْوِي)	ن و ي
მიიღო, მიაღწია, მოიპოვა; დაამცირა, აწყენინა من; შეეხებოდა,უკავშირდებოდა (რამეს); ავნო من (რაიმე)	نَالَ(يَنَالُ)	ن ي ل
მიღება, მიღწევა; სარგებელი; წარმატება, გამარჯვება	نَيْلٌ	

ه		
მიდით! მოიტანეთ! აქ: გამოუშვით!	هاتوا	ه ا ت
აიღე! მიიღე!	هَاكَ	ه ا ك
დაუბერა, უბერავდა (ქარი); გაჩაღდა (ხანძარი, ომი); გამოიღვიძა, გამოფხიზლდა	هَبَّ (يَهَبُّ)	ه ب ب
ქარიანი მხარე, ადგილი, რომელსაც ქარი უბერავს	مَهَبٌّ، مَهَبَّةٌ ج. مَهَابّ	
დაშვება, დაცემა	هُبُوطٌ	ه ب ط
შეწყვიტა, მიატოვა (საქმე); დატოვა (მეუღლე); დაშორდა, ურთიერთობა შეწყვიტა; იყო მოძველებული, მწყობრიდან გამოსული	هَجَرَ (يَهْجُرُ)	ه ج ر
დატოვებული, მიტოვებული; არქაული, მოძველებული; ხმარებიდან გამოსული	مَهْجُورٌ	
მოკლე ხილვა; ხანმოკლე სიზმარი	هَجْعَةٌ	ه ج ع
თავს დაესხა, შეუტია; მოულოდნელად დაადგა თავს	هَجَمَ (يَهْجُمُ) عَلَى	ه ج م
მოულოდნელი თავდასხმა; შეტევა	هَجْمَةٌ ج. هَجَمَاتٌ	

დაცინვა, სატირა; სწორად კითხვა, წარმოთქმა	هِجَاءٌ	ه ج و
სატირული; ანბანური	هِجَائِيٌّ	
დამშვიდდა, დაცხრა	هَدَأَ (يَهْدَأُ)	ه د أ
მშვიდი; წყნარი	هَادِئٌ	
წამწამი	هُدْبٌ ج. أَهْدَابٌ	ه د ب
ფოჩი, არშია	هُدَّابٌ	
ტახტრევანი ქალებისათვის, რომელიც აქლემის ზურგზე მაგრდება	هَوْدَجٌ	ه د ج
საფრთხის ქვეშ მყოფი	مُهَدَّدٌ	ه د د
ლამის ჩამოვარდა	أَصْبَحَ مُهَدَّدًا بِالسُّقُوطِ	
ხმაური, გნიასი; გრიალი, გრგვინვა, გრუხუნი	هَدِيرٌ	ه د ر
მიიყვანა; სწორი გზით ატარა, გზა უჩვენა إِلى; მივიდა إِلى; მისცა, აჩუქა لـ	هَدَى (يَهْدِي)	ه د ي
ერთმანეთი დაასაჩუქრეს; ირწეოდა; მილასლასებდა	تَهَادَى (يَتَهَادَى)	
აღზრდა; შესწავლა, გამოკვლევა; გაუმჯობესება; განვითარება	تَهْذِيبٌ	ه ذ ب
სიგიჟე, სისულელე, უაზრობა; ბოდვა	هَذَيَانٌ	ه ذ ي
კატა	هِرَّةٌ ج. هِرَرٌ	ه ر ر
გაიქცა, გაეშურა; მიიჩქარებოდა (სადმე)	هَرَعَ (يَهْرَعُ) إلى	ه ر ع
ჩამომდინარი, მომდინარი (ცრემლი)	مُهْرَاقٌ، مُهْرَقٌ	ه ر ق
ბეღელი, ფარდული	هُرْيٌ ج. أَهْرَاءٌ	ه ر و
დამცინავი	هَازِئٌ	ه ز أ
შეარხია, შეარყია; შეატოკა	هَزَّ (يَهَزُّ, يَهُزُّ)	ه ز ز
რყევა დაიწყო; ქანაობდა	اِهْتَزَّ (يَهْتَزُّ)	
შეხუმრება, გახუმრება; ხუმრობა	هَزْلٌ، هَزَلٌ	ه ز ل

გატეხილი, უიმედოდ მყოფი, მარცხს შეგუებული; სულმოკლე	مُنْهَزِمٌ	ه ز م
ავტორიტარული, თვითნებური	تَهَكُّمِيٌّ	ه ك م
მღელვარება, ფორიაქი; შიში, ძრწოლა	هَلَعٌ	ه ل ع
მოკვდა, გარდაიცვალა	هَلَكَ (يَهْلِكُ)	ه ل ك
მოძველებული, მოხუცებული, დასუსტებული	مُتَهَالِكٌ	
ჟრიამულის, მხიარული ყიჟინის ხმა ისმოდა	هَلَّلَ (يُهَلِّلُ)	ه ل ل
იჩქარე! მიდი! მოდი ჩემთან!	هَلُمِّي!	ه ل م
დაგლეჯილი, დაფლეთილი	مُهَلْهَلٌ	ه ل ه ل
გარეული, მტაცებელური; მტაცებელი	هَمَجِيٌّ	ه م ج
ჩაიჩურჩულა	هَمَسَ (يَهْمِسُ)	ه م س
გადაუჩურჩულა; ერთმანეთს ეჩურჩულებოდნენ	تَهَامَسَ (يَتَهَامَسُ)	
იზოლირებული; გარიყული; მზრუნველობის გარეშე დარჩენილი	مُهَمَّشٌ	ه م ش
უყურადღებობა; გაუფრთხილებლობა; უდიერი მოპყრობა	إِهْمَالٌ	ه م ل
უწესრიგოდ	بِإِهْمَالٍ	
ზრუნვა, ინტერესი; ღელვა, განგაში; ჩანაფიქრი	هَمٌّ ج. هُمُومٌ	ه م م
მნიშვნელოვანი საქმე; ამოცანა, მისია	مُهِمَّةٌ	
მიულოცა	هَنَّأَ (يُهَنِّئُ) بـ	ه ن أ
სასიამოვნო, ჯანსაღი (საკვები); მარგი, სასარგებლო	هَنِيءٌ	
ჰინდი (ქალის საკ.სახ.)	هِنْدُ	ه ن د
უგუნურება, გაუაზრებლობა, წინდაუხედაობა, მოუფიქრებლობა, დაუდევრობა; სისულელე, თავშეუკავებლობა, განუსჯელობა	تَهَوُّرٌ	ه و ر
გაუაზრებელი; უგუნური; ექსტრავაგანტული	مُتَهَوِّرٌ	
უყვარდა; სურდა, უნდოდა	هَوِيَ (يَهْوَى)	ه و ي

დაატყვევა, მოხიბლა, მოაჯადოვა; ჩაძირა (ვინმე),მოატყუა; გაცივდა, შეამცივნა	اِسْتَهْوى (يستهوي)	
იყო მზად; ემზადებოდა; იქმნებოდა; იყო შესაძლებელი (ვინმესთვის)	تَهَيَّأَ (يَتَهَيَّأُ)	ه ي أ
პრესტიჟი, ავტორიტეტი, ღირსება; შიში, რიდი; პატივისცემა, თაყვანისცემა	هَيْبَةٌ	ه ي ب
პატივცემული; მნიშვნელოვანი, საზეიმო	مَهِيبٌ	
მოწიწება, რიდი, შიში (ვისიმე მიმართ)	هَيَّابٌ	
უზარმაზარი, კოლოსალური; მრ. დიდი შენობა; კორპუსი	هَيْكَلٌ ج. هَيَاكِلُ	ه ي ك ل
შენობის კარკასი	هَيَاكِلُ البِنَاءِ	
დაუშინა (ტყვიები); დაუშვა (იარაღის ჯერი)	اِنْهَالَ (يَنْهَالُ)	ه ي ل
ჩამოშლა, მოწყვეტა; დაშენა (ტყვიების)	اِنْهِيَالٌ	
დადიოდა, დაეხეტებოდა; გიჟივით დარბოდა; ჭკუიდან შეშალა, დაატყვევა; სიგიჟემდე შეუყვარდა; სიყვარულისაგან შეიშალა; სწყუროდა, ძალიან უნდოდა	هَامَ (يُهِيمُ)	ه ي م

	و	
ნახტომი; გამოსვლა (რევოლუციური); მოძრაობა	وَثْبَةٌ ج. وَثَبَاتٌ	و ث ب
დარწმუნებული რაღაცაში	وَاثِقَامِنْ	و ث ق
შეგრძნება, გრძნობა; სინდისი,ცნობიერება;შინაგანი, სულიერისამყარო; სული; ინტუიცია	وِجْدَانٌ ج. وِجْدَانَاتٌ	و ج د
შიში, სიფრთხილე	تَوَجُّسٌ	و ج س
ტკივილი; დარდი	وَجَعٌ ج. أَوْجَاعٌ، وِجَاعٌ	وج ع
შიში; შეგრძნება	وَجَلٌ	و ج ل

შეუბრალებელი; დესპოტი	وَاجِمٌ	و ج م
მიმართა; გაემართა, გაეშურა	تَوَجَّهَ (يَتَوَجَّهُ) إِلَى	و ج ه
მიმართული	مُوَجِّهٌ	
მხარე, მიმართულება; რაიონი, ადგილი	جِهَةٌ ج. جِهَاتٌ	
ერთი მხრივ ..... ხოლო, მეორე მხრივ ...	مِنْ جِهَةٍ وَمِنْ جِهَةٍ أُخْرَى	
თითო-თითოდ; ერთიმეორის მიყოლებით	وَاحِدًا بَعْدَ وَاحِدٍ	و ح د
გაერთიანება; მონოთეიზმი (ერთღმერთიანობა)	تَوْحِيدٌ	
მხეცი; გრეული ცხოველი	وَحْشٌ ج. وُحُوشٌ	و ح ش
გარეული; ცხოველური, მხეცური; მოძველებული, არქაული	وَحْشِيٌّ	
მარტოობა, სიმარტოვე; უდაბნო, უდაბურება;გაუცხოვებაგანგაში, მღელვარება,	وَحْشَةٌ	
შთააგონა; შეატყობინა, საიდუმლო გაანდო إِلَى, لِ	أَوْحَى (يُوحِي)	و ح ي
კისრის ვენა	وَدَجٌ ج. أَوْدَاجٌ	و د ج
დატოვა, მიატოვა, თავი დაანება; დაუშვა, უფლება მისცა; ჩადო, შეინახა; ანდო	وَدَعَ (يَدَعُ)	و د ع
გამოემშვიდობა, გააცილა; დატოვა, მიატოვა	وَدَّعَ (يُوَدِّعُ)	
მოეშვი მეტსახელებს! მეტსახელების გარეშე!	دَعْنِي مِنَ الْكُنَى	
მიეცი; უფლება მიეცი; დაე!	دَعْ	
დამჯერი; რბილი; უბრალო; თავმდაბალი; მოკრძალებული	وَدِيعٌ	
გამომშვიდობება	تَوْدِيعٌ	
ხევი, ხეობა; მდინარის კალაპოტი	وَادٍ ج. أَوْدِيَةٌ، وِدْيَانٌ	و د ي
იყო, გვხვდებოდა, მდგომარეობდა; ნიშნავდა	وَرَدَ (يَرِدُ)	و ر د
იმის გამო, რაც გვხვდებოდა, რაც იყო მასში	مِمَّا وَرَدَ فِيهِ	
მოსვლა, მოდინება; ადგილი, სადაც წყლებია	وُرُودٌ	

ფურცელი	وَرَقٌ ج. أَوْرَاقٌ	و ر ق
ვეფხვი ქაღალდივით დამყოლი გახდება	سيُصْبِحُ نِمْرًا مِنْوَرَقٍ	
დამალვა, გასაიდუმლოება; სიმულაცია, მოჩვენებითობა; პირმოთნეობა; მინიშნება; ორაზროვნება; სიტყვებით თამაში	تَوْرِيَةٌ	و ر ي
განკარგვა, განსაზღვრა; გავრცელება, განაწილება	تَوْزِيعٌ	و ز ع
აწონა, გამოწონა; დააბალანსა	وَزَنَ (يَزِنُ)	و ز ن
თავქვეშ დაიდო რაიმე; დასაძინებლად დაწვა; განკარგულება გასცა	وَسَّدَ (يُوَسِّدُ)	و س د
ბალიში	وِسَادَةٌ، وَسَادَة، وُسَادَةٌ ج وَسَائِدُ، وِسَادَاتٌ	
საშუალო; შუალედური; შუამავალი; მაკლერი; მედიუმი	وَسِيطٌ ج. وُسَطَاءُ	و س ط
საშუალო; შუა	وَسَطِيٌّ	
საშუალო	مُتَوَسِّطٌ	
საშუალო შეძლების მქონე	مُتَوَسِّطَةُ الحالِ	
ძალა; შესაძლებლობა, შემძლეობა	وُسْعٌ	و س ع
თხოვნა, ვედრება	تَوَسُّلٌ ج. تَوَسُّلَاتٌ	و س ل
ზმნა, რომელსაც აქვს მნიშვნელობა ,,თითქმის", ,,ლამის" და სხვა ზმნასთან მიმართებით ამ ზმნიზედების მნიშვნელობას გადმოსცემს	أَوْشَكَ (يُوشِكُ) أَنْ	و ش ك
ახლო (დროში); სწრაფი	وَشِيكٌ	
მალე; სწრაფად	وَشِيكًا	
ჩაკეტა, ჩარაზა	أَوْصَدَ (يُوصِدُ)	و ص د
მიიყვანა, მიაცილა إِلى; შეაერთა, დააკავშირა ب	أَوْصَلَ (يُوصِلُ)	و ص ل
კავშირი, კონტაქტი; შეხება, დამოკიდებულება; უწყვეტობა, მუდმივობა	اِتِّصَالٌ ج. اِتِّصَالاتٌ	

მუდმივი სიშორე	اِتِّصَالُ الْبُعْدِ	
სიცხადე შეიტანა, განმარტა, ნათელყო	وَضَّحَ (يُوَضِّحُ)	و ض ح
ფეხი დაადგა რაიმეს, დააბიჯა	وَطَأَ (يَطَأُ)	و ط أ
მოქალაქე	مُوَاطِنٌ	و ط ن
მუდმივობა; დაჟინებულობა; გულმოდგინება, სიბეჯითე	مُوَاظَبَةٌ	و ظ ب
თანამდებობა, პოზიცია; შედგენილობა; საშინაო დავალება; ფუნქცია, დანიშნულება, საქმიანობა	وَظِيفَةٌ ج وَظَائِفُ	و ظ ف
დიპლომატიური თანამდებობები; დიპლომატიური საქმიანობები	وَظَائِفُ دِبْلُومَاسِيَّةٌ	
შრომისმოყვარეობა	مُوَظَّفَةٌ	
ის, ვინც ემუქრება (ვინმეს)	مُتَوَعِّدٌ	و ع د
ქადაგება, შეგონება, დარიგება; დიდაქტიკა	وَعْظٌ	و ع ظ
შეგონება, წვრთნა, ქადაგება	عِظَةٌ ج. عِظَاتٌ	
ქადაგება, შეგონება, დარიგება; წვრთნა, სწავლება, გაკვეთილი	مَوْعِظَةٌ ج. مَوَاعِظُ	
იყო მოთავსებული (რაიმეში), შეიცავდა თავის თავში; იმახსოვრებდა, მეხსიერებაში ინახავდა; ესმოდა, აცნობიერებდა; გონზე იყო; იყო გასაგები; ყურადღებითიყო (რამის მიმართ), უფრთხილდებოდა (რამეს)	وَعَى (يَعِي)	و ع ي
შეინახა (ჭურჭელში ან საცავში); მოიცავდა თავის თავში; სულში ინახავდა; იმახსოვრებდა	أَوْعَى (يُوعِي)	
მოვიდა, გამოცხადდა; მოაღწია; დადგა (დღესასწაული); შეასრულა; სრულად დაფარა	وَافَى (يُوَافِي)	و ف ي
გარდაიცვალა	تَوَفَّى (يَتَوَفَّى)	
სრულად მიიღო, სრულად აიღო; მოსთხოვა ვინმესრამის შესრულება; დაასრულა, ბოლომდე	اِسْتَوْفَى (يَسْتَوْفِي)	

შეასრულა; სრულად დაკმაყოფილდა (რამით)		
ერთგულება, ლოიალურობა; გადახდა (ვალის); სისავსე; შესრულება (სიტყვის, დაპირების)	وَفَاءٌ	
დრო; დროის მონაკვეთი; მომენტი	وَقْتٌ ج. أَوْقَاتٌ	و ق ت
დრო და დრო	مِنْ وَقْتٍ لِآخَرٍ	
უსირცხვილობა, მოურიდებლობა	قِحَةٌ / وَقَاحَةٌ	و ق ح
წვის, ნათების ადგილი; ადგილი, სადაცცეცხლი ანთია, კერია	مَوْقِدٌ ج. مَوَاقِدُ	و ق د
სერიოზულობა	وَقَارٌ	و ق ر
ჩააგდაო, გადააგდო, ისროლა	أَوْقَعَ (يُوقِعُ)	و ق ع
შიშობდა; იყო მოლოდინში	تَوَقَّعَ (يَتَوَقَّعُ)	
რეალობა, სინამდვილე; არსებული ვითარება; ფაქტი	وَاقِعٌ	
რელისტი; რეალისტური; ფაქტობრივი; რეალური	وَاقِعِيٌّ	
რეალობა; რეალიზმი	وَاقِعِيَّةٌ	
სოციალური რეალიზმი	الوَاقِعِيَّةُ الْإِجْتِمَاعِيَّةُ	
ფსიქოლოგიური რეალიზმი	الوَاقِعِيَّةُ النَّفْسِيَّةُ	
კვალი; ფოლადი	وَقِيعٌ	
შეჩერდა, შედგა; წამოიწია, წამოდგა, დადგა; ეცნობოდა (საკითხს); იცოდა, იყო საქმის კურსში على; პოზიცია დაიკავა	وَقَفَ[1] (يَقِفُ)	و ق ف
გააჩერა, დაიჭირა, დააკავა, დააპატიმრა; უზობა عن; უანდერძა ქონება; ჩამოაცილა(რაიმეს) على (საღვთო მიზნით) შესწირა	وَقَفَ[2] (يَقِفُ)	
შეაჩერა სვლა, შედგა	وَقَفَ عَنْ مَسِيرِهَا	
შედგომა; დგომა; გაჩერება; უძრაობა; ნაცნობობა	وُقُوف	
ააყენა, წამოსწია; შეაჩერა; მოშორდა, ჩამოშორდა;	أَوْقَفَ (يُوقِفُ)	

შეწყვიტა عن; მიუძღვნა على; საქმის კურსში ჩააყენა على		
შეჩერდა, გაჩერდა	تَوَقَّفَ (يَتَوَقَّفُ)	
თვითმფრინავი დაჯდა	تَوَقَّفَ الطَّائِرَةُ	
პოზიცია; სიტუაცია; მდგომარეობა; გარემოება	مَوْقِفٌ ج. مَوَاقِفُ	
რელიგიურობა; ღვთისმოშიშობა	تَقْوَى	و ق ي
მსვლელობა, პროცესია	مَوْكِبٌ ج. مَوَاكِبُ	و ك ب
შობეთ!	لِدُوا	و ل د
ვნება გაუღვიძა; გააჩაღა, გააღვივა; იყო გატაცებული ب	أَوْلَعَ (يُولِعُ)	و ل ع
ნიშანი მისცა; მიანიშნა إلى	أَوْمَأَ (يُومِئُ)	و م أ
ტალანტი, ნიჭი	مَوْهِبَةٌ ج. مَوَاهِبُ	و ه ب
მრავალმხრივ ნიჭიერი	مُتَعَدِّدُ الْمَوَاهِبِ	
უბედურება, დარდი	وَيْلٌ	و ي ل
ვაი,ჩვენ !	وَيْلَنَا	
უბედურება; სირცხვილი	وَيْلَةٌ ج. وَيْلاَتٌ	

ي		
აღელდა, აფორიაქდა; იმედი დაკარგა	يَئِسَ (يَيْأَسُ) مِنْ	ي أ س
ხმელი; აქ: ხმელეთი	يَبَسٌ، يُبْسٌ	ي ب س
ხმელი; მშრალი	يَابِسٌ	
იყო შესაძლებელი, მოსახერხებელი, მარტივი	يَسِرَ (يَيْسَرُ)	ي س ر
ადვილი, შესაძლებელი; წარმატებული	مُتَيَسِّرٌ	
(ბოტ.) ჟასმინი	يَاسْمِينٌ / يَسْمِينٌ	ي س م ن
იეზუიტური	يَسُوعِيٌّ ج. يَسُوعِيُّونَ	ي س و ع

ერთ-ერთი იეზუიტი ბერი	أَحَدُ الْآبَاءِ الْيَسُوعِيينَ	
იაგუნდის, ლალის ნატეხი	يَاقُوتَةٌ	ي ق ت
გაიღვიძა; გამოფხიზლდა	اِسْتَيْقَظَ (يَسْتَيْقِظُ)	ي ق ظ
სიფხიზლე, სიცხადე	يَقْظَةٌ، يَقَظَةٌ	
ბედნიერი, ნეტარი	مَيْمُونٌ	ي م ن
ბედნიერი მგზავრობა!	عَلَى الطَّائِرِ الْمَيْمُونِ	

فهرس

النثر...7
بديع الزمان الهمذاني 8
المقامة البغدادية 8
ألف ليلة وليلة 11
حِكَايَةُ الرَّجُلِ المُغَفَّلِ 11
حكاية الخليفة الحاكم بأمر الله مع الرجل التاجر 13
حكاية الملك كسرى انوشروان مع الجارية 14
جُبْرَان خَلِيل جُبْرَان.. 16
حياة الحبّ 16
محمود تيمور 19
السائح 19
نجيب محفوظ 29
الانبهار.. 29
الذاكرة.. 30
الندم.. 30
يُوسُف إدْرِيس.. 32
نَظْرَة.. 32
زكريا تامر 35
النمور في اليوم العاشر.. 35
فاطمة يوسف العليّ.. 40
تَاءْ مَرْبُوطَةْ 40
الشعر... 44
امرؤ القيس.. 45
ابو نواس... 48
نشوتان 48
لا تسقنى سرًا 49

ابو العتاهية.. 50
عُتْبَةُ 50
يَا لَيْتَنِي... 50
لَا تَأْمَنِ الْمَوْتَ 51
لدوا للموت 51
نزار قباني... 52
قارئة الفنجان... 52
قصيدة الحزن 55
سعاد محمد الصباح 60
القمر ...على قائمة المطلوبين... 60
القاموس العربيّ- الجورجيّ... 62